

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ГУМАНІТАРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «ВЕКТОР»

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ»**

*Збірник матеріалів
X Всеукраїнської науково-практичної конференції*

м. Львів,
20 квітня 2023 р.

Затверджено на засіданні
кафедри політології та міжнародних відносин ІГСН
Протокол № 19 від 17 травня 2023 року

Організатори конференції:
Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут гуманітарних і соціальних наук
Кафедра політології та міжнародних відносин
Науково-аналітичний центр політичних досліджень «Вектор»

Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики // Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 квітня 2023 р.). – Львів: НУ ЛП, 2023. – 302 с.

Матеріали подано в авторській редакції

© ІГСН, НУ ЛП, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ. 10

Лебідь Ксенія
ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-
ГУМАНІТАРНИХ СТРАТЕГІЙ ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ
КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЇ. 10

Панова Дарія
ГЛОБАЛЬНА АРХІТЕКТУРА БЕЗПЕКИ: ОСОБЛИВОСТІ
СУЧАСНОГО СТАНУ 13

Петрів Марія
РОЛЬ ІНСТИТУТУ ПЕРШОЇ ЛЕДІ
У ФОРМУВАННІ М'ЯКОЇ СИЛИ ДЕРЖАВИ 17

Шараневич Оксана
УЧАСТЬ МІЖНАРОДНОЇ ПРИРОДООХОРОННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«ГРІНПС» У ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ РОСІЇ ТА УКРАЇНИ 21

Дита Вовдана
DEFINITIONAL DISAGREEMENT OF THE CONCEPT
OF PEACEMAKING DIPLOMACY 24

Тороз Рефат
ОСОБЛИВОСТІ ТРАКТУВАННЯ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ
В ПРАЦЯХ СУЧАСНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ. 29

Орлов Сергій
ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ «ІНІЦІАТИВИ ТРЬОХ МОРІВ»:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 33

Кукарцев Олег
ВИТОКИ ВІЙНИ: ПОЯСНЕННЯ У ДЕЯКИХ СОЦІАЛЬНО-
ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ. 36

Горинюк Тетяна
ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НОВІТНІХ ПІДХОДІВ СВЯТОГО
ПРЕСТОЛУ ТА ІНСТИТУТУ ПАПИ РИМСЬКОГО
ЩОДО ПРОБЛЕМ ВІЙНИ ТА МИРУ 39

Клачинська Яна
ВПЛИВ ХРИСТІЯНСТВА НА СВІТОВУ ПОЛІТИКУ В 21 СТОЛІТТІ . 42

<i>Малюта Ольга</i>	
АРХІТЕКТОНІКА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	46
<i>Ivasechko Olha, Zabavska Khrystyna</i>	
EUROPEAN PEACE FACILITY: GOALS, MISSION AND TASKS	50
<i>Штрайхер Олена</i>	
ПОТЕНЦІАЛ ВОЛОНТЕРСТВА ЩОДО ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	55
<i>Сахнюк Ірина, Кириленко Лариса</i>	
АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	59
<i>Лось Зоряна, Лось Д.</i>	
УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯМ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ	62

СЕКЦІЯ 2

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. 65

<i>Льницька Уляна</i>	
ЄВРОПЕЙСЬКІ БРЕНД-КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР РЕАЛІЗАЦІЇ.	65
<i>Гріга Анастасія</i>	
УКРАЇНА-НАТО: ЕТАПИ ВЗАЄМОДІЇ І СПІВПРАЦІ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2022–2023 рр.)	72
<i>Загурська Аліна</i>	
ДЕРЖАВИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ У ГЕОСТРАТЕГІЧНИХ ІНТЕРЕСАХ КНР	75
<i>Томашков Нікіта</i>	
ПЕРЕГЛЯД ЯПОНІЄЮ БЕЗПЕКОВОЇ ТА ОБОРОННОЇ СТРАТЕГІЯЯК РЕАКЦІЯ НА ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВ-СУСІДІВ.	79
<i>Король Ксенія</i>	
ПОЛІТИКА ЯПОНІЇ ЩОДО БЕЗПЕКОВИХ ПРОБЛЕМ У ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ	84

Шиб Остап	
ІРАНО-ІЗРАЇЛЬСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ . . .	86
Мищак Вікторія	
ЗЛОЧИННІ ДІЇ КНДР У КІБЕРПРОСТОРІ	90
Метельська Вікторія	
ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УВКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	94
Владімірова Юлія	
ПИТАННЯ ТАЙВАНЮ У ВІДНОСИНАХ США ТА КНР	97
Тичківська Людмила	
РОЛЬ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ В КУЛЬТУРНІЙ ДИПЛОМАТІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	101
Sukhorolska Iryna, Kasha Lidia	
DECOUPLING AS A GOAL AND PRINCIPLE OF THE EUROPE AN UNION’S ENVIRONMENTAL POLICY	105
Дорош Леся	
ПОКАЗОВІ ПРОЕКТИ PESCO: ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ	109
Федак Анастасія	
СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ОБСЄ У 2022-23 РОКАХ ПІД ВПЛИВОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.	113
Гончарова Наталія	
ВЗАЄМОДІЯ ЄС ТА РОСІЇ:ХАРАКТЕР, НАПРЯМКИ, ПРАВОВА ОСНОВА	117
Попович Аліна	
РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ТІКТОК У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ У СВІТІ	121
Тишкевич Ірина	
ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ ЧЛЕНСТВА В НАТО ФІНЛЯНДІЇ ТА ШВЕЦІЇ	124
Складанюк Максим	
ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАГРОЗА ДЕМОКРАТІЇ	129
Карпа Соломія	
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ЛІНІЯ ІНДІЇ «ПОГЛЯД НА СХІД»: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ.	133
Shmahai Iryna	
GUIDELINES FOR THE IMPLEMENTATION OF THE EU MIGRATION POLICY IN 2020-2022	137

<i>Кім Діана</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІТАЛІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ	142
<i>Кундік Анастасія</i> ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ІНДІРИ ГАНДІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ	145
<i>Герич Анастасія</i> ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ ЯК ФАКТОР УТРИМАННЯ СТАБІЛЬНИХ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КНР ТА ЯПОНІЇ	149
<i>Хандій Остап</i> СЕРБСЬКО-КОСІВСЬКА КРИЗА 2022 РОКУ – ВПЛИВ НА РЕГІОНАЛЬНУ ТА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ.	152
<i>Кондрацька Анна,</i> РОСІЙСЬКО-ГРУЗИНСЬКА ВІЙНА 2008 РОКУ: ПЕРЕБІГ ТА НАСЛІДКИ	156
<i>Кушнір Мар'яна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЧЧИНИ.	160
<i>Єрміліус Ангеліна,</i> РОЛЬ КРАЇН АФРИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС У ХХІ ст.	164
<i>Гнатяк Анастасія</i> АНАЛІЗ РОЛІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН У РЕГУЛЮВАННІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.	167
<i>Корнат Леся</i> ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЛИТОВСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ	171
<i>Сіщук Юлія</i> ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КАЗАХСТАНУ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ КАСИМА ЖОМАРТА ТОКАЄВА: НАСТУПНІСТЬ ЧИ ЗМІНИ?	175
<i>Вітенок Василь</i> ОБОРОННА ТА БЕЗПЕКОВА СТРАТЕГІЯ ПОЛЬЩІ: КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ	177
<i>Федірко Богдан</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ГРУЗІЇ.	181
<i>Малашита Богдан ,</i> ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ БЕЗПЕКУ ЄС	184

СЕКЦІЯ 3

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН 187

Кириленко Лариса

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОЇ
СТАНДАРТИЗАЦІЇ 187

Александрович Ілона

ПОЗИЦІЯ ЯПОНІЇ ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ . . . 190

Гельбич Наталія

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: ФОРМИ
ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 194

Крохмальна Зоряна

ЗАГОСТРЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ
ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ 199

Сидоренко Аліна

ОСОБЛИВА РОЛЬ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ . 203

Климчук Ірина

ПРОГРАМИ З ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ НАТО В УМОВАХ
ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ 206

Батюк Яна

ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЕФЕКТИВНИХ МІЖНАРОДНИХ
АЛЬЯНСІВ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ. . . . 210

Візняк Вікторія

КЛЮЧОВІ ФОРМИ ПІДТРИМКИ КРАЇНАМИ БАЛТІЇ УКРАЇНИ
У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ 214

Юлія Вайда

ФЕМІНІСТИЧНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА: ОСОБЛИВОСТІ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ
ТА СВІТІ. 218

Івлева Євгенія,

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО ЗАХИСТУ
ПРАВ ЖІНОК В ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ. 222

Зацерковна Юлія

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК У МІЖНАРОДНИХ
МІСЦЯХ З МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 227

Захтей Софія

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ
ТА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У ХХІ СТОЛІТТІ 231

<i>Тишкун Юрій</i> ПОВНОМАСШТАБНА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЖ. МОДЕЛЬСКИ (Економічний аспект)	234
<i>Костецька Юлія</i> «МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА УКРАЇНИ У 2022 – 2023 рр.»	239
<i>В'югіна Юлія</i> СПІЛЬНА ДОПОМОГА США ТА ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ	243
<i>Сидоренко Аліна</i> ОСОБЛИВА РОЛЬ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ .	247
<i>Tokareva Viktoriia</i> PECULIARITIES OF UKRAINE'S CULTURAL DIPLOMACY INSTITUTIONALIZATION IN THE CONTEXT OF EUROPEAN PRACTICES	250
<i>Маслюх Олена</i> ТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ.	253
<i>Ферлей Вікторія</i> УКРАЇНСЬКО-АВСТРАЛІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	256
<i>Кузьків Анастасія</i> ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ ТА АНЕКСІЇ КРИМУ	260
<i>Луцишин Галина</i> ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.	264
<i>Письменний Максим</i> ЛЮБЛІНСЬКИЙ ТРИКУТНИК В КОНТЕКСТІ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ У БОРОТЬБИ З РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ.	267
<i>Абрат Сергій</i> ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА ЄС УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	271
<i>Кузіль Валентина</i> ВІЙСЬКОВА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ (2014 – 2023 рр.).	274
<i>Зінченко Михайло</i> УКРАЇНСЬКО-ШВЕЙЦАРСЬКА СПІВПРАЦЯ З ПІДТРИМКИ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ З УКРАЇНИ У 2022-2023 рр.	276

<i>Урбанська Анастасія</i> СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА США У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ	280
<i>Кабан Анастасія</i> СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЛАТВІЄЮ В РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА	283
<i>Хівренко Дар'я,</i> ПРОВІДНА РОЛЬ ЄС У НАДАННІ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ росії	288
<i>Бобик Аліна,</i> СПІВПРАЦЯ УКРАЇНА-ЄС В СФЕРІ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ: ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАГУВАННЯ	293
<i>Хівренко Дар'я,</i> РОСІЙСЬКА КІБЕРАГРЕСІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	295

СЕКЦІЯ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

ЛЕБІДЬ Ксенія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – ІЛЬНИЦЬКА У. В.,
к. політ н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНИХ СТРАТЕГІЙ ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЇ

Сучасна Норвегія є одним із найвпливовіших об'єктів міжнародних відносин, сильним міжнародним гравцем у реалізації ідей безпеки та стабільності. Зовнішньополітичні цілі Норвегії зосереджені на захисті прав людини, збереженні демократичних цінностей та формуванні сучасної системи безпеки. У своїй зовнішній політиці Норвегія активно застосовує стратегії громадської (публічної) дипломатії. Варто відзначити, що у реалізації вищезазначених стратегій Норвегія має слабкі сторони, такі як відсутність всеохоплюючої політики, фрагментованість інститутів та бюджетів, недостатню координацію між різними організаціями та відсутність чітких критеріїв успіху та оцінювання [1, с. 58]. Задля більш чіткої структуризації публічної дипломатії, в звіті МЗС Норвегії 2003 року було представлено чотири ціннісні платформи, навколо яких мало формуватися розуміння як позиціонувати країну: 1) гуманітарна наддержава; 2) суспільство в гармонії з природою; 3) високоєгалітарне суспільство; 4) міжнародна спільнота [3, с. 384].

Ефективність реалізації громадської дипломатії Норвегією належить до компетенції законодавчих, виконавчих органів та глави держави короля Гаральда V. Органи виконавчої влади, з центральною роллю Міністерства закордонних справ, забезпечують реалізацію стратегій громадської дипломатії. Однак провідну функцію виконують спеціалізовані структури, які максимально зосереджують свою увагу на ефективності реалізації культурно- мистецьких та гуманітарних стратегій громадської дипломатії, стабілізації демократії. До системи державних і недержавних структур громадської дипломатії належать: а) установи, які поширюють культуру, мову і цінності країни, а також працюють над покращенням її іміджу; б) організації міжнародного телерадіомовлення; в) організації у сфері освітніх програм [5, с. 51].

Міністерство закордонних справ Норвегії є пріоритетним інститутом у координації здійснення культурної дипломатії. Інші інститути, такі як Visit Norway, Innovation Norway або NORAD (агентство розвитку) відіграють не менш важливу роль у позиціонуванні країни засобами культури. Міністерство закордонних справ Норвегії налагоджує різні форми міжнародної співпраці, обмін інформацією, координує свою діяльність з окремими представниками громадянського суспільства [4, с. 140].

Для реалізації громадської дипломатії та культурно-дипломатичних стратегій, Міністерство закордонних справ Норвегії має кілька структурних підрозділів. Innovation Norway було засноване в січні 2004 року. Основні функції Innovation Norway: розкриття інноваційного потенціалу норвезького бізнесу та промисловості; підвищення конкурентоспроможності норвезьких компаній на національному та міжнародному ринках; розвиток відносин між підприємствами, професійними групами та дослідницькими установами; формування позитивного іміджу Норвегії закордоном [5, с. 51].

МЗС Норвегії фінансує «Корпус миру» – урядовий орган, що здійснює двосторонні обміни персоналом між компаніями та організаціями Норвегії в країнах Африки, Азії та Латинської Америки.

У 2004 році Міністерство закордонних справ створило комісію Omdømmeutvalg з метою створення профілю та іміджу Норвегії, покращення її репутації за кордоном. Omdømmeutvalg - це комплексний проект, основними завданнями якого є підвищення привабливості Норвегії як туристичної країни, держави для інвестицій, суспільства трудового потенціалу з технологічними інноваціями, дослідженнями, країни високого мистецтва і культури [2, с. 47].

Посольства та консульства Норвегії за кордоном активно співпрацюють із місцевими ЗМІ країни-перебування з метою популяризації держави, формування її іміджу. Співпраця здійснюється з іноземними журналістами через Норвезьку міжнародну прес-службу (NIPS) в Осло. Міністерство закордонних справ співпрацює з NIPS, організовуючи серії щомісячних прес-конференцій з членами уряду [5, с. 52].

Ще однією інституцією реалізації громадської дипломатії Королівства Норвегії є НОРАД (Норвезьке агентство з питань співробітництва у сфері розвитку) - це агентство при Міністерстві закордонних справ Норвегії, функції якого - розвиток міжнародного співробітництва, як приклад - норвезька міжнародна ініціатива щодо клімату та лісів (NICFI).

Через організацію НОРАД і її громадську дипломатію за кордоном, Королівство Норвегія ідентифікують на міжнародній арені як державу яка виступає за збереження рівності, миру і захист довкілля [5, с. 51]. Сьогодні НОРАД залишається одним з основних механізмів реалізації культурно-гуманітарних стратегій громадської дипломатії Норвегії.

Отже, Норвегія – держава, яка успішно реалізовує публічну та культурну дипломатію. Незважаючи на невелику територію, віддаленість від основних політичних центрів, скандинавська держава зуміла здобути довіру та стати впливовим суб'єктом міжнародних відносин завдяки реалізації культурно-гуманітарних стратегій громадської (публічної) дипломатії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Leonard M. Norwegian Public Diplomacy / Mark Leonard, Andrew Small // — 2003. — 79 с.
2. Popa S. T. Norway's Public and Cultural Diplomacy / S. T. Popa // Cluj-Napoca: Journal of Global Politics and Current Diplomacy. — 2015. — № 3 — С. 35-49.
3. Трофименко М.В. Публічна дипломатія Королівства Норвегія / М.В. Трофименко // Вісник Маріупольського Державного Університету. — 2017. — № 18 — С. 381-389.
4. Kobierecki M. M. Sports diplomacy of Norway / M. M. Kobierecki // Interdisciplinary Political and Cultural Journal. — 2017. — № 1 — С. 131-146.
5. Климчук І.І. Особливості функціонування громадської дипломатії Королівства Норвегії / І. І. Климчук // Young Scientist. — 2021. — № 7 (95). — С. 49-55.

ПАНОВА Дарія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник: ХОМА Н. М.
д-р політ. н., проф. кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»

ГЛОБАЛЬНА АРХІТЕКТУРА БЕЗПЕКИ: ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ

Поряд з політичною, економічною та соціальною сферами, важливою складовою сучасних міжнародних відносин є безпекова сфера. Адже тільки за наявності безпечного й стабільного середовища можуть ефективно здійснюватися політичні, економічні та інші міжнародні процеси й взаємодії. Для забезпечення конструктивного стану міжнародних відносин, починаючи від завершення Першої світової війни міжнародна громадськість працює над створенням дієздатної глобальної архітектури безпеки, яка б не допускала загострення наявних конфліктів або сприяла їх вирішенню, боролась з новими загрозами та їх негативними впливами.

Для аналізу стану сучасної глобальної архітектури безпеки необхідно визначити зміст цього поняття. Оскільки дослідники цієї проблематики досі дискутують щодо концепту «глобальна архітектура безпеки», то його часто ототожнюють з поняттям «міжнародна безпека». Міжнародну безпеку тлумачать як діяльність держав і міжнародних інститутів щодо підтримання такого стану міжнародних відносин, який виключає порушення миру або створення реальних загроз безпеці народів у будь-якій формі [2]. Відтак глобальну архітектуру безпеки можна визначити як систему заходів інституцій національного та наднаціонального рівнів задля гарантування та підтримки безпеки, стабільності у глобальному масштабі.

Актуальність вивчення сучасного стану глобальної архітектури безпеки зумовлена висхідними безпековими загрозами, серед яких – загострення наявних та поява нових міжнародних конфліктів, поширення різних форм транснаціональних загроз, активізація злочинності у кіберпросторі тощо. Світова система безпеки перебуває у турбулентному стані, а взаємозалежність різних проблем ускладнює процеси розв'язання цих проблем. Це робить проблематичним забезпечення

ефективності глобальної архітектури безпеки в її нинішній конфігурації.

Політичні, демографічні, гуманітарні, енергетичні, культурні та інші реалії сьогодення, безсумнівно, свідчать про кризовий стан сучасної світової архітектури безпеки. Розпад біполярної міжнародної системи, посилення процесів глобалізації та недостатня консолідація зусиль міжнародної спільноти для подолання глобальних викликів сучасності сприяли прискоренню глобальної системної кризи в останні десятиліття [3, с. 16].

Після розпаду біполярної міжнародної системи світова громадськість зіткнулася з проблемою визначення альтернативних форм глобального управління. Тенденції демократизації та лібералізації суттєво вплинули на розуміння потреби нової архітектури глобальної безпеки, яка б передбачала універсалізацію правил поведінки в міждержавних відносинах, дотримання яких має ґрунтуватися на добровільному бажанні, а не на страху перед застосуванням силового примусу, санкцій тощо. Нова система має бути побудована на взаємодії акторів міжнародних відносин на користь загального добробуту та безпеки.

Проте історичний досвід показав обмеженість міжнародних організацій як єдиних менеджерів процесів глобальної безпеки, тому суб'єкти міжнародної політики змушені були спиратися на широкий спектр міжнародних інституцій для підтримки стабільності в глобальному просторі. Це призвело до виходу на міжнародну арену незалежних інститутів, регіональних організацій, неофіційних клубів, груп та окремих осіб на додаток до глобальних організацій, дії та рішення яких змінюють поточну глобальну архітектуру безпеки [3, с. 18-19]. Відтак виникли нові небезпеки, оскільки силові методи все ще відіграють роль інструмента досягнення національного інтересу на міжнародній арені. Окрім держав до силових методів вдаються й суб'єкти транснаціональної організованої злочинності, міжнародні терористичні групи і под.

Прискорені процеси глобалізації та цифровізації є тим чинником, що сприяв зниженню стабільності глобальної архітектури безпеки. Завдяки їх динаміці всі аспекти життя світової спільноти є взаємозалежними у XXI ст. У результаті глобальна архітектура безпеки опинилася під серйозною загрозою. Вчені [5, с. 12] вказують, що оскільки глобалізація спричиняє швидкі соціальні зміни, зростання економічної нерівності та виклики культурній ідентичності. Це своєю чергою розпалює конфлікти як усередині держав, так і між ними, негативно

впливає на глобальну безпеку. Це спонукає уряди шукати багатосторонні та глобальні рішення, оскільки в таких умовах вони не можуть гарантувати належну безпеку своїх громадян.

Сьогодні держави мають змогу поширювати свої цінності та культурні риси будь-де завдяки глобалізації. Проте, оскільки не всі слабші культури були поглинені під тиском сильніших, такі дії призвели до появи нових проблем безпеки. Спроба США побудувати глобальний порядок на основі західних цінностей викликала спротив і перетворилася на джерело напруги в окремих регіонах, наприклад на Близькому Сході. Як приклад, війна в Іраку (2003–2011) продемонструвала, що механізм нав'язування цінностей не працює, оскільки замість співпраці з демократичними державами в цій країні спалахнула громадянська війна, яка вплинула на стабільність архітектури міжнародної безпеки [7].

Глобальному консенсусу з широкого кола важливих тем заважають культурні відмінності та різниця цінностей суб'єктів міжнародної взаємодії. Залишаються невирішеними такі глобальні гуманітарні проблеми, як дефіцит продовольства та питної води, бідність, соціальна несправедливість, питання захисту основних прав людини та ін. [6]. Часто навколо цих невирішених проблем відбуваються соціальні зіткнення, які є загрозою для стабільності глобальної системи безпеки.

Коли напруга часів «холодної війни» спала, виникли нові проблеми безпеки, пов'язані з конфліктами між групами осіб, у центрі уваги яких була боротьба за ідентичність. Яскравим прикладом цього є серія військових конфліктів, які відбулися на території колишньої Югославії у 1991–2001 роках. До початку російської агресії проти України югославська війна уважалася найсерйознішим конфліктом у Європі від завершення Другої світової війни [4].

Не менш важливим чинником, який сприяє занепаду сучасної глобальної архітектури безпеки, постають спроби встановлення регіонального панування. Вторгнення Іраку в Кувейт у 1990 році та подальша війна в Перській затоці в 1990–1991 роках були спрямовані на захоплення значних запасів нафти Кувейту та зміцнення домінування Іраку в цьому регіоні. Після закінчення «холодної війни» це була перша значна безпекова криза [8].

Поширення ядерної зброї також викликає дедалі більше занепокоєння міжнародної спільноти, оскільки воно становить загрозу не лише системі глобальної безпеки, але й існуванню окремих держав та народів. Світова практика демонструє парадоксальний зв'язок між ядерним

стримуванням і нерозповсюдженням. Багато держав, які не мають ядерної зброї, вважають, що ядерне стримування є потужним інструментом збереження їх власної безпеки. Деякі з них мотивовані отримати в результаті ядерну зброю, особливо коли наявні засоби забезпечення національної безпеки не дають очікуваних результатів [1, с. 232]. Ядерний шантаж або погрози застосування ядерної зброї мають величезний дестабілізуючий вплив на поточну глобальну архітектуру безпеки та змушують ядерні держави працювати над модернізацією власних ядерних арсеналів, щоб запобігти конкурентним перевагам на міжнародній арені. Натомість неядерні держави змушені або звертатися до незаконних способів придбання або виробництва ядерної зброї, або до пошуків надійних партнерів серед членів «ядерного клубу» [1, с. 227-228].

Сучасний рівень міжнародної безпеки вказує на неефективність чинної безпекової архітектури, оскільки вона більше нездатна справлятися з існуючими загрозами. Низка явищ (поява нових суб'єктів міжнародної взаємодії, процеси глобалізації та цифровізації, стратифікація гібридних загроз та ймовірність застосування ядерної зброї та ін.), негативно впливає на стан сучасної глобальної архітектури безпеки, поглиблюючи її кризу, яка вже характеризується як невідворотна. Тому постає нагальна потреба негайного реформування сучасної глобальної архітектури безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мироненко В. Особливості світової політики щодо ракетно-ядерних озброєнь. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2021. № 3. С. 225–235.
2. Міжнародна безпека. URL: <https://esu.com.ua/article-65124> (дата звернення: 12.04.23).
3. Фесенко М. В. Криза світового порядку як причина та наслідок глобальної системної кризи. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. № 122. С. 15–29.
4. Югославська війна. URL: <https://mil.in.ua/uk/yugoslavaska-vijna/> (дата звернення: 12.04.23).
5. Bimbo Ogunbanjo M. International Security in a Globalized World: An Exploration of Critical Issues. Journal of Defense Management. 2021. Vol. 11, Iss. 4, No. 212. P. 1–15.
6. Global Issues. URL: <https://www.un.org/en/global-issues> (дата звернення: 12.04.23).
7. Iraq War: Background and Issues Overview. URL: https://www.everycrsreport.com/reports/RL31715.html#_1_38 (дата звернення: 13.04.23).
8. Persian Gulf War. URL: <https://www.britannica.com/event/Persian-Gulf-War> (дата звернення: 13.04.23).

ПЕТРИВ Марія
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – Ярина ЗАВАДА
доктор філософії, асистент кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська Політехніка»*

РОЛЬ ІНСТИТУТУ ПЕРШОЇ ЛЕДІ У ФОРМУВАННІ М'ЯКОЇ СИЛИ ДЕРЖАВИ

Перша леді – жінка, що знаходиться поруч із політичним лідером держави, зазвичай дружина президента. Вона є втіленням усієї жіночої аудиторії і попри неофіційність свого статусу часто відіграє важливу роль у публічній дипломатії. Саме тому формування позитивного образу першої леді є важливим елементом так званої «м'якої сили» країни. Раніше першу леді вважали перш за все дружиною, яка підтримує президента. Проте з часом її роль розширилася й охопила кілька соціальних і культурних ініціатив, які відображають цінності та культурну спадщину країни. Тепер перша леді відповідає за підтримку культурної дипломатії, просуваючи культуру, традиції та цінності країни як усередині, так і за її межами. Таким чином, роль першої леді вийшла за межі традиційних церемоніальних обов'язків і включає більш значущу роль у просуванні м'якої сили країни [5, С. 132].

Зарубіжний досвід демонструє багато прикладів ініціативних, активних і відданих своїй справі перших леді, які були залучені до політичної діяльності, втілювали культурні і соціальні проекти та виконували функції представників публічної дипломатії. Для прикладу, реконструкція Білого дому, ініційована Жаклін Кеннеді, перетворила будівлю на культурний об'єкт зі статусом музею. Неформальний візит Мішель Обами до КНР був сприйнятий громадянами Китаю позитивно та допоміг сприйняти США як партнера, а не як ворога. Пен Ліуан, як перша леді Китаю, відіграє ключову роль у формуванні «soft power» країни. Завдяки своїй модній дипломатії вона змогла продемонструвати світові не комуністичну сторону Китаю та допомогла покращити міжнародний імідж держави. Шейха Моза, колишня перша леді Катару, стала символом лібералізації країни, оскільки її зусилля допомогли покращити соціальне становище жінок у державі. Кім Йон-ок, перша леді Південної Кореї, використовувала так звану «гастрономічну диплома-

тію» з метою популяризації традиційної корейської кухні, що сприяло її поширенню по всьому світу [1, С. 27]. Таким чином, зарубіжний досвід показує, що перші леді успішно займаються культурною дипломатією. Важливо відмітити, що наведені приклади стосуються країн, що знаходяться в різних регіонах світу, мають різний політичний лад і суспільства з різними релігійними переконаннями.

З початку 1990-х років роль першої леді в Україні зазнала змін - від відсутності титулу дружини президента до появи ініціативних та активних перших леді, які діють на користь українського суспільства. За період незалежності України було шість президентів і, відповідно, шість перших леді. Однак, їхній внесок у культурну дипломатію не був особливо помітним до Катерини Ющенко, яка першою розпочала просувати українську культуру на офіційних заходах в Україні та за кордоном, демонструючи український національний одяг. Крім того, її інтерв'ю та фотосесія в одязі від українських дизайнерів були опубліковані на сторінках глянцевого журналу «ELLE» [4, С. 165]. Марина Порошенко продовжила цю ініціативу та стала першою, хто потрапив на обкладинку глянца. У порівнянні з Катериною Ющенко, яка з'явилася на кількох сторінках журналу «ELLE», Марина Порошенко стала повноцінною героїнею вересневого номеру. На обкладинці вона була в українській вишиванці, а на інших фотографіях позувала у вбранні українських дизайнерів [2, С. 40]. Сучасна перша леді України, Олена Зеленська, також використовує моду як інструмент своєї культурної дипломатії. На початку повномасштабної російської агресії перша леді, на сходах на тлі мармурових колон і мішків з піском, з'явилася на обкладинці Vogue. Такий приклад модної дипломатії підкреслив актуальність стеження за війною в Україні та необхідність підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно.

Окрім цього, сьогодні поки Збройні Сили України мужньо воюють на полі бою, перша леді України Олена Зеленська наполегливо веде війну по-своєму, використовуючи свої гострі дипломатичні навички, щоб охопити аудиторію по всьому світу та переконати її підтримати Україну. Нинішня перша леді демонструє культурну дипломатію, використовуючи модернізовані українські зовнішньополітичні інструменти, для привернення уваги та самовираження. Головна мета полягає в тому, щоб разом з різними форматами, такими як музика, кіно, архітектура, мода, кухня, гастрономічна дипломатія та просування бренду «UkraineNOW», максимально представити Україну через її культуру та мову.

Крім того, співпраця перших леді вже дала відчутні результати: перші леді Польщі та Франції відповідно Агата Дуда та Бріжит Макрон допомогли в евакуації українських дітей, хворих на рак; за ініціативи першої леді Литви Діани Науседене у Вільнюсі відкрито перший український центр в Європейському Союзі, а перша леді США Джилл Байден продовжує сприяти роботі національної програми психологічної допомоги населення тощо. Цей рух не закінчився і тільки починає акумулювати міжнародну гуманітарну допомогу для українців. Загалом, нові форми взаємодії на міжнародній арені, а саме м'яка дипломатія Олени Зеленської, можуть відіграти вирішальну роль у наблизненні закінчення війни та подоланні наслідків нинішнього вторгнення.

Через війну, що триває, гуманітарні потреби українців зростають. Тому, 22 вересня 2022 року Олена Зеленська започаткувала та презентувала власний фонд у в Нью-Йорку для посилення міжнародної допомоги Україні. Зараз Фундація Олени Зеленської охоплює три сфери: охорона здоров'я, гуманітарна допомога та освіта. Такий фонд можна розглядати як інноваційний інструмент м'якої сили, який об'єднує не лише українських союзників, а й бізнес-корпорації чи навіть звичайних людей у їхньому бажанні брати участь у відновленні України.

Хоча перша леді не має посадового статусу, однак завдяки своїм зв'язкам з політичними діячами, вона може реалізувати свої проекти, створювати команду, залучати професіоналів до співпраці, знаходити фінансування та спонсорів. Під час закордонних візитів з чоловіком-президентом, перша леді має можливість зустрічатися з іншими першими леді та посадовими особами інших країн, що дає їй шанс представити свої проекти та домовитися про співпрацю. Таким чином, дружина президента може не лише виконувати традиційні церемоніальні обов'язки, а й впроваджувати проекти культурної дипломатії. За допомогою свого статусу перша леді має можливість просувати культуру, традиції та цінності своєї країни як всередині, так і за її межами, що робить її значущим елементом міжнародної політики [3, С. 167].

Отже, досвід країн, де перші леді активно виступають, як ініціатори та учасники соціальних та культурних проектів, демонструє, що це може мати вирішальний вплив на створення позитивного образу країни та зміцнення її міжнародного статусу. Український досвід показує, що дружина президента може відігравати важливу роль у просуванні м'якої сили країни. Яскравим прикладом є перша леді України, Олена Зеленська, яка активно використовує свої дипломатичні навички для

залучення допомоги від міжнародного співтовариства. В цілому, роль першої леді, як елемента культурної дипломатії та м'якої сили держави досить значна. Для того, щоб максимально використати її потенціал, необхідно забезпечити підтримку ініціатив перших леді та створити умови для їх активної діяльності на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар І. Культурна дипломатія першої леді України. Вісник СНТ Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2020. Вип. 12. Т. 2. С. 26-31.
2. Бондар І. Перші леді Польщі як громадський діяч і «культурний дипломат». Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Травневі студії 2020: історія, міжнародні відносини». Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 5. С. 37-41.
3. Чекалюк В. Імідж першої леді. Вплив на формування іміджу держави у ЗМІ. Вісник Львівського університету. Серія «Журналістика». 2014. Вип. 39, ч. 1. С. 162-171.
4. Krokowska O. Rola pierwszej damy w sprawowaniu urzędu prezydenta Ukrainy (1994–2010). *Annales universitatis mariae curie-skłodowska, sectio FF – philologiae*. 2019. Vol. 36, no. 2. P. 161-171.
5. Marczuk K. P. The dynamics of «First Lady public diplomacy». *Intersections. East European Journal of Society and Politics*. 2022. Vol. 8, no. 1. P. 128-148.

ШАРАНЕВИЧ Оксана
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – Ярина ЗАВАДА
доктор філософії, асистент кафедри політології та міжнародних відносин,
Національний університет «Львівська Політехніка»*

УЧАСТЬ МІЖНАРОДНОЇ ПРИРОДООХОРОННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ГРІНПІС» У ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ РОСІЇ ТА УКРАЇНИ

Міжнародні дослідження зазначають, що війни, починаючи з Першої Світової, чимдалі більше впливають на екосистему. Це пов'язано зі збільшенням потенціалу сучасної зброї, яка завдає більшої шкоди навколишньому середовищу. Війна в Україні вплинула не лише на продовольчу безпеку, а й несе економічні та екологічні наслідки для всіх країн світу. Сьогодні вкрай важко оцінити наслідки, які принесла військова агресія Російської Федерації Україні.

Грінпіс провела дослідження, що значного забруднення в результаті війни зазнає атмосферне повітря. За даними Президента України, з 24 лютого 2022 року РФ випустила по Україні близько 3,5 тисяч ракет [2, с. 63-77]. Під час детонації ракет та снарядів утворюється низка хімічних сполук – чадний газ, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід та інші, які забруднюють навколишнє середовище. Крім цього, Росія обстрілює українські нафтобази та промислові підприємства, які використовують у своїй діяльності різні хімічні речовини. Масштабні пожежі на інфраструктурних та промислових об'єктах призводять до отруєння повітря особливо небезпечними речовинами. Грінпіс спільно з Екодією та іншими ГО допомогли пошкодженій росіянами амбулаторії у Горенці, що біля Гостомеля, встановити сонячні панелі для генерації електрики та тепловий насос для опалення. Тепер вона може працювати навіть під час відключень світла та заощаджувати на опаленні до чверть мільйона гривень на рік.

Більше того, Грінпіс доводить, що вже зараз війна, яку Росія розв'язала в Україні, безпосередньо зачіпає і питання водної безпеки. Окупанти обстрілюють водну інфраструктуру, замінують дамби, проводять воєнні операції на території Чорного та Азовського морів. У результаті приблизно 1,4 мільйона людей у країні зараз не мають доступу до безпечної води, а ще 4,6 мільйона людей мають обмежений доступ.

Варто додати, що міжнародна неурядова природоохоронна організація Грінпіс закликає політиків заборонити імпортувати нафту з Росії на тлі її агресії проти України. У організації зазначили, що у той час, як українці страждають, нафта і газ путіна все ще надходять до ЄС, і таким чином фінансують російсько-українську війну. Також активісти організації провели мирні протести поблизу величезного нафтового танкера з Росії в Балтійському морі.

Окреме занепокоєння викликає ядерний тероризм з боку Росії. 24 лютого 2022 року під час повномасштабного, вторгнення російські війська захопили Чорнобильську атомну електростанцію та інші атомні об'єкти в Чорнобильській зоні відчуження та пробули там до 31 березня. Наразі у зоні відчуження триває інвентаризація та оцінка розміру завданих російською окупацією збитків. За попередніми підрахунками шкода від дій російських військ на цій території становить майже 2,5 млрд. гривень [3, с. 175-176]. Представники Грінпіс заявили, що виявлено підвищений рівень радіації в деяких місцях, де російські війська вирили окопи в зоні відчуження. Більше того Greenpeace оцінила рівень радіації в Чорнобилі втричі вище, ніж Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ).

«Очевидно, що російські військові діяли у високорадіоактивному середовищі, але це не те, що повідомляє МАГАТЕ. Можна лише зробити висновок, що МАГАТЕ чомусь вирішило не докладати зусиль для повного розслідування. З нашого опитування стало зрозуміло, що в рівнях радіації в Чорнобильській зоні відчуження немає нічого нормального, на відміну від того, в чому МАГАТЕ хоче переконати світ», – повідомляє Greenpeace [1].

Міжнародна природоохоронна організація Грінпіс вимагає зробити “зелені принципи” основою відбудови післявоєнної України. Перехід на відновлювані джерела енергії, фокус на електричному громадському транспорті та будівлях з нульовим споживанням енергії, а також відмова від подальших інвестицій у викопні види палива мають стати ключовими принципами післявоєнної відбудови України. На думку Грінпіс відновлення України - це унікальний шанс для Європи в цілому, прискорити енергетичний перехід та досягти реальної енергетичної безпеки на основі відновлюваних джерел енергії [4, с.19-20]. Пріоритетом має стати встановлення сонячних панелей, теплових насосів та належне утеплення. Будівлі з майже нульовим споживанням енергії мають стати новим стандартом для всіх новобудов вже з 2023

року. Україна має історичний шанс стати на шлях до кліматично чистої, незалежної енергетики за найкращими сучасними технологіями. Це найкраща і реальна інвестиція в українське майбутнє.

Отже, можна зробити висновок, що роль міжнародної природоохоронної організації «Грінпіс» у збройному конфлікті Росії та України є ваговою. Ще на початку збройного конфлікту, Грінпіс задіявав свої сили, щоб допомогти Україні у війні. Яскравим прикладом є її участь у забороні імпорту нафти з росії, що на сьогоднішній час є дуже важливим для України. Організація робить все можливе, щоб забезпечити стабільність розвитку України та позиціонує себе, як надійний партнер. Активісти грінпісу – це бійці за правду та розвиток, що транслюють цілому світу, важливість підтримки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Greenpeace ставить під сумнів висновки МАГАТЕ [Електронний ресурс] // Енергоатом. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://energoatom.com.ua/o-2507222.html>.
2. Екологічні проблеми в діяльності українських громадських організацій / Л.В. Ковпак // Український історичний журнал. — 2013. — № 4. — С. 63-77.
3. Козмуляк К. А., Правове регулювання охорони довкілля під час збройних конфліктів на прикладі України / Катерина Андріївна Козмуляк. // Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. – 2022. – №73. – С. 175 – 176.
4. Розвиток альтернативних джерел енергії в Україні : дис. докт. ек. наук / . – Запоріжжя, 2018. – 19 – 20 с.

*DUMA Bohdanna
Student, group MV-41*

*Scientific supervisor – PhD in Philosophical Science, Assistant, Artem KOKOSH
Lviv Polytechnic National University*

DEFINITIONAL DISAGREEMENT OF THE CONCEPT OF PEACEMAKING DIPLOMACY

Diplomatic activity of the third millennium uses the achievements and improved technologies of previous centuries to carry out its effective activities in accordance with modern challenges, which have to be solved not only autonomously, but with the support of other countries [1].

Effective and collective response to global challenges is the valuable historical lesson that is declared in modern diplomatic activity. In particular, the Second World War was the main event of awareness of this principle, the end of which echoed around the world with the declared vector of maintaining peace in the world and preventing wars. It was this collective international aspiration that prompted the creation of a single international organization that unites sovereign states recognized in accordance with international law – the United Nations (UN) [4]. Accordingly, the UN has several main goals, the most important of which is the UN's peacekeeping mission and the maintenance of sustainable global peace. Such peacekeeping actions can be UN diplomatic mechanisms of "soft power" and "hard power". "Soft power" from the UN peacekeeping sphere includes: conflict prevention, peacemaking, measures to build peace (peacebuilding); the "hard power" of the UN includes a set of measures to enforce peace and measures to support peace. It is worth noting that these concepts and definitions refer to the development of the UN system to support global peace, and there are often difficulties with identifying one or another peacekeeping action, since such actions are often used in combination with others [5].

Despite this generally accepted generalization of UN peacekeeping actions, it is still worth understanding the clear boundaries between the established mechanisms for the implementation of UN peacekeeping missions.

The definitional meaning of UN mechanisms of "soft power":

1) Conflict prevention – involves diplomatic measures aimed at preventing intra-state or inter-state tensions and disputes from escalating

into violent conflict. It includes early warning, information gathering and a thorough analysis of the factors causing the conflict. Conflict prevention activities may include the use of the "good offices" of the Secretary-General, the preventive deployment of UN missions, or conflict mediation under the leadership of the Department of Political Affairs [3].

2) Peacemaking – includes measures to resolve current conflicts and, as a rule, involves diplomatic actions to bring the warring parties to an agreement. The UN Secretary General can provide his "good offices" to help resolve the conflict. Peacekeepers can also be envoys, governments, groups of states, regional organizations or the UN. Peacemaking efforts can also be carried out by unofficial and non-governmental groups or by an independent prominent individual [3].

3) Peacebuilding measures (peacebuilding) – aimed at reducing the risk of termination or re-engagement in conflict by strengthening national capacities at all levels for conflict resolution, as well as laying the foundations for sustainable peace and development. It is a complex, long-term process of creating the necessary conditions for sustainable peace. Peace-building measures address key problems that affect the functioning of society and the state (socio-cultural and socio-economic resources), and are aimed at strengthening the state's ability to effectively and legally perform its main functions [2, 3].

The definitional meaning of UN mechanisms of "hard power":

1) Peace enforcement – involves the use of a number of coercive measures, including the use of military force. This requires the express permission of the Security Council. It is used to restore international peace and security in situations where the Security Council has decided to act in the face of a threat to the peace, a breach of the peace or an act of aggression. The Council may involve, in appropriate cases, regional organizations and institutions to carry out coercive actions under its authority and in accordance with the UN Charter [3].

2) Peacekeeping operations are peacekeeping operations of the UN "blue helmets" that can use force to protect themselves, their mandate and the civilian population, especially in situations where the state is unable to ensure security and maintain public order [3].

In addition to the definitional inconsistency that causes misinterpretation of the processes, another speculative aspect for the analysis of peacemaking is the meaning of "peacemaking", which can be mistaken for a peacemaking mechanism. The policy of appeasement is a foreign policy course

implemented by Great Britain, France and the USA in the twenties and thirties of the nineteenth century, with regard to militaristic Japan and fascist Italy, aimed at preventing war with these countries through concessions. The result of this policy was the prosperity and confidence of Adolf Hitler in the weakness of the countries of the League of Nations and the militarization of Germany. This policy of pandering to the aggressor, on the contrary, strengthened it by convincing Adolf Hitler that the agreements could be broken, which Germany did by withdrawing from the Munich Agreement and attacking Romania and Poland in 1939. In view of current events and the rapid growth of authoritarian regimes in the countries of the world, the exacerbation of radical views and the resumption of military clashes between countries in different parts of the world, the policy of pacification exists in a hybrid format, in particular, compromises are not only political, but also economic in nature.

An example in modern geopolitics of the implementation of such a policy of appeasement is the following case: the announcement in 2005 of the creation of the "Nord Stream – 2" (Northern European Gas Pipeline) between Russia and the beneficiary countries: Denmark, Germany, Finland and Sweden, despite Russia's at this time the following acts of aggression: the war in Ukraine since 2014, which continues as of 2023; the occupation of Transnistria in 1993 and, as of now, the status of this temporarily occupied territory has not yet been legitimately settled; The Second Russian-Chechen War from 1999 to 2009; the Russian invasion of Georgia in 2008; Russia's invasion of Syria from 2015 to 2022.

It is important to note that the policy of appeasement of the aggressor, in addition to its international manifestation, can also be implemented locally – the instigation of clashes by a third interested party using soft power mechanisms (language, culture, education, etc.) on the territory of an independent recognized state, provoking a certain part of the inhabitants of this territory to internal conflicts where a third party appears as a peacemaker and protects one of the parties. In this case, the side of the conflict supported by the country that initiated these clashes is a kind of "peacemaker" that tries to initiate measures to reconcile the conflicting parties. The goal of such a tactic of "local unstable peace" is to split society and gently influence one of the parties to renew situational conflicts according to their interests and the destruction of identity. Thus, one of the parties of a local society divided by the conflict performs the function of an aggressor, whom other participants in the peacemaking process are

interested in pacifying with a fragile peace in the interests of the integrity of the state.

An important component of any processes, phenomena or systems that we investigate is the correct definition and identification, since incorrect identification leads to a distorted perception of important processes by the individual. Such a dilemma of definitional inconsistency is present in relation to peacemaking and peace diplomacy, due to several factors:

1) The researcher or consumer of research already has a pre-formed prejudiced attitude towards peacemaking processes and accordingly characterizes and disseminates this information about this process, which he considers to be truly correct;

2) Peacemaking processes are falsely associated or mistakenly perceived as identical concepts with the politics of pacification or the pacifist political activity of non-intervention.

In the course of the research, we came to the conclusion of the need to generalize peacekeeping actions, which are combined with practical peacemaking efforts. Since, often the mechanisms of UN peacekeeping, respectively, of simultaneous application, are difficult to identify in terms of a clear outline of the used mechanisms and approaches to the implementation of peacekeeping.

We offer the following definition for use: "Peacemaking diplomacy", which we characterize as the process of using diplomatic means and measures to achieve peace and stability in conflict regions and between parties in a state of conflict to prevent or force an end to the use of violence with prior mediated preventive communication between the various parties before further legal action. This approach involves actively working with all parties to the conflict, using elements of mediation, negotiation and cooperation to reach a compromise and ensure peace. Multi-level parties in this context are: third-level actors – grassroots local leaders (leaders of local NGOs, teachers, ideological spiritual leaders, etc.), second-level actors – middle-level leaders / bridge leaders (leaders who are respected in public sectors and with whose opinion counts the actors of the highest level), actors of the first level – the highest leadership in the country/place of conflict (military leaders, political leaders, people who make decisions on behalf of the state) [2].

We are convinced that the recognition of peacemaking diplomacy proposed by us will solve the problem of generalizing diverse peacekeeping mechanisms that are difficult to identify and will deepen academic, practical and diplomatic practices for ensuring global and local sustainable peace. In

particular, with the support of such a definition by the academic community, the problem of definitional inconsistency of various peacekeeping mechanisms will be eliminated.

REFERENCES

1. Friberg M. *The Need for Unofficial Diplomacy in Identity Conflicts*. Ljubljana, Slovenia: Peace Institute, 1992.
2. Lederach J. P. *Building peace: sustainable reconciliation in divided societies*. Washington, D.C : United States Institute of Peace Press, 1997.
3. Terminology. United Nations Peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/terminology> (date of access: 09.04.2023).
4. United Nations Charter. United Nations. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter> (date of access: 08.04.2023).
5. What is peacekeeping. United Nations Peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping> (date of access: 09.04.2023).

ТОРОЗ Рефат
студент Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Микола ГЕТЬМАНЧУК
д. іст. н., професор кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ТРАКТУВАННЯ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ В ПРАЦЯХ СУЧАСНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Поняття і явище порядку – це властивість, іманентна соціуму, яка відображає певний рівень організації цієї спільноти, її впорядкованість. Така властивість є набутою, а не наперед заданою. У теорії міжнародних відносин поряд із поняттям «міжнародний порядок» вживається також поняття «світовий порядок», яке відображає зростаюче усвідомлення спільної відповідальності людей і народів за стан нашої планети. На думку дослідників, світовий порядок – це такий устрій світу, який має забезпечити основні потреби держав – націй, регіональних асоціацій, а також усіх інших легітимних міжнародних організацій та інститутів, які здатні створювати і підтримувати їх існування та розвиток. Проблеми формування сучасного світового порядку знайшли своє відображення у працях американських дослідників Г. Кіссінджера, З. Бжезінського, С. Гантінгтона, Ф. Фукуями та ін.

Відомий американський політолог і дипломат Г. Кіссінджер у своїх працях ставить під сумнів існування єдиної загальноприйнятої моделі світового порядку, розглядаючи конкуренцію різноманітних варіантів світового порядку як похідну від цивілізаційних уявлень про порядок загалом. При цьому він звертає увагу на наступне: 1) чи можливе співробітництво між державами, які мають принципово різне бачення світового порядку; 2) як бути з недержавними акторами світової політики; 3) чи потребує перегляду взаємозв'язок цінностей і зовнішньої політики тощо. У цьому контексті підкреслюється, що у ХХІ столітті відбувається наполегливий, а деколи навіть відчайдушний пошук концепції світового порядку. Загроза хаосу співіснує з безпрецедентною взаємозалежністю: поширення зброї масового знищення, розпад держав, хижацьке ставлення до природного середовища, існуючі практи-

ки геноциду, поширення нових технологій, що загрожують вивести конфлікти за межі людського контролю [6, с. 41 - 79].

Єдиною загальноновизнаною підставою чинного світового порядку, зазначає Г. Кіссінджер, залишаються принципи Вестфальської системи. Сучасна глобальна Вестфальська система – те, що прийнято називати світовим співтовариством, охоплює кожну культуру і регіон. Так, Європа в ім'я самого світового порядку почала відходити від державної системи, яку сама розробила, та долати її обмеження через концепцію об'єднаного суверенітету. Досягнення успіху в цих зусиллях потребуватиме підходу, який поважатиме і розмаїття людського середовища, і вкорінене людське прагнення до свободи. Порядок і свободу, яку іноді називають протилежними полюсами, слід розуміти як взаємозалежні. Тому вчений висловлює сумнів, чи спроможні сучасні лідери піднятися над нагальністю щоденних подій і досягти цього балансу. Кожний різновид світового порядку є виразником прагнення до постійності, стабільності, зовнішньополітичного балансування. Однак всі елементи, що його формують, постійно змінюються, а це впливає на скорочення тривалості міжнародних систем [5, с. 734].

Світовий порядок у цьому сенсі, підкреслює він, повинен бути побудований, а не нав'язаний. Тривалість і стійкість будь – якої системи світового порядку залежатиме від того, чи сприймають її як справедливу не лише лідери держав, а й громадяни. Вона повинна відображати дві істини: 1) порядок без свободи у кінцевому рахунку творить свою власну протилежність; 2) свободу неможливо забезпечувати та утримувати без рамок порядку, які зберігають мирне існування [7, с. 13]. У цьому контексті Г. Кіссінджер виділяє три рівні порядку: 1) «світовий порядок» – концепція, якої дотримується регіон або цивілізація стосовно природи справедливих домовленостей і розподілу влади для всього світу; 2) «міжнародний порядок» є практичним застосуванням цієї концепції на значній частині земної кулі – достатньо великій, аби вплинути на глобальний баланс сил; 3) «регіональні порядки» – застосовується до певної географічної області. Кожна із цих систем порядку базується на двох складових: легітимності – наборі загальноприйнятих правил, що визначають межі допустимих дій; балансі сил – що примушує до стриманості у випадку порушення правил, запобігає підкоренню однією політичною одиницею всіх інших [5, с. 12 - 13].

Ідею створення колективного світового порядку (співтовариства розвинутих країн) під ідейним та політичним керівництвом США роз-

вивав відомий американський політолог і державний діяч З. Бжезінський. Основні геополітичні події, на його думку, будуть розвиватися в Євразії, а тому боротьба за світове панування буде розгортатися саме тут. Тому США має повернути «глобальну легітимність» і застосувати чотири ключові ідеї: 1) «об'єднання» – створення тісного союзу США та ЄС; 2) «розширення» – розширення коаліції країн – партнерів; 3) «залучення» – відбудовування нових відносин з Росією; 4) «утихомирення» – повернення контролю на Близькому Сході. Альтернативою американській гегемонії є глобальний хаос [1].

Вчений також висунув футурологічну теорію вступу американського суспільства у технотронну еру – один із варіантів постіндустріального суспільства. Технотронна революція, яка формується під впливом техніки та електроніки, носить глобальний характер і повинна призвести до формування «нового світового порядку», за якого епоха балансу держав закінчується [2].

Дослідженню динаміки сучасних міжнародних відносин крізь призму конфліктів на цивілізаційній основі велику увагу приділяє відомий американський політолог С. Гантінгтон, який розглядає історію людства як історію цивілізацій. Вчений виділяє вісім цивілізацій, між якими на сучасному етапі відбуваються зіткнення: 1) західно – християнська; 2) православно – християнська; 3) ісламська; 4) конфуціанська; 5) латиноамериканська; 6) індуїстська; 7) японська; 8) африканська. Класифікуючи конфлікти у системі міжнародних відносин, він їх розглядає на двох рівнях: першому – макрорівні (конфлікти між різними державами та в одній державі); другому – макрорівні (конфлікти між цивілізаційні). При цьому дослідник наголошує, що у процесі формування нового світового порядку конфлікт між цивілізаціями прийде на зміну ідеологічним та іншим формам конфліктів як переважної форми глобального конфлікту [3].

Передбачаючи неминучість у недалекому майбутньому протистояння між ісламською та західною цивілізаціями, вчений підкреслює, що воно буде нагадувати протистояння СРСР і США часів «холодної війни». Тим самим він доказує, що епоха ідеологій завершується і світ повертається до нормального стану речей, які характеризуються культурними конфліктами. Найгостріші конфлікти сучасного світу відбуваються між етнічними і релігійними групами саме за культурними лініями, або за лініями цивілізаційних відмінностей. Він також зазначає, що в цих умовах різниця між демократіями і диктатурами менш важ-

лива, ніж між країнами, політичне життя яких будується на консенсусі, єдності, легітимності, ефективності і стабільності, та країнами, яким бракує зазначених характеристик [4, с. 20].

Відомий американський політолог і соціолог Ф. Фукуяма у своїх працях стверджує, що поширення ліберальної демократії може свідчити, що вказана модель розвитку суспільства у загальносвітовому масштабі не матиме альтернатив і стане остаточною формою людського уряду.

Історія людства знаходить логічний кінець в ліберальній моделі демократії, коли загальне прагнення до визнання повністю задоволено. Така модель боротьби за визнання переноситься і на міжнародні відносини, знаменує собою історію закінчення конфліктів між державами. Основним джерелом взаємодії між державами залишається економіка. Однак це не свідчить про те, вказує Ф. Фукуяма, що конфлікти зникнуть назавжди, оскільки під час «тріумфального» поширення ліберальної демократії світ буде тимчасово поділений на дві частини – історичну та постісторичну [9]. Він привертає увагу до того, що процес руйнування сучасного світового порядку і проблеми, які при цьому постають, різняться в залежності від регіону. При цьому називаються дві великі і централізовані авторитарні держави, Росія і Китай, які демонструють рішучість у висуненні територіальних претензій до сусідів, руйнуючи тим самим існуючий світовий порядок [8, с. 542].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бжезінський З. Велика шахівниця / З. Бжезінський. Львів: Івано – Франківськ: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
2. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський. К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2006. 204 с.
3. Гантінгтон С.Ф. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / С.Ф. Гантінгтон. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.
4. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / С. Гантінгтон. К.: Наш формат, 2020. 448 с.
5. Киссенджер Г. Дипломатія / Г. Киссенджер; пер с англ. М.: Ладомир, 1997. 850 с.
6. Киссенджер Г. Новий мировой порядок // Философия политики: Хрестоматия: В 4 т. К.: Знання України, 2003. С. 29-80.
7. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / Г. Кіссінджер; пер. з англ. 2-ге вид. К.: Наш формат, 2018. 320 с.
8. Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії / Ф. Фукуяма. К.: Наш формат, 2019. 608 с.
9. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек / Ф. Фукуяма. М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. 588 с.

ОРЛОВ Сергій
студент Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник Ірина КЛИМЧУК
к. політ. н., ст. викладач кафедри ПМВ
Національний університет «Львівська політехніка»

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ «ІНІЦІАТИВИ ТРЬОХ МОРІВ»: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

«Ініціатива трьох морів» (англ. Three Seas Initiative; надалі – Ініціатива, 3SI) є об'єднаним міжнародним проектом, який було започатковано у 2015 році з метою поглиблення інтеграції країн Центральної та Східної Європи, розвитку транскордонних комунікацій та інфраструктури. Дане об'єднання налічує 12 країн: Австрія, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія та Чехія. 20 червня 2022 р. Україна набула статусу партнера-учасника цієї міжнародної ініціативи [1].

Хоч початково організація мала лише економіко-інфраструктурний пласт як основу своєї діяльності, проте з початку 2020-х років почала утворюватись та зростати роль другого «стовпа» - політичного. За означенням 10-го Президента Латвії Егілса Левітса: «сама Ініціатива є унікальним явищем, яке є політично натхненним та комерційно направленим проектом... Політично «Ініціатива трьох морів» стала ще більш важливою через війну в Україні» [5].

Однак, попри зростання впливовості 3SI в європейському регіоні, згідно з висновками, що містяться в рекомендаційній політиці The Three Seas Initiative Civil Society Forum 2022, існує необхідність у більшому брендуванні як самого регіону, так і організації, а також її інвестиційної платформи [7]. Разом з тим було визначено також й низьку обізнаність як у загального населення, так і на ринку, щодо існування самої Ініціативи – це було виділено як основну перешкоду під час досягнення цілей самої організації [7].

Питання про позиціонування самої організації в системах Європи та Європейського Союзу, було вирішене ще на початковому етапі створення та консолідації сил самої організації. Було введено лаконічну торгову марку «Три Моря», а також образ (айдентіку) організації, які

дають змогу покращити саму впізнаваність «Ініціативи трьох морів». Серед іншого, у 2020-му р. було проведено так званий «Віртуальний Цифровий Саміт та Веб Форум» [3]. Не зважаючи на те, що зазначений Форум був подією «високого рівня» [8], втім в медіа-просторі було мало згадок про цей захід. Згодом інформаційна кампанія впродовж 2021-го р., а також потуги самої Ініціативи більше були сфокусовані на висвітлення самого Фонду Трьох Морів, котрий був створений у лютому 2020-го р. Водночас, було продовжено та посилено проєкт-заклик до інвестування, який мав чітку назву «Invest in Three Seas».

Проводячи якісний контент-аналіз самого аудіовізуального матеріалу, спродукованого в рамках цього проєкту, стає зрозумілим, що основною аудиторією є саме стейкхолдери, підприємці різної ваги бізнесу – від малого до великого, а також державницькі та недержавні структури країн не-учасниць Ініціативи, зокрема їхніх партнерських держав – Німеччини та США [6]. Таким чином стратегія публічної дипломатії цього періоду спрямовується на залучення інвестицій через інформування як майбутніх партнерів, так і намагання залучити теперішніх партнерів до утворення більш сильного інвестиційного потоку у регіон Трьох Морів через сам Фонд.

Проте даний підхід, виявився не достатньо ефективним у зв'язку з малою обізнаністю щодо самого регіонального утворення. Згаданий Форум став одною з точок змін самої політики позиціонування (оскільки збільшив спектр цілей організації), а також вказав на необхідність утворення загальної обізнаності серед високопосадовців, бізнесменів, стейкхолдерів та інших людей категорії вищого істеблішменту. Відбулося збільшення потуг з поширення знань про організацію у громадському секторі, починаючи з громадянського суспільства [2]. Варто підкреслити формулу підходу до прийняття спільного рішення, запропоновану на вищезазначеному Форумі Байбою Рубесою, співзасновницею бізнес-консалтингового сервісу Novatore, котра передбачає спільні зусилля трьох груп – бізнесменів, політичних діячів (policy-makers), а також громадянського суспільства. Тобто відбулося розширення цільової аудиторії, до котрої тепер стали залучати громадськість. У статті 16 Спільної Декларації Сьомого Саміту «Ініціативи трьох морів», було зазначено про «необхідність громадського обговорення для підвищення обізнаності про 3SI та кращого розуміння очікувань громадянського суспільства щодо покращення взаємозв'язку в середині організації» [4].

Звідси можемо підсумувати, що основними потугами публічної дипломатії «Ініціативи трьох морів» наприкінці 2022 р. стали розповсюдження інформації про організацію, її роль у європейській безпековій, суспільній, економічній, інформаційній, політичній та інфраструктурній системах, а також посилення впізнаваності серед населення держав-членів, а також обізнаності про саму Ініціативу серед цільових груп, зокрема інвесторів.

Відкритим залишається питання шляхів підвищення рівня обізнаності та розробки проєктів такого плану. Рекомендаційними зауваженнями та пропозиціями можуть бути також й більша активізація потуг у сфері інформування щодо самої Ініціативи, а також введення кампаній по збільшенню рівня лояльності (ефект знайомства з об'єктом «mere-exposure effect») щодо самого брендингу 3SI.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Україна отримала статус партнера-учасника ініціативи Тримор'я [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/21/7141676/>.
2. Civil society has a fundamental role in strengthening the resilience of the Three Seas region [Електронний ресурс] // Three Seas Initiative – Режим доступу до ресурсу: <https://3seas.eu/media/news/civil-society-has-a-fundamental-role-in-strengthening-the-resilience-of-the-three-seas-region>.
3. Invitation to the Three Seas Virtual Summit and Web Forum [Електронний ресурс] // 3seaseu | Youtube Channel. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=rccfT_S95EM.
4. Joint Declaration of the Seventh Summit Three Seas Initiative [Електронний ресурс] // Three Seas Initiative – Режим доступу до ресурсу: <https://3seas.eu/about/joint-declaration-of-the-seventh-three-seas-initiative-summit>.
5. President of Latvia: Three Seas Initiative countries support further reinforcement of NATO's eastern flank [Електронний ресурс] // The President of the Republic of Latvia. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://www.president.lv/en/article/president-latvia-three-seas-initiative-countries-support-further-reinforcement-natos-eastern-flank?utm_source=https%3A%2F%2F3seas.eu%2F.
6. Rewatch the "Invest in Three Seas" [Електронний ресурс] // Three Seas Initiative – Режим доступу до ресурсу: <https://3seas.eu/media/news/rewatch-the-invest-in-three-seas>.
7. The Three Seas Initiative Civil Society Forum 2022 Policy Recommendations. // Three Seas Summit and Business Forum 2022. – 2022.
8. Three Seas Virtual Summit and Web Forum on 19 October [Електронний ресурс] // Embassy of Estonia in Bucharest. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://bucharest.mfa.ee/three-seas-virtual-summit-and-web-forum-today/>.

ВИТОКИ ВІЙНИ: ПОЯСНЕННЯ У ДЕЯКИХ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ

Війна є об'єктом дослідження різних наук. У політичній науці чимало сучасних досліджень міжнародних відносин зосереджуються на питанні про те, чому відбуваються війни. Питання причин було ключовим предметом дослідницьких пошуків К. Волца у впливовій праці «Людина, держава та війна» (1959) [5], а також багатьох кількісних дослідженнях, пов'язаних з розвитком сцієнтистського напрямку у теорії міжнародних відносин. Розвиток системного підходу посприяв впровадженню поняття рівнів аналізу, яке було спрямоване передусім на пошук причин війн.

Починаючи з найзагальнішого рівня міжнародної системи та міжнародних взаємодій, домінуючі підходи у теорії міжнародних відносин – політичний реалізм та ліберальний ідеалізм – запропонували декілька пояснень виникнення війни. Політичний реалізм наголошує на значенні змін у розподілі влади (сили) між державами, на змінах, які представлені як наслідок дій раціональних акторів, що прагнуть влади [3]. Проте, серед реалістів немає єдиної думки щодо того, чи стає війна більш ймовірною у разі зосередження влади в руках однієї держави, чи така концентрація сприяє миру та стабільності. Усе залежить від того, чи розглядається війна як результат розпаду гегемоністського порядку, чи як результат можливої кризи свободи дій, що впливає зі стану міжнародної анархії.

Ліберали вивчають вплив економічної взаємозалежності та демократичності політичних режимів на конфліктність у взаєминах між державами [2]. Аргумент взаємозалежності спирається на модель держав, які прагнуть добробуту, й, тому, ймовірно, уникатимуть війни, якщо економічні зв'язки досить тісні. Аргумент демократії наголошує на тому, що погляди демократичних держав збігаються у деяких важливих аспектах. Відтак зменшується ризик військового конфлікту між демократіями.

Теорія демократичного миру вказує на значення норм та ідентичностей. Насправді можна говорити про демократичні нормативні зв'язки між державами, які досліджуються конструктивістами і часто опускаються, або майже не згадуються у мейнстрімних теоріях міжна-

родних відносин щодо війни. Конструктивістське розуміння війни на рівні міжнародної системи звертається до норм, які покликані регулювати застосування насилля у взаєминах між державами, розрізняючи норми, які підтримують використання насильства, і норми, які стримують його.

Наступний рівень аналізу причин війн – рівень держав та внутрішньодержавних факторів. Серед реалістів виділяються наступальні реалісти, які вважають, що держави вимушені максимально нарощувати власну силу і мати агресивні наміри щодо одна одної, та оборонні реалісти, які приписують державам помірковані наміри і розглядають агресію, як результат внутрішньонаціонального тиску [4]. Наукові раціоналісти покладаються на теорію очікуваної корисності війни, яка розглядає рішення розпочати війну, як результат аналізу витрат і вигід [1]. Така сама логіка застосовується у більшості теоретико-ігрових моделях війни. Іноді подібна логіка застосовується до певних груп впливу всередині держави, котрі можуть отримати зиск від війни і які є доволі сильними, щоб впливати на поведінку держави. Прикладом таких груп можуть бути бізнесові кола військово-промислового комплексу. Це пояснення пов'язане з «відволікаючою теорією війни», згідно з якою цією підступною групою є сама політична еліта, яка починає війни, щоб відволікти увагу від внутрішніх проблем. Конструктивістські теорії рівня держав розглядають війни як наслідок або засіб конкретного конструювання ідентичності. Дослідники процесів прийняття рішень пояснюють війни як ненавмисні наслідки процедур прийняття рішень державним апаратом.

Зрештою, на рівні індивідів, вчені-міжнародники звертаються до психологічних теорій для пояснення уявлень (адекватних чи не адекватних, правильних чи неправильних) лідерів політичної реальності. У цьому ракурсі війни можна пояснити хибними уявленнями політиків. Проте, ці викривлення відображають систематичні упередженості, які виходять за межі окремого індивіда і можуть розглядатися як загальнопоширені у соціумі стереотипи та шаблони неадекватного сприйняття дійсності. Саме цим теоретико-орієнтовані дослідження війни відрізняються від описових історичних досліджень, які загалом схильні приділяти більше уваги індивідуальним діям, пояснюючи можливі адекватні чи не адекватні уявлення лідерів скоріше унікальним обставинам, ніж загальними шаблонами.

Проте, теоретико-орієнтовані дослідження міжнародних відносин на рівні індивідів також відрізняються від психологічних досліджень

війни, незважаючи на їхню спільну спрямованість на вивчення індивідуальної свідомості. Психологія звертається до війни, вивчаючи як її причини, так й наслідки на рівні узагальненої, а не конкретної, людини, не обов'язково людини, яка посідає керівну посаду. Так, наприклад, психоаналіз З. Фрейда приписує війну руйнівним потягам людини, які виникають у її підсвідомості. Для З. Фрейда, війна – це патологічна деструктивність, звільнена від обмежень моралі та цивілізації, це перевага природи над цивілізацією.

З точки зору економічної науки війна розглядається як форма економічної поведінки або форма змагання за контроль над обмеженими ресурсами. У зв'язку з цим економісти можуть стверджувати, що війна ведеться до тих пір, поки вона окупується. Чимало економістів зосереджується на наслідках війни – її видатках. Вони вказують на її загальні негативні наслідки для сучасної економіки, включаючи різноманітні непрямі витрати, за яких війна не вигідна навіть переможцям. Це призводить до сприйняття війни як ірраціонального випадку.

Антропологія вивчає, як війна пов'язана з культурою суспільства. У цій перспективі, війна розглядається як продукт специфічних культурних норм, які відтворюються у різних ритуалах. Таким чином, війна може служити потребам відтворення колективних ідентичностей. Вона являє собою підпорядковану строгим правилам практику, повну символічних значень. Водночас антропологія також вивчає взаємодію культурних чинників і матеріальних умов, таких як конкуренція за обмежені ресурси.

Існують й інші варіанти пояснень причин війни. Серед усього різноманіття теорій найбільший евристичний потенціал мають ті, які спираються на міждисциплінарний підхід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Cramer, C. Homo Economicus Goes to War: Methodological Individualism, Rational Choice and the Political Economy of War. World Development. 2002. Vol. 30, Issue 11. P. 1845-1864.
2. Doyle, Michael W. Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs. Philosophy and Public Affairs. 1983. Vol. 12, No. 3, Summer. P. 205-235.
3. Levy, Jack S. The Causes of War and the Conditions of Peace. Annual Review of Political Science. 1998. Vol. 1. P. 139-165.
4. Mearsheimer, John J. The Tragedy of Great Power Politics. New York: W.W. Norton & Company, 2001. 448 p.
5. Waltz, Kenneth. Man, the State, and War: A Theoretical Analysis. New York: Columbia University Press, 1959. VIII + 263 p.

ГОРПИНЮК Тетяна
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник:
д-р політ. н., проф. ХОМА Н. М.

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ НОВІТНІХ ПІДХОДІВ СВЯТОГО ПРЕСТОЛУ ТА ІНСТИТУТУ ПАПИ РИМСЬКОГО ЩОДО ПРОБЛЕМ ВІЙНИ ТА МИРУ

Поява християнства започаткувала теологічний підхід до вивчення проблем миру та війни. Упродовж більшої частини своєї історії католицька традиція демонструвала амбівалентність поглядів щодо доцільності війни та важливості миру. Виступаючи поборником безконфліктного співіснування, католицька спільнота розмірковувала щодо проблем війни та миру на основі багатовіковичних філософсько-богословських та політико-правових напрацювань.

Війна як аморальний та руйнівний процес не схвалювалася та вважалася неприйнятною частиною християнського життя. З часів Ісуса Христа і до кінця V ст. пацифістські ідеї були панівними серед християн. Хоча деякі вчені роблять висновок, що християни не служили в римській армії через переслідування, однак свідчення ранніх Отців Церкви стверджують, що заповідь Ісуса «любить ворогів ваших» була головною рушійною силою їхньої опозиції до кровопролиття.

Більш детально аргументи проти участі християн у війні та вбивствах були сформульовані у таких ранніх християнських роботах, як «Дідахе» (70-90 рр. н.е.), працях Юстина Мученика (100-165 рр. н.е.), Максиміліана (274-295 рр. н.е.), канонах Іпполіта (III-V ст. н.е.) та Пелагія (350-420 рр. н.е.). Християнський богослов Оріген стверджував: причиною того, що християни в перші три століття виступали проти військової повинності і ставали пацифістами, було те, що вони могли принести більше користі правителям, ніж солдати, через молитву і дисципліноване життя [3, С. 8].

Досить гостро питання війни та миру висвітлювалося під час хрестових походів. Досі дискутують про моральність цих походів, їх справжню мету. Попри концептуальні протиріччя, хрестовим походам вдалося висвітлити традиційну войовничу природу сучасного суспільства і надати релігії характер рушійної сили у війні.

Для того, щоб зрозуміти глибинні мотиви хрестових походів, звернемося до ідей англійського мислителя Ф. Бекона, який виділив п'ять ключових елементів зародження ідеї хрестових походів: поширення віри; відновлення колишніх християнських держав, які втратили свій престиж; порятунок християн від «язичницького рабства»; відновлення і очищення Святої Землі; осквернення і масові вбивства християн [4].

У часи Реформації існував великий контраст між тими, хто проповідували християнство, і реальністю – нагальної потреби у військовій службі. З часів імператора Костянтина військовий обов'язок посів чільне місце серед християн. Церква не відмовлялася від вчення про гріхопадіння людини, але була переконана, що жорстокість можна контролювати. Вважалося, що обов'язком кожного громадянина-християнина було бути опорою держави, навіть з мечем у руках [1]. Звичайні норми, що регулюють бойові дії, почали активно розроблятися західними державами. Як наслідок, світ бачить ці духовні та правові здобутки у вигляді концепції «справедливої війни» (сягала часів Платона, Арістотеля, Цицерона, Св. Амвросія Міланського та ін.).

Перший великий католицький синтез справедливої війни та війни як такої приписують Св. Августина. Цей богослов заклав ідею справедливої війни як основу сучасної гуманітарної інтервенції, яка стала центром уваги католицької церкви. Св. Августин сформулював основні принципи цієї концепції, спираючись на ідеї античних дохристиянських філософів, і представив мир як принципово легітимний елемент військових операцій. Центральною в його вченні була ідея миру через готовність взяти до рук зброю і захищати свою територію. Він наголошував, що мета досягнення миру виправдовує воєнні дії. Для Св. Августина метою кожного суспільства є досягнення та підтримка «*tranquillity ordinis*» (мирного порядку), але лише у виняткових обставинах і за необхідності. Втім, богослов у праці «Про град Божий» не розмірковує про доцільність війни і не аналізує причини війни, а лише розглядає війну з точки зору людського гріха, причини жорстокості та помсти.

Аналізуючи значний внесок Св. Августина в обґрунтування справедливої війни, варто підкреслити його роль саме у пропагуванні миру, а не війни. Це доводять слова: «Справжня релігія вважає мирними ті війни, які ведуться не з мотивів звеличення чи жорстокості, а з метою забезпечення миру, покарання тих, хто чинить зло, і підтримки добра» [5].

Тома Аквінський, опираючись на вчення Августина, продовжив концептуалізацію «справедливої війни», яка була популярною серед

середньовічних католицьких теоретиків. Саме Т. Аквінський проаналізував і виділив ознаки справедливої війни: оголошення війни сувереном, легітимність нападу однієї держави на іншу у зв'язку з будь-якими правопорушеннями, вчиненими державою-агресором, і з належною метою обмеження зла і сприяння загальному благу.

Перший критерій підкреслює обов'язок суверена сприяти загальному благу (захистити суспільство від агресорів), а також виправдовує і спрощує ведення війни проти тих, хто може завдати шкоди громадянам, державі. Другий критерій Тома Аквінського ґрунтується на вченні Св. Августина і стверджує, що держава може справедливо покарати іншу державу, якщо держава-агресор відмовляється «примиритися» з несправедливим ставленням до неї або відновити те, чого була несправедливо позбавлена. Тома Аквінський вважає, що справедливі наміри не повинні включати «жагу до панування» або «жорстоке бажання помсти» [2].

Отже, ранні уявлення християн щодо війни та миру стали підґрунтям для формування майбутніх підходів у практиці католицької церкви, Святого Престолу та інституту Папи Римського. Зважаючи на те, що поняття миру часто домінувало та сприяло виробленню пацифістських ідей, війні все ж знаходилося місце у цих концептуальних підходах. Оскільки християнство залишалося у тісному союзі з державою у добу Середньовіччя, традиція «справедливої війни» була основою ідеології воєнної практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Between War and Peace: Old Debate in a New Age. <https://www.christianitytoday.com/ct/1980/october-24/between-war-and-peace-old-debate-in-new-age.html> (дата звернення 02.03.2023)
2. Jozef D. Z., Benedict G. War and Peace in Catholic Social Teaching. Catholic Ethics in Today's World. URL: https://www.smp.org/dynamicmedia/files/a048c325430c1c31580ed92a58ad8338/TX002003-2-Article-C-War_and_Peace_in_Catholic_Social_Teaching.pdf (дата звернення: 23.03.2023).
3. Joseph J. An Overview of Four Traditions on War and Peace in Christian History. *The Journal of Social Encounters*. 2018. № 2 (1). P. 7-21.
4. Holy Wars. URL: <https://www.bbc.co.uk/ethics/war/religious/holywar.shtml> (дата звернення 26.03.2023).
5. Works of Augustine. 2342 war. URL: <http://www.augnet.org/en/works-of-augustine/his-ideas/theology/2342-war/> (дата звернення 21.03.2023).

КЛАЧИНСЬКА Яна
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник - РОСЛОНЬ Д. Т.

ВПЛИВ ХРИСТИЯНСТВА НА СВІТОВУ ПОЛІТИКУ В 21 СТОЛІТТІ

Християнство має давню історію впливу на світову політику, і його роль в 21 столітті не є винятком. Християнство має багато гілок і розмаїття течій, і відповідно, його вплив на політику може бути різним залежно від країни та регіону. Християнство є однією з найбільших релігій у світі, яку приймають понад 2,5 мільярда людей. Воно поширене в усьому світі, і вплив християнства на світову політику в 21 столітті проявляється у багатьох аспектах, від національної політики до міжнародних відносин.

Нинішня активність християнських організацій полягає у включенні людей, переважно віруючих, в зону свого ідейно-політичного впливу з метою духовно-моральної санкції політичних рішень відповідно до цінностей, що декларують християнські конфесії. За останні десятиліття вони вдаються не лише до теоретизування в цій площині, а й до декларування практичних кроків вирішення насущних соціальних та економічних проблем, збереження миру тощо. Ця сфера у перспективі буде логічно заповнена виявом лояльності Церкви до політичної системи, державної влади чи політичної ідеї, підтримки конкретних політичних сил діячів і пошуку шляхів реальної участі в житті суспільства, разом з тим, залишаючись поза політикою. Зрозуміло, що така діяльність полягає не лише у прагненні зберегти свої віроповчальні істини в сучасному світі, а в намаганні вироблення нового політичного ідеалу. Адже сучасна політика потребує не тільки правових і адміністративних механізмів, а й суджень, що знаходяться за її межами і дозволяють оцінити політику в духовно-моральній площині. Така оцінка з боку християнства не є політичною, адже Християнська церква залишається сакральним і культовим інститутом, що зорієнтований на задоволення індивідуальних та колективних релігійних потреб віруючих. В той же час вона може і повинна впливати на політичне життя, користуючись правом виступати моральним арбітром політичної активності. [1, С. 17]

Одним з головних впливів християнства на світову політику є його вплив на національну політику. Багато країн мають християнську традицію, і це часто відображається в їх законодавстві та соціальних нормах. Це охоплює такі питання, як сім'я, етика, право на життя та інші соціальні та моральні питання. Наприклад, у багатьох країнах, де переважає християнство, аборти та евтаназія заборонені законом.

Найбільш помітних виявів впливу християнства на світову політику є значення, яке надається правам людини. Це принципіальне поняття в християнській етиці та воно стало основою багатьох міжнародних правових актів, в тому числі Європейської конвенції про захист прав людини та основоположного Акту про права людини та громадянина США.

Християнські ідеї також змінили політичну ландшафт. Наприклад, Католицька церква впливає на політику країн Латинської Америки та Італії. Вона підтримує соціальну справедливість, працює над зменшенням бідності та відсталості, відстоює права мігрантів. Вона пропагує мир та солідарність між людьми та народами, сприяє розвитку діалогу між релігіями та звичаями, і допомагає у сприянні етичним та соціальним питанням. У США, національний рух "право на життя" зосереджений на захисті прав ненароджених дітей та протистоянні абортам.

Крім того, християнство впливає на зовнішню політику. Воно може змінювати відносини між країнами та сприяти миру. Наприклад, Ватикан є нейтральним посередником в багатьох міжнародних конфліктах, включаючи ті, що стосуються Близького Сходу. Папа Римський, як глава Католицької церкви, виконує дипломатичну роботу, сприяє вирішенню конфліктів і знаходить спільні міжнародні позиції з іншими державами. Він також викликає на активну участь у вирішенні проблем світового масштабу, зокрема у питаннях миру, справедливості, рівності та захисту прав людини. Католицизм також має важливе значення для політики у сфері екології. Папа Римський Франциск виступив із закликом до дій для збереження природних ресурсів та боротьби зі зміною клімату.

Іншим важливим напрямком є протестантизм, з його актуальним впливом на суспільство. Протестанти виступають за збереження основних християнських цінностей в сучасному світі, таких як віра, надія, милосердя та прощення. Вони також активно сприяють розвитку громадянського суспільства та прав людини.

У північно-західному світі протестантизм зазвичай сприймається як релігійна віра, яка сприяє індивідуалізму, свободі та демократії. Протестантизм надає особливу увагу ролі особистості, її автономії та самоутвердження у суспільстві. Це приводить до того, що протестантизм сприяє розвитку сильних громадянських та політичних інституцій.

Протестантизм також впливає на зовнішню політику держав, які мають протестантський вплив. Ці держави частіше пропагують демократію, захист прав людини та розвиток соціальної та економічної справедливості. Наприклад, США, яка має сильний протестантський вплив, часто виступає як лідер у світі захисту прав людини та демократії.

Протестантизм формує так звану американську матрицю суспільства. Особиста й громадська мораль, економічна активність, бізнес, наука, література, принципи управління державою, питання геополітики пронизані протестантськими цінностями та переконаннями. «В Америці Реформація створила нове суспільство. Унікальність Америки серед інших державних утворень полягає в тому, що вона є єдиною країною, яку з повним правом можна назвати «дитиною Реформації». Без Реформації ми не мали б тієї Америки, яку ми знаємо. Витоки Америки, слід шукати в англійській буржуазній (пуританській) революції. Ця революція стала основою та першою значущою подією американської політичної історії» — пише Хантінгтон [3].

Важливо зазначити, що демократичний, плюралістичний та ліберальний пласт американської культури сформувався на основі протестантської культури перших американських громад. Цілком очевидно, що спонукальними мотивами у процесі заселення Америки були не лише економічні, політичні, але й релігійні інтереси. Поселенці, що прибули з Європи в Новий Світ, сприймали землі Америки як Землю обітовану. Біблійний буквалізм, тексти Старого Завіту формували мотивацію людини та стимулювали активну діяльність нового американського суспільства, що вийшло з «єгипетського рабства» Європи. Протестанти засновували свої поселення та укладали «угоду з Господом», мріючи створити «град на горі», який став би зразком демократії для всього світу [3].

Інший важливий аспект протестантизму - це його етика праці. Протестантські релігійні групи зазвичай надають велику вагу праці і працьовитості, що може позитивно впливати на економіку та розвиток країн, де протестантизм є головною релігією. Протестанти вважають, що працювати потрібно не тільки для збагачення себе, але і для

допомоги іншим, а також для внесення свого внеску в суспільство. Це сприяє економічному розвитку країн, де домінуючим є протестантизм.

Завдяки впровадженню протестантизму чи його ціннісних категорій, згідно з теорією Вебера, країна може покращити свої економічні показники. Саме в протестантських країнах, Англії, Німеччині та Америці, жителі яких досі славляться своїми пунктуальністю, ощадливістю та працьовитістю.

Як висновок, християнство справді має значний вплив на світову політику у 21 столітті. Це відбувається через велику кількість християн, які є членами правлячих партій, та через християнські організації, які активно впливають на політичні процеси. Християнство впливає на світову політику у багатьох аспектах, включаючи розвиток політичних принципів, діяльність християнських організацій, які активно впливають на світову політику, зокрема з проблемами зменшення насильства, бідності та різниці в рівнях розвитку. Це показує, що ця релігія продовжує грати важливу роль у сучасному світі. Християнські принципи, такі як рівність перед законом та свобода віросповідання, відображаються в політичній практиці багатьох країн, які мають християнський вплив. Однак, християнський вплив може призвести до конфліктів з іншими віровченнями, що може призвести до невірності в міжнародних відносинах. В цілому, християнство є важливим чинником у світовій політиці, що варто враховувати при прийнятті політичних рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кислий, А. (2019). Сучасне християнство в системі політичних процесів. *Virtus: Scientific Journal*, 38, 16-20.
2. Istituto Affari Internazionali. (2012). *Global Politics and Global Religion in the 21st century*. Rome. Retrieved from <https://www.iai.it/en/eventi/global-politics-and-global-religion-21st-century>
3. Мартишин, Д. (2016). Роль і місце християнських цінностей в системі суспільно-політичного розвитку сучасної держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 10.
4. Саган, О. (2011). Релігія як чинник міждержавних відносин. Львів. Відтворено з https://risu.ua/religiya-yak-chinnik-mizhderzhavnih-vidnosin_n45442
5. Єленський, В. (2009). Глобальні тенденції релігійного розвитку у XXI столітті. Львів. Відтворено з https://risu.ua/globalni-tendenciji-religiynogo-rozvitku-u-hhi-stolitti_n32230

*МАЛЮТА Ольга,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин та туризму,
Київський міжнародний університет*

АРХІТЕКТОНІКА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Під архітектонікою міжнародної безпеки розуміємо побудову на всіх рівнях системи цілісних міждержавних відносин, за яких народи реалізують свій суверенітет, право на самовизначення з метою забезпечення миру, усунення загрози розвитку людства на основі універсальної системи механізмів і гарантій, що передбачають мирне співіснування у міжнародних справах, недоторканість чужих територій на принципах роззброєння, дотримання демократії, поваги суверенітету, регулювання військових конфліктів. Українська державність відповідно до системи міжнародно-правових принципів і норм є гарантованою та захищеною.

Найточніше поточним проблемам безпеки відповідає концепція міжнародної безпеки [3]. Найдієвішими методами у вирішенні глобальних проблем міжнародної безпеки є дипломатичні. США у 1998 р. найбільшим викликом для міжнародного безпекового середовища передбачили на 2010 – 2020 рр. інформаційну війну [2], боротись із такою загрозою почали лише через чверть століття.

Посол Бонні Деніз Дженкінс, заступник міністра з контролю над озброєннями та міжнародною безпекою США у травні 2022 року - у 50-ту річницю підписання договору про обмеження стратегічних озброєнь (SALT I, 1972 р.), визначив пріоритетними стосовно викликів міжнародній безпеці: постійно контрольоване озброєння, нерозповсюдження, роззброєння; переосмислене управління сектором безпеки, нові технології національної безпеки, зміцнення існуючих альянсів, партнерства та встановлення нових, визначення зон конфлікту в міжнародній безпеці. Сучасні викликом для системи міжнародної безпеки стало вторгнення росії в Україну. Найдієвішим способом збереження архітектоніки міжнародної безпеки в умовах російської інтервенції в Україну є контроль над озброєнням, стримуванням, нерозповсюдженням зброї, безпекова допомога і нові технології [1] і, ймовірно, уповільнення розвитку ядерного потенціалу всіх постійних членів Ради Безпеки ООН.

Міжнародна безпека потребувала міжнародного реагування та запобігання напередодні російського вторгнення в Україну, оскільки опинилась під загрозою просування незаконних програм зброї масового знищення та балістичних ракет КНДР, розробки ядерної зброї Іраном (засіб реагування Спільний всеосяжний план дій, JSPOA), нарощування і урізноманітнення ядерного потенціалу КНР. За приблизними прогнозованими розрахунками США, у КНР до 2027 р. можуть виготовити до 700 ядерних боєголовок. Це є причиною того, чому весь світ цікавиться прозорістю мети та напряму ядерної стратегії КНР [1]. Черговим викликом міжнародній безпеці є призупинення росією 28 лютого 2023 р. участі у двосторонньому договорі з США про скорочення стратегічних наступальних озброєнь СНО-3 (New Start). Генсек НАТО Йенс Столтенберг закликав росію переглянути це рішення, оскільки воно зробить світ небезпечним [5]. Водночас архітектуру контролю за озброєннями зруйновано.

Засобом підвищення глобальної безпеки є контроль гонки озброєнь. США добровільно зобов'язались утриматись від руйнівних випробувань протисупутникових ракет прямого підйому (ASAT). Відсутнє єдине рішення щодо управління ядерними чи іншими ризиками XXI століття. Договір про заборону ядерної зброї (ДНЯЗ) чинний, результативність заходів для ядерного роззброєння забезпечують Міжнародне партнерство з перевірки ядерного роззброєння (IPNDV), створення середовища для ядерного роззброєння (CEND), Стокгольмська ініціатива з ядерного роззброєння, Ініціатива з нерозповсюдження та роззброєння (NPTDI). Світова спільнота відповідно до ДНЯЗ головними завданнями міжнародної безпеки визначила: нерозповсюдження і посилення гарантій, мирне використання ядерної енергії та ядерного роззброєння [1].

Сторонами Конвенції про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення (набула чинності 26 березня 1975 року) є 183 держави (у т.ч. Україна). Окремі країни світу мають налагоджені програми біологічної зброї, недержавні актори проявляють постійний інтерес до придбання можливостей біологічної зброї.

Сторонами Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 року, ратифікованої Україною 16 жовтня 1998 р., є 193 держави-члени ООН.

США тісно співпрацюють із союзниками та партнерами аби усунути потенційну загрозу хімічної зброї Україні. Прошова підтримка України у сумі понад 100 млн. дол., виділена США на рятувальне захисне обладнання, засоби виявлення, медичні контрзаходи. Додаткове фінансування для захисту України від загрози хімічної зброї отримала Організація із заборони хімічної зброї. США ліквідували 97 % власних запасів хімічної зброї, планують до вересня 2023 р. її повністю знищити. США розвивають хімічну криміналістику, прагнуть притягнути до відповідальності за використання хімічної зброї росію та Сирію.

Важливими для вирішення проблем розповсюдження зброї є багатосторонні режими експортного контролю – Режим контролю за ракетними технологіями, Група ядерних постачальників, Вассенаарська домовленість, Австралійська група. Режими захищають нерозповсюдження, забезпечують передбачуваність, запобігають передовим технологіям [1].

У рамках нового регіонального безпекового партнерства в Європі –AUKUS, США можуть передавати свої ядерні технології іншим сторонам. Це не гарантує стійкість міжнародної безпеки, втім є способом боротьби з новими викликами. Водночас у березні 2023 р. оприлюднено нову стратегію кібербезпеки США, де посилено кібербезпеку країни, а також загальну стратегію управління технологіями задля захисту кіберпростору, побудови стійкої відкритої безпечної цифрової екосистеми важливої інфраструктури від кібернетичних загроз, розширення співпраці з міжнародними коаліціями і партнерствами. Підвищувалась підзвітність технологічних компаній, посилювався захист конфіденційності, забезпечувалась чесна конкуренція в Інтернеті. Атаки програм-вимагачів (середня вартість атаки понад 4,5 млн. дол. США) призводили до економічних збитків у США на мільйони доларів. Кількість фінансованих державами кібератак на користувачів країн НАТО у 2022 р. порівняно з 2020 р. зросла на 300% [4]. Критичними в умовах російської інтервенції стали атаки на критичну інфраструктуру, від роботи якої залежить життя та здоров'я людини. Експерти з ризиків вважали кіберзлочинність і кібербезпеку восьмим найбільшим ризиком впродовж наступного десятиліття. Водночас це є найпоширенішим інструментом ведення гібридної війни і однією із гібридних загроз, з якими стикаються країни НАТО. Головну відповідальність у реагуванні на гібридні атаки покладено на країну, проти якої вони спрямовані. Втім, з липня 2018 р. лідери НАТО створили групи контр-

гібридної підтримки, посилили співпрацю з ЄС та іншими партнерами у подоланні гібридних загроз [6]. Швидке реагування на виклики сучасного міжнародного середовища визначає стійкість системи міжнародних відносин.

В умовах російської інтервенції в Україну надзвичайно важливою умовою захисту територіальної цілісності та державного суверенітету України є розширення східного кордону НАТО і встановлення його по лінії, визначеного Конституцією східного державного кордону України.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ambassador Bonnie Denise Jenkins, Under Secretary for Arms Control and International Security Washington, D.C. Priorities Regarding the New and Emerging Challenges to International Security. Remarks May 26, 2022. URL: https://www-state-gov.translate.goog/priorities-regarding-the-new-and-emerging-challenges-to-international-security/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (дата звернення: 07.04. 2023).
2. Foreign Policy. Spring 1998. Sidebar: America's Achilles' Heel? By Lawrence Freedman URL: https://ciaotest-cc-columbia-edu.translate.goog/olj/fp/freedman2.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (дата звернення: 07.04. 2023).
3. Haftendorn H. The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security Source:International Studies Quarterly, Vol. 35, No. 1 (Mar., 1991), pp. 3-17. URL: <https://www.coursehero.com/file/53797780/2600386pdf/> (дата звернення: 06.04. 2023).
4. Joshi A., Dobrygowski D. The US has announced its National Cybersecurity Strategy: Here's what you need to know 09 Mar 2023. URL: https://www-weforum-org.translate.goog/agenda/2023/03/us-national-cybersecurity-strategy/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (дата звернення: 03.04. 2023).
5. Meijer B, Overstraeten B., Gray A. NATO's Stoltenberg: World more dangerous with Russia suspending START treaty. URL: https://www-reuters-com.translate.goog/world/europe/natos-stoltenberg-world-more-dangerous-with-russia-suspending-start-treaty-2023-02-21/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (дата звернення: 04.04. 2023).
6. NATO's response to hybrid threats 04 Apr. 2023.URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm (дата звернення: 05.04. 2023).

IVASECHKO Olha,
PHD, Associate Professor institute of Humanities and Social Sciences,
Lviv Polytechnic National University, Ukraine
ZABAVSKA Khrystyna, PhD, teaching assistant
Institute of Humanities and Social Sciences,
Lviv Polytechnic National University, Ukraine

EUROPEAN PEACE FACILITY: GOALS, MISSION AND TASKS¹

Due to the growing global instability in the world, the European Union was forced to analyze its ability to meet external and internal challenges. The conclusion was not long in coming, and the EU tried to take on the functions of a global security provider. With this in mind, a special instrument was created – the European Peace Facility (EPF), which is controlled by senior officials of member states in the European Council and paid for by contributions from member states. This fund is also used for military assistance to Ukraine. The EPF is one of the instruments of military and defense support to third countries and coalitions, which is used to finance the delivery of lethal equipment to Ukraine.

The official EPF website states that this extra-budgetary fund was established on March 22, 2021. Its purpose was to enhance the EU's ability to prevent conflict, build peace and strengthen international security by providing the possibility to finance military or defense-related operational activities under the CFSP. Along with the decision to establish the EPF, the Council adopted the General Guidelines and Priorities for Assistance Measures for 2021-2023, as well as the EPF Safeguards Document, which sets out the main principles of compliance and control that the EU will apply when providing military equipment under the EPF [4].

It is worth noting that the EPF consists of two financial components, the so-called "pillars". They help to simplify the decision-making process, as well as the unity and coherence of EU actions:

1. Operational Pillar – finances the common costs of CFSP missions and operations with military or defense implications, in accordance with Articles 42(4) and 43(2) of the Treaty on European Union;

¹ Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them. Project number: 101047462 — EUSTS — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH

2. Pillar of Assistance Measures – finances EU actions for third states, regional or international organizations, in accordance with Articles 28 and 30 of the Treaty on European Union, aimed at: strengthening military and defense capabilities; supporting the military aspects of peacekeeping operations conducted by a regional or international organization or third states. The European Commission acts as an administrator of assistance measures through the Foreign Policy Instrument Service [4].

It should be noted that the activities and support measures under the EPF should be in line with the EU's strategic priorities set out in the EU's Global Strategy for Foreign Policy. These include: strengthening security and defense, investing in the resilience of states and societies in the south and east of the EU, developing a comprehensive approach to conflicts and crises, promoting and supporting cooperative regional cooperation agreements, and strengthening global governance based on international law [3, P. 3].

It should be mentioned, however, that the EPF was originally designed to help partner countries fight insurgencies and other armed groups and was intended for smaller-scale initiatives. Its use in Ukraine was the first time that the EU financed the supply of arms to a third country, including a country at war. Initially, EU member states were considering a three-year, €31 million EPF package to provide non-lethal military, medical and logistical equipment to Ukrainian forces. However, shortly after Russia's invasion of Ukraine, the EU decided to spend €450 million on arms aid to Ukraine and another €50 million on other necessary support. Just two weeks later, the European Council doubled this initial commitment, bringing the total amount of military aid to Ukraine to over €1 billion. Since the beginning of the Russian aggression, six military assistance packages have been announced, bringing the total amount of lethal and non-lethal weapons funding through the EPF to €3 billion [2].

Poland's military aid to Ukraine is the largest, more than €2 billion, and exceeds the revenues that would have been expected to be sent to the EU, which changes the calculation of what the European Union can afford. In other words, the EU is comparing the funds available to reimburse Ukraine's requested arms transfers with the requests of individual countries. To coordinate assistance through the EPF, EU defense structures (such as the Military Staff) have set up a data exchange mechanism to match supply and demand. This mechanism works as follows:

- Ukraine submits requests for the necessary equipment;
- requests are checked, confirmed and compared with deliveries;

- each member state delivers the available equipment and weapons on its own;

- the EU reimburses countries for military assistance from the EPF [5].

Given the urgency of military assistance, it is mostly provided from existing EU stocks; this cost-sharing through the mobilization of the EPF has accelerated the delivery of military equipment from EU member states to Ukraine [7]. In order to pay for arms deliveries to Ukraine as quickly as possible, the EU has also exceeded its own safeguards for providing such assistance (including conflict analysis, risk and impact assessments, mitigating factors, and monitoring and evaluation mechanisms), which has limited its ability to comprehensively assess the risks of misuse of arms. The pace and scale of Brussels' military assistance to Ukraine is obviously driven by broader interests (European security, the future in general).

The EU diplomats also agreed to use part of the peacekeeping fund to cover part of the costs of an EU training mission for Ukrainian soldiers. In this context, on October 17, 2022, the EU announced that it had approved additional funding for military assistance to Ukraine through the European Peace Facility by establishing a military mission on its territory to meet Ukraine's urgent military training needs. The newly established EU Military Assistance Mission (EUMAM Ukraine) will support the restructuring of the Ukrainian Armed Forces through the large-scale training. The Mission's operational headquarters will be located in Brussels for overall coordination at the strategic level.

The mission is scalable, flexible and modular to ensure rapid response to Ukraine's changing needs. This, in turn, will provide a long-term, sustainable platform to support the Ukrainian Armed Forces. Furthermore, EUMAM Ukraine is expected to improve the overall coordination and scope of training, building on the existing training support provided to the Ukrainian Armed Forces on a bilateral basis by EU member states.

The Council also approved an EPF support package that will allow EU Member States to continue to support the capacity and resilience of the Ukrainian Armed Forces to defend the country's independence, sovereignty and territorial integrity within its internationally recognized borders. This sixth package of support adds another €500 million to the funds already mobilized for Ukraine under the EPF, bringing the total amount to over €3.1 billion. The range of equipment provided under the new assistance package is in line with the priorities already identified by the Ukrainian government [6].

However, it is important to understand that European military assistance to Ukraine is weapons from the EU member states' own stockpiles, not specially manufactured ones. Thus, this assistance is comprehensive. In this context, the EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy Josep Borrell emphasized the need to strengthen coordination of efforts between EU countries in the field of ammunition and weapons production [2].

On March 14, 2023, the Council of the European Union announced on its website that it would increase the funding ceiling of the European Peace Fund, which finances military aid to Kyiv, to €7.979 billion (in current prices) by 2027. J. Borrell confidently stated that: "The European Peace Facility has become an integral part of the EU's support to promote peace and security around the world. Today's decision increases the financial ceiling of the European Peace Facility to more than 7.9 billion euros" [1].

Thus, the European Union has shown foresight and made an important decision in time - the creation of the European Peace Facility (EPF). It is worth noting that it is always emphasized that the EU uses its own defense resources when it comes to military assistance to Ukraine. And this is where the Fund plays an important role, as it financially reimburses all costs during this process. However, some problems are still relevant. One of them is the exhaustion of the EU's defense stockpiles, and this is what makes the need for their modernization and renewal urgent.

REFERENCES

1. Коломієць А. ЄС збільшив фонд миру, з якого фінансує зброю для України. DW. 2023. 14 березня. URL: <https://www.dw.com/uk/es-zbilsiv-fond-miru-z-akogo-finansue-zbrou-dla-ukraini/a-64983239> (дата звернення: 15.04.2023).
2. Калініченко О. Європейський ленд-ліз для України: якою може бути військова допомога ЄС. Європейська правда. 2022. 19 жовтня. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2022/10/19/7148890/> (дата звернення: 17.04.2023).
3. European Peace Facility Investing in international stability and security. URL: [https://www.euoparl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690641/EPRS_BRI\(2021\)690641_EN.pdf](https://www.euoparl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/690641/EPRS_BRI(2021)690641_EN.pdf) (дата звернення: 18.04.2023).
4. European Peace Facility. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-peace-facility/#pillar> (дата звернення: 15.04.2023).
5. Russia's war on Ukraine: Bilateral delivery of weapons and military aid to Ukraine. URL: [https://www.euoparl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729431/EPRS_ATA\(2022\)729431_EN.pdf](https://www.euoparl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729431/EPRS_ATA(2022)729431_EN.pdf) (дата звернення: 17.04.2023).

6. The EU establishes a Military Assistance Mission to support Ukrainian Armed Forces and endorses additional funding under the European Peace Facility. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-establishes-military-assistance-missionsupport-ukrainianarmedforcesandendorses_en (дата звернення: 17.04.2023).
7. The War in Ukraine Raises New Questions for EU Foreign Policy. URL: <https://www.crisisgroup.org/europecentral-asia/eastern-europe/ukraine/war-ukraine-raises-new-questions-eu-foreign-policy> (дата звернення: 18.04.2023).

ШТРАЙХЕР Олена
аспірантка I-го року навчання кафедри Соціології та соціальної роботи
асист. кафедри Політології та міжнародних відносин
Національний університет «Львівська Політехніка»

ПОТЕНЦІАЛ ВОЛОНТЕРСТВА ЩОДО ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Волонтерська діяльність є важливою складовою громадянського суспільства та є характерною рисою сучасного світу, що прагне до миру, свободи та справедливості. На сьогодні волонтерський рух є широко поширеним у світі та розглядається як глобальний процес, об'єднуючи людей різного віку, сфер діяльності та професій, які готові пожертвувати частиною свого часу та сил заради розвитку суспільства, сприяє поширенню ідей рівноправ'я, стабільності та інклюзивності. Волонтерство грає одну із найважливіших ролей в укріпленні зв'язку між інститутами держави та громадянським суспільством. Міжнародна спільнота визнає волонтерську діяльність одним із способів збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, норм та прав, реалізації обов'язків громадян, особистісних трансформацій та зростання громадян шляхом усвідомлення свого людського потенціалу.

У Всесвітній Декларації Волонтерства відзначається, що волонтерська діяльність є фундаментом громадянського суспільства, оскільки актуалізує в повсякденному житті людей такі поняття як: потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості. Дослідження процесів розвитку волонтерського руху в Україні, є однією із найактуальніших тем сьогодення. Згідно із Законом України «Про волонтерську діяльність», волонтер – «це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги», а волонтерська діяльність «ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості» [3].

Щодо базового визначення терміну волонтерської діяльності ми звертаємося до «Рекомендацій щодо підтримки волонтерства», які є затвердженими Генеральною асамблеєю ООН, де волонтерство трактується як таке, що належить до «широкого спектру видів діяльності, включаючи традиційні форми взаємодопомоги та самодопомоги, офіційне надання послуг та інші форми громадянської участі, що здійс-

нуються добровільно, для загального громадського блага, і де грошова винагорода не є головним мотивуючим фактором» [7].

Важливість волонтерства в глобальному вимірі підтверджується його визнанням ООН, як суспільно-корисної діяльності на добровільній основі, яка повинна бути важливою складовою будь-якої стратегії, націленої на вирішення проблем, особливо в таких сферах як боротьба з бідністю, стійкий розвиток, охорона здоров'я, упередження лих та вчасне реагування, соціальна інтеграція, подолання соціальної нерівності та дискримінації. Саме на це спрямовані відповідні положення Резолюції ООН та рекомендація щодо підтримки волонтерського руху пропонують урядам всіх держав включити волонтерство в національні плани розвитку як компонент з досягнення цілей сталого розвитку [5].

Зважаючи на виклики та загрози XXI століття – збільшення економічної нерівності, частоти кліматичних катастроф, пандемії COVID-19, збройних конфліктів, загроз використання ядерної зброї – саме волонтерську діяльність можна розглядати як глобальний та локальний ресурс, який будує систему зв'язків, орієнтовану на людину та може бути потужним інструментом у досягненні цілей розвитку, адаптувавши їх до умов конкретного суспільства. У доповіді щодо досягнення Цілей сталого розвитку у 2022 році Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш зазначив - «відповідь на пандемію та на широке невдоволення, яке їй передувало, має ґрунтуватися на новому суспільному договорі та новій глобальній угоді, які створюють рівні можливості для всіх і поважають права та свободи всіх» [1]. Зокрема у тексті звіту щодо досягнення Цілей сталого розвитку у 2022 році [7] вказано, що криза, що виникла внаслідок пандемії COVID-19 найбільше плинула на найбільш уразливі групи населення: літні люди, особи з інвалідністю, діти, жінки та мігранти/біженці.

У своїй щорічній доповіді щодо стану волонтерства у світі міжнародна організація Добровольців ООН (United Nations Volunteers (UNV)) подає ключові рекомендації щодо сталого розвитку до 2030 року та побудови громадянського суспільства на принципах інклюзивності та рівності [8]. Узагальнивши, серед них можна виділити найбільш пріоритетні напрямки:

- подолання перешкод, з якими можуть зіткнутися у свої волонтерській діяльності маргіналізовані групи, зокрема подолання гендерної нерівності у волонтерській сфері;

- заохочення роботи неофіційних добровольців, які зазвичай отримують менше визнання та реальної підтримки, ніж офіційні волонтерські організації;
- побудова стратегії залучення безцінного досвіду волонтерських структур для сприяння досягненню Цілей сталого розвитку (ЦСР), а також ефективного використання їх досвіду для розвитку суспільства, як наслідок – залучення громад для досягнення ЦСР [7];
- волонтерська діяльність – це можливість залучення маргіналізованих груп до суспільства, таких як безпритульні, знедолені тощо, що відкриває перед ними широкий спектр соціальних послуг;
- проведення заходів, що укріплюють та вдосконалюють відносини партнерства через участь у волонтерському русі, що є важливою умовою для реалізації ЦСР.

В демократичних суспільствах волонтерська діяльність має важливе значення не лише з точки зору залучення безоплатної робочої сили, а й в контексті активізації в суспільстві таких норм і цінностей, якими є гуманізм, альтруїзм, відповідальність, допомога ближньому, на противагу поширенню «цінностей» суспільства споживання.

Сучасний світовий волонтерський рух об'єднує більш ніж 100 країн світу. Так, в США кількість волонтерів складає близько 60 % серед жінок, які присвячують волонтерській діяльності в середньому 3,4 год. на тиждень, та близько 50 % серед чоловіків (3,6 год. на тиждень). Громадяни Канади працюють волонтерами в середньому 191 год. на рік, що є еквівалентом 578 000 робочим місцям з повною зайнятістю. У Франції в акціях волонтерських організацій приймають участь 19 % дорослого населення (з них 60 % регулярно), віддаючи волонтерській діяльності більше 20 год. на місяць. Кожен третій громадянин ФРН (22 млн осіб) є волонтером та присвячує праці в волонтерських асоціаціях, проектах і групах взаємодопомоги більше 15 год. на місяць. В Південній Кореї вартість послуг волонтерства перевищує \$ 2 млрд на рік. Досвід роботи волонтером мають 26 % громадян Японії, 48 % з них впевнені у тому, що волонтерська праця дуже корисна для особистого зростання та суспільства в цілому. 72 % волонтерів Ірландії вважають, що вони виконують те, що ніколи не може бути зроблено оплачуваними робітниками. Загалом кожного року волонтерською діяльністю охоплено понад 100 млн осіб дорослого населення планети [4, С. 120-308].

Отже, впровадження якісної політики щодо волонтерської діяльності та її всебічна підтримка допоможуть світовому співтовариству у цілому та окремим суспільствам, як його складовим частинам, повністю розкрити потенціал волонтерства та використати його для побудови спільного майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новий суспільний договір для нової ери. The Sustainable Development Goals. ООН. 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/a-new-social-contract-for-a-new-era/>
2. Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку до 2030 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wedocs.unep.org/20.500.11822/9814>.
3. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011 р. No 3236-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
4. Neil M. Maher, Nature's New Deal: The Civilian Conservation Corps and the Roots of the American Environmental Movement. New York: Oxford University Press, 2008. - 328 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global.oup.com/academic/product/natures-new-deal-9780195306019>
5. Recommendations on support for volunteering. General Assembly. Fifty-sixth session, 76th plenary meeting, 5 December 2001. Agenda item 108. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2007/N0147881.pdf>.

*САХНЮК Ірина,
Завідувач відділу досліджень проблем стандартизації та метрології в науці,
Технічний центр Національної академії наук України м. Київ, Україна*

*КИРИЛЕНКО Лариса,
Провідний інженер відділу проблем стандартизації та метрології в науці,
Технічний центр Національної академії наук України м. Київ, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОБМІНУ ІНФОРМАЦІЄЮ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Міжнародна спільнота прямує в еру цифровізації. У березні 2022 року Міжнародна наукова рада (ISC), Комітет з питань даних (CODATA) та Міжнародна організація законодавчої метрології (OIML), Міжнародне бюро мір і ваг (BIPM) і Міжнародна конфедерація вимірювань (ІМЕКО) підписали спільну заяву про наміри «Про цифрову трансформацію в міжнародній науковій та якійсній інфраструктурі» [1].

Цифрова трансформація сприятиме зміні бізнес-процесів і взаємовідносин людей між собою. Яскравий приклад компаній, які є діджиталізованими - це Дія, Uber, Airbnb, Facebook.

На сьогодні в Україні існують певні процеси, які активно впроваджуються в бізнесі та державному управлінні, а саме, оцифрування даних та діджиталізація.

Процес переведення різноманітної інформації в усіх її формах — текстовій, звуковій, графічній — у цифровий формат, зрозумілий сучасним гаджетам, прийнято називати діджиталізація – диджиталізація – дигіталізація. А впровадження такої перетвореної інформації сприяє вдосконаленню технологічних, управлінських процесів та надає нові можливості в різних суспільних сферах.

Щоб уникнути вибору між транслітерованим запозиченням «дигіталізація» і транскрибованим «диджиталізація», доречно послуговуватися в українській загальномовній і спеціальній практиці вже ustalеними, звичними і зрозумілими за значенням іменниками «оцифрування» й «оцифрування» та дієсловами «оцифрувати» й «оцифрувати» [2].

У 2022 році Всесвітній день метрології відзначався під гаслом «Вимірювання в цифрову еру». Цю тему було обрано з тієї причини, що цифрові технології революціонізують (трансформують) наше суспільство та являють собою одну із захоплюючих тенденцій сучасності.

Одним із наріжних каменів цифрової трансформації є відкритий та прозорий обмін інформацією [3]. Застосування цифрових вимірювальних систем у промисловості, бізнесі, науці, освіті та серед споживачів сприятиме проведенню всебічної та надійної цифрової трансформації. Включення цифрових принципів та практик під час складання стандартів та технічних регламентів є напрямом, за який відповідає OIML. Розробка цифрового сертифіката відповідності на основі FAIR (Findability, Accessibility, Interoperability, Reusability) - принципів є частиною цього процесу.

Держпродспоживслужба з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації планує у 2023 році надавати 95% своїх послуг в онлайн-форматі [4].

Верховна Рада України прийняла 12 травня 2022 року за основу проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення укладення угоди між Україною та Європейським Союзом про взаємне визнання кваліфікованих електронних довірчих послуг та імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері електронної ідентифікації» [5].

Прийняття законопроекту пришвидшить інтеграцію України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу і максимально наблизить положення національного законодавства до європейських вимог у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг.

Українське законодавство адаптує Закони до вимог ЄС у сфері захисту інформації. Верховна Рада ухвалила внесення змін до Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [6], «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [7].

Висновки. Нові цифрові технології дозволять створювати і поширювати величезні обсяги інформації майже необмеженому колу осіб — швидко, якісно, дешево. Отже, процес оцифрування поступово охоплює різні напрями розвитку сучасного суспільства: управління державою, економікою, бізнесом, наукою, освітою та побутом кожного з нас. Задля розвитку якісної інфраструктури потрібно розвиватися та вчитися бути медіа грамотними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Спільна заява про наміри щодо цифрової трансформації в міжнародній науковій та якісній інфраструктурі - Міжнародна наукова рада. International Science Council. URL: <https://council.science/uk/current/blog/joint-statement-of-intent-on-the-digital-transformation-in-the-international-scientific-and-quality-infrastructure/>
2. Центр культури української мови [Електронний ресурс]: Діджиталізація – диджиталізація – дигіталізація. — Режим доступу: https://centrkum.blogspot.com/2020/10/blog-post_9.html
3. Мілтон, М. Доннелан, Е. Вимірювання в цифрову еру [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.metrology.kharkov.ua/fileadmin/user_upload/news/wmd/WMD-2022/Directors_Message_WMD_2022_Uk.pdf
4. Головне управління Держпродспоживслужби в Херсонській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dpss-ks.gov.ua/novini/didzhitalizaciya-ce-yakist-poslug-efektivnist-zruchnist-ta-prozorist-anatolij-vovnyuk>
5. Україна. Верховна Рада. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення укладення угоди між Україною та Європейським Союзом про взаємне визнання кваліфікованих електронних довірчих послуг та імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері електронної ідентифікації : Постанова від 12.05.2022 №2250- IX
6. Україна. Закони. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : закон України від 04.07.2020 №681-IX
7. Україна. Закони. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах : закон України від 01.07.2022 №80/94-ВР

*ЛОСЬ Д.,
студент ННІЕМ
Національний університет водного господарства та
природокористування
м. Рівне, Україна*

*ЛОСЬ Зоряна,
д.е.н., доцент кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу
Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯМ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Динамічний розвиток економічних, політичних, соціальних подій ХХІ століття сформулював нове уявлення про інформацію як один із факторів (ресурсів) виробництва. На макрорівні інформація впевнено займає позиції головного фактора могутності держави, адже здатність держави мати у своєму розпорядженні найсучасніші інформаційні технології дозволяє ефективно управляти інформацією. Володіння державою такою здатністю – шлях до подальшого нарощування своєї економічної міцності [1, с. 2].

На мікрорівні обсяг, достовірність, цілісність, якість обробки інформації визначає ефективність дій менеджменту підприємства, а, отже, актуалізує використання інформаційних технологій в управлінні грошово-кредитними, фінансовими, соціально-економічними процесами даного підприємства. «Без необхідного обсягу та якості інформації неможливо забезпечити розвиток суб'єкта господарювання на основі високотехнологічного виробництва, ефективних методів організації праці» [2, с. 34].

Необхідний рівень інформаційної безпеки забезпечується сукупністю політичних, економічних, організаційних заходів, спрямованих на попередження, виявлення і нейтралізацію тих обставин, факторів і дій, які можуть нанести збиток або перешкодити реалізації інформаційних прав, потреб та інтересів країни та її громадян.

Вищесказане дозволяє зробити висновок, що необхідний рівень інформаційної безпеки підприємств забезпечується цілим комплексом політичних, економічних, організаційних та інших заходів, які допомагають реалізації інформаційних прав та інтересів суб'єктів господарської діяльності [3, с.41].

Визначено, що інформаційну безпеку розглядають за трьома основними характеристиками [3, с.38]:

- стан захищеності інформаційного середовища;
- суспільні відносини;
- захищеність встановлених законом правил.

Безумовно, що захист інформації підприємства в умовах воєнної економіки є ключовим фактором успіху. Сучасне управління інформаційною безпекою підприємств розглядає її як основний та головний ризик, який не може ефективно функціонувати без належного управління та контролю. Світова практика свідчить, що сучасний суб'єкт господарської діяльності найчастіше піддається кіберзлочинам, в основі яких саме лежить неналежне управління інформаційною безпекою.

Для того, щоб запобігти вищезазначеному ризику вважаємо за потрібне розширити та приділити інформаційній безпеці в середині підприємства заходи для запобігання витоку інформації через людський фактор, захисту особистої інформації та персональних даних, що підвищить захист від кібератак.

У контексті сучасних геополітичних викликів, авторами запропоновано удосконалити структуру управління інформаційною безпекою ІТ-корпорації на прикладі ІТ-компанії «Noosphere Venture», яка може бути адаптована для будь якого підприємства, шляхом створення відділу з інформаційної безпеки під керівництвом головного директора з інформаційної безпеки який підпорядковуватиметься лише керівнику підприємства або раді директорів. А також відділу ревізії з інформаційної безпеки, який буде підзвітний лише керівництву підприємства.

Оскільки постійне удосконалення управлінням інформаційною безпекою підприємств у контексті сучасних геополітичних викликів вимагає всі сторони постійно розвивати свої знання про поводження із інформацією та залишатися в курсі всіх актуальних питань, відділом із сприяння інформаційної безпеки рекомендовано запроваджувати регулярні освітні програми для всього персоналу підприємства на всіх рівнях відповідно до їх ієрархічного рівня від захисту персональних даних до управління конфіденційною інформацією. Зауважимо, що обов'язково, навчання має відбуватися на реальному прикладі підприємства або її основного конкурента. Вважаємо, що основним та безумовним пунктом ефективного управління інформаційною безпекою сучасного підприємства має бути навчання керівників безпеці інфор-

маційних систем, миттєвому реагуванню на інциденти витоку будь-якої цінної інформації та несанкціонований доступ, безпеку веб-додатків та захист сервера аутсорсингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гуцалюк М. Інформаційна безпека України: нові загрози. *Бизнес и безопасность*. 2003. № 5. С. 2–3.
2. Сороківська О.А., Гевко В.Л. Інформаційна безпека підприємства: нові загрози та перспективи. *Економічні науки: Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2. Т. 2. С. 32–35.
3. Валулліна З.В. Інформаційна безпека корпоративної економіки в умовах глобалізаційних процесів. *Вісник Дніпропетровського ун-ту. Серія: Менеджмент інновацій*. Дніпропетровськ. 2016. Т.24. Випуск 6. С. 35–43.

СЕКЦІЯ 2

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

*ІЛЬНИЦЬКА Уляна
К. політ н., доцент,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ЄВРОПЕЙСЬКІ БРЕНД-КОМУНІКАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР РЕАЛІЗАЦІЇ

У сучасній системі зовнішньополітичних комунікацій держав, пріоритетне місце посідають іміджеві та брендингові стратегії, які є ефективними комунікативними інструментами позиціонування, реалізації зовнішньополітичних інтересів держави, забезпечення впливовості на міжнародній арені та формування її зовнішньополітичного образу. Брендингові комунікації є ефективною формою міжнародних взаємодій, позиціонування держави, засобом ідентифікації країни, демонстрації її сильних сторін та забезпечення впізнаваності у міжнародному просторі. Застосування бренд-комунікацій спрямоване на розв'язання таких прагматичних завдань як: реалізація зовнішньополітичних національних інтересів; формування політичного іміджу; вплив на громадську думку, позиціонування держави на міжнародній арені; підтримання міжнародної державної репутації, залучення іноземних інвестицій, збільшення потоків туристів тощо.

Застосування брендингових комунікацій у міжнародних відносинах, «просування» держави, як бренду, запропонував британський рекламист Д. Огілві ще у 1950-х роках ХХ століття. Поняття «бренд» до 90-их рр. ХХ. вживалось як економічна категорія, і лише пізніше, брендингові комунікації стали ефективною технологією у політичній і зовнішньополітичних сферах. Бренд держави – це специфічний знаковий символ, що включає комплекс уявлень, які відображають кращі й уні-

кальні характеристики цієї країни і сприяють позитивному сприйняттю у міжнародному середовищі. Як правило, бренд створюється на основі позитивного іміджу. Державний бренд трактується як сукупність характеристик (назва країни, її риси, символи, атрибути, слоган тощо), які уособлюють уявлення про державу, містять унікальні, ексклюзивні та позитивні характеристики, що дозволяє ідентифікувати суб'єкт з поміж інших [1]. Під національним брендом можна розуміти цілісне символічне уявлення про державу, що склалося у свідомості цільової громадськості на основі особистого досвіду або в результаті цілеспрямованих інформаційно-комунікативних впливів у контексті реалізації державної інформаційної стратегії та іміджевої політики.

У науковий обіг поняття «національний брендинг» ввів англійський дослідник Саймон Анхольт [9]. Це стало основою для розробки нового комплексного підходу до вивчення бренду держави та визначення особливостей його формування. Державний (національний) брендинг розглядається як використання політичних маркетингових прийомів для позиціонування держави на міжнародній арені, а також систематичний процес узгодження дій та комунікацій країни для реалізації стратегії конкурентної ідентичності. Брендинг є пріоритетним у реалізації імідж-стратегії країни; сприяє зміцненню позитивного іміджу шляхом формування та просування національних інтересів; створення загальної системи цінностей. Брендингові стратегії держави – це процес формування та керування брендом, що включає створення, просування, оновлення, ребрендинг та передбачає гнучкість і швидке реагування на зміни [3]. Як результат – створюється самостійний бренд держави, головними атрибутами якого є: визначені й закріплені у Основному Законі символи (гімн, прапор, герб), політичні еліти та визначні державні діячі, населення, культура, міжнародна політика та інформаційна діяльність [6]. Підготовка брендингових кампаній здійснюються як на державному, так і на громадському рівнях.

Варто відзначити науковий доробок британського політичного радника та експерта з брендингу Саймона Анхольта. Саме він сформував основні принципи створення територіальних брендів, вперше ввів у науковий обіг поняття «бренд територій», а згодом, в 2002 році використав термін «національний бренд», що поклало основу для розробки нового комплексного підходу до вивчення бренду держави та визначення особливостей його формування [9]. Ефективний бренд країни повинен відповідати таким вимогам: бути оригінальним та асоціюва-

тися з країною; легко піддаватися змінам та нововведенням відповідно до міжнародної ситуації; використовувати постійні цінності та культурні особливості країни; мати розроблений слоган та логотип, який містив би елементи державної символіки (герб, прапор) [4]. Слогани держав (наприклад, Іспанії - *Todo bajo el sol* (Все під сонцем); США - *American Dream* (Американська мрія); Італії - *Dolce Vita* (Солодке життя)) є важливою складовою бренду та несуть емоційно-змістове навантаження при ідентифікації країни.

Британський науковець Кейт Дінні у дослідженні «Брендинг територій. Найкращі світові практики» зазначає, що національний бренд створюється на основі таких ключових атрибутів: історія, мова, освіта, територія, спорт, релігія, політичний режим, архітектура, природа, музика, кухня та фольклор [13]. За С. Анхольтом, бренд держави включає шість елементів: туризм, експорт, зовнішня та внутрішня політика, бізнес, залучення іноземних інвестицій, людський капітал; культура і традиції. Іноді національним брендом країни виступає туристична індустрія. Прикладом суб'єктів, які в розробці національного бренду позиціонуються як туристичні країни – Чехія Болгарія, Прибалтійські держави, Румунія.

Важливим практичним компонентом брендингових кампаній є позиціонування держави з метою подальшої її ідентифікації на регіональному, національному та міжнародному рівнях (Приклади ефективного позиціонування держав: Швейцарія – країна банків; Шотландія – «Силіконова долина»; Бразилія – батьківщина футболу; Франція – країна розкоші і високої моди). Поряд з позиціонуванням в технологіях проведення брендингових кампаній використовуються прийоми легендування, тобто використання існуючих легенд, асоціацій або створення нових.

Показником успішності реалізації брендингових стратегій є Індекс національних брендів від консалтингових компаній «Nation Brand», Future Brand» та рейтинг С. Анхольта спільно з «GfK Roper Public Affairs & Media». В контексті державного брендингу, показовим є рейтинг «Global Soft Power Index». Одним з найбільш авторитетних рейтингів вважається «Індекс національних брендів», який створений зусиллями С. Анхольта, і, у якому оцінюється 23 показники, що узагальнюються в 6 ключових напрямках. «Індекс національних брендів» вимірює показники 50 держав. Європейські держави, такі як: Німеччина, Франція, Італія, Великобританія та Швейцарія практично завжди – у топ-десятьці країн.

Особливістю реалізації брендингових стратегій європейськими державами є орієнтація на співпрацю між національними та наднаціональними корпоративними брендами. Для країн Європи притаманний різний рівень соціокультурного та економічного розвитку, що віддзеркалюється у національних брендах.

Національний бренд Німеччини вважається одним з найефективніших на міжнародній арені. Серед стійких елементів державного бренду Німеччини ключовими є постаті канцлерів держави (Ангели Меркель, Олафа Шольца). Реалізація брендингових стратегій покладена на владні інституції держави. Інституцією, що займається просуванням бренду «Німеччина» за кордоном є – Інститут Гете.

Вдалим прикладом ефективності реалізації державних брендингових стратегій є Франція. Важливим елементом національного брендингу Франції є брендинг міст. Брендингові стратегії застосовуються не лише для столиці, а й до інших міст, оскільки позиціонування країни базується на демонстрації великої культурної та історичної спадщини Франції [1].

Реалізація брендингових стратегій Великої Британії зумовлена формою правління та політичним устроєм. Бренд Великобританії має свою специфіку, оскільки це держава, в якій визначну роль відіграє королівська сім'я, що є головним символом та пріоритетною асоціацією щодо держави в свідомості іноземної громадськості.

Певну специфіку та особливості має реалізація брендингових стратегій державами Східної та Центрально-Східної Європи. Їх брендингові комунікації зумовлюються позиціонуванням з 1991 року на міжнародній арені як самостійних акторів.

Концепція національного брендингу Естонії пов'язана з лібералізацією економіки та інвестиційною привабливістю держави. Головна мета – залучення іноземних інвестицій та розвиток туризму. Одним із векторів державного брендингу є стратегія «e-Estonia», який визначає успішність Естонії у застосуванні цифрових рішень в уряді, державному управлінні, бізнесі, освіті, тощо [1, с. 132].

Прикладом успішної реалізації державних брендингових стратегій є Польща. Формування національного бренду зумовлювалось потребою у створенні іміджу нової незалежної держави, євроінтеграційними процесами Польщі та викликами, пов'язаними зі вступом в ЄС. Для Польщі втілення стратегій національного брендингу стали принципово важливими після здобуття державою незалежності з ме-

тою впровадження всіх необхідних вимог на шляху до євроінтеграції. Їх реалізація покладена на Міністерства закордонних справ, культури та національної спадщини, економіки та праці, адміністрації та впровадження цифрових технологій Польщі. Також функціонують окремі підрозділи, такі як: Польський інститут брендів, який створений за підтримки Фондації просування Польщі та Національної Торгової Палати. У 2017 прийнято документ «Напрямки просування Польщі на 2017-2027» [15].

Для Болгарії при створенні державних брендингових стратегій, основними пріоритетами є розвиток туристичного сектору, приваблення нових потоків туристів та створення політичного іміджу держави. У 2004 році за ініціативи Міністерства економіки розроблено проект «Просування Болгарії», в рамках якого створено айдентику нового бренду держави [11].

Чехія – це держава-член Європейського Союзу та НАТО. Історія формування брендингових стратегій Чехії, як колишньої соціалістичної країни, є сферою відповідальності уряду. Одним з провідних напрямків є туризм. Так, у 2016 році Чехія спільно з такими країнами, як Польща, Словаччина та Угорщина підписали «Протокол про взаємодію міністрів з туризму членів Вишеградської групи», що визначило маркетингові плани для збільшення туристичного іміджу кожної з країн [8].

Брендингові стратегії Європейського Союзу як міжнародного політичного та економічного об'єднання, ґрунтуються на концепціях миру, стабільності, демократії та свободи. Ефективні стратегії державного брендингу покликані позиціонувати існуючі переваги ЄС та поліпшити імідж об'єднання. Європейський союз активно позиціонує себе як бренд міжнародної інституції та об'єднання, що гарантує безпеку та мир в регіоні шляхом демонстрації власної стабільності. Особливого значення набуває візуалізація бренду та громадська дипломатія [17]. Створенням бренду Європейського Союзу з 2014 року займається інститут «European Union Brand Centre». Одним з ефективних інструментів брендингу Європейського Союзу є громадська дипломатія.

Отже, в сучасній системі міжнародних відносин бренд-комунікації є пріоритетним напрямом зовнішньополітичних стратегій держав. Ефективний бренд є одним з головних факторів успішного позиціонування країни, реалізації її національних інтересів, забезпечення впливовості на міжнародній арені та успішного функціонування у світових політичних процесах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антонюк О. Бренддержави: особливості формування національного бренду. УАМ. 2019. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/5068/52%20-%2054.pdf?sequence=1> (дата звернення: 13.04.2023).
2. Блінова Є. Державний брендинг країн Центрально-Східної Європи (на прикладі Польщі). Політичний менеджмент. 2012. №1-2. С.227–234. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/blinova_derzavnyi.pdf. (дата звернення: 28.03.2023).
3. Боголюбова Н. М. Міжкультурна комунікація. URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya (дата звернення: 13.04.2023).
4. Зубик О. Імідж України: погляд з-за меж. Всеукраїнська експертна мережа. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=11063 (дата звернення: 15.04.2023).
5. Колесницька Н. Національний брендинг і особливості його застосування країнами Центрально-Східної Європи. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. 2014. – Житомир–Київ–Краків. – Вип. 4. – С. 101–107.
6. Нагорняк Т.Л. Бренди країн світу. Імідж українських регіонів у контексті розбудови бренду «Україна». Український науковий журнал «Освіта регіону». URL: http://www.social-science.com.ua/index.php?idd=jornal_content&jornalcontent=62&tema=social_communication (дата звернення: 15.04.2023).
7. Нагорняк Т. Л. Міста як бренди за умов глобалізації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2013. №1. С. 40–43.
8. Соскін О. І. Брендинг міст: досвід країн Вишеградської групи для України. Київ : Інститут трансформації суспільства, 2011. 80 с.
9. Anholt S. Nation as Brand Anholt Editorial. *Brand management*. 2002. URL: https://www.academia.edu/40072778/Nation_as_Brand_Anholt_Editorial (дата звернення: 13.04.2023).
10. Anholt S. Place Branding and Public Diplomacy. URL: https://www.academia.edu/40069379/2_4_Anholt_Editorial_Public_Diplomacy_and_Place_Branding_Wheres_the_Link (дата звернення: 13.04.2023).
11. Ansett D. Place Branding – Bulgaria's new tourism branding gets a little lost in translation. Truly Deeply. URL: <https://www.trulydeeply.com.au/2013/02/place-branding-bulgaria-tourism-brand-agency/> (дата звернення: 15.04.2023).
12. Czech Centres. URL: <https://www.czechcentres.cz/en/> (дата звернення: 15.04.2023).
13. Dinnie K. *Nation Branding. Concepts, Issues, Practice*. Elsevier Ltd. 2008. URL: https://www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/nation_

branding/Nation_Branding_-_Concepts,_Issues,_Practice_-_Keith_Dinnie.pdf. (дата звернення: 15.04.2023).

14. European Union Brand Centre. URL: <http://www.brandeu.eu/> (дата звернення: 13.04.2023)
15. Invest in Poland. Polish Investment & Trade Agency. 2015. URL: <https://www.paih.gov.pl/en> (дата звернення: 13.04.2023).
16. Ukraine NOW – Новий брендинг України. URL: <https://banda.agency/ukrainenow/> (дата звернення: 15.04.2023)
17. Valentini C. Public Communication in the European Union: History, Perspectives and Challenges. Academia. 2010. URL: <http://surl.li/dydod>. (дата звернення: 13.04.2023)

ГРІГА Анастасія
Студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – ІЛЬНИЦЬКА У. В., к. політ н.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»

УКРАЇНА-НАТО: ЕТАПИ ВЗАЄМОДІЇ І СПІВПРАЦІ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2022–2023 рр.)

Впродовж останніх років Північноатлантичний альянс намагався посилити свою роль у забезпеченні регіональної та глобальної безпеки. Це прагнення НАТО актуалізуються через загрозу Третьої світової війни, збройну російську агресію проти України. Політика НАТО щодо країни-агресора базується на принципах колективної оборони та демократії, що передбачає збереження миру та безпеки в регіоні. Окрім того, Альянс несе відповідальність перед своїми членами та партнерами за збереження їхньої територіальної цілісності та безпеки.

Активна взаємодія та співпраця України та НАТО триває ще з 2014 року та продовжується в умовах безпекових викликів російсько-української війни [1]. Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, співпраця країни з Альянсом вийшла на новий рівень, базується на таких принципах та засадах:

1) Підвищення безпеки. Північноатлантичний альянс продовжує надавати різні види підтримки у боротьбі з російською агресією. Так, у лютому 2022 року відновила дію програма “Допомога Україні”. Програма включає в себе навчання військових за міжнародними стандартами, підвищення ефективності українських військових та надання їх технічної та матеріальної допомоги [2], реформи в оборонному та безпековому секторі, консультування та підтримка українських органів управління в галузі безпеки.

2) Допомога в реформуванні та модернізації Збройних Сил України та зміцнення обороноздатності країни. Альянс проводить навчання та тренування українських військових, зокрема, з використанням сучасних методів та стратегій бойової діяльності (а саме – кібербезпека, розвідка та ведення операцій в умовах електронної війни). Також НАТО надає допомогу в розробці та впровадженні стратегій та планів

реформування Збройних Сил України, що включає в себе розробку програм реформ, планів збільшення кількості військ, оновлення військових структур.

3) Підтримка демократії. НАТО підтримує демократію в Україні та сприяє зміцненню інститутів громадянського суспільства та прав людини. НАТО впроваджує в Україні цивільний контроль над військовими діями, а також сприяє підтримці прав людини на тимчасово окупованих територіях.

4) Розвиток інфраструктури – один з найважливіших напрямків співпраці між Україною та НАТО. Альянс надає підтримку розвитку військової інфраструктури в Україні, включаючи логістичну, транспортну та комунікаційну складові. Окрема увага зосереджується на розвитку військових аеропортів, адже вони відіграють важливу роль у забезпеченні національної безпеки [4]. НАТО надає допомогу Україні в розробці стратегій розвитку військових аеропортів, підвищенні рівня технічної оснащеності, а також підтримці відновлення військових аеродромів.

5) Співпраця у протидії гібридним війнам. Україна та НАТО співпрацюють у розробці стратегій протидії гібридній війні, запобіганні та протидії дезінформації. Також НАТО надає Україні підтримку у проведенні моніторингів та аналізів гібридних загроз, щоб своєчасно їх виявляти та протидіяти [5].

Отже, співпраця України та НАТО в 2022-2023 роках, в умовах безпечних викликів російсько-української війни, є масштабною, різновекторною та зосереджується у різних сферах [3]. Зокрема: підтримка військової реформи, підвищення рівня готовності військових, підтримка військово-технічного співробітництва, розвиток кібербезпеки, проведення спільних військових навчань та співпрацю в області протидії гібридним війнам. Співпраця між Україною та НАТО спрямована на формування системи безпеки в регіоні, відстоювання демократії України, збереження незалежності та суверенітету в умовах російсько-української війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Відносини з Україною [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_37750.htm.
2. Україна та НАТО посилюватимуть економічне співробітництво [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-ta-nato-posilyuvatymut-ekonomichne-spivrobitnytstvo>.

3. Стан взаємовідносин НАТО та України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://censs.org/stan-vzayemovidnosyn-nato-ta-ukrayiny/>.
4. What Are the Prospects of Ukraine-NATO Cooperation? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukraineworld.org/articles/analysis/ukraine-nato>.
5. NATO's response to Russia's invasion of Ukraine [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm

ЗАГУРСЬКА Аліна
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – ІЛЬНИЦЬКА У. В., к. політ н.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ДЕРЖАВИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ У ГЕОСТРАТЕГІЧНИХ ІНТЕРЕСАХ КНР

Центральна Азія є тим регіоном, де інтенсивно реалізується зовнішня політика Китайської Народної Республіки. Це зумовлено двома групами факторів: а) ті, які можуть загрожувати національній безпеці КНР та б) ті, які впливають, певною мірою, на забезпечення зовнішньополітичних інтересів Китаю.

Держави Центральної Азії (Узбекистан, Туркменістан, Таджикистан, Киргизстан та Казахстан) посідають важливе місце у зовнішньополітичних інтересах КНР, зважаючи на їх геостратегічне розташування.

Необхідність забезпечити безпеку на західних кордонах стало одним з основних мотивів Китаю зблизитись з регіоном Центральної Азії у форматі ШОС. «Шанхайська організація співробітництва (ШОС, 上海合作组织; кит. трад.: 上海合作組織) — субрегіональна міжурядова міжнародна організація, утворена 15 червня 2001 року в місті Шанхаї (КНР). До ШОС входять 8 країн-членів — Індія, Казахстан, Киргизстан, Китайська Народна Республіка, Пакистан, Російська Федерація, Таджикистан і Узбекистан. Штаб-квартира організації розташована у Пекіні» [1].

ШОС допомагає позитивно розвивати відносини із державами цього регіону. Спираючись на Шанхайську організацію співробітництва, Китай забезпечив вплив серед країн Центральної Азії. ШОС є інституційною основою для контактів з центральноазійськими країнами, надає Китаю можливість контролювати економіку, політику та систему безпеки Центральної Азії, сприяє зближенню китайських і регіональних інтересів і забезпечує сприятливі умови для проведення зовнішньої політики.

Інтереси Китаю у Центрально-азійському регіоні зосереджені в економічній площині. «Протягом 2000-х років спостерігається значне

посилення економічного інтересу Китаю в Центральній Азії. Обсяг торгівлі із усіма державами (окрім Туркменістану) з 1992 по 2016 рр. виріс із 6,3 мільярдів доларів аж до 93,7 мільярдів доларів, а це майже у 15 разів. Варто додати, що у порівнянні із загальними обсягами торгівлі Китаю, це небагато. Проте, транскордонна торгівля із цими країнами є одним із важливих інструментів для стимулювання розвитку в автономному регіоні СУАР» [2].

Регіон Центральної Азії є основним елементом стратегії КНР «Іти на Захід», яка має на меті фінансове та економічне стимулювання розвитку недостатньо розвинутих провінцій Китаю на заході. Відповідно до даної стратегії, уряд Китаю прагнув викоринити економічну незбалансованість між внутрішнім західним регіоном та прибережжям шляхом розбудови інфраструктури. КНР інвестувала мільярди доларів у розвиток виробничих потужностей та транспортної інфраструктури. Ці проекти включають впровадження в експлуатацію вантажної залізниці, яка зв'язує казахстанське місто Алмати та китайський порт Ляньюньганг, а також плани розширення залізничних коридорів між Центральною Азією та південним Китаєм.

Вплив Китаю на розвиток промисловості у регіоні Центральної Азії є досить значним. Зокрема, у Таджикистані Китай побудував металургійний завод, який відкрили у 2017 році. Телекомунікаційні китайські компанії HUAWEI та ZTE Corp побудували декілька фабрик в Узбекистані. Також Пекін планує інвестувати у казахське місто Хоргос.

Китай дотримується таких принципів у своїх двосторонніх відносинах з країнами Центральної Азії: дружба і добросусідські відносини та розвиток і співпраця. Жодна із країн Центральної Азії не є пріоритетною у зовнішньо-політичних інтересах Китаю, хоча держави мають різний економічний, промисловий, геополітичний потенціал, що відображається на рівні двосторонніх відносин.

Казахстан – одна із найвпливовіших держав у Центральній Азії та має вагоме значення у зовнішньополітичних інтересах КНР. Відносини з Казахстаном є особливо активними через його унікальне географічне розташування, природні ресурси та економічний потенціал. Крім того, Казахстан є основним партнером Китаю в боротьбі зі східно-туркестанським рухом, оскільки його територія є місцем протиправної діяльності та зв'язків між міжнародними терористичними силами та китайськими бойовиками Східного Туркестану. Енергетичні інтереси Китаю історично зосереджені в Казахстані, який має найбільші при-

родні запаси та є найбільшим промисловим виробником у регіоні. У сфері енергетики Китай та Казахстан співпрацюють десятиліттями. У перспективі Казахстан стане одним з основних постачальників енергоносіїв до Китаю, що зумовить підвищення політичної та економічної взаємодії між ними.

Узбекистан також є надійним партнером Китаю. Важливим геополітичним інтересом уряду КНР в Узбекистані є те, щоб двосторонні відносили набули більш практичного змісту, оскільки ще не повністю усунуті наслідки міжнародної фінансової кризи. Перед Узбекистаном та Китаєм стоять завдання щодо забезпечення внутрішньої та зовнішньої стабільності, відродження економіки та підвищення добробуту своїх народів. Китай вкладає інвестиції у енергетичний сектор Узбекистану, економіку та промисловість, що зумовлює підвищення статусу Узбекистану у зовнішній політиці КНР.

Киргизстан і Таджикистан – невеликі країни Центральної Азії, які мають стабільні відносини з Пекіном. Зручне транспортне сполучення та дві митниці сприяють процвітанню прикордонної торгівлі. Киргизстан – країна з невеликою територією, однак обсяг торгівлі з Китаєм доволі високий.

Туркменістан зберігає нейтралітет у своїй зовнішній політиці, не входить до жодної регіональної організації, включаючи ШОС, і дистанціюється від активної співпраці з країнами Центральної Азії. У результаті відносини між Китаєм і Туркменістаном не такі стабільні, як між іншими країнами Центральної Азії. Туркменістан має великі родовища природного газу, а також єдиний шлях, що з'єднує Центральну Азію із Західною Азією, Близьким Сходом і Європою (через Іран), що робить Туркменістан дуже важливим для Китаю з точки зору енергетики та транспорту. Китай намагається налагодити партнерські відносини з Туркменістаном, особливо в сфері торгівлі та енергетики.

Отже, держави Центральної Азії, значною мірою, розвивають свою економіку, реалізують енергетичний та економічний потенціал через співпрацю з Китаєм. Основними геостратегічними та геополітичними інтересами Китаю у регіоні Центральної Азії є: забезпечення свого впливу, налагодження економічної та енергетичної співпраці, постачання стратегічної сировини та зменшення залежності від світових ринків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Stephen J. Blank Why China Courts Central Europe / Stephen J. Blank//The Diplomat. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://thediplomat.com/2012/02/25/why-china-courtscentral-europe>.
2. Thompson D. China's soft power in Asia : from „Beijing Consensus” to health diplomacy/D. Thompson// China Brief. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу :[http:// soft-power-china.com/asianow](http://soft-power-china.com/asianow)
3. Геополітичні інтереси КНР у Центральній Азії [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://eprints.oa.edu.ua/8288/1/31.pdf>.

ТОМАШКОВ Нікіта
*студент Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії». Національного університету «Львівська політехніка»
Науковий керівник: д-р політ. н., проф. ХОМА Н. М.*

ПЕРЕГЛЯД ЯПОНІЄЮ БЕЗПЕКОВОЇ ТА ОБОРОННОЇ СТРАТЕГІЇ ЯК РЕАКЦІЯ НА ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВ-СУСІДІВ

Останніми роками Японія зосередила зусилля на перегляді політики національної безпеки та оборони відповідно до нових геополітичних викликів. Розташування Японії характеризується дуже нестабільним безпековим середовищем: Китай – на півдні, Північна Корея – на заході та Росія – на півночі. Всі ці держави володіють військовою потугою і стрімко нарощують її. Відтак офіційний Токіо почав дуже активно використовувати дипломатію для зміцнення своїх позицій у регіоні та за його межами, а також збільшує інвестиції у сфері безпеки та оборони. Нині гарантії безпеки з боку США доповнюються посилюються реформами японського уряду.

Наприкінці 2022 року було ухвалено три важливі документи: Стратегію національної безпеки, Стратегію національної оборони та Програму розбудови оборони. Це відкрило новий етап у політиці Японії у сфері безпеки та оборони. Японія відходить від ортодоксального пацифізму і на найближчі п'ять років різко збільшуватиме витрати на оборону. Вона займає на сьогодні третє місце у світі за такими витратами. Зокрема, на 2023 фінансовий рік парламент Японії ухвалив рекордний бюджет у розмірі 114,38 трлн єн (870 млрд дол.), щоб зміцнити обороноздатність з огляду на загрози від держав-сусідів. Безпосередньо на оборону закладено 6,82 трлн єн, що стане найбільшим за всю історію. Відтак розпочато п'ятирічний період докорінної реконструкції системи оборони Японії. Уряд Ф. Кішіди подвоїв оборонний бюджет до 2% ВВП на противагу 1%, який був тривалий час в межах слідування пацифістському курсу.

Змінюються не лише обсяги фінансування, а й широкий комплекс питань, пов'язаний зі зброєю. До прикладу, уряд Японії у 2023 році прийняв рішення про можливість постачання деяких видів військової техніки до держав, які стоять на спільних з Японією позиціях (Бангладеш, Малайзія, Фіджі та Філіппіни), а в перспективі не виключається й

Україна. Цим Японія фактично переглядає свою ортодоксальну позицію щодо відмови від постачання зброї, хоч поки що йдеться лише про радары та системи моніторингу.

Завдяки збільшенню оборонного бюджету Японією вже заплановано масштабні оборонні проекти. Наприклад, до 2027 року заплановано модернізувати вісім наявних есмінець «Aegis», щоб на них можна було встановити американські крилаті ракеты «Tomahawk Block-5» з дальністю близько 1600 км. Японський уряд уже оголосив про план закупівлі у США 400 таких ракет, заклавши у бюджеті на 2023 фінансовий рік на них 211,3 млрд єн (1,6 млрд дол.).

Ці зміни відбуваються в умовах провокування трьома державами, з якими в Японії вкрай напружені стосунки (КНР, КНДР, Росія), нових безпекових викликів не тільки в Індо-Тихоокеанському регіоні, Південній Азії, а в глобальному вимірі загалом. Відтак ставимо метою визначити точки напруги, які виникають у Японії з кожною з трьох ворожих (більшою чи меншою мірою) держав.

Китай. Хоч Японія намагається підтримувати з Китаєм доволі конструктивні робочі відносини, однак існують цілком реальні загрози з боку цієї держави для Японії. Щораз частіше Китай сприймається Японією як екзистенційна загроза. Японія вважає Китай головною загрозою Японії, найбільшим стратегічним викликом. Століттями Японія та Китай змагалися за гегемонію у Східній Азії. Нині двосторонні японсько-китайські відносини не можна уважати повною мірою ворожими, однак є низка проблем. Зокрема, Китай претендує на острови Сенкаку (наразі вони є територією Японії). Кораблі китайської берегової охорони неодноразово заходили в територіальні води навколо цих островів. Також «Китай створює штучні острови в Південнокитайському морі й перетворює їх у військові опорні пункти» [1, с. 210].

Китай становить загрозу Тайваню, позаяк президент Сі Цзіньпін прагне об'єднати Тайвань з материковим Китаєм. Японський острів Йонагуні знаходиться лише за 111 км від Тайваню, що робить захист цієї віддаленої території доволі проблематичним. Через це створюються проблеми в Південно-Китайському морі як основному торговельному маршруті практично для всіх країн.

Японія солідаризована зі США в оцінці Китаю, як найбільшого стратегічного виклику, причому не лише в Індо-Тихоокеанському регіоні, а й у глобальному вимірі. Оскільки зовнішня політика Китаю спрямована на зміну міжнародного порядку на свою користь і для

цього використовується висхідна політична, економічна, військова та технологічна могутність цієї держави, то така поведінка викликає серйозне занепокоєння міжнародної спільноти, особливо держав-учасниць НАТО та держав, які поділяють цінності Північноатлантичного альянсу.

Фактична підтримка Китаєм дій Росії в Україні посилила місію Японії зі захисту цілісності Індо-Тихоокеанського регіону. Очевидно, що Японія розуміє: у випадку російської агресії Китай відкрито або ж латентно підтримає державу-агресора.

Північна Корея. Ця держава регулярно проводить випробування нових видів озброєння. У бік Японії неодноразово запускалися міжконтинентальні балістичні ракети та інші види озброєння. Різноманітні запуски часто є реакцією на якісь міжнародні події за участю Японії. Наприклад, такий запуск було здійснено 16.04.2023 р. як реакція на першу за понад десятиліття зустріч лідерів Японії та Південної Кореї – прем'єр-міністра Ф. Кішіди та президента С. Й. Юна.

Японією проти Північної Кореї у відповідь на випробування балістичних ракет запроваджені санкції, включаючи заборону на будь-яку торгівлю з КНДР, заборону заходу в порти Японії будь-яких суден, які раніше заходили в північнокорейські порти. Токіо ввів санкції проти Пхеньяна й заборонив будь-яку торгівлю з КНДР ще у 2006 році. Відтоді дія санкцій пролонгується, позаяк північнокорейський режим не тільки відмовляється від розробки ядерної зброї, а активізує свою ядерну та ракетну програми.

Ці санкції запроваджені уже давно, зокрема у 2006 році Японія ввела санкції проти Пхеньяна, заборонивши імпорт із Північної Кореї та прибуття афілійованих суден. Відтоді уряд Японії розширює сферу застосування санкцій. У квітні 2023 року санкції знову були продовжені на два роки з огляду на відсутність прогресу щодо відмови Північної Кореї від ядерної та ракетної програм, а також на тлі небажання співпрацювати в розслідуванні викрадень у 1970-1980-х роках японських громадян північнокорейськими агентами. Відзначимо, що японський прем'єр-міністр Ф. Кішіда висловив готовність зустрітися з північнокорейським лідером Кім Чен Ином без попередніх умов, але перспектива такої зустрічі залишається незрозумілою.

Загрози з боку Північної Кореї мали одним з наслідків активізацію відносин Японії з Південною Кореєю. Наприклад, у квітні 2023 року Японія, Південна Корея та США провели протичовнові навчання в

рамках підготовки до відбиття потенційних ядерних і ракетних загроз Північної Кореї.

Росія. Формально Японія перебуває з Росією в стані війни, оскільки після завершення Другої світової війни так і не було укладено мирного договору. Після анексії українського Криму, коли Японія доєдналася до антиросійських санкцій (квітень 2014 року), японо-російські відносини почали погіршуватися. Хоч міждержавна співпраця не була зупинена, однак солідарність Японії з колективним Заходом в оцінці невідповідної міжнародному праву агресивної політики Росії, позначилася на характері та змісті японсько-російських відносин. Повномасштабне вторгнення 2022 року в Україну стрімко вивело відносини Японії та Росії в фазу висхідної ескалації конфлікту.

21.03.2022 року російське зовнішньополітичне відомство заявило, що «з урахуванням очевидного недружного характеру запроваджених Японією в односторонньому порядку обмежень щодо Росії через ситуацію в Україні приймається низка заходів» [3]. Йдеться, найперше, про вихід Росії з перемовин про мирний договір. Від квітня 2022 року російський уряд укладає перелік «недружніх» держав [2], куди Японію було віднесено однією з перших. Відтак щодо неї були запроваджені контрсанкції та обмеження. Росія прийняла рішення про безстрокову заборону на в'їзд до Росії японських високопосадовців (чинних прем'єр-міністра, голів палат японського парламенту, генерального секретаря Кабінету міністрів, більшості міністрів, представників інституцій, які займаються питаннями повернення Північних територій та національною безпекою), редакторів та провідних колумністів популярних японських медіа, громадських діячів та науковців та ін. Також з Росії було видворено групу японських дипломатів.

Анексовані острови (Північні території Японії) та акваторія Японського моря у 2022–2023 роках цілеспрямовано обиралися Росією для проведення самостійних, а також спільних з Китаєм повітряних, наземних та військово-морських навчань. Росія посилила свою військову присутність поблизу кордонів Японії, зокрема угруповання на японських Північних територіях. Такі події не ігноруються Японією, а знаходять відповідь у поглибленні співпраці з державами Заходу та зміцненні своєї обороноздатності.

Нині Японія отримала нові інструменти для того, щоб озвучувати проблеми безпеки та недоторканності суверенітету. Це і головування G7 від 01.01.2023 р., і дворічний статус непостійного члена Ради Без-

пеки ООН, і зміцнення зв'язків з НАТО та ін. У поєднанні з новою політикою безпеки та оборони це є вагомим механізмом протистояти тріаді недемократичних держав (Росії, КНР, КНДР), кожна з яких має свій національний інтерес від потенційного ослаблення Японії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карпчук Н., Моренчук А., Моренчук А.-мол. Загрози регіональної безпеки Японії. Регіональні студії. 2021. № 1 (9). С. 206-220.
2. Decree of the Government of the Russian Federation № 430-r dated 5 March 2022 "On Approval of the List of Foreign States and Territories Committing Unfriendly Acts against the Russian Federation, Russian Legal Entities and Individuals". The Official Internet-Portal Legal Information (Russian Federation). URL: <http://actual.pravo.gov.ru/text.html#pnum=0001202203070001> (дата звернення: 11.04.2023).
3. Statement by the Russian Foreign Ministry on retaliatory measures against the policy of the Japanese government towards the Russian Federation. Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. URL: https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/1811646/ (дата звернення: 10.04.2023).

КОРОЛЬ Ксенія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».
Національного університету «Львівська політехніка»
Науковий керівник: д. політ. н., проф. ХОМА Н. М.

ПОЛІТИКА ЯПОНІЇ ЩОДО БЕЗПЕКОВИХ ПРОБЛЕМ У ІНДО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ

Японія зосереджує значну увагу на питаннях безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні, яке визнано зоною її національних інтересів. Основні напрямки безпекової політики Японії в Індо-Тихоокеанському регіоні включають:

Розвиток стратегічного партнерства зі США. Японія співпрацює зі США в рамках різних ініціатив з безпеки в регіоні.

Розширення співпраці з країнами регіону. Японія зосереджується на підтримці стабільності та безпеки в регіонах, співпрацюючи з країнами Індо-Тихоокеанського регіону в рамках таких ініціатив, як QUAD (QUAD Plus), Тресторонній стратегічний діалог (TSD), Тресторонній договір безпеки AUKUS, АСЕАН та ін.

Підтримка морської безпеки та свободи навігації. Японія активно підтримує свободу навігації та міжнародні правила, пов'язані з морською безпекою, включаючи безпеку кораблів та боротьбу з піратами.

Розвиток співпраці з Індією. Японія зосереджується на розвитку стратегічного партнерства з Індією та співпраці з нею в рамках ініціативи з безпеки та стабільності в регіоні.

Японія активно підтримує забезпечення стабільності та безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні, співпрацюючи з країнами регіону та підтримуючи міжнародні правила, пов'язані з безпекою.

Нова стратегія національної безпеки 2022 року засвідчує поглиблення стратегічного мислення Японії, зміни в оборонній політиці. Наявні плани придбання ударних ракет стануть ключовим елементом стримування держав, які мають агресивні плани щодо Японії [1].

Нова оборонна політика Японії не лише змінить систему безпеки Японії, але й політику Японії в Індо-Тихоокеанському регіоні, запровадивши стратегічне мислення і створивши нові інструменти безпеки. Взаємозв'язок між обороною і політикою в Індо-Тихоокеанському регіоні особливо очевидний у чотирьох контекстах [2].

По-перше, Японія спрямовує сили на просування безпекових принципів серед міжнародної спільноти, включаючи повагу до суверенітету, територіальної цілісності та протидію одностороннім змінам статус-кво силою, як це передбачено в Статуті ООН.

По-друге, Японія закликає до реалістичної та практичної співпраці держав Індо-Тихоокеанського регіону у широкому діапазоні проблем, включаючи зміну клімату, продовольчу безпеку, охорону здоров'я, кібербезпеку та ін.

По-третє, дії Японії спрямовані на підвищення єдності між країнами для подолання уразливості та досягнення взаємовигідного економічного зростання у регіоні.

По-четверте, Японія зосереджена на розширенні ініціатив безпеки не лише у морі, а й у повітряному просторі. Це включає переміщення радарів попередження та контролю, поглиблення співпраці між авіаційними органами щодо нових технологій, у т.ч. безпілотників тощо.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що Японія намагається сприяти зміцненню безпеки у регіоні, зокрема шляхом розвитку промислових можливостей Бенгальської затоки та північно-східної Індії. Японія також намагається посилити обмін знаннями шляхом розвитку людських ресурсів, які можуть стимулювати інновації та підтримувати життєздатність регіону. Однак перешкодою реалізації безпекових ініціатив Японії наразі виступає політика держав, з якою у Японії напружені/ворожі взаємини (Росія, КНР, КНДР).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. The sword, the shield and the new face of Japan's military. URL: <https://www.japantimes.co.jp/podcast/kishida-japan-defense/> (дата звернення: 18.03.2023).
2. Japan plans \$75 bln investment across Indo-Pacific to counter China. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/japan-announces-75-bln-new-plan-counter-china-indo-pacific-2023-03-20/> (дата звернення: 04.04.2023)

ШИБ Остап
*студент Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – Ярина ЗАВАДА доктор філософії,
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національний університет «Львівська Політехніка»*

ІРАНО-ІЗРАЇЛЬСЬКЕ ПРОТИСТОЯННЯ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ

Ірано-ізраїльське протистояння, або ірано-ізраїльська холодна війна, – це довготривалий конфлікт, який розпочався після Ісламської революції в Ірані у 1979 році і триває до сьогодні. Це протистояння характеризується як приховане: обидві сторони ведуть «тіньову війну» один проти одного, тому багато дослідників зазначають, що цей конфлікт є потужним дестабілізаційним фактором на Близькому Сході[5].

З початком повномасштабного вторгнення росії до України протистояння на Близькому Сході теж загострилося, перш за все через активну співпрацю Ірану з РФ у сфері озброєння та ядерних технологій. Ізраїль давно чітко проявив свою схильність до застосування військового тиску, щоб перешкодити ядерним досягненням Ірану та експорту зброї.

Ізраїль провів масштабні заходи, щоб зменшити військовий і розвідувальний потенціал Ірану. Дії Ізраїлю передбачали стеження за іранськими вченими-ядерниками і їх подальшу ліквідацію, зокрема засновника іранської ядерної програми Мохсена Фахрізаде у 2020 році. Також ізраїльські спецслужби проводили кібератаки на іранські атомні станції, найбільшою з яких був комп'ютерний вірус Stuxnet у 2010 році, який завдав шкоди ядерному об'єкту Натанз. Ізраїльські спецслужби також вбили кількох вищих офіцерів Корпусу вартових Ісламської революції Ірану і постійно бомбардував іранські об'єкти в Сирії та Лівані, вражали або нейтралізували іранські нафтові чи вантажні судна. Усе це було частиною ізраїльської стратегії, спрямованої на те, щоб Іран не міг розвинути військовий і ядерний потенціал, який становить пряму загрозу для Ізраїлю та всього регіону[1].

Зі свого боку Іран надає озброєння та фінансує союзу йому ліванському "Хезболлу", підтримує палестинський ісламський рух ХАМАС та ісламський джихад у Секторі Газа проти Ізраїлю. Ісламська Республіка також націлилася на ізраїльські кораблі в Перській Затоці, на співро-

бітників розвідки Моссад і персонал ізраїльських посольств у різних державах. Ізраїльські агенти повідомляли про часті операції іранської розвідки проти ізраїльських цілей на Близькому Сході, в Азії, Європі та Латинській Америці. Крім того, діючи через Хезболлу, Іран здійснював атаки безпілотниками по Ізраїлю, підтримував операції на сирійському кордоні окупованих Ізраїлем Голанських висот. Ісламська Республіка була ініціатором зіткнення Хезболли на ізраїльсько-ліванському кордоні, намагаючись отримати розвіддані про ізраїльські військові потужності різними способами [7]. Експерти зазначають, що страх перед «іранською загрозою» зіграв вирішальну роль у нормалізації відносин між Ізраїлем та деякими арабськими державами Перської затоки, зокрема Об'єднаними Арабськими Еміратами та Бахрейном. Також Саудівська Аравія доєдналася і згодом очолила об'єднаний «антиіранський фронт»[6].

Однак прями атаки ізраїльських безпілотників на об'єкти в Ісфахані, ступінь збитків яких не відомий, сильно збільшили ізраїльсько-іранську конфронтацію. Беньямін Нетаньяху пообіцяв зробити все необхідне, щоб зупинити Іран у виробництві ядерної бомби, таким чином зберігши статус Ізраїлю як єдиної військової ядерної держави в регіоні. У той же час, незважаючи на громадські протести, які сколихнули Іран з вересня 2022 року, ісламський режим, як і раніше, сповнений рішучості протистояти Ізраїлю та його союзникам, прискорюючи свою ядерну програму та зберігаючи свій регіональний вплив в Іраку, Сирії, Лівані та Ємені[4].

Адміністрація Джо Байдена прийшла до влади із чіткою стратегією щодо відновлення Спільного всеосяжного плану дій – угоди про ядерну програму Ірану. Але з початком вторгнення росії 24 лютого риторика Тегерану змінилася. Сьогоднішні лідери Ірану більше не зацікавлені у ядерній дипломатії, оскільки ядерний потенціал Ісламської Республіки постійно зростає навіть попри потужні удари Ізраїлю і зрід до рівня, який наближає країну до ядерного порогу. Значний внесок для розроблення іранської ядерної зброї зробила й росія. Експерти зазначають, що через це Ізраїль буде змушений провести повномасштабну операцію з метою докорінного знищення можливості Ірану виробляти ядерне озброєння.

Дедалі тісніші військові відносини Ірану з росією, зокрема передача ним безпілотників, які московія використовує для атак на українську інфраструктуру, зміцнили погляди Заходу на Іран як на ворога

не лише у Вашингтоні, але й у Європі. Військова координація США з Ізраїлем розширюється, що є ще однією ознакою того, що Вашингтон не тільки приймає конфронтацію Ізраїлю з Іраном, але й активно її підтримує[3].

Наприкінці січня 2023 року американські військові взяли участь у спільних з Ізраїлем навчаннях, які імітували наступальні удари на великій відстані; це були найбільш інтенсивні навчання, які обидві сторони коли-небудь проводили разом. Вони були розроблені, щоб продемонструвати можливості США швидко реагувати на регіональні загрози. Демонстрація американо-ізраїльської сили мала на меті запевнити партнерів США в незмінній прихильності Сполучених Штатів до безпеки своєї держави, а також союзників. Але багато дослідників інтерпретували це навчання як стримувальний сигнал для Ірану, щоб продемонструвати подальшу могутність військових операцій США та Ізраїлю[2].

6 квітня 2023 року під час святкування в Ізраїлі Песаху сотні ракет були запущені з території Лівану по єврейських містах, аналітики припускають, що це і могла бути відповідь Ірану за допомогою терористичних організацій ХАМАС і «Хезболла» на ізраїльську атаку в Ісфахані. Вже наступного дня, 7 квітня, Армія оборони Ізраїлю заявила про початок операції і завдала ударів по Сектору Газа та Лівану.

Отже, ворожнеча між Ізраїлем та Іраном потенційно досягла переломної точки. Протягом багатьох років ці держави проводили таємні операції один проти одного, але нещодавні атаки ізраїльських безпілотників на іранські військові об'єкти в провінції Ісфахан були найсміливішим кроком. Уряд Ірану пообіцяв вжити заходів у відповідь. Тель-Авів і Тегеран тепер ближче, ніж будь-коли, до великої конфронтації. Експерти стверджують, що ця потенційна війна не обмежиться лише двосторонніми бойовими діями, а може легко спровокувати величезну кризу на всьому Близькому Сході та далеко поза його межами. Фахівці пояснюють, що плацдарм для бойових дій вже готовий. Втім обидві сторони також усвідомлюють руйнівну ціну такої ситуації. Це те, що стримувало їх до цього часу, і треба сподіватися, що зможе стримувати й надалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бар-Зохар М., Мішаль Н. Моссад: найвидатніші операції ізраїльської розвідки. Київ : Наш Формат, 2022. 384 с.
2. Польовик С. Іран продовжує не лише надавати летальну зброю росії, але й здійснює давній план щодо створення власної ядерної зброї - Борисфен Інтел. Борисфен Інтел. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/iran-prodovzhuyene-lishe-nadavati-letalnu-zbroyu-rosii-ale-j-zdijsnyuye-davnij-plan-shhodostvorennya-vlasnoi-yadernoi-zbroi/> (дата звернення: 07.04.2023).
3. Basbous A. 'The secret war between Iran and Israel may lead to an open conflict, involving their respective blocs'. Le Monde.fr. URL: https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2022/07/15/the-secret-war-between-iran-and-israel-may-lead-to-an-open-conflict-involving-their-respective-blocs_5990199_23.html (date of access: 07.04.2023).
4. Dassa Kaye D. Israel's dangerous shadow war with iran. Foreign Affairs. URL: <https://www.foreignaffairs.com/israel/israels-dangerous-shadow-war-iran> (date of access: 07.04.2023).
5. Falk T. O. Analysis: Increased Israel-Iran confrontations risk war. Breaking News, World News and Video from Al Jazeera. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/7/26/analysis-increased-israel-iran-confrontations-risk-war> (date of access: 07.04.2023).
6. Le Monde with AFP. Israel retaliates with strikes in Gaza and Lebanon after being target of air raid from Lebanese soil. Le Monde.fr. URL: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/04/06/netanyahu-assures-enemies-will-pay-the-price-after-lebanon-fires-rockets-into-israel_6021961_4.html (date of access: 07.04.2023).
7. NUCLEAR AGREEMENT – JCPOA | EEAS Website. EEAS | EEAS Website. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/nuclear-agreement---jcpoa_en (date of access: 07.04.2023).

МИЩАК Вікторія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Національного університету «Львівська політехніка»
Науковий керівник: Д-р політ. н., проф. ХОМА Н. М.

ЗЛОЧИННІ ДІЇ КНДР У КІБЕРПРОСТОРІ

Північна Корея – єдина держава, уряд якої навчає хакерів з метою отримання грошової вигоди на користь держави. Спеціально для цих цілей створено та підготовлено групи військово-розвідувального підрозділу Розвідувального Управління Генштабу КНДР. Нині КНДР має одну з найнебезпечніших армій хакерів у світі, володіє ефективною кіберзброєю, шкода від якої дуже велика.

КНДР активно розвиває кібервійська з 2000-х років. Нині кількість, якою вони оперують, на рівні з кіберсилами США (6-7 тис. осіб). Експерти зі США та ЄС визнають, що північнокорейські кібервійська є одними з найефективніших у світі, і стоять на одному щаблі з такими ж структурами зі США, Китаю, Росії, Ізраїлю. Наразі відомо про такі північнокорейські кібергрупи, як Lazarus Group, Феерверк, Kimsuky, Bureau 121, Bureau 325 та ін.

Хоч в Північній Кореї менше 1% населення має доступ до Інтернету, проте там є ціла армія хакерів (понад 7 тис. осіб). Підготовка майбутніх кіберзлочинців відбувається за спеціальною процедурою: ще в молодших класах обдарованих школярів направляють до спеціалізованих шкіл, де вони вивчають програмування. Пізніше ці учні вступають в університет і в результаті отримують від органів державної безпеки пропозицію про роботу, від якої не можуть відмовитись.

Найчастіше північнокорейські кібератаки передбачають вебскімінг та злам інтернет-магазинів. У ході таких атак хакери отримують доступ до серверів та запускають шкідливі коди. Масові атаки спостерігаються від середини 2018 року. Серед жертв кіберзлочинців є низка великих компаній [2, С. 11].

В останні роки КНДР стала відома своїми діями в області викрадення криптовалют. Хакери вивчили слабкі місця криптоекономіки й освоїли інструменти, які допомагають приховати сліди злочину, зокрема міксери та висококонфіденційні криптовалюти, такі як Monero.

Якщо проаналізувати дані компанії Chainalysis, то за 2020 рік північнокорейські хакери змогли вкрати 295 млн дол. у криптовалюти, у 2021 році – вже 395 млн дол., а у 2022 році – не менше 1,7 млрд дол. віртуальних активів. Від зломів криптовалюти зараз поповнюється значна частина бюджету Північної Кореї. Такі заходи ініціює безпосередньо владою, яка намагається знайти фінанси не лише на соціальні програми, а й на ядерну програму, розробку балістичних ракет. Північна Корея отримує близько третини фінансування для ракетних розробок саме від злочинної кібердіяльності.

Атаки північнокорейських хакерів спрямовані у двох напрямках. Перший – «політичний», від якого постраждала кінокомпанія «Sony Pictures», Департамент оборони США та комерційні компанії, які виконують військові замовлення на користь Пентагону, американські науково-дослідні інститути в аерокосмічній та енергетичній галузі, великі ІТ-корпорації.

Другий напрямок – фінансовий. Наприклад, у 2020 році КНДР збиралася продати отримані дані про вакцину, а не запустити власне виробництво. В умовах обмеженого експорту товарів і зовнішньої торгівлі, а також з щорічним посиленням міжнародних санкцій, крадіжка грошей у банків, криптовалютних бірж та інтернет-магазинів – єдиний доступний для Північної Кореї спосіб поповнення валютних резервів. Цей напрямок зумовлений тим, що керівники цієї держави розуміють: розвиток галузей, які могли б скласти на зовнішніх ринках конкуренцію продукції з Китаю, Японії та Південної Кореї, – надто затратне та фактично невідоме завдання для слабкої північнокорейської економіки. Натомість навчити кілька сотень хакерів викрадати для держави фінанси у ворожих держав є набагато простішим і дешевшим завданням [1, С. 2].

Північнокорейські кібервійська можна розділити на чотири групи, що відрізняються цілями та способами атак: 1) Stardust Chollima (атакує комерційні суб'єкти); 2) Silent Chollima (діє проти медіа та державних установ Південної Кореї); 3) Labyrinth Chollima (проти спецслужб США); 4) Ricochet Chollima (викрадає персональні дані користувачів).

Найчастіше зазнавали атак з боку кібервійськ Північної Кореї такі держави:

1) Південна Корея. Зокрема, у 2013 році здійснено серію кібератак на південнокорейські банки та медіа; у 2017 році здійснена кібератака на південнокорейську компанію-виробника обладнання для ядерної енергетики.

2) США. Північнокорейські кібергрупи АРТ періодично атакують американські урядові та бізнесові структури. Найбільш відомим прикладом є кібератака на Sony Pictures у 2014 році, а також кібератака на компанію Wannacry у 2017 році. У 2020 році кіберзлочинці КНДР атакували оборонні та аерокосмічні підприємства США [5, С. 5].

Північнокорейські групи АРТ також періодично здійснюють кібератаки на інші держави, зокрема Індію, Великобританію, Австралію. Кібератаки на ці держави, як правило, спрямовані на крадіжку конфіденційної інформації та фінансові ресурси.

Північна Корея є добре захищена від кібератак, бо інфраструктура країни погано інтегрована в глобальний кіберсвіт. Відстежувати хакерські атаки КНДР складно, бо рівень підготовки хакерів у Північній Кореї зростає, і самі групи розкидані по всьому світу. «Традиційні» методи виявлення організаторів атаки (за IP, серверами або «лінгвістичними слідами» в коді) практично не працюють.

Так, наприклад, у 2022 році КНДР атакувала компанію Ronin і тим самим здійснила найбільшу крадіжку криптовалюти в історії – хакери вивели 173,6 тис. монет Ethereum (ефірів) та 25,5 млн USDC (стейблкоїнів, прив'язаних до курсу долара) на загальну суму близько 625 млн дол. Зловмисники були настільки вправними, що злом було виявлено лише через 6 днів, коли один із користувачів не зміг вивести з неї 5 тисяч ефірів.

Стоїть гостро проблема, як припинити кібератаки з боку КНДР зусиллями міжнародної спільноти. Досягти цього можна, якщо працювати над створенням міжнародних норм та стандартів для кібербезпеки, що своєю чергою зменшить ризики кібератак і забезпечить більшу безпеку в Інтернеті. Також держави повинні більше співпрацювати та обмінюватися інформацією щодо кіберзагроз і сприяти виявленню та переслідуванню кіберзлочинців. Жорсткіші міжнародні санкції також можуть відіграти важливу роль у припиненні кібератак з боку КНДР. Потрібно працювати над розвитком та удосконаленням технологій кіберзахисту. Наприклад, розробка штучного інтелекту та машинного навчання може сприяти виявленню та блокуванню кіберзагроз.

Для того, щоб приборкати північнокорейську кіберзлочинність ООН постійно реагує на них. Зокрема, Резолюція 2588 (2021) запроваджує санкції проти осіб та організацій, що здійснюють кіберзлочини; Резолюція 2705 (2021) продовжує мандат Групи експертів ООН з моніторингу санкцій проти КНДР та закликає до зміцнення міжнародної співпраці в боротьбі з кіберзлочинністю. У цих та інших резолюціях, ООН засуджує

кіберзлочинність, вчинену з території КНДР, закликає до міжнародної співпраці в боротьбі з нею. Однак таких закликів недостатньо.

Окремі країни теж протидіють кіберзлочинності. Німеччина зосереджується на попередженні кібератак Північної Кореї та забезпеченні кібербезпеки своїх систем, надає допомогу своїм союзникам та партнерам у зміцненні їх кібербезпеки. США співпрацює з ООН, НАТО та іншими організаціями для розробки та впровадження міжнародних стандартів кібербезпеки. Південна Корея вживає заходів для обмеження доступу Північної Кореї до кібертехнологій та інших ресурсів, що можуть використовуватися для здійснення кібератак.

Підсумуємо. У порівнянні з кіберзлочинністю інших країн, хакери КНДР несуть особливу небезпеку, адже вони викрадають технології та матеріали, необхідні для розробки ядерної зброї та балістичних ракет, а потім влада країни вкладає вкрадені фінанси, криптовалюту в їх розробку. Це своєю чергою становить пряму загрозу для міжнародної безпеки та порушує міжнародні домовленості щодо нерозповсюдження ядерної зброї. У зв'язку з цим кіберзлочинність КНДР може також стати загрозою для безпеки та стабільності не тільки на регіональному, а й на глобальному рівні. КНДР може використовувати кіберзлочинність як засіб ведення гібридної війни, наприклад, для здійснення хакерських атак на критичну інфраструктуру інших країн, включаючи системи енергопостачання та транспорт.

Міжнародна спільнота хоч і вживає заходи, що мають на меті приборкати кіберзлочинність Північної Кореї та зменшення загрози, яку вона становить для кібербезпеки, проте на практиці це малоефективно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Hondzik K. North Korea and Cyber: How Pyongyang Uses Digital Technology for Political Control and Economic Gain. *International Journal of Cyber Warfare and Terrorism*. 2020. № 2. Iss. 3. P. 1-9.
2. Hubes S. North Korea's Cyber Operations: Strategy and Responses. *The RUSI Journal*. 2020. № 4. Iss. 6. P. 13.
3. Kim C. W. The Evolution of North Korean Cyber Threats. URL: <https://en.asaninst.org/contents/the-evolution-of-north-korean-cyber-threats/> (дата звернення 20. 03. 2023).
4. Kong J. Y. The All-Purpose Sword: North Korea's Cyber Operations and Strategies. URL: https://ccdcoe.org/uploads/2019/06/Art_08_The-All-Purpose-Sword.pdf (дата звернення 23. 03. 2023).
5. Rumsey S., Nicoletti P. The North Korean Cyber Threat: Beyond the Sony Pictures Hack Survival. *Global Politics and Strategy*. 2016. № 9. Is. 1. P. 6-7.

*МЕТЕЛЬСЬКА Вікторія,
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».
Національний університет «Львівська політехніка».
Науковий керівник – КОКОШ А.Д.,
док.філософії, асистент кафедри політології та міжнародних відносин*

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УВКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Новий реформаторський уряд Молдови прийшов до влади в серпні 2021 року під керівництвом президента Маї Санду, пообіцявши очистити Молдову після років корупції та поглибити відносини з Європейським Союзом. З того часу країна зіткнулася з низкою криз, усі з яких пов'язані з Росією. З лютого 2022 року Молдові довелося готуватися до потенційної прямої загрози безпеці її території, оскільки російські сили в Україні просувалися до Одеси на тлі чуток про відкриття другого фронту в сепаратистському молдовському регіоні Придністров'я. А на кінець травня – 471 тисяча українських біженців в'їхала в країну, найбільша кількість на душу населення в Європі. Відтоді там залишилося 87 700 українців. Країна бореться з 34-відсотковою інфляцією, а 63 відсотки молдаван, за оцінками Програми розвитку ООН, перебувають у стані енергетичної бідності [4].

У 2014 році Республіка Молдова зробила великий крок до досягнення своїх євроінтеграційних прагнень, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС і ставши першою країною Східного партнерства, яка отримала лібералізований візовий режим. У 2022 році Кишинів досяг ще одного історичного досягнення. Республіка Молдова разом з Україною отримала статус країни-кандидата на вступ до ЄС. Рішення було прийнято 23 червня 2022 року в Брюсселі після засідання Європейської ради. За надання статусу одноголосно проголосували глави держав і урядів 27 країн ЄС.

Кишинів зобов'язався здійснити амбітні реформи, які містяться в пріоритетах для реалізації пакету умов у дев'яти ключових сферах розвитку країни. Найважливіші стосуються реформи юстиції, усунення недоліків у виборчому законодавстві, боротьби з корупцією, деолігархізації та зменшення впливу приватних інтересів, посилення боротьби

з організованою злочинністю та повернення активів, а також реформи державного управління [2].

Цілі, запропоновані урядом у Кишиневі на 2022 рік, не були повністю досягнуті, і цього року процес гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС буде прискорено, а заходи, вжиті щодо ЄС, будуть здійснені, щоб мати можливість розпочати переговори про приєднання якнайшвидше. У проекті звіту Європейської комісії, який оцінює ступінь гармонізації *acquis communautaire*, Молдова демонструє гірші результати, ніж Україна та Грузія, у застосуванні європейського законодавства [1].

Негативним фактором євроінтеграції Молдови є її залежності від Росії, коли справа доходить до торговельних відносин і, що більш важливо, енергетичних відносин. Десятиліттями ця залежність була хорошим важелем у руках Москви, яким вона грала з настроями молдовського населення. Постійна загроза Росії вплинути на рівень життя шляхом підвищення цін на енергоносії чи спричинення перебоїв у постачанні часто спонукала населення залишатися лояльним до «російського партнерства». Як і очікувалося, соціальна ситуація в Молдові була використана Москвою для посилення тиску на проєвропейський уряд Молдови. Вже відбулися протести проти уряду, звинувачуючи Санду у зростанні вартості життя та вимагаючи її відставки.

Проте російсько-українська війна пропонує унікальні позитивні перспективи для Республіки Молдова з погляду геополітичних та економічних аспектів. Перший аспект пов'язаний із сприятливим геополітичним контекстом через врегулювання придністровського конфлікту, який понад 30 років знову з'являється на порядку денному врегулювання та возз'єднання території Республіки Молдова. Сьогодні, за наявності всіх передумов для перемоги України у цій війні та з метою забезпечення безпеки західного кордону, вона опосередковано допомогла б Республіці Молдова реінтегрувати свою територію.

Другий аспект стосується унікальної моделі співробітництва на рівні ЄС, вперше запущеної Еммануелем Макроном, яка передбачала створення європейської політичної спільноти і яка, на його думку, дозволила б Республіці Молдова «пришвидшитися». її вступ до ЄС. [3] Цей проєкт стане новою європейською організацією, яка зближить і інші держави, що поділяють демократичні цінності, і забезпечить міцніше структурування економічних відносин, особливо в енергетичному та інвестиційному аспектах.

Отже, агресія Росії проти України ще більше підкреслює необхідність прискорення процесу інтеграції Республіки Молдова. Відносини Кишинєва з Москвою були дуже напруженими у 2022 році, і кремлівський режим вирішив продовжити політику шантажу щодо Республіки Молдова. Найбільше це було видно в енергетичному секторі, а також у різких заявах російських офіційних осіб щодо будь-яких спроб Кишинєва дистанціюватися від Російської Федерації. Незважаючи на європейські прагнення, Кремль продовжує вважати Республіку Молдова сателітом, якого хоче зберегти в орбіті свого впливу. Крім того, протягом останнього року Росія не приховувала, що планує «взяти» також Республіку Молдова, що було зірвано опором України у війні. Політичні події показують, що сьогодення та майбутнє Молдови тісно пов'язані з подіями в Україні. Війна в Україні посилила виклики, з якими стикається Молдова, у безпековому, економічному та соціальному аспектах. Проте поточна ситуація в Європі змінила безпекову та політичну реальність, а позиція уряду Молдови на підтримку України дала країні шанс отримати статус кандидата в ЄС. Той факт, що Молдова зберігала проукраїнську позицію, незважаючи на численні виклики та посилення тиску з боку Росії, призвів до переконання ЄС, що ця країна здатна бути надійним партнером. Зрозуміло, що Молдова усвідомлює, що підтримка України та остаточна поразка Росії були б дуже позитивними сценаріями для Молдови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт до Повідомлення Комісії для Європейського Парламенту, Європейської Ради та Ради Висновок Європейської Комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі. Євроінтеграційний портал. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/imce/analitychnyy_zvit_yek_ukrayinskoju.pdf (дата звернення: 06.04.2023).
2. У Молдові заявили, що виконали майже половину вимог для подальшого руху в ЄС. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/01/11/7153997/> (дата звернення: 06.04.2023).
3. Maia Sandu salută inițiativa lui Emmanuel Macron de creare a unei „comunități politice europene”. Digi24 - Stiri - Informația la putere!. URL: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/maia-sandu-saluta-initiativa-lui-emmanuel-macron-de-creare-a-unei-comunitati-politice-europene-1945821> (дата звернення: 06.04.2023).
4. Ukraine Situation: Cash assistance for refugees in Moldova (22 March 2023) - Moldova. ReliefWeb. URL: <https://reliefweb.int/report/moldova/ukraine-situation-cash-assistance-refugees-moldova-22-march-2023> (дата звернення: 06.04.2023).

ВЛАДИМІРОВА Юлія
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник: к. політ. н., ст. викл. СУХОРОЛЬСЬКА І. Ю.

ПИТАННЯ ТАЙВАНЮ У ВІДНОСИНАХ США ТА КНР

Тайвань (офіційна назва: Республіка Китай) – острівна держава в Східній Азії, яка де-юре не має визначеного статусу, але де-факто є незалежною державою, хоч й отримала лише обмежене міжнародне визнання. Тайвань має власну конституцію, демократично обраних лідерів, державні символи та свою валюту. Вашингтон визнає владу КНР як єдиний законний уряд Китаю, проте підтримує тісні зв'язки з Тайванем. КНР з часу створення проявляла постійний інтерес до Тайваню. У теперішній час ситуація, пов'язана з бажанням КНР приєднати його до себе, є доволі напруженою, особливо враховуючи той факт, що Сполучені Штати є ключовим союзником Тайваню. Зіткнення інтересів КНР і США, що є фактично світовими лідерами, навколо питання Тайваню може загрожувати балансу сил та безпеці не лише в регіоні, а й в усьому світі.

Загалом, рівень напруги між КНР, з одного боку, та Тайванем і США – з іншого, змінювався залежно від лідерів держав, які знаходилися при владі у конкретний період. Особливо значущим було те, хто саме очолював Тайвань, оскільки, наприклад, за Ченя Шуйбяна, який був палким прихильником референдуму за проголошення самостійної держави Тайвань, відносини були вкрай напруженими [1; 4].

Усі головні протиріччя щодо цього аспекту відносин Китаю та США зародилися у 1970-х рр. після прийняття у цих державах низки документів. Зокрема, КНР затвердила свої позиції щодо Тайваню у Законі про протидію розколу країни, де було зазначено, що КНР має право на застосування військової сили для об'єднання держави. Своєю чергою, США, згідно з Законом про відносини з Тайванем 1979 р. («Taiwan Relations Act») зобов'язалися підтримувати достатній оборонний потенціал острова Тайвань для протидії військовим загрозам і примусу зі сторони Китаю [4].

Криза в Тайванській протоці 1995 року, яка відбувалася за каденції тайванського президента Лі Денхуейя, була спровокована США. Тоді

КНР випустила ракети в води навколо Тайваню, і все закінчилося після скерування Сполученими Штатами в цей район двох авіаносних бойових груп. Починаючи з 2016 р. і до теперішнього часу КНР активно проводить повітряні і військово-морські навчання у районі Тайванської протоки не зменшуючи їхньої інтенсивності, що створює значні загрози для відносин США та КНР, оскільки жодна зі сторін не може передбачити подальші дії іншої [8].

У 2022 р. стало зрозуміло, що Сполученим Штатам та їхнім союзникам варто готуватися до інтенсивного протистояння з материковим Китаєм. З часу приходу до влади адміністрації Дж. Байдена, США впроваджує усі необхідні компоненти для ефективної та стабільної конкуренції зі своїм суперником. Навіть представники адміністрації колишнього президента Дональда Трампа, які розробляли політику держави щодо КНР, схвалюють підходи адміністрації Байдена щодо цього питання. Один із них, Метт Поттінгер, заступник радника з національної безпеки за адміністрації Трампа, стверджує, що Байден використовує схожий підхід «обмеження», який включає посилення стримування та забезпечення сприятливого балансу економічних залежностей. Цей підхід вимагає збільшення власних витрат на оборону та стимулювання союзників також витрачати кошти на оборонну сферу [5].

Останнє загострення двосторонніх відносин відбулося влітку 2022 р., коли в рамках турне американської делегації в країні Азії з візитом до Тайваню прибула спікерка Палати представників Конгресу США Ненсі Пелосі. 2 серпня 2022 р. під час посадки літака США на острові винищувачі КНР вилетіли у сторону Тайванської затоки, а Збройні сили Тайваню були приведені у бойову готовність. Напруженість зростала щохвилино, а міжнародна спільнота могла лише спостерігати і оговорювати радикальні сценарії щодо того, що ж відбудеться далі. Того ж дня Ненсі Пелосі повідомила у своєму Твіттері, що візит делегації до Тайваню вшановує непохитну відданість Америки підтримці динамічної демократії Тайваню. Лідер КНР, зі свого боку, різко висловився щодо цього візиту: «Ті, хто грає з вогнем, загинуть від нього. Є надія, що США чітко це зрозуміють». Крім того, він заявив, що США повинні неухильно дотримуватися «принципу одного Китаю» [2].

У листопаді 2022 року загроза з боку КНР продовжила наростати, коли тайванське оборонне відомство повідомило про наближення до острова двох десятків китайських військових літаків та чотирьох кораблів. Проте ескалації конфлікту не відбулося.

30 березня 2023 року лідер КНР Сі Цзіньпін відверто закликав готуватися до війни, місією якої мало б стати «об'єднання Китаю». Тоді ж він, фактично, назвав США ворогом. Багато факторів вказують на те, що підготовка до війни всередині самого Китаю відбувається щоденно, а низка політичних видань радять не ігнорувати згаданих висловлювань, адже минулорічне російське повномасштабне вторгнення в Україну мало б навчити міжнародну спільноту не ставитися зневажливо до подібних заяв авторитарних лідерів.

Загалом, проблема стратегічної конкуренції між КНР та США полягає у тому, що втримати рівновагу стає все важче, особливо зважаючи на події, що відбуваються у малих та середніх державах. З одного боку, КНР чинить тиск на слабші держави, включаючи союзників США, щоб послабити Вашингтон. Проте це ставить такі держави, як Тайвань, перед однозначним вибором: рухатися назустріч Китаю, або ж зміцнювати відносини зі США. І саме цей вибір, незалежно від того, на чію користь він зроблений, поступово призводить до конфлікту інтересів між державами гегемонами [7, С. 287].

Фактично, більшість дослідників та політологів вважають, що розрядка у відносинах США та КНР вкрай мало ймовірна у найближчій перспективі, але зусилля, щоб зберегти конкуренцію в адекватних межах, все ж можуть бути ефективними. Наприклад, колишній прем'єр-міністр Австралії Кевін Радд закликає до «керованої стратегічної конкуренції», яка включатиме чітке порозуміння між двома державами стосовно «червоних ліній», а також прийняття правил «несмертельної стратегічної конкуренції» заради співпраці в сферах спільних інтересів, де Тайвань має стати головний центром зусиль щодо примирення. Проте це не означає відмову від забезпечення Тайваню зброєю, адже це вагомий чинник стримування КНР від агресії та експансії. Втім, поки що США зосереджуються передусім на підтримуванні статус-кво настільки довго, наскільки це буде можливо [5].

Отже, Тайвань був і залишається однією з основних точок зіткнення інтересів США та КНР, відносини яких і без цього чинника стали достатньо нестабільними. Враховуючи загострення риторики лідерів цих держав у останній час, не виключено, що суперечка за Тайвань може стати приводом для прямого чи непрямого збройного конфлікту за участю світових гегемонів. Тому лідерам провідних держав та міжнародних організацій варто докласти більше зусиль для запобігання конфлікту, не забуваючи при цьому і про інтереси самого незалежного Тайваню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРА

1. Завада Я. І., Данчук Г. Д. Особливе становище Тайваню на міжнародній арені та його роль у протистоянні США та Китаю. Науковий журнал «Politicus». 2022. Вип. 5. С. 116–121.
2. Мірер П., Бугаєва А. США, Китай і Тайвань. Що відомо про візит «третьої людини в США» Ненсі Пелосі до Тайваню і в чому військова загроза. Суспільне. Новини. 2022. 2 серп. URL: <https://suspihne.media/267169-ssa-kitaj-i-tajvan-so-vidomo-pro-vizit-tretoi-ludini-v-ssa-nensi-pelosi-do-tajvanu-i-v-comu-vijskova-zagroza/> (дата звернення: 02.04.2023).
3. Таран М. Американо-китайські відносини та фактор безпеки Тайваню в 1990-і роки (сприйняття Вашингтоном деяких конфліктних аспектів). Сходознавство. 2001. №13-14. С. 38–49.
4. Топчій Д. С. Вплив відносин між США та КНР на вирішення «тайванського питання» на сучасному етапі // Сходознавство. Актуальність та перспективи: тези доп. II Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Харків, 19 березня 2021 р.). Харків: ХНПУ, 2021. С. 154–156.
5. Carlson B. G. Navigating Stormy Seas in US-China Relations. Policy Perspectives. 2023. Vol. 11/1. P. 1–4.
6. Grano S. A. China-US Strategic Competition: Impact on Small and Middle Powers in Europe and Asia // China-US Competition: Impact on Small and Middle Powers' Strategic Choices / Grano S. A., Huang D. W. F. (Eds.). Cham: Springer International Publishing, 2023. P. 3–25.
7. Huang, D. W. F., Wu W. C. Taking Sides with the US Against China? – An Analysis of the Taiwanese Choice // China-US Competition: Impact on Small and Middle Powers' Strategic Choices / Grano S. A., Huang D. W. F. (Eds.). Cham: Springer International Publishing, 2023. P. 275–305.
8. Kelly G. C. Crafting US Foreign Policy Towards China Through Congress: An Examination of Arlen Specter & Congressional Delegations to China. Thomas Jefferson University, 2023. 44 p. URL: https://jdc.jefferson.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=ascps_fellowship (дата звернення: 04.04.2023).

ТИЧКІВСЬКА Людмила
студент групи МВ-41з
Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник Ірина КЛИМЧУК
к. політ. н., ст. викладач кафедри ПМВ
Національний університет «Львівська політехніка»

РОЛЬ БРИТАНСЬКОЇ РАДИ В КУЛЬТУРНІЙ ДИПЛОМАТІЇ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Велика Британія та Британська Рада є визнаними світовими лідерами у використанні культури як інструмента дипломатії та зовнішньої політики. Однак, оскільки культурний ландшафт у Європі почав змінюватися внаслідок Brexit, культурна дипломатія Великобританії стає все більш актуальною. Стратегічне використання культурних відносин вважається фундаментальним підходом для спілкування та створення наративів, що, у свою чергу, формують зовнішнє сприйняття культури та цінностей. Такі культурні інституції, як Британська Рада, завдяки своїм різноманітним ініціативам відіграють важливу роль у побудові дискурсу навколо таких тем, як культурна ідентичність, зовнішня політика та фізичні й культурні кордони.

Британська Рада – це культурна організація, заснована британським урядом у 1934 році, початкова назва Британський комітет зі зв'язків з іншими країнами. Дана інституція була створена з метою поширення англійської мови та культури за кордоном, а отже і покращення міжнародного авторитету Великобританії. У 1940 році Британській Раді було надано Королівську хартію та доручено місію сприяти ширшому розумінню Британії та англійської мови у світі й налагодженню тісніших культурних зв'язків між Британією та іншими країнами.

Політичний характер організації є доволі чітким, адже вона тісно пов'язана з зовнішньою політикою, зокрема відносинами з країнами Співдружності, а її діяльність сприяє досягненню британських політичних та економічних цілей. У розробці своїх стратегій Британська Рада дотримується специфічної структури зверху до низу. Усі стратегії організації, пов'язані управлінською системою, яка, по суті, є контрактом між Міністерством закордонних справ і Співдружності Великої Британії та Британською Радою в Лондоні, в якому прописані відповідні цілі та завдання [1]. У Британській Раді потік інструкцій із центру на периферію відбувається за досить стандартним підходом: офіси розро-

бляють свої місцеві програми відповідно до основного стратегічного плану, узгодженого зі штаб-квартирою та Міністерством закордонних справ. Британська Рада є досить структурованою організацією з жорсткою структурою управління. Стратегічний напрям Британської Ради визначає Рада директорів, яка призначається на п'ятирічний термін з можливістю поновлення. Повсякденне управління є обов'язком генерального директора, який підтримується стратегічною групою вищого керівництва та низкою керівників вищої ланки. Британська Рада під своїм управлінням має Управління освітніх візитів і центрів обміну, Адміністрацію закордонного розвитку, а також кілька консультативних комітетів і груп експертів. Усі керівники вищої ланки Британської Ради мають досвід роботи в державних органах. У результаті, Британська Рада не працює цілком незалежно від британського уряду [1].

Водночас, Рада директорів несе повну відповідальність за організацію та має п'ять офіційних підкомітетів з аудиту та фінансів, комерційних питань, призначень, премій та ризиків, а також формує протоколи для підтримки ефективної співпраці підкомітетів. Опікунська рада несе відповідальність перед командою вищого керівництва за ефективність, стратегію та політику організації. Опікуни збираються шість разів на рік як Рада опікунів, а протоколи редагуються та надаються для загального ознайомлення [2].

Команда вищого керівництва відповідає за загальну стратегію та управління Британською Радою. Генеральний директор та інші члени команди вищого керівництва несуть відповідальність за управління та результати діяльності організації, а також за впровадження стратегій, схвалених Радою опікунів. До складу всієї команди вищого керівництва входять головний і заступник виконавчого директора, директор із цифрових технологій, партнерства та інновацій, директор із англійської мови та іспитів, директор із культурної взаємодії, директор із глобальної мережі, головний фінансовий директор, а також директор із підбору персоналу [2].

З метою підвищення ефективності роботи організації, було використано поради експертів від Індустріальної консультативної ради та Національної консультативної ради Великобританії. Члени цих груп і комітетів виконують дорадчі функції і не мають жодних обов'язків щодо прийняття рішень. Комісія має консультативні групи в таких бізнес-сферах: мистецтво та креативна економіка, інформатика, освіта, англійська мова та суспільство [3].

Британська Рада створила власну глобальну мережу, до якої входять відділи політики та зовнішніх зв'язків (включаючи відділи політики та зв'язків з парламентом і залучення зацікавлених сторін), а також регіональна присутність у Північній Ірландії та Шотландії. Окрім цього, Британська Рада має офіси у США, ЄС, Південній Азії, Близькому Сході, Північній та Південній Африці.

Підрозділ Британської Ради з англійської мови та іспитів має кілька відділів з управління та розробки освітніх та культурних продуктів, англійською мовою, маркетингом, іспитами та школами Британської ради. Залучення до культури поділяється на шість сфер: стратегічне планування, освіта, суспільство, кіно, література та музика.

Фінансування Британської Ради відбувається двома способами. Перший спосіб - це гранти від британського уряду, Міністерства закордонних справ у справах Співдружності та розвитку Великої Британії, які відповідають за регулярні щорічні асигнування. Інша частина надходить від власних операційних доходів. 78% прибутку Британської Ради надходить від навчання та іспитів, тендерних контрактів і партнерства. Інші 22% надходять із фондів допомоги та внесків Міністерства закордонних справ у справах Співдружності та розвитку Великої Британії, які надаються країнам, де неможливо гарантувати прибутковість [2]. Діяльність Британської Ради та її фінансування повністю залежать від напрямів британської зовнішньої політики, і з 1935 року вона отримує значні щорічні гранти від британського уряду, а її витрати перевіряє спеціалізоване агентство, Міністерство закордонних справ і Управління Співдружності.

Вся діяльність Британської Ради керується національними інтересами Великої Британії, які були в центрі місії та роботи Ради в різний час. Британська Рада робить важливий внесок у досягнення цілей зовнішньої політики, міжнародних стратегій і планів урядових відомств Великої Британії. Водночас вона зробила значний внесок у поширення впливу Великої Британії та зміцнення її «м'якої сили» завдяки своїй активній роботі у сфері культури та освіти в усьому світі.

Наразі Британська Рада має представництва у 223 містах у 109 країнах, налічує 12 500 людей і базується в Лондоні. Британська Рада працює в багатьох сферах, включаючи мистецтво та культуру, англійську мову, освіту та суспільство, а також науку та спорт. За кордоном Британська Рада співпрацює з міжнародними агентствами та організаціями, місцевими органами влади, приватним сектором та окремими особами [4].

Отже, Британська Рада є квазіофіційним органом, який реалізовує британську культурну дипломатію, і відіграє незамінну роль у поширенні англійської мови, маючи чітке уявлення щодо її просування. За допомогою різних форм співпраці та альянсів, таких як культурний обмін, освітня допомога, наукові дослідження та педагогічні дискусії, Британська Рада успішно допомагає Великій Британії виконувати свою місію «надати англійській мові статусу *lingua franca*», таким чином ефективно підвищуючи її міжнародний авторитет. Це фактично зберегло та посилило міжнародний вплив і привабливість Великобританії. Отже, приклад такої культурної інституції, як Британська Рада, підтверджує її вагомий внесок у здійсненні культурної та громадської дипломатії держави за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. British Council (2013). Management Statement. URL: <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/2013-07-management-statement.pdf>
2. British Council (2018a). Annual Report & Accounts 2017-2018. URL: <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/2017-18-annual-report.pdf>
3. British Council (2018b). Corporate Plan 2018-2020. URL: <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/2018-20-corporate-plan.pdf>
4. Paschalidis, G. (2009). Exporting National Culture: Histories of Cultural Institutes Abroad. *International Journal of Cultural Policy*, 15, 275-289. URL: <https://doi.org/10.1080/10286630902811148>

*SUKHOROLSKA Iryna,
PhD, senior lecturer,
Department of Political Science and International Relations Lidiia KASHA,
PhD, associate professor,
Department of Electromechatronics and Computerized Electromechanical Systems,
Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine*

DECOUPLING AS A GOAL AND PRINCIPLE OF THE EUROPEAN UNION'S ENVIRONMENTAL POLICY²

The European Communities on the basis of which the European Union arose were primarily economic organizations, and the main emphasis in the process of European integration was always laid precisely on economic goals. Both the Treaty of Rome establishing the European Community and the Maastricht Treaty on the European Union begin with the statement of economic goals, one of which is to promote a harmonious and balanced economic development. All other policies in areas to which the Union's competence sooner or later extended had to take this objective into account. So, when in the last quarter of the 20th century external threats and challenges forced people to care more about the preservation of the environment, few in the EU had any doubts that this should be done in a way that does not harm the prospects for economic growth.

The principle of sustainable development which was approved as a fundamental global guideline at the Rio conference in 1992 proclaimed that economic development, social development, and environmental preservation should be taken care of simultaneously for the benefit of future generations. Within the framework of the dominant Western paradigm such an economic development necessarily means ensuring economic growth, although there were fundamentally different views on this problem. Back in 1966, the notable American economist and philosopher Kenneth Boulding wrote the essay "The Economics of the Coming Spaceship Earth" [1] in which he drew attention to the problem of resource exhaustion and the need to stop endless growth which seemed

² Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them. Project number: 101047462 — EUSTS — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH

incompatible with the principles of functioning of a closed system [7, P. 339]. In 1972, a landmark first report of the Club of Rome “The Limits of Growth” was published, in which the authors directly spoke about the prospect of a total global collapse which could happen if humanity did not abandon the strategy of growth and did not manage to ensure a stable equilibrium in the next decades [3].

However, these works had little impact on actual policy, and the best evidence for this is that subsequent publications on “the limits to growth” problem that appeared 20, 30, or 50 years later did not differ much from the original book of 1972. Instead, the environmental policy of the vast majority of states and international organizations, including the European Union, was built around another dominant concept of green growth, for which the idea of ecological-economic decoupling is a key element.

The word “decoupling” is used in various fields and contexts and means the separation of two processes or activities so that they no longer develop in the same way, that is, the elimination of dependencies between them. In the field of environmental protection, this means ensuring economic growth but in such a way that this growth is not accompanied by increased damage to the environment and increased use of non-renewable natural resources.

Since we are talking about relative things, a distinction is usually made between relative and absolute (weak and strong) decoupling. The former suggests that the rate of economic growth becomes greater than the rate of environmental destruction. However, in many cases this is not an acceptable option since damage to the environment is still increasing [4, P. 11]. Absolute decoupling means a complete disconnection of economic growth and damage to the environment. This happens when economic growth is accompanied by a reduction in environmental damage (for example, if during a certain period of time the economy grew by 5% and the amount of CO₂ emissions decreased by 2% we can talk about absolute decoupling between these processes).

Within the EU, decoupling is mentioned in many official documents, and it is also implied with regard to the green growth. Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union, which constitutes a legal basis for the Union’s environmental policy, states that “Environmental protection requirements must be integrated into the definition and implementation of the Union policies and activities, in particular with a view to promoting sustainable development” [2]. In order to understand what sustainable development means within the EU policy, we can use a reflection paper

presented by the Commission in 2019 entitled “Towards a Sustainable Europe by 2030”. In the document, much attention is paid to green growth and decoupling is repeatedly mentioned. In particular, it is stated that “the EU has managed to reduce its own [greenhouse gas] emissions, and decouple them from economic growth” [6, P. 11]. Among the key positive trends of recent years, “decoupling of economic growth from energy inputs and their associated greenhouse gas emissions” and “decoupling of economic growth from the consumption of natural resources” are indicated [6, P. 86, 101].

In the papers of European Environmental Agency, decoupling is often mentioned as a key overall objective. For example, one of the reports is entitled “Progress on resource efficiency and decoupling in the EU-27” [5]. Another article deals with decoupling waste generation from economic growth [9]. Also noteworthy is the project “Scenarios for a sustainable Europe in 2050” which since 2020 has been implemented by the foresight group within the EEA’s country network (Eionet) with the support of the EEA. It is aimed at producing a set of positive imaginaries of what a sustainable Europe could look like in 2050. One of the four scenarios within the project is called “The great decoupling”. It describes a world where constant economic growth is seamlessly combined with a green environment. The key to this is technological breakthroughs and social innovations causing the transition to green lifestyles [8].

Proponents of the idea of green growth argue that decoupling can be achieved through technological, economic, political, and social innovations and that this is the only way to solve key global problems of humanity. However, not everyone agrees with this position. Criticism of the idea of decoupling boils down to one of two line of arguments. The first of them develops within the theory of limits to growth. Its proponents claim that decoupling is practically impossible within a closed system, so the only way out is to stop growth and create a much more balanced system. The second position draws attention to the fact that although relative decoupling is already taking place, its pace is not even close to sufficient to ensure the goals of environmental protection and addressing global threats. This, in particular, is stated in the report of the European Environmental Bureau (the largest European network of environmental NGOs which consists of 180 member organizations from 38 countries) entitled “Decoupling debunked: Evidence and arguments against green growth as a sole strategy for sustainability” [4].

In view of this, a natural question arises – if it is possible to increase the pace of decoupling in such a way that it solves all the problems. Proponents

of the idea of decoupling argue that we cannot predict new technologies and their impact in advance as well as positive feedback loops that will help to achieve the desired effect. Their opponents claim that this approach cannot be effective for a number of reasons. And the most important thing is that narrowly focused efforts do not eliminate the damage but merely transfer it to another field or location. That is, if one sums up all the damage caused to the world environment by all types of human activity (the task is by no means simple) then the progress achieved would seem quite insignificant. Therefore, they incline to more radical solutions than the transition to green growth.

So far, EU policy remains within a relatively conservative approach and is not prone to radical turns. Its further development depends on two main factors: (1) how the aggravation of global problems will affect people's lives – if negative consequences are perceptible this may cause significant policy changes; (2) whether the innovations introduced within the European environmental policy will be effective – provided they are highly effective, the path to green growth and decoupling will remain uncontested.

REFERENCES

1. Boulding K. The Economics of the Coming Spaceship Earth. Environmental Quality in a Growing Economy. H. Jarrett (Ed). Baltimore, MD: Resources for the Future / Johns Hopkins University Press, 1966. P. 3–14.
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. Official Journal of the European Union. 2012. 47.6: 47–326.
3. Meadows D. et al. The Limits to Growth. A Report for The Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. New York: Universe Books, 1972. 205 p.
4. Parrique T. et al. Decoupling debunked: Evidence and arguments against green growth as a sole strategy for sustainability. European Environmental Bureau, 2019. 78 p.
5. Progress on resource efficiency and decoupling in the EU-27. EEA Technical report. 2014. No 7. 52 p.
6. Reflection Paper “Towards a sustainable Europe by 2030”. European Commission. 2019. 132 p.
7. Sukhorolskyi P. Osnovy futurologii [Foundations of Futures Studies]. Lviv: Apriori. 628 p.
8. The ‘Scenarios for a sustainable Europe in 2050’ project. EEA. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/scenarios-for-a-sustainable-europe-2050/the-scenarios>
9. Waste prevention: decoupling waste generation from economic growth. EEA. URL: <https://www.eea.europa.eu/highlights/waste-prevention-decoupling-waste-generation>

ДОРОШ Леся
кандидат політичних наук, професор,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національний університет «Львівська політехніка»

ПОКАЗОВІ ПРОЕКТИ PESCO: ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У рамках Глобальної стратегії безпеки Європейського Союзу було ініційовано процес більш тісної співпраці у сфері безпеки та оборони. Держави-члени ЄС визнали, що для досягнення цілей, визначених Стратегією, потрібно покращення координації діяльності, збільшення інвестицій в оборону та співпрацю в сфері розвитку оборонних комплексів. Відтак, було створено Постійну структуровану співпрацю у сфері безпеки та оборони (PESCO). Згідно зі статтею 42 та 46 Договору про Європейський Союз, завдяки PESCO держави-члени ЄС більш ефективно справляються з викликами у сфері безпеки і успішно наближаються до інтеграції і укріплення військового співробітництва ЄС [1; 7]. Завдяки такій моделі взаємодії Союз консолідує зусилля зі створення загальноєвропейського оборонного потенціалу та поглиблення виробничої кооперації.

Дослідники стверджують, що активація PESCO в короткий термін стала справжнім досягненням. Це інструмент диференційованої інтеграції в рамках ЄС із великим потенціалом [2]. У цьому контексті, варто зауважити, що PESCO посилить стратегічну незалежність Союзу, щоб, за необхідності, діяти самостійно, а коли можливо – разом з партнерами. Важливим моментом є також те, що військові комплекси, які були створені в рамках PESCO, залишаються в управлінні держав-членів ЄС, тому вони можуть бути також залучені в операції під егідою НАТО або ООН. Загалом у короткій перспективі PESCO буде розвивати національні та спільні військові можливості, які можуть згодом застосовуватися в інтересах як окремих держав, так і самого ЄС. У довгостроковій перспективі PESCO стане один з ключових елементів для посилення оборонної автономії Європи [7; 5].

20 листопада 2020 року Рада Європейського Союзу прийняла Стратегічний огляд PESCO 2020. У результаті Рада надала вказівки для наступного етапу PESCO (2021-2025) щодо загальної мети, ключових цілей політики, процесів, а також стимулів для покращення виконання більш нагальних зобов'язань. Наступний перегляд заплановано на 2025 рік [6].

Відповідно до Стратегічного огляду 2020, основну увагу Європейського Союзу потрібно акцентувати як на короткострокових проблемах, так і на можливостях наступного покоління після 2025 року. Стратегічний огляд також оцінює статус проєктів, а також у ньому спрогнозовано, що до 2025 року 26 з 46 проєктів вже будуть повністю завершені. З 26-ти проєктів PESCO, які мали би принести конкретні результати до 2025 року, сім з них належать до навчання та обладнання, три проєкти належать до сухопутних військ, три – до військово-морських, п'ять проєктів – до кібернетики, вісім з них – до спільної оборони. Варто зазначити, що ці проєкти включають в себе кібер-академію та інноваційний центр, хімічний, біологічний, радіологічний та ядерний нагляд (The CBRN Surveillance as a Service (CBRN SaaS)), операції з реагування на кризові ситуації (Crisis Response Operation Core (CROC)), захищений програмно-конфігурований радіозв'язок, медичне командування, військова мобільність, мережа логістичних центрів, групи швидкого реагування в кіберпросторі (Cyber Rapid Response Teams (CRRTs)) тощо [4].

До прикладу, Операції з реагування на кризові ситуації Crisis Response Operation Core (CROC) є одним із важливих оборонних проєктів в рамках PESCO. CROC сприяє створенню «сил повного спектру» для прискорення надання збройних сил та можливостей ЄС для управління кризовими ситуаціями. Проєкт передбачає створення конкретного контингенту збройних сил, що прискорить мобілізацію військових, коли ЄС вирішить розпочати операцію. Метою проєкту є створити контингент з щонайменше 60000 військовослужбовців держав-учасниць. CROC не вважають створенням «європейської армії», однак цей проєкт передбачає розгортання єдиної сили під єдиним командуванням [3].

Цьому амбітному проєкту передували перші франко-німецькі домовленості про CROC (вересень 2017 р.), у яких передбачалось розгортання групи сил у складі однієї дивізії або трьох бригад плюс необхідні стратегічні механізми, що трактувалось першим кроком до головної мети, яка в кінці-кінців передбачає формування штабу корпусу, трьох дивізій і 10-12 бригад. Складовими частинами CROC мають стати національні бригади – такого формату військові підрозділи, які, за деякими винятками, може мати кожна держава-член ЄС. Однак слід розуміти, що лише кілька держав-членів мають повний спектр підрозділів бойової підтримки та підтримки бойового обслуговування, які повинні

формувати маневрові підрозділи бригади, отже, у багатьох оперативних сценаріях багато бригад не можуть бути використані. Бригада без підрозділу протиповітряної оборони, наприклад, навряд чи може бути розгорнута в будь-якому експедиційному сценарії, оскільки навіть неконвенційні противники тепер мають доступ до комерційних безпілотників, які легко озброїти. Коли справа доходить до стратегічних механізмів формування сил (транспорт, командування та контроль, розвідка, польові госпіталі тощо), навряд чи будь-яка держава-член має значний потенціал.

Дослідники вважають, що справді інтеграційний CROC може стати основною метою PESCO, до якої можна адаптувати інші проекти PESCO. Об'єднавши національні бригади в CROC, країни-члени могли б, по-перше, об'єднати свої підрозділи підтримки, у такий спосіб гарантуючи, що CROC в цілому матиме повний спектр необхідних можливостей підтримки. По-друге, в рамках CROC могли б максимально гармонізувати все майбутнє обладнання. По-третє, проекти PESCO у рамках формування CROC уможливили розгортання та підтримку без використання активів країн, які не є членами PESCO [2]. На жаль, п'ять держав-членів, які беруть участь у CROC, а саме: Кіпр, Франція, Німеччина, Італія та Іспанія, схвалили дослідження впровадження (січень 2019 року), яке в якості першого кроку передбачає не більше, ніж сили розміром у бригаду плюс засоби підтримки. Такий скромний рівень амбіцій, на думку дослідників, не може дати нового імпульсу PESCO [2].

Резюмуючи, аналітики стверджують, що на першому етапі, у рамках CROC повинно ставитись за мету створення підрозділів розміром у бригаду, але сили в цілому навіть на першому етапі, безсумнівно, мають налічувати щонайменше три бригади, як спочатку пропонували Франція та Німеччина. Більшість країн-членів уже мають одну бригаду – ЄС не потребує її створення. Доброю новиною є те, що в дослідженні впровадження пропонується закріпити за CROC заздалегідь визначені підрозділи. Перевага використання CROC у рамках PESCO полягає в тому, що не всі 25 держав PESCO повинні приєднатися до проекту з самого початку. Це компенсувало б включення до PESCO багатьох держав-членів, які не дуже амбітні, хоча, звичайно, будь-яка держава повинна мати право приєднатися до CROC на більш пізньому етапі.

Підсумовуючи, варто відзначити, що PESCO можна вважати важливим механізмом військової інтеграції держав-членів Європейсько-

го Союзу, який було розроблено для ефективнішої оборони Європи, а також для посилення координації дій і співпраці в області інвестицій, розвитку потенціалу та операційної готовності. З початку ініціювання PESCO створене задля більш ефективної оборони Європи, а також для значних результатів, забезпечуючи посилену координацію дій і співпраці в сфері інвестицій, розвитку потенціалу і операційної готовності. Розширена співпраця в цих сферах дозволить скоротити кількість різних систем озброєння в Європі, і у підсумку посилить оперативну взаємодію серед держав-членів Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Договір про Європейський Союз (1992). Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text.
2. Biscop, Sven. (2020). European Defence and PESCO: Don't Waste the Chance. EU Integration and Differentiation for Effectiveness and Accountability, Policy Papers, 5 May, No. 1. URL: https://euidea.eu/wp-content/uploads/2020/05/euidea_pp_1.pdf
3. EUFOR Crisis Response Operation Core (EUFOR CROC). (2023). PESCO. URL: <https://pesco.europa.eu/project/eufor-crisis-response-operation-core/>.
4. Fiott, Daniel. (2022). The Fog of War: Russia's War on Ukraine, European Defence Spending and Military Capabilities. *Intereconomics*, 57(3), 152-156. DOI: 10.1007/s10272-022-1051-8.
5. Lazarou Elena. (2020). Peace and Security in 2020: Overview of EU action and outlook for future. Brussels: European Parliamentary Research Service, 2020, 112.
6. Permanent Structured Cooperation - PESCO Deepening Defence Cooperation among EU Member States. (2021). #EUDefence. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G5xdieIChdU>.
7. Permanent Structured Cooperation (PESCO) - factsheet (2022). European Union External Action. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet-0_en.

ФЕДАК Анастасія
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – к. політ. н., старш. викл. – РОСЛОНЬ Домініка,
Національний університет «Львівська політехніка»*

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ОБСЄ У 2022-23 РОКАХ ПІД ВПЛИВОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми. Співпраця між Україною та Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) є надзвичайно актуальною у 2022-23 роках через російсько-українську війну. Конфлікт має значний вплив на стабільність і безпеку України, а ОБСЄ відіграє важливу роль у подоланні викликів та сприянні мирному врегулюванню.

Одним з ключових сфер співпраці між Україною та ОБСЄ був моніторинг режиму припинення вогню на сході України. Це включало повідомлення про порушення режиму припинення вогню, переміщення важкого озброєння та інші інциденти, які можуть призвести до ескалації конфлікту.

Іншим важливим аспектом співпраці між Україною та ОБСЄ є підтримка організацією демократичних реформ та прав людини в Україні. ОБСЄ тісно співпрацює з українським урядом та громадянським суспільством з метою зміцнення демократичних інститутів, просування верховенства права та захисту прав людини. Ця підтримка має вирішальне значення в умовах війни, що триває, оскільки допомагає підтримувати стабільність і стійкість України перед зовнішніми загрозами.

Нарешті, співпраця між Україною та ОБСЄ має важливе значення для подолання гуманітарних наслідків конфлікту. ОБСЄ надає гуманітарну допомогу постраждалому населенню, в тому числі вимушено переміщеним особам внаслідок конфлікту. Організація також працює над тим, щоб права і потреби вразливих груп, таких як жінки та діти, були враховані в процесі врегулювання конфлікту [1].

Отже, співпраця між Україною та ОБСЄ у 2022-23 роках має важливе значення для подолання випробувань, спричинених російсько-українською війною. Однак, на жаль, співробітництво між Україною та ОБСЄ також зіткнулося з низкою викликів та проблем, наслідки яких відчутні і донині.

Виклад основного матеріалу. Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) - міждержавна організація, діяльність якої спрямована на сприяння безпеці, демократії та правам людини в Європі, Центральній Азії та Північній Америці. ОБСЄ була заснована в 1975 році як Нарада з безпеки та співробітництва в Європі та відтоді розширилася до 57 держав-учасниць [3].

ОБСЄ діє через мережу інституцій, включаючи Секретаріат, Парламентську асамблею, Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ) та Верховного комісара у справах національних меншин. Організація працює над низкою питань, включаючи запобігання та врегулювання конфліктів, контроль над озброєннями, боротьбу з тероризмом, права людини, демократичне врядування та екологічну безпеку [5].

Як міждержавна організація, ОБСЄ була залучена до низки гучних дипломатичних зусиль, зокрема включаючи посередництво в російсько-українському конфлікті.

Діяльність міжнародної організації спрямована на сприяння безпеки та співробітництва, Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) відіграє важливу роль у врегулюванні конфлікту між Росією та Україною.

Однією з ключових ролей ОБСЄ в російсько-українській війні протягом років був моніторинг угоди про припинення вогню. Спеціальна моніторингова місія (СММ) ОБСЄ мала завдання спостерігати за дотриманням режиму припинення вогню та повідомляти про будь-які порушення. СММ відіграла важливу роль у зменшенні кількості порушень режиму припинення вогню та наданні об'єктивної оцінки ситуації на місцях. Окрім моніторингу режиму припинення вогню, ОБСЄ також долучалася до дипломатичних зусиль, спрямованих на врегулювання конфлікту. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ була важливим компонентом зусиль ОБСЄ, спрямованих на сприяння безпеці та стабільності в Україні. [2].

З повномасштабним вторгненням Росії в Україну у 2022 році увага ПА все більше зосереджувалася на тому, як підтримати дискусії на високому рівні, щоб вирішити розбіжності за дипломатичним столом, а не за допомогою військових дій. 07 березня 2022 року, через активні бойові дії і пошкодження офісу СММ в Маріуполі внаслідок обстрілу, Моніторингова місія ОБСЄ остаточно залишає Україну. [4].

6 липня 2022 року, під час польського головування в ОБСЄ, була одноголосно прийнята резолюція Парламентської асамблеї ОБСЄ під

назвою «Агресивна війна Російської Федерації проти України та її народу, а також її загроза безпеці в усьому регіоні ОБСЄ». У ній знову було засуджено порушення РФ принципів міжнародного права та Гельсінського Заключного акту, а також співучасть Білорусі у війні.

3 березня 2022 року США та 44 інші країни, за підтримки України, задіяли «Московський механізм» Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) з проханням до Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ створити експертну місію для вивчення тверджень про примусове переміщення дітей у тих частинах території України, які тимчасово контролюються або окуповані Росією, а також тверджень про те, що українські діти були депортовані до РФ. Даний правовий механізм дозволяє групі держав-учасниць ОБСЄ розслідувати особливо серйозні загрози людському виміру ОБСЄ за допомогою незалежного експерта без необхідності досягнення необхідного консенсусу.

Звіт цієї місії має юридичне значення для притягнення до відповідальності винних у національних і міжнародних судах чи трибуналах, а саме в Міжнародному кримінальному суді, який вже розпочав попередньо досліджувати питання [6]. Звіт місії ОБСЄ в рамках «Московського механізму» сприяв тому, що Міжнародний кримінальний суд Гааги видав міжнародні ордери на арешт президента Росії Володимира Путіна, а також уповноваженої з прав дитини Марії Львової-Белової за підозрою у незаконній депортації українських дітей.

Однак, з огляду на нові виклики, спричинені війною Росії в Україні, діяльність ОБСЄ в майбутньому потребуватиме зосередження на наступних пріоритетах:

Мобілізувати політичну підтримку компромісу. Через правило консенсусу в ОБСЄ, організація особливо залежить від компромісу між державами-учасницями для того, щоб функціонувати як інституція.

Важливою проблемою, яка також торкнулась України є продовження мандатів польових місій ОБСЄ.

Важливо також зауважити, що у лютому 2023 року ОБСЄ опублікувала план дій щодо України. Зокрема, «Програму підтримки України» вартістю 28,7 млн євро, яка буде реалізовуватися протягом трьох років, з серпня 2022 року по липень 2025 року, згідно з внутрішнім документом ОБСЄ, з яким ознайомився SHR Monitor. Програма передбачає різні проекти, спрямовані на зміцнення демократії, належного вря-

дування, гуманітарної безпеки, верховенства права та прав людини, а також на подолання наслідків війни в Україні.

Отже, як зазначалося в попередніх абзацах, посередницькі зусилля Тристоронньої контактної групи та моніторингової місії припинилися через вторгнення Росії, що також призвело до закриття проектного офісу в Києві. Таким чином, ОБСЄ не відігравала значної ролі у спробах припинити основні бойові дії, починаючи з 24 лютого 2022 року. Натомість, вона зосередила свої зусилля на конкретних аспектах конфлікту, задіявши механізми, які не потребують консенсусу: створила три групи зі встановлення фактів, БДПЛ надало оцінку ситуації з правами людини в Україні, а Секретаріат ОБСЄ розпочав в Україні проекти з підтримки розмінування та подолання екологічної шкоди, завданої у воєнний час. Однак, ці заходи, хоч і є корисними, на жаль, не дозволяють якнайкраще використати величезний досвід ОБСЄ у врегулюванні конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Гуманітарна допомога». Організація з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <https://www.osce.org/ukraine-smm/humanitarian-assistance> (дата звернення 15.04.2023).
2. «Зусилля ОБСЄ з врегулювання конфлікту». Організація з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <https://www.osce.org/ukraine-smm/463676> (дата звернення 15.04.2023).
3. «Про ОБСЄ». Організація з безпеки і співробітництва в Європі. URL: <https://www.osce.org/about> (дата звернення 15.04.2023).
4. Щоденний звіт № 54/2022, опублікований Спеціальною моніторинговою місією ОБСЄ в Україні (СММ) 7 березня 2022 року. Organization for Security and Co-operation in Europe | OSCE. URL: <https://cutt.ly/y7qZKAS>. (дата звернення 15.04.2023).
5. «OSCE Institutions and Field Missions». Organization for Security and Cooperation in Europe. URL: <https://www.osce.org/who/17861> (дата звернення 15.04.2023).
6. Report of the OSCE Moscow Mechanism's mission of experts entitled 'Report on Violations of International Humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes Against Humanity Committed in Ukraine (1 April – 25 June 2022)'. OSCE. URL: <https://cutt.ly/Z7wdLWw>. (дата звернення 15.04.2023).

ГОНЧАРОВА Наталія
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник: д-р політ. н., проф. ХОМА Н. М.

ВЗАЄМОДІЯ ЄС ТА РОСІЇ: ХАРАКТЕР, НАПРЯМКИ, ПРАВОВА ОСНОВА

Поштовхом виходу відносин Росії та ЄС на нову сходинку стало послаблення напруженості після «холодної» війни та розпад СРСР. Після Маастрихтського договору 1992 р. риторика ЄС стосовно Росії та інших держав колишнього СРСР змінилась. Зросло розуміння потреби більш скоординованої політики на європейському рівні для консолідації зміни характеру двосторонніх відносин з Росією. Так, у 1994 р. сторони підписали Угоду про партнерство та співробітництво (УПС), яка набула чинності 1 грудня 1997 р. [5]. Відтоді у риторичі двох сторін з'явився термін «стратегічне партнерство».

Маючи передусім економічний характер і зосереджуючись на торговій співпраці, інвестиціях, лібералізації, конкуренції та питаннях регулювання, УПС містила положення стосовно співпраці у сферах «м'якої» безпеки: розв'язання екологічних проблем, боротьба з транснаціональною злочинністю та ін. Стратегічною метою договору було «зближення», яке б привело до «економічної конвергенції», «зближення конвергенції позицій» у міжнародних відносинах та співробітництва в питаннях демократії та прав людини (ст. 6) [5].

Ще одним знаковим роком для відносин у системі «ЄС – Росія» став 1999 р. Тоді були затверджені документи, які визначали засади політичної стратегії щодо один одного. Відповідно до цього, Європейська Рада прийняла «Спільну стратегію відносно Росії». У документі зазначалось, що стабільна, демократична Росія, як невіддільна частина об'єднаної Європи, вільна від нових роздільних ліній – запорука міцного миру на континенті. А проблеми всього континенту можуть бути вирішені через тіснішу співпрацю ЄС та Росії [2].

У відповідь на цю стратегію російський уряд ухвалив «Стратегію розвитку відносин Російської Федерації з Європейським Союзом на середньострокову перспективу (2000-2010 рр.)». Її цілями було «забезпечення національних інтересів та підвищення ролі й авторитету Росії в Європі та

світі шляхом створення надійної загальноєвропейської системи безпеки» [1, С. 101]. Цей документ містив тезу про те, що відносини в системі «ЄС – Росія» повинні будуватись на договірних засадах, тобто без офіційної постанови задачі про приєднання або «асоціації» Росії з ЄС.

Відносини у системі «ЄС – Росія», які розвивалися одночасно з розширенням ЄС на схід, були сфокусовані на стабілізацію продуктивної співпраці, адже саме ЄС розглядав Росію як одного з найбільших постачальників енергоресурсів. Станом на 2003 р. Росія була четвертим торговим партнером ЄС, поступаючись США, Китаю та Швейцарії.

Варто додати, що сторони погодилися посилити співпрацю з метою створення чотирьох спільних просторів ЄС – Росія у довгостроковій перспективі в рамках чинної УПС та на основі спільних цінностей та інтересів. Ці чотири простори охоплювали: економічні питання та питання навколишнього середовища; питання свободи, безпеки та правосуддя; зовнішньої безпеки, з урахуванням врегулювання кризових ситуацій та політики нерозповсюдження; науки і освіти, включаючи культурні аспекти.

Ба більше, на саміті «Росія – ЄС» (2005 р., Москва), лідери Росії та ЄС прийняли єдиний пакет дорожніх карт для створення чотирьох спільних просторів [4]. Проте ці спільні дорожні карти, порівняно з принципами Європейської політики сусідства, практично повністю виключало можливості нормативного лідерства ЄС та використання ним традиційних у цьому відношенні інструментів, наприклад, позитивної чи негативної політичної кондиційності. До того ж, ЄС не вдалося передбачити амбіції Росії, бажання правлячої еліти цієї держави до рівноцінного партнерства з державами-учасницями ЄС. Одночасно з цим, зусилля ЄС сприяти демократичним перетворенням у Росії сприймалися як втручання у внутрішні справи держави, оскільки ця держава ніколи не була зацікавлена у реформуванні в напрямку ліберальної демократії.

Енергетичне питання відіграло вагому роль у погіршенні відносин «ЄС – Росія» під час головування Великобританії в Раді ЄС в липні-грудні 2005 р., а також через короткотривалу перерву постачання газу в ЄС, спричиненою газовим конфліктом між Росією та Україною в кінці грудня 2005 р. – на початку січня 2006 р. Тоді російський уряд почав застосовувати економічні обмеження та санкції проти окремих держав-учасниць ЄС та пострадянського простору. Росія відхилила вимогу Європейської Комісії та країн-учасниць ЄС до приєднання до

європейської Енергетичної хартії. Цей вчинок представники російського уряду трактували так, що оскільки Росія не брала участі в процесі обговорення та розробки цього документу, тому їй не слід ставати частиною домовленостей, які не відповідають її інтересам.

Закінчення терміну дії УПС в 2007 р. активізувало стратегічний аналіз відносин у системі «ЄС – Росія». Втім, спроби знайти вихід із даної кризи та визначити майбутні спільні орієнтири виявились даремними. Росія та ЄС не змогли розпочати нові переговори стосовно нової базової угоди про співробітництво, голосування щодо переговорів було заблоковане спершу Польщею ще у листопаді 2006 р., а пізніше Литвою у квітні 2007 р. Ці дії Росія розцінила як підтвердження своїх прогнозів стосовно того, що розширення ЄС посилить проблеми у системі відносин «Росія – ЄС». Більшість із нових держав-учасниць ЄС намагалися дистанціюватися від Росії, а не поглиблювати відносини угодою про всеосяжне стратегічне партнерство.

Відтак Росія зосередила зусилля щодо реалізації стратегічного партнерства з ЄС на формулі «енергія в обмін на технології». Бажана ініціатива отримала назву «Партнерство для модернізації», метою якої стало трансформування спільної економічної політики. Втім, це партнерство сторони трактували по-різному. Росія розглядала це як можливість розширення економічних відносин, сприяючи розвитку російських корпорацій в європейських бізнес-проектах. Європейські інституції натомість намагались повернути Росії роль «молодшого учня», без значних грошових [1, С. 99].

Попри те, що ЄС був рішуче налаштований щодо вступу Росії до Світової організації торгівлі, цей процес завершився у 2012 р., а відносини у системі «Росія – ЄС» знову набули низхідної динаміки. Після третього обрання В. Путіна главою російської держави в 2012 р. політико-нормативні розбіжності стали індикаторами нових викликів у системі «Росія – ЄС».

Події на території України ще більше загострили взаємини, бо у сторін були/є відмінне розуміння норм щодо суверенітету та територіальної цілісності. Анексія Криму у 2014 р., початок війни на сході України продемонстрували байдужість Росії до норм і принципів міжнародного права. Це серйозно вплинуло на політичні відносини між ЄС і Росією. У результаті цих подій багато політичних діалогів і механізмів співпраці було поставлено на паузу, почали запроваджуватися санкції та інші обмеження.

Отже, з розпадом СРСР ЄС розглядав Росію перспективним партнером, був намір розвивати демократичні відносини на усіх рівнях. Натомість Росія зосереджувалась на власній гегемонії в регіоні, розширяла вплив на пострадянський простір. Низка порушень норм та принципів міжнародного права завели систему «Росія – ЄС» у кризовий стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Толстов С. Політика ЄС щодо Росії: загальні проблеми та тенденції. Історико-політичні студії. 2015. № 12. С. 97-111.
2. Common strategy of the European Union on Russia. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/38943c06-7e5d-4ca3-acc3-c5154bd9c04e/language-en> (дата звернення 28.03.2023).
3. EU–Russia partnership and cooperation agreement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-russia-partnership-and-cooperation-agreement.html> (дата звернення 18.03.2023).
4. EU/Russia: The four “common spaces”. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/memo_04_268 (дата звернення 23.03.2023).
5. Hughes G. EU Relations with Russia: Partnership or Asymmetric Interdependency? European Foreign Policy in an Evolving International System. 2006. P. 76-94.

ПОПОВИЧ Аліна.
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник: к.політ.н., ст.викл, кафедри політології
та міжнародних відносин ЛЕМКО Юлія Романівна*

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ТІКТОК У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ У СВІТІ

У цій статті досліджується роль соціальної мережі ТікТок у формуванні громадської думки в усьому світі. У ній обговорюється те, як алгоритми курування ТікТок, соціальна та політична активність і охоплення молодих виборців зробили його потужним інструментом впливу на публічний дискурс. Стаття також висвітлює занепокоєння щодо дезінформації, проблем конфіденційності та впливу платформи на демократію.

Останніми роками соціальні медіа стали потужним інструментом формування громадської думки, оскільки вони здатні охопити мільйони людей за лічені секунди. Однією з соціальних мереж, яка привернула значну увагу стосовно цього, є ТікТок. Запущений у Китаї у 2016 році, ТікТок швидко набув популярності в усьому світі з понад 3 мільярдами завантажень, його використовують 30,25% загальної кількості інтернет-користувачів і щодня на цій платформі глядачі переглядають близько мільярду відеозаписів. Та відомий своїми короткими відео та зручним інтерфейсом, завдяки широкому охопленню та здатності посилювати соціальну та політичну активність, ТікТок став платформою, яка не тільки розважає, але й впливає на громадську думку з широкого кола питань.

Одним із найважливіших способів, як ТікТок формує громадську думку, є його алгоритм, який використовує машинне навчання для курування контенту (content curation) на основі вподобань і поведінки користувачів. Алгоритм аналізує взаємодію користувачів, наприклад оцінки «подобається», коментарі та поширення, і відповідно адаптує вміст, який вони бачать у своїх стрічках. Це алгоритмічне курування має потенціал для створення ехокамер – середовища, де користувачі отримують лише той вміст, який узгоджується з їхніми існуючими переконаннями та думками, що призводить до зміцнення цих поглядів. Ехокамери можуть створювати дезінформацію та спотворювати точку

зору людини, тому їй буде важко розглядати протилежні точки зору та обговорювати складні теми. Вони частково підживлюються упередженнями підтвердження, тобто тенденцією надавати перевагу інформації, яка зміцнює існуючі переконання.

ТікТок також став платформою для соціальної та політичної активності, користувачі якої використовують його, щоб висловлювати свою думку та виступати за різні причини. Під час протестів Black Lives Matter у 2020 році ТікТок широко використовувався для обміну відео протестів, посилення голосів активістів і підвищення обізнаності про системний расизм [2]. Платформа також використовувалася для вирішення інших соціальних проблем, таких як зміна клімату, права ЛГБТ та обізнаність про психічне здоров'я. Легкість створення та обміну контентом у ТікТок зробила його потужним інструментом для масових рухів, що дозволяє користувачам обходити традиційні медіа-канали та безпосередньо впливати на громадську думку.

Крім того, ТікТок також зіграв певну роль у формуванні громадської думки під час виборів і політичних кампаній. Під час президентських виборів у США 2020 року обидві політичні партії використовували ТікТок для взаємодії з молодими виборцями. Політичні кандидати та їхні кампанії використовували ТікТок, щоб створювати та ділитися контентом, зокрема за кадром, обговоренням політики та подіями кампанії. Здатність ТікТок охопити та мобілізувати молодих виборців, яких часто вважають важкодоступними через традиційні медіа-канали, зробила його значним гравцем у формуванні громадської думки під час виборів.

Однак ТікТок також стикається з критикою та суперечками щодо своєї ролі у формуванні громадської думки. Платформу звинуватили в поширенні дезінформації та фейкових новин, а деякі користувачі навмисно створюють оманливий контент, щоб маніпулювати громадською думкою. Також були занепокоєння з приводу того, що ТікТок належить Китаю, з побоюваннями щодо потенційної цензури та проблем із конфіденційністю даних, що призвело до дебатів про вплив платформи на громадську думку та її потенційний вплив на демократію [3].

2020 року компанію мало не заборонили в США, чого особисто домагався тодішній президент Дональд Трамп. Керівництву ТікТоку доводилося щодня відповідати на сотні питань з приводу тих ризиків, які нібито несе додаток для своїх користувачів з погляду кібербезпеки. У міру свого розвитку громадська дискусія навколо ТікТоку обростала

численними судовими позовами - поки, нарешті, ініціативу Трампа не відкликав Джо Байден, який змінив його у Білому домі. І ось, майже через три роки, історія ніби повторюється знову – тільки цього разу ставки в ній ще вищі. Три роки тому додатком користувалися загалом близько 800 мільйонів людей у всьому світі, зараз же кількість користувачів, які завантажили ТікТок, зросла в рази. З огляду на зростання геополітичної напруженості між Китаєм та країнами Заходу перспективи подальшого розвитку мережі виглядають вкрай невизначеними.

Підсумовуючи, ТікТок знаходиться під пильною увагою влади. Він став значним гравцем у формуванні громадської думки в усьому світі. Його алгоритмічне курування, здатність посилювати соціальну та політичну активність і охоплення молодих виборців зробили його потужним інструментом впливу на публічний дискурс. Не потрібно багато часу, щоб побачити у своїй стрічці щось популярне зараз.

Є кілька способів висловлення політичного контенту в ТікТок. До них належать широко поширені жарти та тенденції, в яких беруть участь найрізноманітніші люди, творці контенту, які зосереджуються переважно на політиці, реальні політики в додатку, а також новини та ЗМІ. Кожен із цих типів вмісту містить суміш політичного гумору, думок і новин [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. TikTok Statistics 2023. URL: <https://www.demandsage.com/tiktok-user-statistics/> (дата звернення: 18.04.23)
2. TikTok Is Shaping Politics. But How? URL: <https://www.nytimes.com/2020/06/28/style/tiktok-teen-politics-gen-z.html> (дата звернення: 18.04.23)
3. Чому почали забороняти ТікТок. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ceqv4gx9437o> (дата звернення: 17.04.23)
4. The Political Influence of TikTok. URL: <https://www.thecorsaironline.com/corsair/2020politicalinfluencetiktok> (дата звернення: 19.04.23)

*ТИШКЕВИЧ Ірина,
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – к. політ. н, доцент О. Я. ІВАСЕЧКО
Національного університету «Львівська політехніка» м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ НАБУТТЯ ЧЛЕНСТВА В НАТО ФІНЛЯНДІЇ ТА ШВЕЦІЇ

Дестабілізація міжнародної системи у XXI столітті продемонструвала важливість інституцій, які покликані захищати мир та стабільність. Однією із таких інституцій є безпековий альянс НАТО, ключовим завданням якого є забезпечення миру та безпеки держав-учасниць.

Неспровокована російська агресія проти України змусила низку держав переглянути свою безпекову політику, змінити пріоритети зовнішньополітичної діяльності. Раніше європейський регіон був одним із найбільш захищених та стабільних у світі, головне через те, що більшість держав є членами Північноатлантичного альянсу. Однак, дії Російської Федерації продемонстрували усім демократичним державам, що у світі досі існує багато загроз та потенційних викликів. Порушення регіональної європейської архітектури безпеки змусила країни, які дотримувалися позаблоковості та нейтралітету оперативно приймати політичні рішення з метою забезпечення найважливіших національних інтересів, серед яких посилення безпеки. Європейські держави були змушені переглянути свої оборонні доктрини, переоцінити вже чинні системи безпеки та партнерства. Швеція та Фінляндія кардинально змінили свою зовнішню політику і визначили зовнішньополітичним пріоритетом – приєднання до НАТО.

Примітно, що Фінляндія 4 квітня 2023 року офіційно стала 31-м членом Північноатлантичного альянсу, а Швеція все ще знаходиться на шляху до набуття членства. Упродовж тривалого часу Стокгольм та Гельсінкі мали позаблокові чи нейтральні статуси та керувалися відповідними принципами у своїй зовнішній політиці. Нейтралітет та позаблоковість у Швеція та Фінляндії мав різне геополітичне становище, проте завжди були подібні концептуальні засади зовнішньополітичної діяльності. Формування атлантичної політики цих двох північних держав відбувалося під впливом різноманітних факторів. Гельсінкі і Стокгольм по-різному формували політику нейтральності

і на це впливало зокрема географічне розташування держав та певні історичні події. Геополітичне становище Швеції є вигідним, оскільки великий відсоток кордонів держави омивається Балтійським морем, а уся інша частина межує із дружніми державами-партнерами. У випадку Фінляндії 1344 кілометри держава має спільний кордон із країною, яка на сьогодні є найбільшою загрозою для безпечного функціонування світу – Росією [5]. Зважаючи на ці фактори, Фінляндія і Швеція розробляли свою стратегію зовнішньої політики, обравши позаблоковість головним елементом забезпечення національної безпеки.

Попри політику нейтральності, розуміння важливості налагодження тісних союзницьких відносин із потужними зовнішньополітичними гравцями завжди було пріоритетом політики Швеції і Фінляндії. Ці дві держави на різних рівнях посилювали партнерські відносини із державами-членами євроатлантичного співтовариства. Наслідком цього бачення стало приєднання Швеції та Фінляндії до програми «Партнерство заради миру» у 1994 році [2]. Це стало безпрецедентним рішенням для нейтральних держав, оскільки поклато початок участі у спільних військових операціях та подальшій військовій співпраці із Альянсом. НАТО, Швеція та Фінляндія з 1994 року стали офіційними партнерами, взаємодія між державами вийшла на новий рівень, розпочався регулярний політичний діалог.

Зважаючи на зміну системи безпеки у Європі, Гельсінкі і Стокгольм змушені були реагувати та підлаштовувати свою безпекову доктрину відповідно до сучасної ситуації у регіоні. Російський фактор відіграв вирішальне значення у зміні політичної позиції істеблішменту Швеції та Фінляндії стосовно членства у Організації Північноатлантичного договору [6]. Російська агресія у таких країнах як Грузія, Україна, спроби політичного тиску на владу Молдови, перетворення Білорусі на свого сателіта продемонстрували Швеції та Фінляндії, що атлантична інтеграція це головний фактор стримування посягань Росії на їх суверенітет. Повномасштабна неспровокована російська війна проти України, продемонструвала важливість 5 Статті Північноатлантичного договору, як головного чинника безпеки, для двох демократичних держав. Фактично подія 24 лютого 2022 року змусила Швецію та Фінляндію подати заявки на вступ до Північноатлантичного альянсу, цим самим зруйнувавши геополітичні плани Росії стосовно не розширення НАТО [6]. Після 24 лютого, серед фінського та шведського керівництва з'явився консенсус стосовно питання вступу до Альянсу.

Фактично членство Швеції та Фінляндії в НАТО, буде означати приєднання до блоку та об'єднання двох найбільш боєздатних та сучасних армій світу [3]. Швеція та Фінляндія прагнуть отримати гарантії безпеки від найпотужнішого військового блоку, проте і самі зможуть посилити позиції НАТО. Ставши підписантами Північноатлантичного договору, держави можуть покращити військову спроможність Альянсу, та змінити безпекову ситуацію, зокрема у європейському регіоні. Країни Швеція і Фінляндія, як члени НАТО, можуть принести унікальний потенціал для Балтійського регіону, який зокрема входить у сферу імперських інтересів Росії. Як наслідок, подання 18 травня 2022 року Швецією та Фінляндією заявок на вступ до НАТО стало логічним кроком у відповідь на нову безпекову ситуацію у світі [6].

Попри налагоджені політичні, економічні відносини між Швецією, Фінляндією та НАТО, відповідністю обом державам критеріям організації, консенсусних рішень серед держав-членів НАТО не було досягнуто. Обидві країни сподівалися на швидкий вступ до Альянсу та на спільну позицію серед держав-членів стосовно вступу Швеції та Фінляндії, особливо зважаючи на нестабільну безпекову ситуацію у регіоні. Держави-кандидати отримали швидку реакцію істеблішменту НАТО і гарантії, що процес вступу буде швидким. Проте ми спостерігали різні позиції щодо членства Швеції та Фінляндії серед держав-членів Об'єднання. Ключовою перешкодою на шляху Швеції та Фінляндії до вступу у НАТО була позиція Туреччини, зокрема її лідера Р. Ердогана, а також невизначеність Угорщини [7]. Фінляндії вдалося подолати виклики, котрі постали перед нею на шляху до членства, проте доля Швеції в Альянсі все ще не вирішена. Рішення Туреччини, щодо подальшого членства Швеції у Альянсі, базується на позиції шведської влади щодо Робітничої партії Курдистану, яка у Туреччині визнана терористичною. Оскільки у Швеції проживає значний відсоток курдської діаспори, тому на державному рівні проводиться досить лояльна політика щодо їх політичної та громадської діяльності. Туреччина ж вбачає у такому ставленні Швеції до РПК терористичну загрозу, і можливий підрив безпеки функціонування НАТО, у випадку набуття Швецією повноцінного членства.

Фінляндія та Швеція впродовж довгого періоду мали тісно налагоджені та розвинені політичні відносини із НАТО та його членами. Завдяки багаторічній співпраці збройні сили та усі елементи оборонної складової Швеції та Фінляндії оперативно сумісні із країнами-членами

НАТО та відповідають вимогам Альянсу. Наслідком цього, стала безпрецедентно швидка інтеграція Фінляндії до НАТО, 4 квітня 2023 року держава стала повноцінним членом організації. Ми можемо спрогнозувати, що Швеція також згодом стане членом НАТО, не зважаючи на усі виклики та проблемні аспекти її вступу.

Швеція та Фінляндія мають унікальну історію відносин із НАТО у порівнянні з іншими державами. Особливістю набуття членства цих північних держав став фактор відповідності критеріям держави-члена НАТО, попри те, що основою безпекової доктрини була ідея неприєднання. Російська агресія і руйнування безпекової архітектури світу, підштовхнуло обидві держави до зміни їх риторики та пошуку спільних гарантій безпеки. Наслідком цього стала швидка інтеграція Фінляндії до НАТО, яка на офіційному рівні відбулася протягом року [4].

Членство Швеції та Фінляндії в НАТО – це з однієї сторони, забезпечення національної безпеки для держав, враховуючи положення Статті 5 Північноатлантичного договору, а з іншої сторони, це посилення позицій Альянсу двома потужними арміями. Приєднання Швеції та Фінляндії до НАТО означає посилення північного флангу Організації, зміцнення стратегічного контролю над Балтійським морем. Набуття статусу держав-членів НАТО є головною гарантією безпеки для цих скандинавських держав у сучасному нестабільному світі. Хоча й приєднання до Північноатлантичного альянсу не означатиме відсутності загроз для Швеції та Фінляндії, проте надасть впевненість, що у випадку розв'язання проти них війни реакція союзників буде миттєвою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горобець І., Мартинов А. Вступ Швеції і Фінляндії в НАТО як наслідок кризи регіональної та глобальної системи безпеки. URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/29/26>. (дата звернення: 01.04.2023)
2. Січень І. Фінляндія та Швеція як майбутні члени НАТО. Перспективи та наслідки. Борисфен Інтел. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/finlyandiya-ta-shveciya-yak-majbutni-chleni-nato-perspektivi-ta-naslidki/>. (дата звернення: 07.04.2023)
3. Chatterjee B. Sweden and Finland's journey from neutral to Nato. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61397478>. (дата звернення: 01.04.2023)

4. Deni J. Finland and Sweden in NATO: Looking Beyond Madrid. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/wp-content/uploads/2022/11/Finland-and-Sweden-in-NATO-Looking-beyond-Madrid.pdf>. (дата звернення: 10.04.2023)
5. Finland's NATO accession. URL: <https://www.research-collection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/563548/2/CSSAnalyse310-EN.pdf>. (дата звернення: 10.04.2023)
6. How Finnish and Swedish NATO Accession Could Shape the Future Russian Threat. URL: <https://www.cnas.org/press/press-release/how-finnish-and-swedish-nato-accession-could-shape-the-future-russian-threat>. (дата звернення: 13.04.2023)
7. The Turkish Veto: Why Erdogan Is Blocking Finland and Sweden's Path to NATO - Foreign Policy Research Institute. Foreign Policy Research Institute. URL: <https://www.fpri.org/article/2023/03/the-turkish-veto-why-erdogan-is-blocking-finland-and-swedens-path-to-nato/>. (дата звернення: 10.04.2023)

*СКЛАДАНЮК Максим,
студент кафедри автоматизованих систем управління
Національного університету «Львівська політехніка»
Науковий керівник: ІВАСЕЧКО О. Я., к. політ. н., доцент
кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка» м. Львів, Україна*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАГРОЗА ДЕМОКРАТІЇ

В останні роки сектор штучного інтелекту набув неабиякого розвитку, і попри його численні переваги, серед багатьох науковців та громадян зростає занепокоєння щодо того, як його можна використувати для посилення авторитарних режимів та послаблення демократичних інститутів та процесів.

Штучний інтелект (ШІ) все більше інтегрується в різні сфери суспільного життя, включаючи державне управління та використовується задля забезпечення життя авторитарних та антидемократичних режимів та контролю над суспільством. Це явище стає все більш поширеним через швидкий розвиток ШІ та його потенціал для підвищення ефективності та результативності управління. Але разом із тим, його застосування авторитарними режимами та диктатурами становить значну загрозу демократичним інститутам.

По-перше, застосування ШІ автократіями передбачає використання його в нагляді, цензурі та пропаганді для моніторингу та маніпулювання поведінкою та думками людей.

Наприклад, Китай все більше стає подібний на діджиталізовану диктатуру з власною системою соціального кредитування, яка почала розроблятися ще в 80-х роках минулого століття, а остаточно її почали запроваджувати лише кілька років тому як метод контролю за громадянами на основі їхньої поведінки.

Головну роль в становленні системи нагляду за громадянами відіграє впроваджений в систему ШІ, який допомагає правоохоронцям вистежувати «неблагонадійних» громадян [3].

Для збору інформації за людьми в Китаї використовують камери спостереження і громадянські інформатори, які залюбки пишуть доноси на своїх сусідів, які можуть знизити соціальний рейтинг індивіда за гучне прослуховування музики чи невдалий політичний жарт.

Портрети вірцевих громадян з високим соціальним рейтингом розміщують на вулицях, як приклад для наслідування, в той час як

люди з низьким соціальним рейтингом ризикують втратити роботу, можливість вільно пересуватися та навіть купити квитки на транспорт, а сім'ї «неблагонадійних громадян» підпадають під пильний нагляд органів влади, через що, сучасний Китай все частіше називають «цифровим концтабором» [2].

Використання штучного інтелекту в авторитарних режимах викликає серйозні занепокоєння щодо конфіденційності, дотримання прав людини та потенціалу зловживання владою. Це також підкреслює необхідність етичних міркувань і правил, щоб гарантувати, що ШІ використовується на благо суспільства, а не для його пригнічення. Тому вкрай важливо розуміти та контролювати розвиток авторитаризму за допомогою ШІ, щоб захиститися від його негативних наслідків [4].

По-друге, впровадження ШІ недобросовісними політиками та урядами ставить під загрозу демократичні інститути та процеси, які значно постраждали від зростання популізму в усьому світі, адже останній здійснює суттєвий вплив на розвиток демократії. Популістські лідери схильні підривати легітимність усталених інституцій, таких як судова система та засоби масової інформації, і ставлять під сумнів довіру до них. Популісти часто представляють себе єдиними справжніми представниками народу, стверджуючи, що встановлені інститути корумповані та не служать інтересам більшості. Така риторика підриває довіру громадськості до демократичних інститутів і процесів, що зрештою послаблює саму демократію. Атаки на засоби масової інформації, зокрема, завдали шкоди демократичним процесам, оскільки вони забезпечують критичний контроль влади уряду. Лідери популістів часто використовують платформи соціальних мереж, щоб обійти традиційні джерела новин і спілкуватися безпосередньо зі своїми прихильниками, створюючи поляризоване та розділене суспільство.

Подібним чином російський уряд використовує ботів на основі ШІ для поширення дезінформації та маніпулювання громадською думкою. Так, приблизно третини твітер-дискусій щодо Брекзиту генерували боти на основі ШІ. В той же час 90 відсотків ботів, які твітили про політику в Великій Британії знаходились поза її межами [5].

Таке застосування ШІ не лише становить загрозу приватному життю особи та свободі вираження поглядів, але й дозволяє авторитарним режимам поширювати антидемократичні моделі та практики на інші країни.

Примітно, що зростання популістських рухів на зразок «Національного фронту» Марін Ле Пен та MAGA (Make America Great Again) Дональда Трампа призвело до розмивання демократичних норм і цінностей, таких як толерантність, плюралізм і повага до верховенства права. Можемо резюмувати, що зростання популізму має згубний вплив на демократичні інституції та процеси, підриваючи легітимність і довіру до встановлених інституцій та розмиваючи демократичні норми та цінності [5].

Штучний інтелект (ШІ) становить серйозну загрозу для демократії, оскільки сприяє поширенню дезінформації, посиленню голосів небагатьох і підриває підзвітність процесів прийняття рішень. Щоб захистити демократію в епоху ШІ, слід запровадити заходи щодо прозорості та підзвітності, такі як алгоритмічний аудит і створення нормативної бази, яка може сприяти відповідальній розробці та розгортанню технологій ШІ.

Крім того, підвищення обізнаності та освіти громадськості щодо використання ШІ може зменшити поширення дезінформації та сприяти інформованому публічному дискурсу. Політичні суб'єкти та учасники громадянського суспільства також повинні працювати разом, щоб вирішити проблему ШІ, сприяючи його використанню для суспільного блага, а не лише для користі кількох людей. Нарешті, міжнародна співпраця та координація є важливими для вирішення проблеми глобального характеру ШІ та забезпечення дотримання демократичних цінностей і норм у розробці та розгортанні технологій ШІ. Хоча ці рішення не є вичерпними, вони мають вирішальне значення для захисту демократії від загроз, спричинених швидким розвитком і розгортанням технологій ШІ.

Підсумовуючи, варто зазначити, що посилення широкого використання ШІ авторитарними режимами становить серйозну загрозу для демократичних суспільств у всьому світі. Маючи здатність маніпулювати інформацією, придушувати інакомислення та контролювати населення, уряди можуть використовувати ШІ як інструмент для консолідації своєї влади та послаблення демократичних інститутів. Надзвичайно важливо, щоб ми вирішували ці виклики та вживали заходів для того, щоб ШІ розроблявся та використовувався таким чином, щоб сприяти прозорості, підзвітності та повазі до прав та свобод людини [1]. Оскільки ми продовжуємо боротися з наслідками впровадження штучного інтелекту в наше життя, нам важливо залишатися пильни-

ми та працювати над побудовою майбутнього, де технології будуть використовуватися для підтримки демократичних цінностей, а не для їх підриву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Штучний інтелект та освіта: критичний погляд крізь призму прав людини, демократії та верховенства права [Електронний ресурс] // www.hsa.org.ua – 2023. – Режим доступу: <https://www.hsa.org.ua/blog/stucnii-intelekt-ta-osvita-kriticnii-pogliad-kriz-prizmu-prav-liudini-demokratiyi-ta-verhovenstva-prava>
2. Шарафмал Ф. Віртуальні концтабори та жорстокий цифровий контроль: як працює китайська спецслужба МДБ [Електронний ресурс] // 24tv.ua – 2022. – Режим доступу: https://24tv.ua/virtualni_kontstabori_ta_zhorstokiy_tsifroviy_kontrol_yak_pratsyuye_kitayska_spetssluzhba_mdb_n1330227
3. Жданов С. Кіберпіднебесна: 4 принципи управління суспільством у китайському цифровому авторитаризмі [Електронний ресурс] // zaborona.com – 2022. – Режим доступу: <https://zaborona.com/4-pryncyuru-upravlinnya-suspilstvom-u-kytajskomu-cyufrovomu-avtorytarizmi/>
4. Jinghan Z. « Artificial Intelligence with Chinese Characteristics» / Jinghan Z. // Palgrave Macmillan Singapore – 2022 – Режим доступу: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-19-0722-7>
5. Snyder T. « The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America» / Snyder T. // The New York Times – 2018.– Режим доступу: <https://www.amazon.com/Road-Unfreedom-Russia-Europe-America/dp/0525574468>

*КАРПА Соломія,
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник: док. філософії, асистент
ЗАБАВСЬКА Христина Юрївна*

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ЛІНІЯ ІНДІЇ «ПОГЛЯД НА СХІД»: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Вперше за останні п'ять десятиліть в Азійсько-Тихоокеанському регіоні зростає визнання того, що Індія є впливовою державою, яка має потенціал зробити внесок у регіональну стабільність і розвиток. Насправді, раніше Індію не вважали ані вартою уваги, ані достатньо важливою для включення в дискурс про регіональну безпеку. Індія жодним чином не фігурувала при обговоренні ідей створення регіональних багатосторонніх економічних та безпекових механізмів, адже її не допускали під приводом того, що вона не належить до «географічного складу» цього регіону. Саме це відображало те, наскільки маргінальною вона стала для тих країн [2, С. 260].

Однак з початку 1990-х рр. Індія досягла значного прогресу в розвитку багатогранних відносин з АСЕАН та її державами-членами, а також й з іншими країнами регіону. Значною мірою цей успіх, якщо не весь, пояснюється так званою політикою «Погляд на Схід» [4, С. 90].

Насамперед необхідно дати відповідь на питання «Чому Індія спрямована саме на схід?» Для цього потрібно окреслити поняття «схід» у тому вигляді, як його трактують у керівництві Індії. У висунутому в 1991 р. Н. Рао курсі під «сходом», вочевидь, у широкому географічному сенсі мався на увазі простір на схід від Індії, тобто азійська частина АТР, а також південні моря регіону.

Тож, в 1991 р. індійський прем'єр-міністр Н. Рао висунув сміливий курс «Погляд на Схід», що передбачав активізацію діяльності на великому просторі на схід від Індії. Вперше термін «політика «Погляд на Схід» був згаданий у щорічному звіті Міністерства закордонних справ у 1996 р. Політика «Погляд на Схід» є результатом різних примусів, змінених уявлень та очікувань Індії у новому міжнародному середовищі. Державі необхідно було інтегруватися у світову економіку, а привабливість східних сусідів Індії зробив Південно-Східну Азію важливим місцем для початку.

Загалом основною особливістю початкової фази процесу реалізації курсу «Погляд на Схід», що тривала з 1991 р. до рубежу століть, був акцент переважно на економічній складовій, насамперед у розвитку відносин з АСЕАН, що відповідало внутрішнім завданням Індії щодо проведення ринкових реформ, дерегуляції та лібералізації економіки, пошуку місця у світовій економіці за умов глобалізації. До успіхів стартового етапу слід віднести такі: збільшення обсягів торгівлі з АСЕАН (у 4 рази за перше десятиліття); встановлення партнерства по секторальному співробітництву в галузі торгівлі, інвестицій, туризму; набуття статусу повноправного партнера АСЕАН; вступ до Регіонального форуму АСЕАН з безпеки (АРФ) у 1996 р.; запуск Ініціативи для розвитку всебічної технічної та економічної співпраці країн Бенгальської затоки БІМСТЕК у 1997 р. тощо [3, С. 249].

На рубежі століть у курсі «Погляд на Схід» був зроблений помітний поворот до політико-стратегічних аспектів у зв'язку з усвідомленням індійськими керівниками зміни балансу сил у світі та посилення загроз безпеці в АТР та регіоні на стику таких проблем як піратство, ісламський радикалізм, наркоторгівля, незаконні перевезення зброї масового ураження тощо. Все це вимагало посилення охорони виняткових економічних зон, стратегічних проток та комунікацій.

Тож, заклавши певну базу політико-стратегічних відносин із країнами АСЕАН ще на першому етапі курсу «Погляд на Схід», Індія дала старт другій фазі. У 2003 р. між Індією та АСЕАН було підписано «Договір про дружбу та співпрацю» та Угоду щодо боротьби з тероризмом, сфера дії яких прямо стосується стратегічних питань [3, С. 249]. Динаміка еволюції курсу «Погляд на Схід» показала також індійській дипломатії необхідність акцентування фактора «морської сили», що включає сьогодні не лише військові, а й гуманітарні аспекти. Амбіції Індії зросли до бажання тримати під прицілом 12 проток і стати провідною морською державою в АТР – якщо і не на всьому його просторі, то принаймні у низці субрегіонів.

Крім того, в Індії було одночасно розроблено «Перспективний план військово-морського будівництва», прийнятий у 2011 р. як частину загального плану військового будівництва на 2012-2017 рр. Це мало дозволити Індійським ВМС патрулювати Малакську протоку та частину Південно-Китайського моря і проводити операції поза Індійським океаном.

Певний успіх другої фази курсу «Погляд на Схід» спостерігався не лише на просторі АСЕАН, а й у взаємодіях з провідними регіональними

ми державами, що дало змогу відкрити перед Індією ширші двері до АТР.

З моменту приходу до влади в 2014 р. уряд прем'єр-міністра Н. Моді надав індійській політиці «Погляд на Схід» ще більший імпульс, оприлюднивши оновлену політику «Дій на Схід» під час саміту Індії-АСЕАН у М'янмі в листопаді 2014 р. [2, С. 267]. Це більше, ніж просто ребрендинг. Зміна полягала в тому, що Індія стала готовою відігравати більш активну та помітну стратегічну роль, прикладом чого є посилені оборонна дипломатія у Східній та Південно-Східній Азії [1, С. 5].

Тепер варто визначити, яка все ж різниця між політикою «Погляд на Схід» та політикою «Дій на Схід». Загалом, курс «Погляд на Схід» більше зосередився на посиленні економічного співробітництва зі східними сусідами Індії. А політика «Дій на Схід» більше на розбудові інфраструктури для більшого та кращого сполучення і, що важливо, стратегічних і безпекових зв'язків з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону. У рамках політики «Погляд на Схід» уряд Індії також схилився до просування торговельних та інвестиційних відносин з країнами Південно-Східної Азії. На той час не приділялося значної уваги четвірці – Індія, США, Японія та Австралія – або підвищенню рівня стратегічного партнерства з іншими країнами регіону. Натомість політика «Дій на Схід» має більш стратегічний та політичний ракурс співпраці. В рамках цієї політики Індія покращує відносини з Японією, Південною Кореєю, В'єтнамом, Малайзією та Австралією. Ще одна відмінність між курсами полягає у тому, що спочатку не займалися оборонним співробітництвом зі східними сусідами, але з появою Закону «Про східну політику» Індія покращує оборонне співробітництво зі своїми сусідами в Південно-Східній Азії і за її межами.

Враховуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що за два десятиліття курс «Погляд на Схід» дійсно перетворився на багатопрофільну, інноваційну, довгострокову стратегію, що сприяла подоланню країною статусу відчуженості, яку почала відчувати ще в період «холодної війни» і яка обумовлювала початкову недовіру з боку деяких членів АСЕАН та інших регіональних гравців. Індія і надалі прагне до тіснішої взаємодії з Азійсько-Тихоокеанським регіоном. Однак для того, щоб стати трансформаційним, уряд Моді повинен вийти за рамки того, що вже було обіцяно, і стриміти до серйозного і глибокого стратегічного партнерства в усьому регіоні. Ця серйозність буде оцінюватися за низкою показників. На політичному рівні необхідно

посилити взаємодію з партнерами зі Східної і Південно-Східної Азії, а також збільшити дипломатичні ресурси в регіоні. Необхідно також активніше брати участь у відповідних багатосторонніх інституціях, таких як Східноазійський саміт, Регіональний форум АСЕАН тощо. Нарешті, ключовим індикатором буде посилення співпраці і допомоги в оборонній сфері, включаючи спільні навчання, передачу озброєнь, а також фінансову і технологічну допомогу. Важливе значення матиме укладання угод про продаж сучасних озброєнь до регіону, а також військово-морська співпраця, особливо в рамках тристоронніх домовленостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Bajraee C. Reinvigorating India's 'Act East' Policy in an age of renewed power politics. *The Pacific Review*. 2022. С. 1–31. URL: <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2110609> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Gorodnia N. Shaping and Developments of India's "Look East" and "Act East" Policy. *The World of the Orient*. 2022. Т. 2022, № 4. URL: <https://doi.org/10.15407/orientw2022.04.258> (дата звернення: 06.04.2023).
3. Naokip T. India's Look East Policy. *South Asian Survey*. 2011. Т. 18, № 2. С. 239–257. URL: <https://doi.org/10.1177/0971523113513368> (дата звернення: 13.04.2023).
4. Naidu G. V. C. India and the Asia-Pacific balance of power. *Strategic Analysis*. 2001. Т. 25, № 4. С. 503–518. URL: <https://doi.org/10.1080/09700160108458974> (дата звернення: 01.04.2023).

SHMAHAI Iryna
Student, group MV-41

Scientific supervisor – PhD in Political Science, Full Professor Lesia DOROSH
Lviv Polytechnic National University

GUIDELINES FOR THE IMPLEMENTATION OF THE EU MIGRATION POLICY IN 2020-2022

EU migration policy is the EU's policy on border control, which regulates issues related to the conditions of entry, movement, residence and employment of third-country nationals in the EU. For a long time, migration from outside the EU remained the responsibility of individual states, and political decisions at the level of pan-European structures were advisory in nature.

It was with the entry into force of the Amsterdam Treaty in 1999 that the issue of forming a common EU migration policy in several main areas arose: attracting migrants from abroad necessary for economic development, combating illegal migration, facilitating the integration of newcomers into society, creating a single European asylum system, etc. Cooperation with countries of origin and transit has become an important component of the EU's migration policy. Despite the significant difficulties in agreeing on common approaches to migration policy, EU member states have developed a certain mechanism of rules and institutions regulating migration. These include, for example, the Schengen Borders Code (2006), the EU Visa Code (2011), common European legislation on the conditions of entry and stay of students, researchers, highly skilled migrants, seasonal workers and family members of migrants, common legislation on the return of illegal migrants to their home countries, and sanctions against illegal transporters and employers. Also, institutions such as the European Agency for the Protection of the External Borders (FRONTEX), established in 2005, and the European Asylum Support Office (EASO, now EUAA), which has been operating since 2011, assist EU member states in solving migration problems [4].

The events of 2015-2016, which were called the migration crisis, revealed serious problems in the implementation of the EU's common migration policy and its low efficiency. As a consequence of negative political processes, tens of thousands of refugees, primarily from the Middle East and Africa, tried to reach European countries [4]. This posed a serious challenge to the EU's migration management system and demonstrated the lack of political

unity and mutual understanding among member states. In the aftermath of this crisis, improving migration policy remains one of the most urgent tasks for EU states.

The New Migration and Asylum Pact [3], proposed by the European Commission on September 23, 2020, was defined as a comprehensive plan for improving EU migration policy for the period 2020-2024. The Pact emphasizes the approach that should integrate policies in areas such as migration, asylum, integration and border management. The new pact identifies the Single European Migration and Asylum Management System as one of the main priorities for reforming migration policy. Since there is an urgent need to close the gaps between external border control and asylum and return procedures, it is planned to develop new procedures for rapid status determination upon arrival in the EU country.

The first step is to introduce pre-entry checks for all third-country nationals crossing the external border without special permits. It has to include identification, health and security checks, and registration in the Eurodac database. The procedure should increase the transparency of priority reception and distribution of migrants. In addition, the European Commission is proposing targeted amendments to its draft Regulation on asylum procedures, introducing more efficient and flexible plan of actions in the second stage of the process. The rules of border policy for asylum and return ought to be combined in one legal act.

Another important change specified in the Pact is the reduction of the period for recognizing refugees eligible for long-term legal status to three years of legal residence instead of five. In addition, independent monitoring of the observance of human rights should be introduced.

Special attention will be paid to the protection of the external border. The Pact proposes to deploy a permanent European Border and Maritime Guard Corps in 2021, which will be able to assist national forces where needed. Combating migrant smuggling, conducting operations to identify smugglers and rescue their victims at sea remains an important area of joint action that will be strengthened.

With regard to the most problematic issue of distribution of responsibilities between member states, the new Pact requires each country to participate in supporting the states that have experienced the greatest problems in connection with the arrival of refugees, as well as in ensuring the fulfillment of the EU's humanitarian obligations. Given the serious contradictions in views on ways to counteract the migration crisis, which

were most clearly manifested in the attitude of member states to the European Commission's decision on intra-European refugee resettlement, a flexible, but mandatory, solidarity system was proposed. Its forms are diverse: how a country will help other member states where the migration situation is difficult is up to the national government. This can include funding the resettlement of asylum seekers from countries with the largest number of asylum seekers to other EU countries; organizing the return of those who have been denied protection to their home countries; participating in rescue operations at sea; assisting third countries to reduce migration flows from their territory; etc.

The Pact pays special attention to cooperation with countries of origin from which people are trying to enter the EU. In this direction, it is envisaged to take both positive measures - in the form of improving the quality of life in these countries and eliminating the main factors that encourage people to migrate - and negative measures - in the form of tougher sanctions. Therefore, these and other provisions outlined in the Pact have become areas for improving the EU's common migration policy in the coming years. Soon after its publication by the European Commission, the new Pact was criticized, especially by the Visegrad countries. The negotiation and adoption of the new rules was also complicated by destabilizing events in the world in 2020-2022. The COVID-19 pandemic which hit in 2020 has had a deep and complex impact, both in creating or amplifying protection has needed worldwide and in impeding access to safety. The Taliban's rise to power in Afghanistan has triggered new waves of displacement within the country and across borders in a region where displacement was already commonplace. Russia's invasion of Ukraine has forced millions of people to flee their homes and seek refuge in neighboring countries. People continued to flee existing hotspots in the Democratic Republic of Congo, Ethiopia, Mozambique, Myanmar, South Sudan, Syria, the Sahel region, Venezuela and Yemen [2].

Nevertheless, in 2020-2021, progress was made at technical and political levels toward the implementation of the Pact on Migration and Asylum, while further political agreement on some key elements of the pact is still to be achieved. The European Border and Coast Guard Agency (Frontex) has increased the number of border guards and deployed new technologies and infrastructure, such as use of drones and satellite surveillance, to monitor borders more effectively [1]. These efforts have led to a decrease in the number of irregular crossings and a reduction in the number of deaths at

sea. An important milestone was Regulation (EU) 2021/2303 entering into force in January 2022 to establish the European Union Agency for Asylum (EUAA), which replaced the European Asylum Support Office (EASO) with a broadened and enhanced mandate [2].

Pending further legislative progress on the proposed Return Directive, the European Commission adopted in April 2021 the first EU Strategy on Voluntary Return and Reintegration, promoting these avenues as integral components of a common EU system for the return of third-country nationals [2]. Progress was also achieved in 2021 in other areas of asylum. In June 2021, the European Commission presented the Schengen Strategy, while efforts continued on the interoperability of large-scale IT systems in the area of freedom, security and justice. With integration being an essential element of an effective migration management system, the implementation of the Action Plan on Integration and Inclusion started in 2021 [2]. Throughout 2020 - 2021, the EU continued its comprehensive and mutually-beneficial partnerships. Activities under the external dimension of the EU's migration and asylum policy addressed root causes of irregular migration; combating smuggling networks; cooperation with third countries on returns and readmissions; working with partner countries toward border management; and providing support for protection solutions in other parts of the world [1].

An example of the development of the response sphere to unpredictable global challenges is the EU's rapid reaction for receiving Ukrainian refugees after Russia's full-scale invasion in February 2022. On 4 March 2022, the Justice and Home Affairs Council acted on the European Commission's proposal and adopted unanimously an implementing decision to introduce a temporary protection mechanism in response to the influx of displaced people. The decision also provided for the development of a Solidarity Platform, under the coordination of the European Commission, whereby Member States exchange information on their reception capacities and the number of persons receiving temporary protection in their territories. The EUAA worked actively in 2022 to facilitate the exchange of information on registrations for temporary protection among EU+ countries [2].

Undoubtedly, there is still room for improvement in a number of areas in the asylum including effective access to the territory and asylum procedures, a fair distribution of responsibilities between European countries, reception conditions and ensuring the return of persons who are no longer in need of protection. Rapid and effective response to new challenges will also remain a

topical area of EU migration policy development, given the difficult political, economic and environmental situation in the world.

REFERENCES

1. Asylum Report 2021: Executive Summary (2021). Official site of European Asylum Support Office. Retrieved from <https://euaa.europa.eu/executive-summary-asylum-report-2021>;
2. Asylum Report 2022: Executive Summary (2022, June 28). Official site of European Union Agency for Asylum. Retrieved from <https://euaa.europa.eu/publications/asylum-report-2022-executive-summary>;
3. New Pact on Migration and Asylum (2021, February 10). Official site of Eurostat. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1706;
4. Malynovska, O. A. (2021). Suchasnyy rozvytok mihratsiynoyi polityky ES ta mihratsiyni perspektyvy Ukrainy. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 2 (44), 92-109.

*КІТ Діана,
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії».*

*Науковий керівник – КОРНАТ Л. Я., к. держ. упр,
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІТАЛІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ

Італія – одна з найбільш впливових держав Європейського Союзу, яка займає важливу геополітичну позицію в Середземноморському регіоні. У ХХІ столітті зовнішньополітичні пріоритети країни зазнали змін, що є результатом складної геополітичної ситуації в регіоні, а також глибоких економічних, соціальних та культурних трансформацій.

У 2000-х роках Італія продовжувала підтримувати НАТО та Європейський Союз, беручи участь у низці міжнародних місій в таких країнах, як Афганістан та Ірак. Крім того, Італія підтримувала зовнішню політику США за президентства Джорджа Буша - молодшого, хоча це викликало деякі суперечки в країні.

Італія більш прихильна до управління міграційними кризами в Середземному морі, як наприклад місією «Mare Nostrum» (2013-2014 рр) [1]. Крім того, Італія працювала над зміцненням торговельних і політичних зв'язків з країнами південної Європи і Середземномор'я, через своє вигідне положення. Країна використовує стратегію «м'якої сили», тобто діє на всіх фронтах у зовнішньополітичному напрямку. Однак у країні є деякі труднощі, вона не повністю задовольняє свої потреби в ресурсах, що сильно обмежує її здатність впливати на Середземномор'я. Тому основна ціль країни – збільшення своєї присутності в міжнародних організаціях. Вона також активно укладає двосторонні угоди з різними державами з метою стабілізації відносин та зміцнення своїх міжнародних позицій. Країна переживає досить тривалу економічну рецесію, соціально-економічне становище населення також є нестабільним, тому Італія часто звертається за підтримкою до ЄС.

Італійська зовнішня політика в ХХІ столітті зазнала впливу низки глобальних подій і викликів. З основних моментів:

Зосередження на ряді цілей, включаючи сприяння миру і міжнародній стабільності, захист національних інтересів, а також просуван-

ня прав людини. Італія дотримується численних міжнародних угод, включаючи Європейський Союз, НАТО, Організацію Об'єднаних Націй, G7, і відіграє активну роль у сприянні міжнародному співробітництву та мирному врегулюванню конфліктів [2].

У європейській сфері Італія відіграла провідну роль у сприянні співпраці між країнами Європейського Союзу, підтримці більшої економічної та політичної інтеграції. Також країна підтримала зусилля з врегулювання кризи мігрантів і біженців, працюючи з країнами ЄС і Середземномор'я для управління міграційними потоками і поліпшення умов біженців. Влада зазнала багато невдач у спробах врегулювати міграційні потоки. Коли країна взяла на себе головування в ЄС, вона намагалася поглибити співпрацю між членами ЄС в управлінні напливом мігрантів, проте безуспішно [3].

На рубежі XX-XXI сторіч в Італії здійснювалась перебудова політичної системи урядом Берлусконі, пов'язана з переходом до Другої республіки та, відповідно, корективами зовнішньополітичного курсу. Зусилля італійської дипломатії в новому столітті були спрямовані на те, щоб вийти на міжнародну арену в ролі рушія, генератора безпеки, а не тільки її споживача - пасивного учасника блоків і угод. Якщо раніше найважливішим напрямком був Середземноморський регіон, то зараз країна орієнтована на зближення з країнами Європейського Союзу [6]. Для Італії важливо висувати ініціативи в ЄС, які зможуть стимулювати економічне зростання і скоротити дефіцит бюджету. Адже країні потрібні ефективні реформи, спрямовані на внутрішню стабілізацію, щоб в подальшому змінити акцент на ефективну зовнішню політику.

Італія також активно брала участь у міжнародних мирних місіях, зіграла активну роль у сприянні миру і стабільності на Балканах, зокрема через свою участь у місії ЄС у Боснії і Герцеговині та Косово [4]. Вона зіграла важливу роль у сприянні стабільності та розвитку в африканських країнах, зокрема через співпрацю з Африканським союзом.

Зовнішня політика Італії також торкнулася загрози міжнародного тероризму, працюючи з союзниками над розгромом терористичних груп і підвищенням глобальної безпеки, підтримала боротьбу з організованою злочинністю, зокрема торгівлю людьми та торгівлю наркотиками.

Нарешті, Італія просуvalа права людини і сталий розвиток на міжнародному рівні, співпрацюючи з країнами, що розвиваються, для поліпшення умов життя найбільш вразливих груп населення. Також

підтримала боротьбу зі зміною клімату, зобов'язавшись скоротити викиди парникових газів і сприяти поновлюваній енергії [5].

Отже, італійська зовнішня політика в XXI столітті зіткнулася з низкою глобальних проблем, працюючи з союзниками та міжнародними партнерами для сприяння миру, стабільності. Італія прагне досягти своїх інтересів на Балканах та Середземномор'ї. Вона також бере активну участь у Трансатлантичному торговельному та інвестиційному партнерстві. Італія має серйозні проблеми з мігрантами, адже країни Пн. Африки неохоче підписують угоди про стримування міграційних потоків. Країни ЄС не поспішають підтримати ініціативу про розподіл міграційних потоків. Італії довелося запровадити досить витратну програму заходів щодо запобігання нелегальній міграції за допомогою заходів військової поліції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В. Саварин. Італійська військово-гуманітарна операція «Mare Nostrum» [Електронний ресурс] // European Historical Studies – Режим доступу до ресурсу: <https://drive.google.com/file/d/1KWpavyrHkK20hchgpylj-17WJZ-DOvgl/view>
2. Nigel Thomas. Armies in the Balkans. // Osprey Publishing, 2001. – 21 с.
3. Achille Albonetti. L'Italia, la politica estera e l'unita dell'Europa. – Roma: Edizioni Lavoro, 2005. – 106 с.
4. Ambasciata d'Italia – Kosovo [Електронний ресурс] // Ambasciata Italiana a Pristina – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ambasciata.net/esteri/22570/Italia-a-Pristina>
5. Lamberto Dini. La politica estera italiana // Affari Esteri, 2000. – 18 с.
6. Сохань П.С. Еволюція зовнішньої політики Італії [Електронний ресурс] // Історія: Збірник праць, 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-5038.html>

*КУНДІК Анастасія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник: ЛЕМКО Ю.Р.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ІНДІРИ ГАНДІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Індіра Ганді була складною та суперечливою постаттю в історії Індії, відомою своїм авторитарним стилем керівництва та своїм внеском в економічний і політичний розвиток країни. Вона обіймала посаду прем'єр-міністра Індії протягом чотирьох термінів, з 1966 по 1977 рік і знову з 1980 року до її вбивства в 1984 році. Ганді була відома своєю вольовою та рішучою особистістю, що викликало як захоплення, так і критику. Вона була здібним політиком, який часто використовував свою владу, щоб придушити опозицію та інакомислення, що призвело до звинувачень в авторитаризмі та навіть диктатурі. Однак вона отримала визнання за її відданість соціальній справедливості та зусилля з модернізації та індустріалізації Індії [1].

Одним із найвизначніших аспектів особистості Ганді була її непохитна рішучість і стійкість перед труднощами. Вона не боялася вдаватися до сміливих дій, навіть якщо вони були непопулярними або суперечливими, і була відома своєю здатністю відновлюватися після невдач і криз. Іншим важливим аспектом особистості Ганді було її почуття обов'язку та відданості своїй країні. Вона була глибоко патріотично налаштована і вважала себе слугою індійського народу, яка невтомно працює над покращенням його життя та зміцненням нації.

Зовнішня політика Індіри Ганді характеризувалася прихильністю до неприєднання, сильним акцентом на регіональних інтересах Індії та активною роллю в глобальних справах. Одним із головних аспектів її зовнішньої політики було відстоювання суверенітету та автономії Індії всупереч тиску Сполучених Штатів і Радянського Союзу під час холодної війни.

Частково це сталося завдяки підтримці Сполученими Штатами Пакистану, який Індія розглядала як загрозу своїй регіональній безпеці. Під час індійсько-пакистанської війни 1971 року Сполучені Штати виступили на боці Пакистану, що призвело до значного погіршення відносин між Індією та Сполученими Штатами, і Ганді дедалі

різкіше критикувала зовнішню політику США в регіоні. У відповідь на підтримку Пакистану США Ганді намагалась зміцнити зв'язки Індії з Радянським Союзом, підписавши індійсько-радянський Договір про дружбу та співпрацю в 1971 році. Цей договір надав Індії військову та економічну допомогу та допоміг зробити Індію ключовим гравцем у холодній війні. Однак, незважаючи на цю напруженість, Ганді доклала зусиль для покращення відносин зі Сполученими Штатами. У 1974 році вона відвідала Сполучені Штати і зустрілася з президентом Джеральдом Фордом, прагнучи покращити двосторонні відносини та вирішити занепокоєння США щодо ядерної програми Індії [3].

Під час свого першого терміну прем'єр-міністра вона дотримувалася політики нерозповсюдження ядерної зброї та підтримувала створення без'ядерної зони в Південній Азії. Однак ця політика змінилася у відповідь на проблеми регіональної безпеки та тиск індійської наукової спільноти. Саме тому одним із найбільш суперечливих аспектів зовнішньої політики Ганді було її рішення провести перше ядерне випробування в Індії під кодовою назвою «Усміхнений Будда», яке багато хто сприйняв як відповідь на китайську ядерну програму. Цей крок викликав міжнародний осуд і призвів до погіршення відносин Індії зі США та іншими західними країнами. Незважаючи на цю негативну реакцію, Ганді захищала право Індії використовувати ядерні технології в мирних цілях і стверджувала, що країна повинна мати можливість захистити себе від зовнішніх загроз. В той же час вона продовжувала підтримувати без'ядерний світ та зусилля щодо укладення Договору про всеосяжну заборону випробувань [6]. Під час свого другого терміну на посаді прем'єр-міністра Ганді більш обережно підходила до ядерних питань, але не відмовилася повністю від ядерної програми Індії. Вона продовжувала підтримувати мирне використання ядерних технологій і закликала до розширення міжнародного співробітництва у сфері ядерної безпеки.

Регіональна стабільність також була однією з центральних тем у зовнішній політиці Індіри Ганді. Вона розглядала її як ключ до безпеки та процвітання Індії, і працювала над сприянням миру та співпраці в Південній Азії та за її межами. Однією з ключових ініціатив Ганді в цій сфері було створення Південно-Азіатської асоціації регіонального співробітництва (SAARC) у 1985 році. SAARC була розроблена для сприяння економічному та культурному співробітництву між народами Південної Азії та сприяння вирішенню регіональних суперечок шляхом діалогу та дипломатія [2].

Ганді також працювала над покращенням відносин із сусідами Індії, зокрема Пакистаном і Бангладеш, які історично були сповнені напруженими та конфліктними зв'язками. Вона докладала зусиль для поліпшення економічних і культурних зв'язків з цими країнами, намагалася вирішити давні територіальні суперечки шляхом переговорів і компромісу [2]. Окрім сприяння регіональній стабільності в Південній Азії, Ганді також відіграла ключову роль у сприянні миру та стабільності в інших частинах світу. Вона була активним прихильником роззброєння, а також прагнула сприяти діалогу та співпраці між Індією та іншими великими державами, включаючи Сполучені Штати та Радянський Союз.

Іншим ключовим аспектом зовнішньої політики Ганді була її зосередженість на економічному розвитку та індустріалізації. Вона вважала це ключовим пріоритетом для країни, адже, на її думку, економічний розвиток був необхідний для покращення життя звичайних індійців і для того, щоб допомогти Індії повністю реалізувати свій потенціал як світової держави. Однією з ключових ініціатив Ганді в цій сфері було прийняття резолюції про промислову політику 1956 року, яка мала на меті сприяти розвитку важкої промисловості в Індії шляхом інвестицій у державний сектор. Ця політика допомогла закласти основу для швидкої індустріалізації Індії в 1960-1970-х роках. Ганді також прагнула сприяти економічному розвитку через тісніші зв'язки з іншими країнами, що розвиваються, особливо з країнами Африки, Азії та Близького Сходу. Вона розглядала економічне співробітництво як спосіб зміцнення позицій Індії у світовій економіці та просування інтересів країн, що розвиваються.

Окрім сприяння індустріалізації, Ганді також зосереджувала увагу на підвищенні продуктивності сільського господарства та зменшенні бідності в Індії. Вона реалізувала низку ініціатив, спрямованих на збільшення виробництва продуктів харчування, таких як Зелена революція, яка допомогла збільшити врожайність сільського господарства та покращити продовольчу безпеку в Індії [4]. Однак економічна політика Ганді не обійшлася без суперечок. Деякі критики стверджували, що її наголос на розвитку під керівництвом держави та інвестиціях у державний сектор пригнічує підприємництво та інновації, а також призводить до неефективності та корупції. Інші стверджували, що її політика не задовольнила потреби бідних і маргіналізованих громад Індії.

Не менш важливий вклад Ганді також зробила у соціальну сферу країни, адже вона була віддана справедливості та рівності. Вона запро-

вадила ряд заходів, спрямованих на просування гендерної рівності, включаючи створення Національної комісії у справах жінок і створення спеціальних програм для підтримки освіти та працевлаштування жінок. Ганді усвідомлювала важливість освіти, саме тому впровадила низку заходів, спрямованих на покращення доступу до освіти для всіх індійців. Вона розпочала загальнонаціональну кампанію з поширення грамотності та заснувала низку нових університетів і технічних інститутів для сприяння науковим дослідженням та інноваціям [5].

Отже, спадщина Індіри Ганді є значною та багатогранною, а її політика продовжує впливати на політику та суспільство Індії сьогодні. Хоча вона стикалася з критикою та суперечками під час перебування на посаді прем'єр-міністра, вона залишається символом сили та лідерства для багатьох в Індії та за її межами. Саме за її управління Індія зазнала значного економічного та соціального розвитку, приділяючи особливу увагу індустріалізації, сільському господарству, освіті та соціальній справедливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Britannica, The Editors of Encyclopaedia. "Indira Gandhi". Encyclopedia Britannica. – 2023 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.britannica.com/biography/Indira-Gandhi>.
2. Horimoto, Takenori. "Explaining India's Foreign Policy: From Dream to Realization of Major Power." – 2017 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.jstor.org/stable/26391803>.
3. Latif, Amer. "India in the World Order: Searching for Major-Power Status." – 2004 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: link.gale.com/apps/doc/A118377917/AONE?u=googlescholar&sid=bookmark-AONE&xid=9dc18f81.
4. Puri, Balraj. "Era of Indira Gandhi." – 1985 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/4374003>.
5. Stackhouse M. L. The Sources of Human Rights Ideas // Christianity and Human Rights: Influences and Issues. – 2007. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=up9hFFAXcDlC&lpg=PA41&ots=rtYkU1toZ4&dq=indira+gandhi+and+human+rights&lr&hl=ru&pg=PA41-v=onepage&q&f=false>
6. THAKUR, RAMESH. "The Inconsequential Gains and Lasting Insecurities of India's Nuclear Weaponization." – 2014 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.jstor.org/stable/24538615>.

ГЕРИЧ Анастасія
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник – к. політ. наук ПАСІЧНИЙ Р. Я.

ЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ ЯК ФАКТОР УТРИМАННЯ СТАБІЛЬНИХ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН КНР ТА ЯПОНІЇ

З моменту нормалізації дипломатичних відносин (1972 р.) між Китаєм та Японією минуло півстоліття проте майже жодного разу держави не перебували у стабільних відносинах, через постійні територіальні суперечки [2]. Якщо між державами й досі зберігається певна кількість конфліктів та непорозумінь, тоді постає питання, що утримує ці зовнішньополітичні відносини, який фактор дає змогу зберігати таку довготривалу співпрацю?

«Холодна політика та гаряча економіка» - термін, який на пряму асоціюється з КНР та Японією. Як зазначалося раніше відносини між двома найвпливовішими державами азіатського регіону перебувають жахливому стані, але економічна співпраця тримає більшість непорозумінь у «сплячому» стані. Зараз Китай є найбільшим торговим партнером Японії, загальна вартість торгівлі зросла приблизно в 113 разів з 1972 року до 38,4 трлн ієн минулого року (2022 р.), згідно з даними, оприлюдненими міністерством фінансів [3]. Варто зауважити, що саме завдяки вигідній економічній співпраці на початку 1980-х, країнам хоч і тимчасово, але вдалося налагодити свої дипломатичні відносини. Налагодження відбулося завдяки фінансовій допомозі з боку Японії для КНР. Оскільки Японія мала досвід швидкого економічного зростання та частково відчувала провину перед Китаєм за часи Другої світової, держава створила так звану програму «Офіційної допомоги розвитку Японії». Ця «ініціатива» надавала фінансову допомогу для різних інфраструктурних проєктів та надавала необмежену кількість позик за максимально низькими відсотками, тобто ця допомога стала ключовим фактором у швидкому економічному піднесенні КНР.

Повертаючись до теми вигідного торгового партнерства, варто врахувати той аспект, що все більше і більше економістів передбачають швидке зменшення економічної активності КНР на міжнародній арені, через що торгівельна співпраця з Японією може зазнати змін. Японія перебуває у досить тісних відносинах із США, чого неможна сказати про Китай. Дві держави (США та КНР) перебувають у ворожому стані, одна з причин має саме економічний характер. Як відомо Китай є найбільшим у світі виробником якісної електроніки, яка активно експортувалася в Америку, через що з боку американського уряду виникли певні занепокоєння щодо внутрішньої безпеки країни. Для того, щоб зменшити вплив китайських компаній уряд США вводить санкції для одного з найпотужніших постачальників електроприладів, для компанії «ZTE», але ще одна китайська фірма, яка також є гігантом у цій сфері «Huawei Technologies» й досі є на американському ринку [1]. Проте уряд США також вдався до тиску на власні компанії, змушуючи їх зменшувати свою співпрацю з Китаєм. Зрештою велика кількість компаній почали ставити під сумнів китайський ринок як вигідний об'єкт для інвестицій. Безперечно такі зміни на американському ринку не могли не вплинути на Японію. Японські фірми також розпочали розглядати китайський ринок як не вигідний для капіталовкладень, були навіть зафіксовані випадки розриву спілкування з головними офісами в Токіо.

На перший погляд може скластися враження, що китайська економіка переживає нелегкі часи, але це не так. Розвиток японської економіки тісно пов'язаний з розвитком китайської. Як зазначалося раніше Китай є найбільшим виробником електроніки у світі, основний центр розробки та дослідження технологій знаходиться у Шеньчжені [1]. Відмова Китаю від інвестиційної економіки стала можливою тільки завдяки зростанню попиту на китайську електроніку, що відкриває нові можливості для японських інженерів. Все більше і більше груп японських інженерів та IT-спеціалістів зацікавленні у співпраці з Шеньчженем. Саме ці групи спеціалістів є основним фактором покращення економічної співпраці між КНР та Японією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Nippon.com: Chinese Technological Innovation Transforming Sino-Japanese Economic Relations. URL: <https://www.nippon.com/en/in-depth/a05802/chinese-technological-innovation-transforming-sino-japanese-economic-relations.html> . (21. 06. 2018)

2. The Economist: How Japan sees China. URL: https://www.economist.com/asia/2022/01/01/how-japan-sees-china?ppccampaignID=&ppcadID=&ppcgclid=&ppccampaignID=&ppcadID=&ppcgclid=&utm_medium=cpc.adword.pd&utm_source=google&ppccampaignID=&ppcadID=&ppcgclid=&gclid=CjwKCAjw8-OhBhB5EiwADyoY1VixfKQjUzaex4sokyc-_eMig14pBEjyXKfVVAaTI4VIh8TKDAMExoCrYwQAvD_BwE&gclsrc=aw.ds . (01. 01. 2022)
3. The Japan times: Japan and China's 'hot' economic ties increasingly complex. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/09/26/business/japan-china-50-years-economic-ties/> . (26. 09. 2022)

ХАНДІЙ Остап
студент 4 курсу факультету міжнародних відносин
Національного університету «Львівська Політехніка»
Науковий керівник: КОРНАТ Леся Ярославівна
К.н. з держ.упр., викладач кафедри ПМВ
Національного університету «Львівська Політехніка»

СЕРБЬСЬКО-КОСІВСЬКА КРИЗА 2022 РОКУ – ВПЛИВ НА РЕГІОНАЛЬНУ ТА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ

До вторгнення російської федерації в Україну, Югославська війна 1991-2001 років стала найбільш кровопролитною після Другої світової війни. Загалом, це була низка міжнаціональних конфліктів, викликаних релігійним та етнічними протиріччями. Проте впродовж 2022 - 2023 років напрута між етнічною сербською меншиною та етнічною албанською більшістю Косово зростає та знову появилася у заголовках світових ЗМІ.

Як відомо, після бомбардування силами НАТО Белграду, з метою виведення Сербської та Югославської армій з території Косово, між НАТО та Югославією було укладено мирний договір, за яким Югославія мала відвести свої війська та повернути близько 500 тисяч внутрішньо переміщених осіб в регіоні. Хоч більшість сербів покинули територію Косово, було помічено насильницькі дії з боку Косово стосовно тих, хто залишився. Миротворчі війська ООН були відправлені у Косово для стабілізації ситуації в регіоні. Після цього найбільш резонансною подією, що відбулася в регіоні стало проголошення Республікою Косово своєї незалежності у 2008 році. Незалежність Республіки Косово визнали низка провідних країн, зокрема США, Великобританія, Німеччина тощо.

Необхідно зазначити, що Північне Косово поділено на чотири муніципалітети, населення яких майже виключно складають етнічні серби, які підтримують тісні зв'язки з Сербією. Більшість не визнає Косово як державу. Після закінчення війни в Косово в 1999 році косовський уряд ніколи не мав повного контролю на півночі країни — це означає, що територія на північ від річки Ібар, населення якої становить близько 60 000 осіб, фактично є зоною беззаконня, а отже ідеально підходить для злочинців і контрабандистів.

Офіційно нова ескалація “замороженого” конфлікту між Сербією та Косово в 2022 році відбулась внаслідок ухвалення урядом Косово,

закону про номерні знаки і тимчасові документи. В рамках цього закону, серби, котрі мали при собі паспорти Сербії та автомобілі з сербськими номерними знаками, повинні були отримувати тимчасові козовські документи та номерні знаки на певний період часу.

Очікувалось що даний законопроект всупить в дію 1 серпня 2022 року, проте його миттєво розкритикували у Белграді, Александар Вучич – президент Сербії вже протягом 10-ти років, заявив, що “держав Сербія не дозволить переслідувати та вбивати свій народ” [1]. Ще 1 липня серби почали протестувати у північних регіонах Косово встановивши барикади на дорогах до прикордонних пунктів пропуску. В кінці серпня верховний представник Європейського Союзу Жозеп Боррель заявив, що між Сербією та Косово було досягнуто компромісу. В рамках цього компромісу, Сербія скасовувала видачу спеціальних документів для в’їзду власників козовських посвідчень особи, тоді як Косово заявила про те, що не встановлюватиме обмежень для сербів.

Наступне загострення конфлікту відбулося після арешту колишнього працівника поліції Косово, який є сербом за національністю. Косово звинуватило його в тероризмі, що в свою чергу викликало миттєву реакцію громадян Сербії. На наступний день після арешту, серби заблокували дороги на півночі Косова. Також було вчинено напад на автомобіль поліцейської місії Європейського Союзу. Цей напад засудили члени Європарламенту, а Жозеф Боррель заявив про необхідність збільшення присутності поліцейських загонів Європейського Союзу у Косові.

Напруженням ситуації скористався чинний президент Сербії, Александар Вучич. Зокрема 15 грудня він оголосив про звернення уряду Сербії до Міжнародних сил з підтримки миру в Косові з метою введення Сербських Сил безпеки на територію Косово. Даний запит не отримав позитивної відповіді. Така напруженість в регіоні стала звичною серед громадян Республіки Косово, вони переконані, що будь-якого військового зіткнення бути не може, оскільки їх захищає НАТО. [2]

Отже, підґрунтям ескалації сербсько-косівського конфлікту у 2022 році став арешт колишніх козовських поліцейських сербської національності. Крім звільнення поліцейських, протестуючі серби вимагали виведення спецпідрозділів козовської поліції з північної частини країни. На думку низки експертів з балканської проблеми, мета сербської меншини полягала в тому, щоб запобігти місцевим виборам, які стали необхідними на півночі після того, як на початку листопада 2022 року

всі етнічні серби пішли з державних установ Косова, як на місцевому, так і на національному рівні [3]. У підсумку - усі чотири мери на півночі Косово пішли у відставку, кілька сотень сербських поліцейських залишили косовську поліцію, а сербські судді перестали ходити на роботу. Цей бойкот був реакцією на план Курті запровадити нові правила щодо номерних знаків з метою заборонити номерні знаки, видані сербською владою, і замінити їх на номерні знаки Косово. Що стосується Курті, це було питання принципу, тому що Сербія не приймає косовські номерні знаки. Але для президента Сербії Вучича та косовських сербів цей крок був підготовкою до «етнічної чистки»[4].

Запровадження нових номерних знаків поки призупинено, як і місцеві вибори, через тиск з боку Євросоюзу та США. Захід також закликав Сербію допомогти послабити напруженість, але наразі це малоймовірно.

Проте спостерігається закономірність, що Белград дуже часто вирішував свої внутрішні та зовнішні проблеми завдяки «косівським кризам». В даній ситуації ця ескалація стала порятунком для сербського президента. Від початку повномасштабної війни росії проти України, Сербія залишається однією з країн-кандидатів до ЄС, котра не приєдналась до санкцій проти російської федерації. Впродовж року президент Александар Вучич намагався маневрувати між хорошими відносинами із Заходом та РФ [5].

З одного боку ЄС, який зобов'язував Сербію приєднатися до санкцій як країну-кандидата. З іншого, Кремль, економічні зв'язки з яким є доволі критичними для існування Сербії, а також проросійський електорат, який, у випадку приєднання Сербії до санкцій, міг позбавити Александра Вучича своєї підтримки, тим самим вчинити йому швидку політичну смерть [6].

Сербія має хороші відносини з росією. Обидві країни поєднані економічними відносинами а також політичними, оскільки російська федерація є однією з країн, котрі не визнали Косово як незалежну державу. З початку ескалації влітку 2022 року, було заявлено про участь росії в даній ситуації з метою відвернути увагу Заходу від війни в Україні та зменшити її підтримку, більше зосередитися на стабілізації безпеки в центрі Європи. Проте плани росії дестабілізувати центральний регіон ЄС зазнали поразки, оскільки вже 19 березня 2023 року Сербія та Косово прийняли рішення про нормалізацію відносин. На даному етапі конфлікт залишається невирішеним, але

стабілізованим. Проте дана ситуація дала зрозуміти світовій спільноті, передовсім ЄС, США та НАТО, коли конфлікт не вирішується, а заморожується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Степан Смишляєв У Косово серби заявили про звільнення з усіх держустанов/ DW: <https://www.dw.com/uk/u-kosovo-serbi-zaavili-pro-zvilnennaz-usih-derzustanov/a-63660413>
2. Ірина Джамич. Косово – підігрітий конфлікт на Балканах. https://lb.ua/world/2022/11/22/536704_kosovo-pidigrityi-konflikt.html
3. Д.Мещерякова, Ю.Панченко. Шантаж барикадами: чи почнеться війна між Косовом та Сербією та як варто діяти Києву. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/08/2/7144265/>
4. Косовські серби звільнилися з поліції на знак протесту проти дій уряду Косова. Європейська правда. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/11/6/7150119/>
5. Олена Куренкова. Що сталося в Косово, як вдалося уникнути загострення і до чого тут Росія <https://suspilne.media/266861-so-stalosa-v-kosovo-akvdalosa-uniknuti-zagostrenna-i-do-cogo-tut-rosia/>
6. Cani Bahri, Nemanja Rujevic. What's behind the tensions between Kosovo and ethnic Serbs? <https://www.dw.com/en/whats-behind-the-tensions-between-kosovo-and-ethnic-serbs/a-64093299>

КОНДРАЦЬКА Анна,
студентка кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Науковий керівник – доктор політичних наук БУЧИН М. А.

РОСІЙСЬКО-ГРУЗИНСЬКА ВІЙНА 2008 РОКУ: ПЕРЕБІГ ТА НАСЛІДКИ

Відносини Росії з Грузією були найгіршими серед пострадянських держав. Крім роздмухування сепаратизму в Південній Осетії з 1990 року, Росія військово підтримувала сепаратистів в Абхазії (1992-93), щоб підірвати незалежність Грузії та встановити контроль Росії над стратегічно важливим Південним Кавказом.

Російсько-грузинська війна 2008 року є актуальною темою дослідження з ряду причин. Одна з них – серйозний вплив на геополітичну ситуацію на Південному Кавказі і навіть у світі. Наслідки війни змінили політичний ландшафт у регіоні, зробивши актуальними питання національної безпеки. Конфлікт також вплинув на відносини Росії з багатьма країнами, включно з США, Європейський Союз і НАТО. До того ж російсько-грузинська війна мала важливий вплив на зовнішню політику Росії. Вивчення перебігу і наслідків конфлікту допомагає зрозуміти, як Росія формувала свої зовнішньополітичні цілі та інтереси, які стратегії вона використовує для їх досягнення сьогодні.

У серпні 2008 року на території сепаратистських регіонів Грузії Південної Осетії та Абхазії спалахнув збройний конфлікт між Росією та Грузією. Російські військово-політичні еліти зосереджувалися на Грузії ще з часів президентства Едуарда Шеварднадзе, якого вони разом з президентом СРСР Михайлом Горбачовим і секретарем ЦК КП СРСР Олександром Яковлевим звинувачували в розпуску радянської імперії у Східній Європі та демонтаж самого Радянського Союзу [3].

Російські посткомуністичні установи безпеки також розглядали привабливе узбережжя Абхазії та незаконні можливості для бізнесу, надані Абхазією та Південною Осетією, як додаткові стимули для глибокої участі на периферії метрополії. У цьому континуумі слід розглядати російську військову та таємну підтримку сепаратистських рухів там, починаючи з 1992 року. Незважаючи на заяви про пригноблений статус меншини, сепаратистські лідери Південної Осетії були переваж-

но етнічними росіянами, зокрема, військовими, колишніми членами радянської комуністичної партії, чи служили в російській таємній поліції (КДБ). З 2006 року військова операція Росії проти Грузії швидко стала питанням «коли», а не «якщо» [5].

Загалом можна виділити такі геополітичні цілі Росії у цій війні:

- повалення президента Саакашвілі та встановлення більш проросійського керівництва в Тбілісі;
- отримання контролю над Абхазією та Південною Осетією, включно з використанням їхніх територій та повітряного простору для більш широких цілей оборони на Південному Кавказі;
- контроль Південно-Кавказького енергетичного коридору (коридор Схід-Захід). Варто зазначити, що якби в Грузії встановився проросійський режим, це поставило б під контроль Москви стратегічні нафтопровід Баку-Тбілісі-Джейхан і газопровід Баку-Ерзерум (Туреччина) [1].

Спланована Росією військова кампанія тривала 5 днів, поки сторони не досягли попередньої угоди про припинення вогню 12 серпня. Після підписання угоди Росія вивела більшість своїх військ із безспірних територій Грузії, але встановила буферні зони навколо Абхазії та Південної Осетії. 26 серпня 2008 року Росія визнала незалежність Південної Осетії та Абхазії, зробивши їх частиною того, що тогочасний президент Дмитро Медведєв назвав «зоною привілейованих інтересів» Москви, і відтоді розмістила п'ять військових баз на окупованій території Грузії [2].

Незважаючи на негативні оцінки російської військової діяльності як у Російській Федерації, так і за її межами, її воєнні цілі були в основному досягнуті. З геополітичної точки зору Росії війна була успішною.

Абхазія та Південна Осетія стали протекторатом Росії, їх населення значною мірою мілітаризоване та живе за рахунок контрабанди. Таке використання невеликих, етнічно чи релігійно споріднених меншин мало чим відрізняється від використання Іраном Хезболли та ХАМАС у Леванті. Тбілісі роками намагався впоратися з цими сепаратистськими режимами, пропонуючи рішення шляхом переговорів, включно з повною автономією в складі Грузії. Однак Сполучені Штати та члени Європейського Союзу не надто тиснули на Москву, щоб вона погодилася на врегулювання. Зокрема, такі прохання були відхилені сепаратистськими режимами в Сухумі, Абхазії, Цхінвалі та Південній Осетії [7].

Протягом останніх років Москва надала більшості абхазів і південних осетин російське громадянство та встановила тісні економічні та бюрократичні зв'язки з двома сепаратистськими республіками, фактично здійснивши повзучу анексію обох територій. Використання російського громадянства для створення «захищеного» населення, яке проживає в сусідній державі, для підризу її суверенітету є слизьким шляхом, який веде до перекроювання колишніх радянських кордонів на користь Росії. Спроби Грузії достукатися до європейських столиць і Вашингтона, щоб запобігти війні, провалилися. [4].

Загалом російська стратегія була добре продумана та належним чином забезпечена ресурсами, що дало Росії значні переваги на оперативному рівні війни та дозволило їй подолати недоліки на тактичному рівні. Грузинські військові, навпаки, були досить добре навчені та добре оснащені на рівні невеликих підрозділів і добре воювали в тактичних боях, але реактивний характер грузинського стратегічного та оперативного планування та часто випадковий спосіб розробки планів і реалізована підірвала тактичні переваги грузин, таким чином підриваючи всі їхні зусилля. Дійсно, грузинські офіцери охарактеризували свою операцію як «спонтанно» сплановану, без виділення резерву, вогневої підтримки чи інженерних планів, а головного командира було обрано лише за кілька годин до початку війни. Вони також засудили те, що було названо значним втручанням цивільного керівництва країни в найдрібніші деталі планування та виконання операції. На стратегічному рівні Росія змогла реалізувати комбіновану військово-політичну стратегію, яка ізолювала Грузію від її західних партнерів, створюючи умови для військового успіху. На оперативному рівні ці переваги були втілені в успіх завдяки ранньому направленню вирішальної кількості сил на поле військових дій і достатньому оперативному координуванню. На тактичному рівні, незважаючи на недоліки можливостей на рівні невеликих підрозділів і використання тактики, яка наражала їхні сили на ризик більших втрат, чисельна перевага та швидкість просування російських сил зіграли ключову роль у веденні війни. У той час як російські збройні сили зберегли значні елементи своєї радянської стратегічної, оперативної та тактичної спадщини, збройні сили Грузії відкинули радянську доктрину та очистили переважну більшість військового керівництва радянської доби. Хоча це означало, що в грузинській армії фактично не було інтелектуального опору трансформації, це також означало й відсутність резервуару військового досвіду, на який можна було б опиратися [6].

Ця війна, окрім всього іншого, продемонструвала слабкі сторони системи безпеки НАТО та ЄС, оскільки вони не забезпечили ефективної відповіді на примусову зміну Росією кордонів та окупацію країни-члена Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ). США, ЄС, ООН та РЕ закликали до припинення насильства та мирного вирішення конфлікту, однак не застосовували жорстких та ефективних санкцій [1].

У підсумку, російсько-грузинська війна 2008 року стала яскравим прикладом геополітичної боротьби за вплив та ресурси в регіоні. Росія використала свій військовий потенціал та маніпуляцію захистом російськомовного населення Південної Осетії та Абхазії для просування своїх геополітичних цілей в регіоні.

Водночас Грузія, володіючи меншим міжнародним впливом, сподівалася на підтримку Заходу, але отримала недостатню допомогу від своїх партнерів, що призвело до поразки військ в Південній Осетії та Абхазії. Ця поразка підірвала геополітичну позицію Грузії та зробила її більш залежною від міжнародної підтримки. Наразі Росія продовжує мати великий вплив на регіональну політику та стан відносин між країнами Кавказу, а також використовує досвід війни 2008 року як практичний урок і орієнтир для ведення своєї агресивної зовнішньої політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Журавльова І. М. "Геополітична сутність Російсько-Грузинської війни 2008 року." Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2016. №132. С. 84-87.
2. Стогній О. Г. "Російсько-грузинська війна 2008 року: причини та наслідки." Світ політики: електронний науковий журнал. 2012. №4. С. 84-89.
3. Чепуренко М. В. "Роль Росії у сучасних збройних конфліктах: аналіз Російсько-Грузинської війни 2008 року". Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Політологія. 2011. №22. С.79.
4. Cornell Svante E. Russia's War in Georgia: Causes and Implications for Georgia and the World. The Jamestown Foundation, 2009.
5. Felix K. Chang, "Russia Resurgent: An Initial Look at Russian Military Performance in Georgia," Foreign Policy Research Institute, August 13, 2008.
6. Goltz Thomas. Georgia Diary: A Chronicle of War and Political Chaos in the Post-Soviet Caucasus. M.E. Sharpe, 2010.
7. Ronald D. Asmus, A Little War That Shook the World, New York: Palgrave-MacMillan, 2010.

КУШНІР Мар'яна
студентка 4 курсу факультету міжнародних відносин
Національного університету «Львівська Політехніка»

Науковий керівник: КОРНАТ Леся Ярославівна
К.н. з держ.упр., викладач кафедри ПМВ
Національного університету «Львівська Політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТУРЕЧЧИНИ

Питання формування зовнішньополітичного курсу Турецької Республіки в системі сучасних міжнародних відносин та визначальних геополітичних процесів ХХІ ст. з урахуванням ролі регіональних акторів у прийнятті геополітичних рішень привертає увагу численних зарубіжних та українських дослідників. Впродовж усієї історії, Туреччина балансувала між глобальними та регіональними процесами, захищаючи інтереси держави та утверджуючись як регіональний та світовий лідер. Сьогодні Турецька Республіка є впливовим членом світового співтовариства і здійснює багатовекторну зовнішньополітичну діяльність. Зокрема, здійснює активну євроінтеграційну політику, є активним гравцем на Кавказі, у Центральній Азії, Близькому і Середньому Сході, Балканах а також реалізує свої інтереси у Тихоокеанському регіоні, Африці та Латинській Америці.

Після розпаду біполярного світу, активізації процесів глобалізації, утвердження США як лідера світового співтовариства перед Турецькою Республікою вчергове постає проблема геополітичного вибору – між продовженням стратегії євроатлантичної інтеграції чи поверненням до суттєво зміненої стратегії євразійства. Турецька Республіка налагодила тісне партнерство із Заходом через членство в НАТО та поглиблення економічних відносин з ЄС.

Після тривалого періоду політичної нестабільності та фінансових крих в Туреччині у 2002 році до влади приходять Р.Ердоган і його консервативна партія з ісламським корінням Партія справедливості та розвитку. Щоб наблизити Туреччину до стандартів ЄС було проведено низку політичних та економічних реформ. У зовнішній політиці проголосили девіз «нуль проблем із сусідами». Також розширили впливи Туреччини шляхом активізації торгових відносин, поглиблення демократії та підкреслення ісламської ідентичності. Проте з кінця 2000-х років політика Ердогана і його політичної сили стає все більш автори-

тарною. Відбувається різка зміна зовнішньої політики, що виявляється у поглибленні військового та дипломатичного впливу Туреччини на регіональні та глобальні процеси. З цієї метою Туреччина розпочала військові операції в Азербайджані, Іраку, Лівії, Сирії, постачала зброю деяким країнам та будувала ісламські школи за кордоном. [1]

З початком повстань Арабської весни в 2011 році, уряд Партії справедливості та розвитку перейшов до політики ісламізму всередині країни та неоосманізму за кордоном. Туреччина спробувала скористатися політичними потрясіннями на Близькому Сході та налагодила тісні зв'язки з членами організації «Братів-мусульман» в арабському світі в Тунісі, Лівії, Єгипті, Палестині та з опозицією в Сирії. Ідея полягала в тому, що Ердоган стане регіональним лідером, а Туреччина гегемоном Близького Сходу, покладаючись на свій вплив від Тунісу до північного Іраку. Однак після краху «арабської весни» в 2013 року у Туреччині було мало можливостей для повернення своїх попередніх позицій у регіоні.[2]

З 2015-16 років Туреччина стала політично ще більш авторитарною, ідеологічно більш націоналістичною, більш євразійською у своїй орієнтації на зовнішню політику та більш мілітаризованою у своїй політиці безпеки, і всі ці риси посилилися після переходу Туреччини до президентської форми правління. У той час як попередня зовнішньополітична орієнтація Анкари була неоосманською, і вона намагалася домінувати в регіоні, спираючись на різні гілки «Братів-мусульман», на цьому новому етапі Туреччина прийняла націоналістичний і мілітаристський курс, спрямований на залякування, а не на панування [2].

Хоча неформальна коаліція Ердогана з націоналістами та євразійцями почалася в середині 2015 року, її вплив на турецьку політику та зовнішню політику став більш помітним після переходу до президентської республіки. Як наслідок, Туреччина схилилася до євразійства, посилюючи енергетичну співпрацю та розширюючи торгівлю та туризм з російською федерацією, водночас Ердоган сформував міцні зв'язки та особисті стосунки з президентом Росії [3].

Найважливішим перетворенням у зовнішній політиці Туреччини та політиці безпеки стала участь Анкари в багатьох кризах і конфліктах на Близькому Сході та Кавказі – Лівії, Нагірному Карабаху, Катару, східному Середземномор'ї. Туреччина була або частиною постійних криз, або призвідником суперечок. Націоналістичний/євразійський поворот Туреччини призвів до мілітаризації її політики безпеки. Ту-

реччина почала використовувати свою військову силу для транскордонної влади та навіть за кордон [2].

Три вторгнення Туреччини в Сирію, у серпні 2016 року, січні 2018 року та жовтні 2019 року, були успішними у військовому плані, і Анкара також провела обмежену військову операцію в лютому 2020 року проти сирійських сил поблизу Ідлибу після великої атаки на турецькі війська в цьому районі. Вперше у своїй історії турецька армія досить ефективно використовувала іноземних джихадистів у своїх військових операціях. Анкара створила адміністративні механізми призначення місцевих губернаторів. У східному Середземномор'ї уряд Ердогана разом зі своїми євразійськими союзниками проводив наполегливу військово-морську політику, яка отримала назву «Блакитна батьківщина. Стверджуючи, що Туреччина оточена в Середземному морі, була розроблена більш агресивна стратегія захисту її морських прав. Відповідно до цієї нової військово-морської доктрини, яка передбачала захист своїх морських зон силою, якщо це необхідно, і сприяла максималістським претензіям на суверенітет у більшій морській зоні, Туреччина розгорнула свої бурові кораблі для проведення сейсмічних досліджень у спірних водах у супроводі військово-морських суден. ». [4].

Під тиском міжнародного співтовариства уряд Ердогана переглянув амбіційну зовнішньополітичну позицію. Його нова політика називається «кругом без проблем», і уряд поступово зайняв примирливу позицію. Намагалися налагодити відносини з Єгиптом, Ізраїлем, ОАЕ та Саудівською Аравією.

Зіткнувшись із жорсткою критикою з боку США та розуміючи, що адміністрація Байдена трималася на відстані, уряд Ердогана намагався довести, що він є цінним союзником у критично важливому регіоні, уникаючи суперечок з іншими партнерами США та намагаючись заслужити Байдена. адміністрування. Початок війни в Україні після вторгнення Росії наприкінці лютого 2022 року дав нову можливість для уряду Ердогана підкреслити стратегічну позицію Туреччини [5].

Ердоган намагається укласти нову угоду з адміністрацією Байдена та ЄС. Він пропонує певною мірою безпроблемні відносини, співпрацю в регіональних питаннях і тісні зв'язки з союзниками США в регіоні в обмін на розв'язку рук у внутрішній політиці. Для нього це була б безпрограшна ситуація: отримати підтримку США, відновити стосунки з ЄС, які зайшли в глухий кут, і дати йому можливість продовжувати свій авторитарний стиль у внутрішній політиці, і таким чином збіль-

шити свої шанси на перемогу на наступних виборах, запланований на травень 2023 року [6].

Отже, цілі Туреччини в зовнішній політиці пов'язані з пошуком та забезпеченням балансу сил на регіональному та глобальному рівні, а також такими аспектами як дотримання балансу між західними та східними цінностями, здійснення ефективної зовнішньої політики та послідовному зміцненні ролі країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. David Gardner, Turkey's foreign policy of 'precious loneliness,' November 15, 2015, The Financial Times, URL: <https://www.ft.com/content/69662b36-7752-11e5-a95a-27d368e1ddf7>.
2. İlhan Uzgel Turkish Foreign Policy After Presidentialism URL: <https://www.mei.edu/publications/turkish-foreign-policy-after-presidentialism>
3. Sergio Matalucci, EastMed Gas Forum fuels energy diplomacy in troubled region, October 10, 2020, DW, URL: <https://www.dw.com/en/eastmed-gas-forum-fuels-energy-diplomacy-in-troubled-region/a-55206641>.
4. İlhan Uzgel, "Turkey and the Mediterranean Imbroglia: the Story of an Aspiring Regional Power," Friedrich Ebert Stiftung, November 2020, URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/beirut/17494.pdf>.
5. "Turkey to implement pact limiting Russian warships to Black Sea," February 28, 2022, Reuters, URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-implement-international...>
6. Adalet ve Kalkınma Partisi. 2023 Siyasi Vizyonu: Siyaset, Toplum, Dünya. URL: <http://www.akparti.org.tr/upload/documents/akparti2023siyasivizyonuturkce.pdf> (дата звернення: 08.04.23)
7. AKP Alevileri Assimile Etmeye Çalışıyor AKP Aims to Assimilate Alevis, November 25, 2007, Radikal. URL: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=239791> (дата звернення: 10.04.23)

*ЕРМІЛІУС Ангеліна,
студентка катедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Науковий керівник – кандидат політичних наук ЛЕМКО Ю.Р.

РОЛЬ КРАЇН АФРИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС У ХХІ ст.

У сучасному світі енергетична безпека є невід'ємною складовою національної безпеки та є одним з першочергових пріоритетів, особливо з урахуванням зростаючої глобальної конкуренції за контроль над енергетичними ресурсами. У зв'язку з цим, існує велика кількість наукових досліджень, що присвячені енергетичній безпеці, які відображають складність, важливість та необхідність урахування об'єктивних змін у сфері економічної та енергетичної безпеки.

Основними складовими енергетичної безпеки є наявність достатнього обсягу енергетичних ресурсів, забезпеченість енергетичної інфраструктури, розвиток національного енергетичного комплексу, а також диверсифікація джерел і напрямків постачання енергії [5].

У той же час, країни Африки мають значний потенціал для розвитку відновлюваних джерел енергії та добування природних ресурсів [3], які можуть бути використані для забезпечення енергетичної безпеки ЄС. Проте, до цього часу роль країн Африки у забезпеченні енергетичної безпеки ЄС залишається недостатньо вивченою.

Протягом останніх двадцяти років, концепція енергетичної безпеки Європейського Союзу (ЄС) була заснована на таких принципах як доступність для населення, економічна спроможність та диверсифікованість джерел [1]. Оскільки більшість європейських держав не мають значних запасів природних ресурсів, вони змушені імпортувати нафту, газ та вугілля з інших держав. Згідно з даними Євростату на 2021 рік [2], ринок ЄС складав 14,5 трлн євро, що робив його другим за розміром у світі. Цей ринок потребує значних обсягів енергоресурсів, особливо нафти та газу.

Єдиним дослідженим нафтогазоносним регіоном є Північне море, яке знаходиться у виключній економічній зоні Великої Британії та Норвегії [2]. Однак, нафта та газ імпортуються з Росії та інших держав через магістральні нафто- та газопроводи. Німеччина та Італія, напри-

клад, налагодили співпрацю з Росією щодо поставок газу та нафти, а також були побудовані трубопроводи, такі як "Ямал-Європа", "Північний потік-1, 2" та "Турецький потік" [4]. Це призвело до зростання ролі Росії на енергетичному ринку ЄС.

Проблеми енергетичної безпеки відіграли значну роль у формуванні відносин ЄС з іншими країнами та регіонами, включаючи Північну Африку[5]. ЄС значною мірою залежить від імпорту для задоволення своїх енергетичних потреб, причому на нафту і газ припадає більше половини споживання енергії. Північна Африка є ключовим регіоном для енергетичної безпеки ЄС, оскільки є основним постачальником природного газу та нафти.

Енергетичні відносини ЄС із Північною Африкою є складними та сформовані рядом економічних, політичних факторів і факторів безпеки. Історично ЄС покладався на Північну Африку для забезпечення своїх енергетичних потреб, причому Алжир є третім за величиною постачальником природного газу в ЄС після Росії та Норвегії [2]. Однак занепокоєння з приводу перебоїв у постачанні та геополітичних ризиків, пов'язаних із залежністю від єдиного джерела енергії, змусили ЄС диверсифікувати джерела енергії та шляхи постачання.

ЄС намагався зміцнити своє енергетичне партнерство з Північною Африкою, інвестуючи в інфраструктуру та сприяючи співпраці в таких сферах, як відновлювані джерела енергії та енергоефективність. Наприклад, ЄС підтримує розвиток Транссередземноморського трубопроводу, який транспортує природний газ з Алжиру до Італії через Туніс[6]. ЄС також підтримує розвиток проектів з відновлюваних джерел енергії в Північній Африці, таких як ініціатива Desertec [4], яка спрямована на використання потенціалу сонячної та вітрової енергії регіону для виробництва електроенергії як для Північної Африки, так і для Європи.

Однак на енергетичні відносини ЄС із Північною Африкою також вплинула політична нестабільність і проблеми безпеки в регіоні. Повстання «Арабської весни» 2011 року [7], які охопили всю Північну Африку, призвели до значних збоїв у постачанні енергії та викликали занепокоєння щодо стабільності в регіоні. Конфлікт у Лівії також вплинув на енергетичну безпеку ЄС, оскільки Лівія є важливим постачальником сирої нафти та природного газу до Європи.

У відповідь на ці виклики ЄС намагався поглибити свою взаємодію з Північною Африкою з питань безпеки та стабільності, а також енергетики. Наприклад, ЄС надав підтримку Тунісу та іншим країнам

регіону для зміцнення їхніх демократичних інститутів і сприяння економічному розвитку [6]. ЄС також намагався диверсифікувати свої джерела енергії та шляхи постачання, в тому числі шляхом інвестування в інфраструктуру зрідженого природного газу (СПГ) і вивчення нових джерел енергії [8], таких як сланцевий газ і відновлювана енергія.

Підсумовуючи, занепокоєння енергетичною безпекою вплинули на відносини ЄС із Північною Африкою різними способами, від просування енергетичної співпраці до управління політичними ризиками та ризиками безпеки. Оскільки ЄС прагне задовольнити свої енергетичні потреби та диверсифікувати джерела енергії, його відносини з Північною Африкою, ймовірно, залишаться важливим аспектом його енергетичної політики та його ширшої зовнішньої політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Cherp A. The concept of energy security / Cherp A., Jewell J. // *Energy Policy*. – 2014. – №75. – С. 415–421.
2. Africa-EU energy partnership [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-andregions/sub-saharan-africa/africa-eu-energy-partnership_en.
3. European Financial Flows on SDG7 to Africa [Електронний ресурс] // *Publication Imprint Africa-EU Energy Partnership*. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: [GIZ_AEEP_Report_Financial-Flows_2022_WEB-2.pdf](https://www.giz.de/DE/pressroom/pressroom/2022/2022_07_20_africa_eu_energy_partnership_en.pdf) (africa-eu-energy-partnership.org)
4. Treaty establishing the Energy Community dated 25.10.2005. URL: <https://www.energy-community.org/legal/treaty.html> (дата звернення: 07.09.2022)
5. Дівак В. Країни «Великого Близького Сходу» та Північної Африки в контексті глобального переформатування регіону / Дівак В. // *Держава і право*. – 2012. – №56. – С. 576–587.
6. European Commission JRC Technical report Energy projections for African countries Service contract Authors [Електронний ресурс] / Pappis, I., Howells, M., Sridharan,. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/profile/Ioannis-Pappis/publication/337154878_Energy_projections_for_African_countries/links/5dc847e3a6fdcc57503dd5c1/Energy-projections-for-African-countries.pdf
7. Lutterbeck D. Migrants, Weapons and Oil: Europe and Libya after the Sanctions / D. Lutterbeck // *The Journal of North African Studies*. – 2009. – No 14 (2). – P. 169–184.
8. Simon L. The Spider in Europe's Web? French Grand Strategy from Iraq to Libya / L. Simon // *Geopolitics*. – 2013. – No 18 (2). – P. 403–434

*ГНАТЯК Анастасія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – КОКОШ А.Д., д-р філос. н.,
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

АНАЛІЗ РОЛІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН У ВРЕГУЛЮВАННІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

У сучасному світі, де національні кордони втрачають значення, а суперечності та конфлікти між країнами мають значний вплив на міжнародні відносини, дослідження ролі та діяльності Ради безпеки ООН є надзвичайно важливим завданням для наукової спільноти. Рада Безпеки ООН є ключовою міжнародною інституцією, яка має на меті зберегти світовий мир та безпеку, тому визначення її значення та внеску у врегулювання збройних конфліктів є необхідним для ефективної роботи організації. Крім того, дослідження діяльності Ради Безпеки ООН може сприяти створенню ефективних міжнародних механізмів для врегулювання конфліктів та збереження миру і безпеки у світі.

Рада Безпеки є ключовим органом ООН, який забезпечує міжнародний мир та безпеку. Вона складається з 15 членів, 5 з яких є постійними членами з правом вето. Рада Безпеки має широкі повноваження, включаючи прийняття рішень щодо військових дій для забезпечення миру та стабільності. Резолюції Ради Безпеки ООН є обов'язковими для всіх держав-членів.

Рада Безпеки ООН може врегульовувати збройні конфлікти, застосовуючи різні методи, у тому числі шляхом прийняття резолюцій, рекомендацій і санкцій проти порушників міжнародного порядку і безпеки. Вона також відповідає за координацію миротворчих місій ООН та за встановлення миру між конфліктуючими сторонами. Крім того, Рада Безпеки може вживати заходів для сприяння розвитку демократії та захисту прав людини в країнах, що постраждали від конфлікту.

Механізм дій Ради Безпеки ООН в ході збройних конфліктів залежить від їх фази та характеру. Рада може закликати до припинення вогню, встановлювати заборону для польотів зону, запроваджувати економічні санкції та приймати рішення щодо військового втручання та надання гуманітарної допомоги. Рада також має право призначати

спеціальних представників для вирішення конфліктів та підтримки миру та безпеки в регіоні. Крім того, вона може розгортати миротворчі місії для моніторингу переміщення військ чи допомоги в організації виборів[2].

Війна у Сирії є прикладом конфлікту, у вирішенні якого Рада Безпеки ООН брала участь. Громадянська війна розпочалася в 2011 році та призвела до загибелі понад 400 000 людей. Рада Безпеки ООН ухвалила кілька резолюцій щодо цього конфлікту, зокрема Резолюцію 2042, Резолюцію 2043 та Резолюцію 2118. Ці резолюції були закликком до припинення насильства, діалогу між сторонами конфлікту, захисту цивільного населення та сприяння наданню гуманітарної допомоги. Незважаючи на це, конфлікт продовжується досі, а Рада Безпеки ООН і надалі намагається сприяти його вирішенню.

Після анексії Росією Криму в 2014 році на сході України розпочався збройний конфлікт, у зв'язку з яким Рада Безпеки ООН прийняла кілька резолюцій, спрямованих на відновлення територіальної цілісності та суверенітету України, припинення насильства в регіоні та відведення озброєння з обох сторін (резолюції 2202, 2204, 2205, 2206, 2209, 2214, 2225 та ін.). Незважаючи на ці заходи, конфлікт продовжився та лише загострився після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року[3].

Варто також згадати конфлікт в Афганістані, де Рада Безпеки ООН відіграла певну роль у формуванні міжнародних коаліцій для боротьби з тероризмом і забезпечення стабільності в регіоні. Резолюції Ради Безпеки ООН дозволяють здійснювати міжнародну місію на території Афганістану, що сприятиме підтриманню безпеки та стабільності в регіоні. Крім того, у 1999 році Рада Безпеки ООН ухвалила резолюцію, яка дозволила міжнародним військам зайти у Косово для запобігання гуманітарній катастрофі. Це допомогло припинити насильство та покращити гуманітарну ситуацію в регіоні. Ще один приклад – конфлікт у Лівії. У 2003 році Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію, яка закликала до припинення насильства та створення міжнародних миротворчих сил у регіоні. Миротворча місія допомогла повернути мир і стабільність в Лівії[1].

Думки науковців щодо ефективності Ради Безпеки ООН у вирішенні збройних конфліктів різняться, проте деякі з них вважають, що вона все ж сприяє припиненню насильства та вирішенню конфліктів, в той час як інші вказують на її неефективність. Дослідники з Інститу-

ту міжнародної стратегії та Ради з міжнародних відносин США стверджують, що Рада Безпеки ООН має свої недоліки, які обмежують її ефективну діяльність, але вона все ще є важливим інструментом для вирішення конфліктів і встановлення миру, як наприклад у кейсах з конфліктами в Боснії та Герцеговині, Кот-д'Івуарі та Демократичній Республіці Конго. Серед недоліків вони виділяють неефективність деяких прийнятих рішень, відсутність швидкої реакції на кризові ситуації, непрозорість процесу прийняття рішень, залежність від права вето п'яти постійних членів Ради та нехтування гуманітарними аспектами вирішення конфліктів.

Водночас інші дослідники стверджують, що Рада Безпеки ООН не ефективна у вирішенні сучасних збройних конфліктів, оскільки є недостатньо оперативною та не може впливати на кризові ситуації, як наприклад у випадку війни в Сирії. Філіп Горвіц, Чарльз Купчан, та Джон Мюррей є відомими критиками ефективності Ради Безпеки ООН, які зазначають, що її діяльність часто блокується через вето постійних членів, що перешкоджає прийняттю необхідних рішень та превентивних заходів. Чарльз Купчан стверджує, що Рада Безпеки ООН є слабкою ланкою в системі міжнародної безпеки і не може впоратися із складними конфліктами, що мають більш динамічний та складний характер, аніж конфлікти минулого[4].

Сучасну діяльність Ради Безпеки ООН у вирішенні збройних конфліктів можна охарактеризувати як досить складну та нерівномірну. З одного боку, Рада Безпеки ООН докладає значні зусилля для миротворчої діяльності та дипломатії, включаючи розгляд рішень про відправку миротворчих місій, економічні санкції, міжнародний контроль над поширенням зброї, та інші заходи. Однак, з іншого боку, Рада стикається зі значними труднощами у вирішенні конфліктів через обмеження своїх можливостей та дій, включаючи вето її постійних членів, складну процедуру прийняття рішень, конфлікти між самими членами Ради та недостатнє фінансування[5].

Отже, Рада Безпеки ООН відіграє важливу роль у врегулюванні збройних конфліктів, але й часто критикується через її неефективність. Було багато випадків, коли Рада Безпеки ООН не змогла запобігти конфліктам або ефективно провести миротворчі операції. Проте деякі успішні приклади, такі як миротворчі місії в Косово та Ліберії, показують, що Рада Безпеки ООН може впливати та покращувати ситуацію в конфліктних регіонах світу. Таким чином, Рада Безпеки ООН

має значний потенціал, але потребує подальшого реформування та вдосконалення, щоб бути більш ефективною у вирішенні складних конфліктів сучасності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Французький В. М. Заходи Ради Безпеки ООН під час збройних конфліктів: міжнародно-правовий аспект. / В. М. Французький // Вісник Національної академії правових наук України. – К: 2016. - № 4. - С. 27-34.
2. Добровольська Т. Є. Органи ООН як суб'єкти міжнародного права. / Т. Є. Добровольська // Міжнародне публічне право. – К: 2018. - № 2 (8). - С. 56-60.
3. Ясько І. Роль Ради Безпеки ООН у врегулюванні збройних конфліктів. / І. Ясько // Міжнародна політика та дипломатія. – К: 2020. - Т. 8, № 2. - С. 60-67.
4. Gorvett, P. (2014). The UN Security Council: Is it Effective in Maintaining International Peace and Security? / International Journal of Humanities and Social Science Research. - New York, 2014. - Vol. 4, No. 2. - P. 34-41.
5. Kumar, S. (2013). The UN Security Council: Its Veto Power and Its Reform. / Global Journal of Human-Social Science Research. – Dubai, 2013. - Vol. 13, No. 2. - P. 1-6.

ПРОБЛЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЛИТОВСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Становище національних меншин у тій чи іншій країні є важливим показником демократизації суспільства. Дотримання прав національних меншин і етнічних груп сприяє політичній стабільності країни, уникнення конфліктів. Ігнорування прав меншин та етнічних груп може призвести до напруги в країні та проблем з їх етнічними батьківщинами чи країнами – сусідами.

З посеред балтійських держав Литва є найбільш етнічно однорідною. Литовці становлять 84,6 % від загальної кількості населення. На основі результатів загального перепису населення та житлового фонду 2021 року у Литовській Республіці проживає 2 млн 810 тисяч осіб, з них 432 тис. осіб є представниками національних меншин. Поляки є найбільшою національною спільнотою, що проживає в Литві. За даними Департаменту статистики Литви, у 2021р в країні проживало близько 183,4 тис. поляків. (6,5 відсотка), росіян – 141,1 тис. (5 відсотків), білорусів – 28,1 тис. (1 відсоток). За статистикою Департаменту міграції при МВС Литовської Республіки, на початок 2023 року в Литві проживало 94,9 тис. громадян України [1].

Також переписи населення показують, що частка росіян, білорусів, українців, євреїв та інших національностей зменшилася після 1989 року, тоді як частка поляків залишалася стабільною. Декілька десятків інших національностей представлені дуже невеликими групами, що становлять менше 1 % населення кожна. Є менші громади - вірмен, азербайджанців, німців, караїмів (караїмів), латишів, молдаван, ромів, татар і узбеків [2]. Однак на думку фахівців з етнонаціональних відносин, при дослідженні етнічних груп і національних меншин більш важливим є не чисельність етнічних груп, а соціальне становище членів етнічної групи, в тому числі і національної меншини, а особливо їх соціальне самопочуття та самоідентифікація.

На відміну від попереднього історичного періоду, у ХХІ столітті багато національних меншин формуються внаслідок численних міграційних процесів, а захист їх прав стає обов'язком не лише держав, але і

громадянського суспільства. З перших днів незалежності Литви, а особливо після вступу до Європейського Союзу, перед Литовською Республікою постало питання забезпечення прав національних меншин відповідно до демократичних принципів та європейських цінностей.

Конституція Литовської Республіки гарантує (стаття 29), що «всі люди рівні перед законом, судами та іншими державними установами та посадовими особами». І «Права людини не можуть бути обмежені; нікому не можуть бути надані будь-які привілеї за ознаками статі, раси, національності, мови, походження, соціального становища, віри, переконань чи поглядів» [3].

Напередодні відновлення незалежності Литви 24 листопада 1989 року було прийнято Закон Литовської Республіки про національні меншини (втратив чинність у 2010 році і відтоді становище національних меншин у Литві регулюється міжнародними правовими актами). Це був перший правовий акт такого роду в Східній і Центральній Європі. Сьогодні напрацьовано декілька проектів Закону про національні меншини Литовської Республіки, який би був спрямований на регулювання та посилення прав національних меншин, включаючи право впливати на державні рішення, що стосуються осіб, які належать до національних меншин, і відповідні зобов'язання держави. Проте жоден з проектів не отримав схвалення Сейму Литовської Республіки. Враховуючи сприятливу політику Литви щодо збереження національної ідентичності - національні громади почали гуртуватися в громадські організації. Схожі процеси відбувалися в той період і в Україні, де громади національних меншин почали формуватися на основі товариств інтернаціональної дружби.

У 1989 році в Литві було створено першу установу, яка координувала питання національних меншин – Департамент у справах національностей. Пізніше Департамент у справах національностей став Департаментом регіональних проблем і займався головним чином національними справами національних меншин, литовців, які проживали в колишньому СРСР і Південно-Східній Литві. У 1997 році відділ було реорганізовано у відділ національних меншин та еміграції, на нього покладено функції співпраці з литовцями за кордоном. Після ліквідації відомства у 2010 році його функції були розподілені та передані Міністерствам культури, освіти і науки та закордонних справ. У 2015 році було відновлено Департамент національних меншин при Уряді Литовської Республіки.

Департамент національних меншин при Уряді Литовської Республіки є органом, відповідальним за реалізацію політики щодо національних меншин. Він поширює інформацію про національні меншини в Литві через ЗМІ. Департамент у справах національних меншин надає фінансову допомогу неурядовим організаціям національних меншин, які здійснюють різноманітну діяльність, включаючи заходи, що знайомлять литовське суспільство з його культурою, мовою, традиціями та історією. У 2017 році Департамент у справах національних меншин замовив дослідження щодо етнічних меншин у Литві, у якому проаналізовано становище національних меншин у Литві з особливим акцентом на південно-східному регіоні Литви з найбільшою часткою жителів, які належать до національних меншин. На основі отриманих результатів було розроблено стратегію політики щодо етнічних меншин на 2018-2030 роки [4].

У 2020 році створено Комісію з питань освіти національних меншин. Роль Комісії полягає в наданні висновків, рекомендацій щодо освіти національних меншин у Литві.

Стаття 4 (2) Закону про освіту Литовської Республіки передбачає, що зміст освіти розробляється та систематично оновлюється для реалізації наступних цілей освіти – розвиток освіченої, зрілої особистості, яка може характеризуватися спрямованістю на цінності, що ґрунтуються на національній свідомості та відкритості до світової гуманістичної культури, сучасні компетенції та прагнення до навчання впродовж життя, готовність і мотивація робити внесок у сталий розвиток країни та розвиток демократичного суспільства. Демократичне громадянство та освіта з прав людини включені до національної навчальної програми, яка, загалом, охоплює такі аспекти, як активне громадянство, участь, відповідальність, рівні можливості тощо [5].

Важливо для забезпечення прав національних меншин є те, що сьогодні в Литовській Республіці діють центри громадської активності національних меншин: Будинок національних громад (створений у 1991 р.) у Вільнюсі, Каунаський центр різних культур (створений у 2004 р.), Центр ромської громади (створений у 2001 р.), Центр литовських національних меншин та етнографії (створений у 2007 році). Литовські національні громади створили близько 300 громадських організацій і понад 40 суботньо-недільних шкіл. Утворилися політичні партії національних меншин: виборча кампанія литовських поляків – Союз християнських сімей (з 1995 р.), діяв Литовсько-руський союз (з 1995 по 2021 рр.) [6].

Отже, політика Литовської республіки щодо захисту прав національних меншин та етнічних груп має на меті сприяти їх інтеграції в економічне, культурне та політичне життя. Сфера етнонаціональних відносин регулюється Конституцією Литовської Республіки та низкою національних законів, так і міжнародними правовими актами й двосторонніми договорами. Проте тривалий час у Литовській Республіці відсутній профільний закон про національні меншини, оскільки у 2010 році Закон про національні меншини в Литовській республіці втратив чинність. Для збереження національної ідентичності важливим є збереження мови, культури, сповідування релігії, що неможливе без підтримки держави. Становище етнічних груп сьогодні є не лише внутрішньою справою конкретної країни, але і міжнародного співтовариства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Gyventojų ir būstų surašymai - Oficialiosios statistikos portalas. URL: <https://osp.stat.gov.lt/gyventoju-ir-bustu-surasymai>
2. World Directory of Minorities and Indigenous Peoples. Lithuania. URL: <https://minorityrights.org/country/lithuania/>
3. Lietuvos Respublikos Konstitucija/. URL: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>
4. Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fb35e02c21811e883c7a8f929bfc500>
5. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.1480>
6. Tautinės mažumos. URL: <https://www.vle.lt/straipsnis/tautines-mazumos/>

*СІЩУК Юлія
студентка 4 курсу факультету міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

*Науковий керівник: КОРНАТ Леся Ярославівна
К.н. з держ.упр., викладач кафедри ПМВ
Національного університету «Львівська політехніка»*

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КАЗАХСТАНУ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ КАСИМА ЖОМАРТА ТОКАЄВА: НАСТУПНІСТЬ ЧИ ЗМІНИ?

Казахстан є стратегічно важливою країною Центральної Азії, яка проводить активну зовнішню політику з моменту здобуття незалежності від Радянського Союзу в 1991 році. Касим Жомарт Токаєв став президентом Казахстану в 2019 після відставки Нурсултана Назарбаєва після майже 30 років правління. Ця політика прагне підтримувати добрі відносини з усіма великими світовими державами, а також сприяти регіональній стабільності та економічному розвитку.[1]

Зовнішня політика К.Ж. Токаєва значною мірою є продовженням політики Назарбаєва з кількома помітними змінами. Як і Н.Назарбаєв, К.Ж.Токаєв наголошує на багатовекторній зовнішній політиці Казахстану, яка спрямована на збалансування його відносин з великими державами, включаючи Росію, Китай і Сполучені Штати. Позиція Казахстану щодо світових конфліктів залишилась прагматичною, з акцентом невтручання у внутрішні справи іншої країни.

Зовнішня політика Казахстану за президентства Н.Назарбаєва характеризувалася сильним наголосом на економічному розвитку та регіональній інтеграції, а також відданістю нерозповсюдженню та роззброєнню. Казахстан відіграв ключову роль у сприянні переговорам щодо іранської ядерної проблеми, а також був членом-засновником Євразійського економічного союзу (ЄЕС) і Шанхайської організації співробітництва (ШОС).[2]

Під керівництвом нового президента Казахстан продовжував сприяти регіональній співпраці та інтеграції, зокрема через своє лідерство в Організації Центрально-Азіатського Співробітництва та Шанхайській Організації Співробітництва. К.Ж.Токаєв також прагнув зміцнити відносини Казахстану з сусідніми країнами, включаючи Узбекистан, Киргизстан і Туркменістан.

Однак у зовнішній політиці Касима Жомарта Токаєва також є деякі важливі зміни. Один із способів, у який К.Ж.Токаєв намагався

розвивати зовнішню політику Казахстану – посилення диверсифікації та модернізації економіки. Це включає зусилля із залучення іноземних інвестицій, розвитку нових галузей промисловості та покращення інфраструктури країни. Крім того, К.Ж.Токаєв прагнув розширити торгові зв'язки Казахстану за межі традиційних партнерів Росії та Китаю, і він наголосив на важливості розвитку міцніших економічних зв'язків з Європою та Сполученими Штатами.[3]

Ще один спосіб, за допомогою якого К.Ж.Токаєв намагався розвивати зовнішню політику Казахстану, полягає в тому, щоб зробити більший акцент на правах людини та демократичному врядуванні. У той час як Н.Назарбаєва критикували за його авторитарні тенденції, К.Ж.Токаєв намагався представити себе як реформатора, який відданий просуванню більшого політичного плюралізму та громадянських свобод. Наприклад, він ініціював низку реформ, спрямованих на зміцнення верховенства права та сприяння більшій прозорості в уряді.[4]

Загалом, хоча й відбулися деякі зміни у зовнішній політиці Казахстану під керівництвом К.Ж.Токаєва, спадкоємність із політикою Н.Назарбаєва є більш вираженою. Багатовекторність зовнішньої політики Казахстану та акцент на регіональній співпраці та інтеграції залишаються наріжними каменями зовнішньої політики Казахстану за президентства К.Ж.Токаєва. Проте підвищений акцент на економічній дипломатії, правах людини та демократичних реформах свідчить про те, що Казахстан адаптується до мінливого глобального середовища та прагне зміцнити свій міжнародний авторитет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Cable M. Kazakhstan's Foreign Policy: Balancing Act. Wilson Center Digital Archive. 2014. <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117764>.
2. Lillis, J. Kazakhstan's Foreign Policy under Tokayev: Continuity with Change. Central Asia-Caucasus Analyst, 24(4), 9-13. 2022. Retrieved from https://www.cacianalyst.org/resources/pdf/220905_FT-Kazakhstan.pdf
3. The Legacy of Nursultan Nazarbayev: What Comes Next for Kazakhstan? Wilson Center. 2020. Available at: https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/KI_200514_cable%2051_v1.pdf.
4. Weitz, R. Kazakhstan's Foreign Policy under President Tokayev. Central Asia Program Occasional Paper Series, No. 38. 2020. Retrieved from https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/KI_200514_cable%2051_v1.pdf

ВІТЕНОК Василь
*студент Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – к.політ.н., проф. Леся ДОРОШ
Національний університет «Львівська політехніка»*

ОБОРОННА ТА БЕЗПЕКОВА СТРАТЕГІЯ ПОЛЬЩІ: КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ

Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну більшість країн світу уважно спостерігають за перебігом подій на фронті та ситуацією у нашій країні в цілому. За цією реакцією країни світу умовно поділяють на три групи. Найбільшу групу становлять ті країни, які вважають, що війна між Україною та Росією є локальним конфліктом, спричинений «вадами європейської системи безпеки». До них відносяться більшість країн Латинської Америки, Африки, Азії та Близького Сходу. Друга, найменша група – це країни, які цілковито або ж частково підтримують Росію (Білорусь, Північна Корея, Еритрея, Сирія). І найпотужніша група країн – це ті, які підтримують Україну (Польща, США, Велика Британія, Німеччина та ін.) [2].

Після того як у 2015 році А. Дуда став президентом Польщі, він вирішив рішуче змінювати зовнішньополітичний курс країни. Важливість стратегічного партнерства між Польщею й Україною в умовах російської агресії, зміни у зовнішній політиці Польщі та їх ймовірні результати вимагають значної уваги як практиків, так і дослідників. Безперечно, успіх втілення ініціатив Польщі залежить не тільки від дій її союзників по НАТО та ЄС, від реакції та поведінки Росії, але також й від позиції та дій України. Останній у планах Анджея Дуди відведено значне місце. Здійснення планованих коректив зовнішньополітичного курсу самої Польща вимагає активної підтримки її дій з боку нашої держави [4]. Висловлені президентом Польщі ідеї трактують не просто як спробу підвищення міжнародної ролі Польщі, але розглядати їх у контексті неминучих змін у системі європейської безпеки після агресії Росії проти України.

Ще в 2015 році польський президент висловлював свою думку щодо ситуації в Україні і вважав, що варіант із «замороженням» конфлікту на Сході України є цілковито неприйнятним, оскільки це означало б постійне тліюче джерело гарячої загрози для всієї Європи [4].

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, політики та аналітики Польщі порозумілися, що витрати на військо та його модернізацію мають бути одним із ключових пріоритетів. У 2022 році польські витрати на оборону становили не менше 2,2% ВВП, а в 2023 році цей показник має вирости до 3% ВВП [5]. Агресія Росії в Україні змусила Польщу визнати, що Кремль становить безпосередню і реальну загрозу безпеці республіки. Віце-прем'єр, міністр національної оборони Маріуш Блашак заявив в інтерв'ю порталу i.pl: «оскільки Польща активно допомагає Україні у військовому, політичному та гуманітарному плані, то стане наступною метою Росії при просуванні на схід». У зв'язку з цим Міністерству оборони Польщі довелося кардинально переглянути оборонну концепцію [3].

Влітку 2022 року у Польщі анонсоване масштабне зміцнення її армії, з обіцянкою влади зробити її другою за потужністю в Європі. Планується, що у Польщі буде створено нову механізовану дивізію, яка ефективно прикриватиме державу на випадок вторгнення зі сходу і діятиме переважно в Підляському воєводстві, що межує з Білоруссю. Надалі оборона зміцнюватиметься і розширюватиметься по всьому Підляському воєводству і далі на північний схід республіки, аж до Білостока, де буде розміщений розвідувальний батальйон [3]. Також Польща проводитиме модернізацію своєї воєнної техніки, за рахунок якої посилюється оборонна потужність Польщі: глава міноборони назвав американські літаки F-35, танки Abrams, системи Patriot та HIMARS, а також корейські танки K2, гаубиці K9, південно-корейські літаки FA-50 та фінські бронетранспортери Rosom, які посилять польську армію. За словами М. Блашак, «це безпрецедентний масштаб замовлень для Війська Польського». При цьому безпілотники Польща виробляє самотужки [3].

Величезним посиленням оборонного потенціалу польського неба стане найсучасніший американський багатоцільовий літак Lockheed Martin F-35, який на цей момент є найсучаснішою авіаційною технікою в світі. Літаки повинні надійти на озброєння у 2026 році. Один із найбільш потужних контрактів було укладено 27 липня 2022 року із Південною Кореєю. Міністр Маріуш Блашак зазначив, що, приймаючи рішення про закупівлю устаткування з Південної Кореї, мусив врахувати кілька аспектів, зокрема ефективність озброєнь, темпи поставок та переваги для промисловості [5].

Однак також варто зазначити, що ці всі поставки для Польщі потребують дуже великих зусиль і не завжди все проходить без перешкод.

Доцільно згадати скандал, що виник навколо польсько-німецької угоди про обмін військовою технікою, так званий Ringtausch. Мова йде про ситуацію, коли німецький уряд мав надати Україні навесні 2022 року важке озброєння та комплексні системи для боротьби з Росією. Польща, як і країни Східної Європи, мала отримати сучасну техніку із ФРН в обмін на передачу Україні радянських танків Т-72. Варшава дотрималася слова й українці отримали від неї танки, але з боку Берліна щось пішло не так. «Окрім декларацій про наміри та численних клопотів, система заміни устаткування принесла небагато, а з Польщею дійшло навіть до гострої суперечки», – написав Майк Шиманський в «Süddeutsche Zeitung» і додав, що українці отримали від поляків понад 200 машин, а Берлін запропонував Польщі лише 20 застарілих моделей танків Leopard, та й то у 2023 році [1].

Немає сумнівів, що Польща у сьогоднішніх реаліях своїми діями щодо України (посилення військової могутності нашої держави, а також допомога в інших напрямках) показує себе з найкращої сторони. Спостерігаючи за діями президента Анджея Дуди, ми бачимо, як він прагне до змін та зміцнення військової сфери й в його державі. Отож, Україна в майбутньому може сподіватися на якіснішу військову та іншу підтримку свого західного сусіда та партнера.

Отже, війна в Україні змусила переосмислити ключові аспекти системи міжнародної та європейської безпеки. Один із висновків, які зробила міжнародна спільнота – це низька ефективність блокової системи, особливо побудованої на консенсусному принципі прийняття рішень, порівняно з індивідуальними, найчастіше – двосторонніми гарантіями безпеки [2]. Також потребує оновлення міжнародно-правова база, яка запобігає збройним конфліктам і передбачає покарання за їх розв’язання. Ці всі події стали мотивацією для багатьох країн, щоб змінити та зміцнити свою армію, не стала винятком і Польща. Ця держава стала одним із лідерів цього руху. Попри те, що цей процес виявився не лише затратним, а й таким, що зустрічає серйозні перешкоди, навіть з боку союзників по НАТО, все виглядає так, що вже за кілька років наші західні сусіди дійсно зможуть створити одну з найсильніших армій у Європі [5]. Це також хороша новина і для України, адже ці зміни також допоможуть Україні пришвидшити модернізацію військової сфери, в тому числі – через співпрацю з Польщею. Модернізація одночасно призведе до посилення голосу Польщі у НАТО, а разом із тим збільшить шанси України до вступу в альянс.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Желіховський С. Курс на одну з найсильніших армій Європи: як Польща модернізує свої збройні сили / Желіховський Станіслав [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/08/11/7144812/>;
2. Корсунський С. Реакція світу на війну в Україні - Як події вплинуть на світ / Корсунський Сергій. – 2022. – Режим доступу: <https://zn.ua/ukr/international/vijna-rosiji-proti-ukrajini-jaki-uroki-vinese-svit.html>;
3. Росовецький О. Третина мільйону солдатів, нова техніка і високі зарплати. Як Польща готується до війни з росією / Росовецький Олексій [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://telegraf.com.ua/ukr/novosti-evropy/2023-01-12/5775134-tret-mln-soldat-novaya-tekhnika-i-vysokie-zarplaty-kak-polsha-gotovitsya-k-voyne-s-rf>;
4. Яворська Г.М. Зміни у зовнішній політиці Польщі: виклики і можливості для України / Яворська Г.М. [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/zmini-uzovnishniy-politici-polschi-vikliki-i-mozhливosti-dlya>;
5. Як Польща посилює армію та з якими проблемами вона стикається [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/08/11/7144832/>;

*ФЕДІРКО Богдан
аспірант кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

*Науковий керівник – ЦЕБЕНКО О.О., к. політ н.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ГРУЗІЇ

Початком реформування системи місцевого самоврядування в Грузії, як і в більшості посткомуністичних держав, є кінець 20 століття. Саме після розпаду Радянського Союзу, Грузія отримала в спадок і радянську систему місцевого самоуправління з сільських, селищних і міських рад.

Вертикальна структура управління, відсутність належного фінансування, недостатній рівень повноважень на місцях, все це породжувало велику кількість проблем як на місцевому так і на державному рівні. Маючи великий потенціал розвитку, центральна влада не проводила необхідних реформ, насамперед реформи децентралізації як управлінської так і фінансової.

Конституційно-правовою базою місцевого самоврядування в Грузії є: Конституція Грузії, Європейська хартія про місцеве самоврядування, Кодекс про місцеве самоврядування, міжнародні договори та угоди Грузії, інші законодавчі та підзаконні акти Грузії. В грузинській Конституції закріплені окремі розділи, які напряму стосуються місцевого самоврядування, що визначає місцеве самоврядування, як один з ключових елементів суспільно-політичного життя. Порядок створення, повноваження, систему взаємодії з державними органами органів місцевого самоврядування визначаються окремим законом. Ґрунтовно описана система місцевого самоуправління в Грузії є в Кодексі про місцеве самоврядування [2].

Наприклад в ст. 2 п. 4 Конституції Грузії зазначено, що «питання місцевого характеру громадяни Грузії вирішують за участю місцевого самоврядування без впливу на державний суверенітет». [1] Таким чином попереджається одина з ключових особливостей реформування системи місцевого самоврядування в Грузії, а саме можливість роз'язання етно-політичних конфліктів на темі реформування системи місцевого самоуправління.

Відповідно до грузинського законодавства, зважаючи на можливі сепаратистські прояви, проведення референдумів (плебісцитів) у будь якій формі є неможливим на місцевому рівні проте Кодекс про місцеве самоврядування дозволяє громадянам приймати участь в інших формах прямої демократії, як наприклад: загальні збори мешканців, петиції, ініціативи відставки управителя чи мера. Управлінські посади представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування є виборними.[2]

Важливою особливістю та наслідком реформування місцевого самоврядування в Грузії є віковий ценз, який запроваджується для кандидатів до представницьких органів місцевого самоврядування. Вік кандидатів до дня виборів має становити 21 і більше років, що є вищим як наприклад в Україні, де він становить 18 років. Що стосується обрання мера в органах місцевого самоврядування Грузії, тут також віковий ценз є вищим і становить 25 років і більше, на відміну від України, де він становить 18 років.[5]

Ще однією особливістю реформування місцевого самоврядування в Грузії є елемент корупції. У 2006 році в Грузії відбулось формування шестидесяти чотирьох муніципалітетів і п'яти самоврядних міст замість попередніх одиниць адміністративно-територіального поділу, що викликало доволі неочікуваний результат, а саме спричинило, відсторонення місцевої влади від населення, можливість громадського контролю над владою ослабла. Комунікація з населенням погіршилась, що покликало потребу введення інституту місцевих уповноважених на територіях колишніх самоврядних одиниць. Незрозумілим залишається те, що замість зменшення чисельності місцевого чиновницького апарату, бюрократична система зростала і поглинула значну частину власних витрат. Використовуючи західний досвід реформування та антикорупційні механізми та рекомендації грузинам на початках процесу реформування все ж не вдалось побороти явище корупції в належній формі.

Новий етап реформування місцевого самоврядування в Грузії розпочався з 2012 року. В цей період був прийнятий «Кодекс місцевого самоврядування», який передбачав прямі вибори голів муніципалітетів; збільшення числа самоврядних міст на 7 одиниць; створення окремої державної структури, відповідальної за реформу; залучення громадськості до процесів реформування; проведення широкої інформаційної кампанії в засобах масової інформації.[2] Також було досяг-

нуто політичного консенсусу, усі представники політичної еліти Грузії підтримували процес реформування.

У Грузії розробку та нагляд за впровадженням реформи місцевого самоврядування було покладено на Міністерство регіонального розвитку та інфраструктури, також була створена Громадська Рада при міністерстві.

Позитивним результатом процесу реформування місцевого самоврядування в Грузії можна вважати: створення умов для передачі управлінських та фінансових повноважень на нижчий рівень, збільшення можливостей місцевого самоврядування, залучення громадськості до відповідних процесів, зменшення апарату чиновників. Складнощами були невдоволення чиновників, кількість яких була значною, відповідно спротив системи був відчутним. Складним був також і культурно-географічний поділ територій.

Виходячи з зазначеного можна констатувати, що проведення ефективної реформи місцевого самоврядування в Грузії сприяло її соціально-економічному росту, передача фінансових та управлінських повноважень загалом позитивно вплинула на розвиток країни. До основних особливостей процесу реформування місцевого самоврядування в Грузії можна віднести: корупційний чинник, ризик виникнення етнополітичних конфліктів, встановлення високого вікового виборчого цензу, значний системний спротив при проведенні реформи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція Грузії. // Режим доступу до ресурсу: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/ocdocpdf.pdf?docid=548f04404>.
2. Кодекс о местном самоуправлении. // Режим доступу до ресурсу: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2244429/4/ru/pdf>.
3. Варченко Иван. Реформи в Грузії 2004-2012 років: уроки для України / Иван Варченко // Режим доступу до ресурсу: https://lb.ua/blog/ivan_varchenko/283375_reformi_gruzii_20042012_rokiv.html
4. Лоладзе Б. «Гарантії суб'єктності самоврядування» / Журнал «Людина і Конституція» №4, 2003 р.
5. Ференс Б. Реформи в Грузії: міфи та реальність / Б. Ференс // Режим доступу до ресурсу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2012/04/17/6962851/>
6. «Посібник з місцевої демократії в Грузії». Інформаційне бюро Ради Європи в Грузії. - 2004 р.

*МАЛАШТА Богдан
студент Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – ЦЕБЕНКО О.О., к. політ н.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА ЕНЕРГЕТИЧНУ БЕЗПЕКУ ЄС

Російсько-українська повномасштабна війна значно вплинула на енергетичну безпеку країн Європейського Союзу (ЄС). Це стало причиною обмежень у відносинах з Росією та спонукало до пошуку альтернативних джерел постачання енергетичних ресурсів. У зв'язку з цим, дослідження впливу російсько-української війни на енергетичну безпеку ЄС є актуальним завданням[5; 6].

За останні роки ЄС став залежним від російського газу та інших енергетичних ресурсів, що призвело до зростання обмежень у відносинах з Росією в умовах війни. У контексті війни, відносини між Росією та ЄС погіршилися. Це стало причиною пошуку альтернативних джерел постачання енергетичних ресурсів та диверсифікації джерел енергопостачання[3; 5; 6].

Зокрема, одним з основних питань, що виникають в контексті енергетичної безпеки ЄС, є диверсифікація постачання енергоресурсів. ЄС значно зменшив залежність від російського газу шляхом розвитку власних джерел енергії, таких як вітрова та сонячна енергія, а також за допомогою створення альтернативних джерел постачання газу, таких як газові трубопроводи з Каспійського басейну та Західних Балкан[5; 6].

Однак, проблема енергетичної безпеки ЄС не вирішена повністю. Адже війна спровокувала значне підвищення цін на газ, оскільки Росія була головним постачальником газу до ЄС. Воєнна агресія перервала постачання газу до ЄС, що призвело до збільшення попиту на імпортований газ, що призвело до збільшення цін на газ. Це мало негативний вплив на конкурентоспроможність європейських компаній та споживачів[1; 2; 6].

Окрім того, війна вплинула на інфраструктуру транспортування енергетичних ресурсів. Розрив відносин між Росією та Україною став

причиною зупинки транспорту російського газу через територію України. Це спричинило проблему зберігання газу на території ЄС[2; 3; 6].

Одним з ключових завдань для забезпечення енергетичної безпеки ЄС є диверсифікація джерел постачання енергетичних ресурсів. Для цього, ЄС має продовжувати розвивати власні джерела енергії, такі як вітрова та сонячна енергія, а також розвивати альтернативні джерела постачання енергії із Східного Середземномор'я, Північної Африки та Країн Східного партнерства. Відповідно, варто збільшити інвестиції в розвиток інфраструктури для транспортування енергії з цих джерел до країн ЄС. Крім того, важливо підтримувати енергетичну безпеку через підписання договорів на довгострокове постачання енергетичних ресурсів з надійних джерел, таких як Норвегія та Алжир[5; 6].

Також, варто продовжувати розвивати механізми енергетичного співробітництва між країнами ЄС. У рамках цього співробітництва можна використовувати обмін енергетичними ресурсами, розвиток спільних проєктів у галузі енергетики та координацію дій у випадку кризових ситуацій.

Крім того, важливо розглянути можливість збільшення потужностей для зберігання газу в країнах ЄС. Це допоможе зменшити ризик проблем з постачанням газу. Наприклад, Польща розглядає можливість будівництва та розвитку своїх потужностей зберігання газу для забезпечення енергетичної безпеки.

Варто звернути увагу на розвиток технологій зберігання та транспортування газу. Проте, для досягнення цього потрібна значна інвестиційна підтримка та налагодження міжнародного співробітництва.

Наступним кроком є розвиток міжнародної співпраці з країнами, що мають власні джерела енергії, а також збільшення імпорту різноманітних джерел енергії з країн, що не залежать від РФ. Зокрема, варто звернути увагу на країни Північної Африки, які мають великий потенціал в області сонячної енергії. Також, важливо продовжувати розвивати енергетичну співпрацю з країнами-постачальниками, які знаходяться поза зонами конфлікту.

На заключному етапі ЄС повинен працювати над зменшенням споживання енергії та підвищенням енергоефективності. Це допоможе не тільки зменшити залежність від імпорту енергії, але й зменшити викиди парникових газів, що має позитивний вплив на навколишнє середовище. Також, важливо продовжувати розвивати мережі електронної

мережі передачі енергії, що забезпечить більш ефективний розподіл енергії та підвищить енергетичну безпеку ЄС.

У підсумку, можна стверджувати, що російсько-українська війна має значний вплив на енергетичну безпеку ЄС. Союз має продовжувати розвивати власні джерела енергії, розширювати альтернативні джерела постачання та сприяти розвитку інноваційних технологій зберігання та транспортування газу.

Національна безпека та економічний розвиток ЄС в цілому залежать від ефективного рішення проблем енергетичної безпеки. ЄС має вирішувати ці проблеми через співпрацю з іншими країнами та міжнародними організаціями, такими як НАТО, ЄБРР та Європейською енергетичною спільнотою. Крім того, важливо розвивати енергетичну дипломатію, щоб забезпечити стабільність та сприяти миру та стабільності у світі.

З огляду на важливість енергетичної безпеки для ЄС, відповідні державні органи мають розробляти та впроваджувати національні стратегії забезпечення енергетичної безпеки. Ці стратегії мають базуватися на принципах рівноправності, співпраці та ефективності. Такі стратегії повинні враховувати важливість розвитку власних джерел енергії та альтернативних джерел постачання, а також забезпечувати належний рівень захисту від можливих загроз енергетичної безпеки.

СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. "The Impact of the Russia-Ukraine Crisis on European Gas Markets" by Sören Amelang (2015). Amelang, S. (2015). The Impact of the Russia-Ukraine Crisis on European Gas Markets. Energy Policy, 86, 705-713.
2. "The Impact of the Russia-Ukraine Conflict on EU Energy Security" by Marco Siddi (2015). Siddi, M. (2015). The Impact of the Russia-Ukraine Conflict on EU Energy Security. LSE IDEAS Strategic Update, 2015.
3. "The Geopolitics of Russian Gas: European Dependence on Russian Gas" by Jack Sharples (2016). Sharples, J. (2016). The Geopolitics of Russian Gas: European Dependence on Russian Gas. Journal of Energy Security, 8.
4. "The Geopolitics of Gas Pipelines in Europe" by Agnia Grigas (2017). Grigas, A. (2017). The Geopolitics of Gas Pipelines in Europe. Georgetown Journal of International Affairs, 18(1), 106-113.
5. «Росія програла енергетичну війну проти України і ЄС»: Європа взяла курс на відновлювальну енергетику / Голос Америки // 12.04.2023. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-prohrala-enerhetychnu-viynu-proty-ukrayiny-i-yes/32361070.html>
6. Яковюк В. І., Цвеліх М. П. Енергетична безпека Європейського Союзу в умовах російської агресії проти України / Володимир Яковюк, Максим Цвеліх // Проблеми законності. 2023. Вип. 160. – С. 170-191.

СЕКЦІЯ 3

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КИРИЛЕНКО Лариса

*Провідний інженер відділу досліджень проблем стандартизації
та метрології в науці*

Технічний центр Національної академії наук України м. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Провідна роль в поліпшенні якості продукції належить стандартизації, яка акумулює найновіші досягнення науки і техніки, сприяє швидкому впровадженню наукових досягнень в практику, допомагає визначити найбільш перспективні напрямки розвитку науково-технічного прогресу і народного господарства країни.

Стандартизація в Україні регламентується Законом, який установлює правові та організаційні засади стандартизації в Україні і спрямований на забезпечення формування та реалізації державної політики у відповідній сфері [1].

Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») є провідною організацією в Україні у сфері стандартизації, яка виконує функції національного органу стандартизації та представляє інтереси України в міжнародних та регіональних організаціях стандартизації [2].

ДП «УкрНДНЦ» є членом-кореспондентом Міжнародної організації стандартизації – ISO. Це найвищий статус, який мають лише 41 країна із 205 – членів ISO. Україна набула членства у Європейському комітеті зі стандартизації (CEN) у 1997 році в статусі члена-кореспондента. Європейський комітет зі стандартизації (CEN) та Європейський комітет зі стандартизації в електротехніці (CENELEC) разом утворюють

європейську систему технічної стандартизації. Стандарти, узгоджені цими комітетами, регулярно схвалюються в багатьох країнах за межами Європи, які дотримуються європейських технічних стандартів. Статус членства в ISO та CEN-CENELEC відкриває доступ Технічним комітетам України (ТК) до роботи з міжнародними та європейськими стандартами. У листопаді 2022 року Україна отримала статус афілійованого члена CEN-CENELEC з 1 січня 2023 року. Цей статус надається будь-якій національній організації стандартизації країни, офіційно визнаної кандидатом або потенційним кандидатом на членство у Європейському союзі (ЄС). Він спрямований на узгодження з європейськими стандартами та на ще більш тісний зв'язок між їхньою системою стандартизації та європейською системою, сприяючи гармонізації з Єдиним європейським ринком.

Одним з пріоритетів розвитку національної системи стандартизації є зближення та гармонізація з міжнародними системами стандартизації.

Членство в технічному комітеті ISO/TC 207 «Екологічне управління» представлені національними делегатами з понад 100 країн світу. Україну у складі Міжнародного технічного комітету стандартизації ISO/TC 207 представляє ТК 82 «Охорона навколишнього природного середовища України». Разом з представниками національних органів стандартизації інших держав світу він приймає участь у розробці, перегляді та голосуванні за прийняття міжнародних стандартів у сфері екологічного управління.

Діяльність із стандартизації є динамічною та відповідає змінам, які відбуваються в різних сферах життя суспільства, прагне встигати й передбачати їх, щоб стандарти сприяли розвитку економіки. Україна пришвидшує реалізацію Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів Association of Chartered Certified Accountants (Угода АСАА) щодо доступу українських товарів до ринку ЄС.

Україна прийняла повну базу європейських стандартів, що є важливим кроком на шляху до ЄС. За домовленістю з фахівцями Державного підприємства «УкрНДНЦ» та Європейського комітету зі стандартизації (CEN) і Європейського комітету зі стандартизації в електротехніці (CENELEC) в Україні прийнято 20268 європейських нормативних документів CEN/CENELEC як національні нормативні документи методом підтвердження з наданням чинності з 31 грудня 2023 року [3]. Технічним комітетам стандартизації України доручено до 1 липня 2023

року визначити національні стандарти, положення яких суперечать положенням європейських стандартів CEN/CENELEC, та надати Укр-НДНЦ протоколи засідань щодо їх скасування. Такому ж переглядові мають бути піддані вже гармонізовані національні стандарти.

На закритій Генеральній Асамблеї CEN-CENELEC, яка пройшла наприкінці листопада 2022 року, європейські колеги винесли на обговорення та підтримали два важливих рішення щодо України:

- звільнити Україну від сплати членських внесків до кінця 2022 року та у 2023 році (27 950 євро для CEN та 27 950 євро для CENELEC у рік);
- зміни статусу України в CEN-CENELEC з організації компаньйона на статус афілійованого члена з 1 січня 2023 року.

Прийняття та впровадження європейських стандартів в українську економіку дозволить швидше ратифікувати Угоду АСАА. У 2023 році Україні необхідно підготувати всі необхідні документи та подати заявку, щоб стати повноправним членом в CEN-CENELEC.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Україна. Закони. Про стандартизацію [Електронний ресурс] : закон України (зі змінами) № 2254 від 09.06.2022. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>. — Назва з екрана.
2. Про визначення державного підприємства, яке виконує функції національного органу стандартизації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2014-%D1%80#Text>
3. Про пакетне прийняття європейських нормативних документів CEN/CENELEC. Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості: наказ від 28.12.2022 року № 285

АЛЕКСАНДРОВИЧ ІЛОНА
студентка 4 курсу факультету міжнародних відносин
Національного університету «Львівська Політехніка»

Науковий керівник: КОРНАТ Леся Ярославівна
К. н. з держ.упр., викладач кафедри ПМВ
Національного університету «Львівська Політехніка»

ПОЗИЦІЯ ЯПОНІЇ ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, порушення державного суверенітету, обстріли українських міст і цивільної інфраструктури, вбивства мирних громадян та військові злочини, викликали засудження з боку демократичного світу та світової громадськості. Низка країн світу організовувати військову, економічну і гуманітарну допомогу Україні. Поряд з країнами західної демократії, важливою і значною стала підтримка деяких держав Азії, зокрема Японії.

З перших днів війни уряд та громадськість Японії рішуче засудили агресію російської федерації та висловили підтримку народу України. Уряд Кісіді зробив низку безпрецедентних кроків: вислано 8 російських дипломатів (вперше в історії японсько-російських відносин), персональні санкції запроваджено проти політичного керівництва Росії, заборонено імпорт вугілля, алкоголю, «заморожено» активи низки російських банків та відкликано нові інвестиції.

Перша військова допомога Україні з Японії надійшла 8 березня 2022 року, коли транспортний літак КС-767 Повітряних сил самооборони Японії доставив до Польщі засоби оборони для української армії. У вантажі, переданому Збройним силам України, летального озброєння не було. Це були намети, бронезилети, зимовий одяг, медичні препарати для невідкладної допомоги, засоби гігієни, електрогенератори. Генеральний секретар Кабінету міністрів Хірокадзу Мацуно заявив, що для Японії та її національної безпеки вкрай важливо надати підтримку Україні та разом з іншими державами рішуче відповісти на агресію Росії, яка порушує міжнародне право. [1]

20 квітня 2022 року Фуміо Кісіді заявив, що уряд Японії надасть Україні кредит у розмірі \$300 млн, а також надішле розвідувальні дрони, протигази та інше обладнання захисту на випадок атаки із застосуванням хімічної зброї. [6] Крім доставки товарів оборонного призначення, уряд Японії зобов'язався приймати людей, які змушені залишити області, де ведуться військові дії, і шукати безпечного при-

тулку на території інших країн. Ще раніше, наприкінці березня, представник японського уряду заявив, що Японія може прийняти евакуйованих з України, навіть якщо вони не мають паспорта, і сприятиме забезпеченню захисту евакуйованих українців, надавши їм статус «людей, рівних біженцям». [2]

Крім того, Японія підтримує Україну в її зусиллях стати членом Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) та інших міжнародних організацій. Японія також активно підтримує міжнародний коаліційний підхід до вирішення конфлікту в Україні та взаємодіє з партнерами в рамках Організації Об'єднаних Націй, Групи семи (G7), Групи двадцяти (G20) та інших міжнародних організацій з метою забезпечення миру, стабільності та безпеки в регіоні.

Японія також активно підтримує миротворчі зусилля та пропагує дипломатичні засоби вирішення конфлікту в Україні. Наприклад, у травні 2021 року, Японія підтримала заяву Ради безпеки ООН щодо припинення бойових дій в Україні та вимагає від усіх сторін конфлікту поважати перемир'я та забезпечувати безпеку населення.

Сьогодні внесок Японії у посилення підтримки України в Азії є вагомим. Фактично країна стала лідером антиросійського фронту в цьому регіоні. Викликає захоплення зовнішньополітична активність керівників японської держави щодо організації протидії російській агресії. У період з 29 квітня по 6 травня 2022 року прем'єр-міністр Фуміо Кісида відвідав Індонезію, В'єтнам і Таїланд, а міністр закордонних справ Йосімаса Хаясі - Казахстан, Узбекистан і Монголію. Однією з ключових причин такої активності є війна Росії проти України, необхідність мобілізації підтримки позицій групи держав «Великої сімки» або «Великої сімки» в Азії²⁶. На зустрічі в Джакарті, 29 квітня, прем'єр-міністр Японії Фуміо Кісида та президент Індонезії Джоко Відодо заявили, що не терпітимуть жодних посягань на суверенітет чи територіальну цілісність. Важливим наслідком візиту Кісиди до В'єтнаму стало те, що в'єтнамський уряд вперше з початку війни надав Україні гуманітарну допомогу на суму 500 тис. дол. [3]

Таким чином, очевидно, що Токіо вперше за останні 30 років демонструє дуже високий рівень жорсткості по відношенню до Москви: дійшло до того, що японський уряд ввів санкції проти дочок Володимира Путіна, а це наочно доказано, що з надією на можливість якоїсь домовленості з Кремлем при Путіні в Японії покинчена. Новий курс Фуміо Кісиди щодо Москви, який користується високою підтримкою

громадської думки Японії, кардинально відрізняється від політики, яку проводив прем'єр-міністр Сіндзо Абе з 2012 по 2020 рік.

Вперше за багато років на офіційному рівні японський уряд зазначив у звіті про дипломатію, що «північні території» (спірні Курильські острови) «є невід'ємною частиною Японії і зараз незаконно окуповані Росією». У відповідь російська сторона оголосила, що «Японія стала недружньою країною і приєдналася до цілого комплексу ворожих дій проти Російської Федерації». [4]

У цілому, позиція Японії щодо вторгнення Росії в Україну полягає в підтримці мирного вирішення конфлікту та підтримці територіальної цілісності та суверенітету України. Японія активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями в рамках спільних зусиль щодо досягнення миру та стабільності в регіоні. Крім того, Японія підтримує санкції проти Росії та продовжує надавати допомогу Україні у різних сферах.

Що стосується японсько-російських відносин, то їх стан є складним і може бути описаним як спрямований на збереження балансу і взаємовигідний для обох країн. З одного боку, Японія і Росія займають різні позиції стосовно російсько-української війни. Японія виступає відкритою проти анексії Криму Росією, підтримує санкції проти Росії та підтримує територіальну цілісність України. З іншого боку, Росія вважає, що її дії щодо Криму та Донбасу є законними і не погоджується з позицією Японії. [5]

У цьому контексті, японсько-російські відносини зберігають певний рівень співпраці та спрямовані на збереження балансу між геополітичними інтересами обох країн. Наприклад, до 2022 року Японія і Росія продовжують переговори щодо розвитку економічної співпраці, наприклад, шляхом спільних інвестицій та розвитку спільних проєктів в галузі енергетики і транспорту. Японсько-російські відносини в контексті російсько-української війни є складними і пов'язані з багатьма геополітичними та економічними інтересами обох країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. ТСН: Японія відправила в Україну першу військову допомогу URL: <https://tsn.ua/ru/svit/yaponiya-otpravila-v-ukrainu-pervvuyuvoennoyu-pomosch-foto-2003308.html>
2. У Японії обговорюють створення особливого статусу для евакуйованих українців. URL: <https://www.nippon.com/ru/news/yjj2022041300508/>

3. Корсунський С. «Золотий тиждень» японської дипломатії: що робить Японія для зміцнення підтримки України в Азії? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yaponiya-pidtrymkaukrayiny/31831080.html>
4. Гальперович Д. Безпрецедентні кроки. Як змінилася політика Японії щодо Росії після початку війни в Україні? URL: <https://ru.krymr.com/a/yaponiya-rossiyasanktsii-otnosheniya-voyna-v-ukraine-zverstva/31830801.html>
5. Кулінич М. Україна і Японія: глобальне партнерство і ефективна двостороння взаємодія / М. Кулінич // Зовнішні справи. – № 1 – 2011. – С. 54–58.
6. Орлова В. Японія запровадила нові санкції проти Росії через війну в Україні: що заборонили. URL: <https://www.unian.net/world/sankcii-protiv-rossii-yaponiya-obyavila-novyegranicheniya-novosti-mira-11819967.html>

*ГЕЛЬБИЧ Наталія,
студентка катедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Науковий керівник – кандидат політичних наук ЛЕМКО Ю.Р.

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ: ФОРМИ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

На сьогодні українська діаспора у Великій Британії є однією з найбільших чисельних та відіграє важливу роль у взаєминах між Україною й Сполученим Королівством. Щодо кількості українців, які наразі проживають у Великій Британії, за неофіційною оцінкою на середину 2000-х років, українське громадянство мали або вважали себе українцями понад 100 000 осіб. Після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну Велика Британія запровадила спеціальні схеми для українських біженців, видавши заявникам 142,5 тис. віз станом на 28 червня 2022 року. З початком російської агресії на сході нашої країни у 2014 році в діяльності української діаспори виокремився новий напрям, спрямований на всесторонню допомогу Україні. З огляду на це дане дослідження є надзвичайно актуальним на сьогодні. Аналіз допомоги Україні в період широкомасштабної війни, яку надають українці у Великій Британії, може допомогти виявити найбільш ефективні способи підтримки та залучення уваги міжнародної спільноти до проблеми війни в Україні.

Варто зазначити, британський уряд зайняв досить категоричну позицію щодо російської агресії, активно підтримуючи Україну. Він надав близько 4 мільярдів фунтів стерлінгів на військову, гуманітарну та економічну підтримку з часу російської агресії. Згідно Лондонської декларації урядів Великої Британії та України, перша є найбільшим постачальником військової допомоги до нашої країни після Сполучених Штатів, виділивши на це суму 2,3 мільярда фунтів стерлінгів у 2022 році. Також починаючи з 2015 року за допомогою Операції ORBITAL забезпечується навчання військових Збройних сил України.[3]

В декларації було заявлено, що Велика Британія стала першою країною в Європі, яка надала летальну допомогу. Крім того, Сполучене Королівство продовжує очолювати рух для підтримки України у її самозахисті, зокрема, надаючи протитанкову зброю та танки. Військова

допомога для України є стійкою. Відзначається, що підтримка України є однією з пріоритетних завдань Великої Британії, і метою продовження надання допомоги є зміцнення її обороноздатності та забезпечення стабільності на сході Європи.[5]

У тій же декларації британський уряд підтвердив свою готовність надавати гуманітарну допомогу тим українцям, які найбільше її потребують, а також підтримувати бюджет і економіку України. Крім того, Сполучене Королівство обіцяє допомогти відновити енергетичну систему та іншу цивільну критичну інфраструктуру, які були піддані атакам з боку російських збройних сил. З часу вторгнення, Британія вже ввела санкції проти більше ніж 1,2 тис. російських фізичних осіб та понад 120 юридичних осіб.[5]

Свою прихильність до українців демонструє й королівська сім'я Сполученого Королівства. В лютому 2023 року відбулася зустріч президента України В. Зеленського та короля Чарльза III. Президент України висловив подяку уряду та громадянам Великої Британії і підкреслив, що ця країна є найближчим та найважливішим союзником України. Зустріч глави української держави з британським монархом була першою аудієнцією українського лідера у монарха за всю історію відносин між країнами. За даними Офісу Президента, зустріч була успішною і підкреслила важливість співпраці між Україною та Великою Британією.[2] Король Чарльз III та Олена Зеленська відвідали центр прийому переселенців з України у лондонському українському католицькому соборі Пресвятої Родина. Цей центр призначений для українців, які шукають притулок у Великій Британії внаслідок війни. Тут забезпечують можливість відвідувати розмовний клуб англійської мови, заняття з арт-терапії та клуб для матерів і дітей. В рамках ініціативи "Homes for Ukraine" Британія прийняла уже понад 100 тисяч українців.

Маючи підтримку з боку офіційного Лондона представники української діаспори розгорнули широку діяльність, сапрямовану на допомогу та підтримку українців. Починаючи з 2014 року, за словами Романа Лещишина, секретаря відділення Союзу українців у Великій Британії в місті Ковентрі, вони надіслали одяг, амуніцію та продукти харчування для українських солдат в зону АТО, а також допомагали гуманітарною допомогою постраждалим Донецької та Луганської областей. [1]

За початку широкомаштабної війни діаспорна спільнота розгорнула активну діяльність у декількох стратегічно важливих напрямках.

Одним з них є організація мітингів на підтримку України. Масові акції проходили у різних містах Великої Британії, зокрема, у Лондоні, де протестують щодня від початку війни. Інтернет-спільноти української діаспори "London Euromaidan" та "Ukrainian Events in London" започаткували ініціативу, яка збрала тисячі представників різних національностей на Трафальгарській площі та Даунінг-стріті. Мітингарі вимагали, щоб уряд прийняв кроки для зупинення Путіна, відмінив незаконне перетинання російських повітряних суден повітряного простору України, збільшив гуманітарну, військову допомогу та ввів жорсткіші санкції проти РФ. На масових акціях, що відбуваються в різних містах Великобританії, активісти співають Гімн України, скандують гасла "Слава Україні", тримають українські прапори та плакати з гаслами "Stop Putin", "Save Ukraine from Putin's Red Terrorism", "No fly zone over Ukraine now", "Putin, Kill Yourself, not Ukraine" та інші. Аналогічні акції проти московських окупантів відбуваються у Манчестері, Бредфорді, Лідсі, Ноттінгемі та інших містах.[4]

Другим важливим способом підтримки, яку надає українська діаспора, є гуманітарна допомога. Сотні українських волонтерів у Великій Британії координують свої зусилля, щоб зібрати тонни речей першої необхідності для українських біженців. Також важливу допомогу надає Український культурний центр у Лондоні, де активісти збирають та сортують речі першої необхідності для цивільних й військових українців. Зазначимо, що 9 березня Герцог і Герцогиня Кембриджські відвідали центр, зустрівшись з представниками української громади та висловили свою підтримку Україні.[4]

Також значна допомога надходить до України від громадських організацій, зокрема «Association of Ukrainians in Great Britain» та «Association of Ukrainian Women in Great Britain». Вони спільно запустили проект #HelpUkraine, де збирають кошти на гуманітарну допомогу українським біженцям та військовим. Крім того, волонтери й представники цих організацій тісно співпрацюють з Українським Червоним Хрестом та надсилають допомогу. Згідно даних, вони передали 1,25 млн. грн. для надання життєво важливих послуг людям та містам, які постраждали від російської агресії. За сприянням української діаспори нашим захисникам доставляється великий об'єм військової амуніції. Українці, які проживають у Лондоні, організовано та самостійно постачають українській армії шоломи, бронежилети та інші види захисного спорядження.[4]

Ще одним важливим напрямком підтримки є поширення правдивої інформації. Українська діаспора веде активну роботу у своїх групах в соціальних мережах, де поширює важливу інформацію про війну в Україні та злочини російських окупантів на нашій території. Українці діаспори прагнуть допомогти людям зрозуміти, що відбувається насправді та, як російська агресія впливає на життя українців. Вони намагаються протистояти фейковій пропагандистській інформації, що поширюється російськими ЗМІ, та забезпечити широку доступність правдивої інформації про ситуацію в Україні.[1]

Окремим напрямком діяльності українців можна виділити культурну та освітню роботу, яка сприяє збереженню української мови й культури. Вони організують різноманітні заходи, такі як виставки, концерти та лекції, що допомагає залучати увагу громадськості до України та її культурної спадщини.[4]

Підсумовуючи, слід зазначити, з початку широкомасштабної російської агресії на Україні, українська діаспора у різних країнах світу зробила значний внесок у боротьбу за підтримку нашої країни. Дії українців за кордоном стали частиною загальнонаціонального спротиву в цій війні. Наша діаспора проявляє високу ефективність у своїй діяльності й продовжує надавати підтримку. Активна участь українців за кордоном є ключовим елементом для збереження підтримки наших партнерів в боротьбі з агресором.

Завдяки активній діяльності української діаспори в Великій Британії та лобіюванню інтересів України, остання отримала значну підтримку від британської громадськості, засобів масової інформації, політичних лідерів та королівської сім'ї. Це свідчить про сильний патріотизм та відданість Україні серед українців за кордоном, що сприяє підтримці національного духу та є важливим фактором у зміцненні позицій України на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Діаспора України. Велика Британія.[Електронний ресурс] - URL:<https://lpnu.ua/news/diaspora-ukraini-velyka-brytaniia>
2. Зеленський зустрівся з королем Великої Британії Чарльзом III.[Електронний ресурс] - URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3667436-korol-britanii-carlz-zustrivsa-iz-zelenskim.html>
3. У Великобританії назвали розміри допомоги Україні під час війни.[Електронний ресурс] - URL:<https://www.unian.ua/economics/finance/u->

velikobritaniji-nazvali-rozmiri-dopomogi-ukrajini-pid-chas-viyni-na-shcho-pishli-koshti-12138042.html

4. Українці в Британії: хто вони й звідки? [Електронний ресурс] - URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/ukra%D1%97nczi-v-britani%D1%97hto-voni-ta-zvidki/>
5. Declaration between the government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and the government of Ukraine [Електронний ресурс] - URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-ukraine-declaration-of-unity/declaration-between-the-government-of-the-united-kingdom-of-great-britain-and-northern-ireland-and-the-government-of-ukraine>

КРОХМАЛЬНА Зоряна
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник: к.політ.н., ст.викл. ЛЕМКО Ю.Р.

ЗАГОСТРЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

В контексті глобалізації та активізації відносин між державами міграція стала одним із наймасштабніших явищ на міжнародній арені. Стихійні лиха, економічні кризи, війни, терористичні акти, екологічні катастрофи призводять до появи мільйонів біженців по всьому світу. Врегулювання цієї проблеми вимагає значної уваги громадського суспільства, вироблення спільної міграційної політики і поглибленого співробітництва між державами та іншими учасниками міжнародних відносин.

Особливо гострим дане питання постає для України, адже міграція населення ще здавна була характерною особливістю нашої держави. Український народ постійно зазнавав тиску з боку сусідніх країн. Безземелля, жакливі умови праці, депортації, політичні репресії є тими причинами, що відіграли немало роль у переміщенні населення за кордон. Загалом, науковці виділяють чотири хвилі еміграції українців:

- перша тривала з останньої чверті XIX ст. до початку Першої світової війни. Цю хвилю часто називають трудовою міграцією. Виїжджали переважно селяни з українських земель, що тоді належали Австро-Угорській імперії;
- друга міграційна хвиля охоплювала період між Першою і Другою світовими війнами. Вона отримала назву політичної міграції, адже Україну покидали не тільки селяни, а й культурно-освітні та наукові діячі, робітники, землевласники, противники тогочасного режиму. Осередками еміграції в той час були Польща, Чехословаччина, Болгарія, Австрія, Франція, Німеччина, Румунія;
- третя виникла наприкінці Другої світової війни внаслідок вивезення людей до Німеччини на примусові роботи. До цієї групи українських емігрантів також відносять дисидентів, що протистояли владі СРСР;
- остання хвиля міграції, яку ще називають «заробітчанською», триває від здобуття Україною незалежності і до сьогодні. Вона спри-

чинена поганими економічними умовами, що настали після розпаду Радянського Союзу [1, С. 10-11].

Великий сплеск вимушених мігрантів, зумовлений анексією Кримського півострова та війсьними діями на території Донецької, Луганської областей, стався у 2014 році. Багато місцевих мешканців виїхало внаслідок втрати роботи, бізнесу, через власні політичні переконання та чітку проукраїнську позицію, а також з метою збереження здоров'я та порятунку власного життя. Люди, що покидали свої домівки та виїжджали на інші території України, отримували статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО).

11 червня 2017 року вступив у дію безвізовий режим між Україною та ЄС, що надав можливість українцям з біометричними паспортами в'їжджати в Шенгенську зону без попереднього отримання дозволу. Результатом цього став значний міграційний потік з України на західний напрям, тобто в країни-члени ЄС. Особливо багато осіб емігрувало до сусідньої держави – Польщі, зокрема для навчання чи праці. У 2019 році пандемія COVID-19 стала причиною тимчасового сповільнення міграційних процесів, але вже у 2021 році це явище знову активізувалося.

24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила неспровоковане повномасштабне вторгнення в Україну, що стало певною кульмінацією загарбницької війни, яку Кремль розпочав проти України 9 років тому. Своєю військовою агресією Росія похитнула систему безпеки цілого світу, спричинила гуманітарну кризу та потік біженців у масштабах, небачених у Європі ще з часів Другої світової війни.

На даний момент в Україні можна виділити такі види міграції як: внутрішні переміщення всередині країни, незаконне вивезення українських громадян до РФ, імміграція в Україну, міграція за кордон. Початок повномасштабної війни спричинив масові переселення українців в межах держави. Як свідчать дані, наведені Міністерством соціальної політики, станом на 3 червня 2022 року кількість внутрішньо переміщених осіб в Україні становила 4 172 104 особи [2]. Необхідно зазначити й про незаконне вивезення українських громадян до РФ. 17 лютого 2023 року Уповноважений Верховної Ради з прав людини Дмитро Лубінець заявив про 16 207 офіційно підтверджених українських дітей, що перебувають на території Росії [3]. Проте визначити точні дані наразі складно, оскільки йдуть активні бойові дії і значна частина території України залишається тимчасово окупованою.

Оскільки Україна захищає Європу та весь демократичний світ, держави допомагають їй різними способами. Багато країн, зокрема Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Польща, Чехія, Німеччина та інші, запровадили різноманітні програми та механізми прийому біженців. Від початку війни в Україні в США почала працювати спеціальна програма, яка дозволяє українцям отримати дозвіл на в'їзд за спрощеною процедурою. Запроваджений президентом США Джо Байденом механізм *Uniting for Ukraine* чи "Єднання заради України" дає право в'їжджати в Америку та проживати там строком до 2-х років, передбачає можливість подання документів на працевлаштування в країні, відвідування курсів англійської мови, а також фінансову допомогу в залежності від складу сім'ї, віку та місця проживання. Не менш важливою для українських біженців є підтримка Великої Британії. У країні діє візова програма «*Homes for Ukraine*», завдяки якій українці можуть знайти спонсора, що готовий виділити їм житло. Громадянин Британії повинен лише забезпечити українця безкоштовним помешканням терміном від 6 до 12 місяців, проте за власним бажанням спонсори можуть надавати набагато більшу допомогу [4].

За даними аналітичного порталу «Слово і Діло», станом на 22 листопада 2022 р. Польща, Німеччина та Чехія прийняли найбільше українських біженців. У Польщі українці мають можливість отримати статус тимчасового захисту, що дає переселенцям право на працевлаштування, освіту, соціальну допомогу і медичне обслуговування. Для цього громадянин України повинен оформити номер PESEL – ідентифікаційний код з 11 цифр. Німеччина також надає Україні значну підтримку у міграційній сфері, наприклад, безробітним біженцям щомісяця нараховують фінансові виплати. Медичні послуги в державі безкоштовні, проте для працевлаштування, необхідно отримати дозвіл. Щодо Чехії, то протягом перших 6 місяців перебування в країні українці можуть отримувати 5000 крон кожного місяця, потім розмір допомоги зменшується; виплати передбачаються також і для дітей [5]. Варто зазначити, що масовані атаки на енергетичну інфраструктуру восени спровокували нову хвилю міграції з України. У відповідь на це, Європейський Союз та дружні до України держави активізувалися та вжили заходів, щоб бути готовими до ймовірного напливу біженців.

Без сумнівів, масштабна міграція українців призводить до економічної кризи, погіршення демографічної ситуації, відтоку кваліфікованих кадрів та робочої сили, необхідної для майбутньої відбудови

України. Дедалі більше молоді виїжджає за кордон з метою навчання в іноземних закладах освіти з подальшим пошуком місця працевлаштування. Враховуючи це, Національна рада з відновлення України розробила проєкт Плану відновлення України, де окрема увага приділяється питанню міграції українців («Повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави»). Цей документ містить вступну частину, в якій викладено головні принципи, відповідно до яких має удосконалюватися та здійснюватися державна політика у даній сфері, а також три розділи, кожен з яких стосується однієї з цілей Плану. Важливо, щоб влада зберігала зв'язок з тими, хто виїхав, і демонструвала їм швидкі темпи відбудови держави та перспективи для майбутнього розвитку [2].

Отже, повномасштабне вторгнення Росії на територію України спричинило значні міграційні потоки та змусило людей покинути власні домівки в пошуках безпеки. Країни-союзники надають цим людям прихисток і іншу допомогу, необхідну для комфортного життя. Проте уряд повинен вжити всіх можливих заходів для повернення своїх громадян з-за кордону, а також внутрішньопереміщених осіб на попередні місця проживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міністерство освіти і науки України. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і тенденції. 2022. С. 10-11.
2. План відновлення України. «Повернення громадян, які тимчасово переміщені, зокрема за кордон та їх інтеграції в суспільно-економічне життя держави». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.urc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>
3. Кількість незаконно вивезених у росію українських дітей може сягати 150 тисяч. Укрінформ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3671478-kilkist-nezakonno-vivezenih-u-rosiu-ukrainskih-ditej-moze-sagati-150-tisac.html>
4. VisitUkraine.Today. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://visitukraine.today/uk>
5. Слово і Діло. На яку допомогу можуть розраховувати українські біженці у топ-3 найпопулярніших країн. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/22/infografika/suspilstvo/yaku-dopomohu-mozhut-rozrahovuvaty-ukrayinski-bizhenczi-top-3-najpopulyarnishykh-krayin>

СИДОРЕНКО АЛІНА
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник: ЛЕМКО Юлія Романівна

ОСОБЛИВА РОЛЬ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнний стан — це надзвичайний стан, який оголошує уряд під час кризи чи війни. Військовий уряд править країною та обмежує певні громадянські свободи.

Однією з найважливіших ролей ЗМІ під час воєнного стану в Україні було інформування громадськості. ЗМІ виступали як важливе джерело інформації, інформуючи громадськість про останні події та надаючи точну та своєчасну інформацію. Воєнний стан в Україні, як і в будь-якій іншій державі, накладає особливу відповідальність на засоби масової інформації, інформуючи громадськість та забезпечуючи доступ до об'єктивної інформації про ситуацію в країні.

Основна роль ЗМІ в умовах воєнного стану полягає в інформуванні населення про:

Точну та об'єктивну інформацію про поточну ситуацію на військовому фронті та на території країни в цілому. Це має допомогти людям зрозуміти масштаб проблеми, зробити правильний вибір у складній ситуації та не допустити поширення паніки.

Дії уряду та військового командування в режимі надзвичайного стану;

Поради щодо безпеки і захисту, а також інструкції про те, як поводитися в умовах воєнного стану. ЗМІ мають детально розповідати про те, як поводитися в умовах воєнного стану, як убезпечити себе та своїх близьких від можливих небезпек. ЗМІ повинні надавати інформацію про те, як можна отримати допомогу в разі потреби та як допомогти військовослужбовцям та жителям зони бойових дій.

Дії громадських організацій та волонтерів, які надають допомогу військовим та жителям зони бойових дій;

Приклади героїзму та відваги українських військовослужбовців, які борються за захист країни.

Однак, ЗМІ повинні діяти зі спеціальною увагою та обережністю, перевіряти джерела інформації, уникати поширення фейків та непе-

ревірених новин. У такий період недостатньо просто швидко розповідати новини, необхідно збирати та аналізувати факти, дотримуватися стандартів журналістики та етичних норм.

ЗМІ повинні бути незалежними та об'єктивними в своїй діяльності, уникати політизації своєї діяльності та стежити за дотриманням етичних стандартів

Важливо усвідомлювати особливу роль засобів масової інформації в умовах воєнного стану та поважати роботу працівників ЗМІ, адже саме журналісти можуть надавати розголосу тим чи іншим фактам воєнних злочинів та гуманітарних катастроф, привертаючи увагу міжнародної спільноти.

Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну журналістська спільнота об'єдналась і єдиним фронтом виступила проти російської пропаганди, руйнуючи хворі фантазії кремлівських наративів. Держава Україна розуміє і високо цінує внесок представників українських та іноземних ЗМІ в інформаційну політику країни.

В умовах воєнного стану розвідувальні дані мають бути збалансованими та обмінюватися, оскільки ворог постійно стежить за розвідувальним полем для протидії українському гарнізону.

Одним із протиріч у сучасному журналістському середовищі є використання фотографій та зображень українських міст в обороні. Журналісти намагаються передати атмосферу, але побоюються, що інформація може зашкодити військовим і мирним жителям.

Встановлено, що журналісти могли збирати інформацію одразу після обстрілу місця бойових дій. Однак оприлюднення фотографій і відеозаписів дозволено після 12 годин для військового використання та 3 годин для цивільного використання. Військові органи просять протягом доби після інциденту надати ЗМІ додаткову інформацію щодо руйнувань, завданих діями противника.

Сьогодні Україна змушена робити більше, ніж стримувати російську агресію, а також захищати цифровий простір від кібератак в додаток. Саме так і проголосив президент Володимир Зеленський в американському інтерв'ю з Washington Post.

Російська пропаганда відіграла іронічну роль у російсько-українській війні, використовуючи протизаконні методи та способи поширення інформації. Російська пропаганда не може існувати в конкурентних умовах. Тож, окупувавши нову територію, перше, що зробила Росія, це позбавила її жителів доступу до українських ЗМІ. Після того,

як Росія почала окупацію півдня України, вона почала транслювати телеканали «Перший Крим» і «Крим» у підкорених населених пунктах Херсонської області.

На початку березня РНБО вирішила вивести в ефір телепрограму "Єдині новини". Метою рішення є забезпечення доступу до реальної, об'єктивної та перевіреної офіційної інформації про хід війни та загальну ситуацію в країні. Цей телемарафон доступний на всіх каналах у всіх форматах. Трансляції марафону тривають на всіх доступних каналах мовлення.

Підсумовуючи, у нас є проблема у формі потужної дезінформації, ворожої пропаганди на окупованих територіях України тощо. Проте ЗМІ відіграють особливу роль під час воєнного стану в Україні, слугуючи важливим джерелом інформації, формування громадської думки та притягнення влади до відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. An interview with Ukrainian President Volodymyr Zelensky By Isabelle Khurshudyan. URL: <https://www.washingtonpost.com/nationalsecurity/2022/08/16/zelensky-interview-transcript/>
2. Закон України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 51, ст.421)
3. Рада Національної Безпеки і Оборони України. Рішення від 18 березня 2022 року, введено в дію Указом Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»
4. Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні"» м. Київ 24 лютого 2022 року № 2102-IX
5. Діяльність ЗМІ під час воєнного стану. URL: <https://law-in-war.org/diyalnist-zmi-pid-chas-voyennogo-stanu/>

ПРОГРАМИ З ГРОМАДСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ НАТО В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

З початком повномасштабного військового вторгнення росії в Україну НАТО стала майданчиком для обговорення та сприяння новому формату забезпечення оборонної підтримки України шляхом створення Контактної групи під егідою США, так зв. формату «Рамштайн» (за назвою Базис Повітряних сил США «Рамштайн» в Європі, де 27 квітня 2022 р. відбулося перше засідання Групи), що наразі об'єднує вже близько 50 країн, а також навчальним хабом та консультативним органом.

Станом на сьогодні інформування громадськості про співробітництво України з НАТО здійснюється за допомогою Центру інформації та документації НАТО та Офісу зв'язку НАТО в Україні. Зокрема, у серпні 2021 р. Указом Президента України було впроваджено в дію Стратегію комунікації державної політики євроатлантичної інтеграції України на період до 2025 року.

Найбільшої уваги заслуговують різні навчальні курси/програми в рамках громадської дипломатії НАТО. Так, з 13 по 17 лютого 2023 року в м. Рим, Італія проходила зустріч з представниками Програми НАТО з удосконалення військової освіти (Defense Education and Enhancement Programme, NATO DEEP). Навчальна секція НАТО з розвитку індивідуальної підготовки та освіти (Training Group Task Group for Individual Training and Education Developments, NTGTG IT&ED ADL) спільно з представниками, делегатами та гостями з двадцяти країн, в тому числі з України, провели сесії з розробки стандартів військової освіти, відкриті дискусії та презентації від експертів. Також було організовано візит до Центру передового досвіду НАТО з моделювання та симуляцій. Під час перебування в Римі українська делегація зустрілася з керівництвом Оборонного коледжу НАТО [4].

Водночас, в рамках програми НАТО з удосконалення військової освіти (NATO DEEP) був проведений семінар з питань специфіки середовища віртуальної реальності, який зібрав учасників з України, Норвегії та НАТО DEEP. Під час презентацій, дискусій та практичних

занять, які відбулися 6-9 лютого 2023 р. в Хамарі (Норвегія), представники Національного університету оборони України імені Івана Черняховського (НДУУ), Норвезького оборонного університетського коледжу (NDUC), НАТО DEEP eAcademy та норвезькі ІТ-компанії (Fynd) спільно зосередилися на можливих сферах співпраці та потребах української сторони. Також учасників поінформували про ініціативи НАТО DEEP eAcademy щодо XR та сфери штучного інтелекту, як спеціального предмету програми сертифікації електронних інструкторів. Було обговорено важливість курсу VR ADL «Захист цивільного населення» (який зараз розробляється NDUC) у контексті освітніх потреб української сторони та інших країн-партнерів НАТО DEEP [2].

Також на початку березня 2023 р. в рамках Програми НАТО з удосконалення військової освіти (НАТО DEEP) Національний університет оборони України (НУОУ) у тісній співпраці з Литовською військовою академією імені генерала Йонаса Жемайтиса) організували курс «Здобуті уроки російсько-української війни: джерела, хід, прогноз». Це був перший курс, на якому військові ділилися досвідом, здобутим у війні. Водночас, метою курсу є розбудова можливостей збройних сил країн-союзників і партнерів, шляхом вивчення досвіду російсько-української війни. Даних захід фокусується на спільному баченні сучасного безпекового середовища, створенні форуму для генерації та обміну новими ідеями, а також формуванні взаємовигідних освітніх і наукових мереж. У курсі взяло участь близько 70 представників. Вісім спікерів від НУОУ представили 14 тем для обговорення: «Передумови російсько-української війни», «Стратегії сторін у війні», «Національний спротив і територіальна оборона», «Стратегічні комунікації: досвід України», «Хронологія та уроки з кібератаки на критичну інформаційну інфраструктуру України» [3].

Також варто згадати про НАТО TIDE Hackathon - щорічне змагання, яке проводить Командування НАТО з трансформації для пошуку інноваційних рішень та розв'язання проблем взаємосумісності Альянсу. Даний захід є частиною циклу подій, мета яких – покращити взаємосумісність НАТО та союзників через пошук інноваційних рішень та підходів. У TIDE Hackathon 2023 взяли участь понад сто кіберфахівців з 26 команд, які представляли 13 країн-членів і партнерів НАТО. Україну представляли переможці Національного оборонного хакатону 2022 – по дві команди з Департаменту кіберполіції Національної поліції України (First-C.O.P і NEXT-C.O.P) та від компанії SoftServe

(Валькірія-1 і Валькірія-2). Також у змаганні брали участь дві команди Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (KRAB та SSSCIP LAB) та команда Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут. За результатами Хакатону команда «Валькірія-1» посіла перше місце у завданні зі створення дашборду для аналізу показників ефективності учасників навчання SWIX щодо їхнього прогресу у досягненні взаємосумісності. Друге місце у цьому завданні посіла команда ДССЗ3І – KRAB. А команда з Військового інституту телекомунікацій отримала приз за інноваційне рішення за результатами розв'язання завдання із побудови концепції візуальної навігації для малих БПЛА [1].

Також під час заходу представники Центру інновацій та розвитку оборонних технологій Міністерства оборони України презентували учасникам NATO TIDE Hackathon 2023 українську новітню розробку – систему Delta. Команда розробників Delta двічі ставала переможцями NATO TIDE Hackathon – у 2017 та 2018 роках. Цього року офіцерів Центру інновацій запросили на Хакатон як доповідачів – для обміну досвідом зі спільнотою НАТО та презентації власних розробок [1].

Важливо наголосити на просвітницькій роботі з молоддю. Так, за підтримки Центру інформації та документації НАТО в Україні, а також Мережі захисту національних інтересів АНТС проводиться вже 3-я платформа Молодіжна модель ПА НАТО з українськими студентами, що стартувала 5 квітня 2023 р. Дана програма покликана зміцнити євроатлантичний орієнтир України шляхом надання ініціативній молоді знань і навичок, пов'язаних з сучасними викликами євроінтеграції у період воєнного стану. Станом на сьогодні 230 студентів з 47 навчальних закладів України стали учасниками даного заходу. Протягом двох місяців вони слухатимуть лекції від провідних експертів України, Європи та США. Також в рамках програми молодіжної платформи студенти першої та другої Моделі молодіжної Парламентської асамблеї НАТО відвідали штаб-квартиру НАТО у Брюсселі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Команда української кіберполіції увійшла в п'ятірку лідерів на NATO TIDE Hackathon 2023/ Урядовий портал. 03.03.2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/komanda-ukrainskoi-kiberpolitsii-uviishla-v-piatirku-lideriv-nato-tide-hackathon-2023>

2. Towards complex VR solutions for the military education and training / NATO DEEP Programme. 11/02/2023. URL: <https://deepportal.hq.nato.int/eacademy/deep-ukraine/towards-complex-vr-solutions-for-the-military-education-and-training/>
3. NATO in Ukraine / Facebook. 03/03/2023. URL: <https://www.facebook.com/NATOinUkraine/posts/215186584376094/>
4. Департамент військової освіти і науки Міністерства оборони України / Facebook. 17.02.2023. URL: <https://m.facebook.com/DepartmentMilitaryEducationScienceMOD.UA/photos/a.102634205184009/116043977176365/?type=3>

БАТЮК Яна
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – к.політ.н., професор Леся ДОРОШ
Національний університет «Львівська політехніка»

ФОРМУВАННЯ НОВИХ ЕФЕКТИВНИХ МІЖНАРОДНИХ АЛЬЯНСІВ У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Російська агресія в Україні стала серйозною загрозою для безпеки та стабільності Європи та світу. Повномасштабна війна в Україні змусила весь світ задуматися про ефективність наявних міжнародних альянсів у сфері безпеки та оборони. Чи спроможні ці альянси забезпечити мир і стабільність у світі або ж потрібно утворити нові? Сьогодні, насамперед внаслідок агресивних дій Росії, великим альянсам все складніше підтримувати міжнародний мир і безпеку. Необхідно знайти шляхи для співпраці між державами та формування нових міжнародних альянсів, у тому числі невеликих, які допоможуть зберегти мир та безпеку у регіоні та у світі в цілому.

Великого значення сьогодні набувають гнучкі регіональні формати, у яких бере участь Україна, такі як, до прикладу, «Люблінський трикутник», «Асоційоване тріо», «Квадрига» та «Кримська платформа». Ці формати відображають нову активну зовнішню політику України і спрямовані на створення поясу безпеки й процвітання для України та регіону між Балтійським і Чорним морями [3]. Зокрема «Люблінський трикутник» є яскравим прикладом нового підходу у міжнародній політиці зі створення регіональних альянсів. Діяльність України у рамках «Люблінського трикутника» закріплена в нещодавно затвердженій «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» як один з важливих нових міжнародних форматів взаємодії нашої держави з іншими країнами. Також цікавим та перспективним є формат «Асоційованого тріо» України, Грузії та Молдови. «Асоційоване тріо» – тристоронній формат посиленої співпраці вказаних країн з європейської інтеграції, що був започаткований 17 травня 2021 року під час спільного візиту глав зовнішньополітичних відомств Молдови та Грузії в Україну [2].

Ще одним кроком у формуванні нових міжнародних альянсів є продовження співпраці з регіональними блоками та організаціями. Так, Україна може співпрацювати з країнами, які належать до «Схід-

ного партнерства» та регіону Центральної Європи, такими як Грузія, Молдова, Польща та інші. Співпраця з цими країнами може забезпечити Україні значну підтримку у регіоні та збільшити шанси на гарантування безпеки.

Іншим кроком у формуванні нових міжнародних альянсів для України є співпраця з іншими країнами, які також зацікавлені в забезпеченні міжнародної безпеки та мають досвід відповідних дій. Йдеться про такі країни, як США, Велика Британія, Канада та інші. Співпраця з цими країнами може допомогти Україні забезпечити необхідну міжнародну підтримку та допомогу у забезпеченні безпеки в контексті російсько-української війни.

Варто також звернути увагу на ідею, яку висунув Володимир Зеленський під час звернення до Конгресу Сполучених Штатів Америки у березні 2022 про створення нового союзу U-24 – United for peace – «союз відповідальних держав, які мають силу й совість, щоб зупинити конфлікти негайно» [1]. Ідея цього союзу полягає у швидкій та ефективній реакції на будь-яку агресію за перші 24 години. Також було зазначено, що таке об'єднання могло б надавати допомогу і тим, хто переживає стихійні лиха, техногенні катастрофи, хто став жертвою гуманітарної кризи чи епідемії [1]. Наразі ця ідея була відкладена.

Важливо розуміти й перспективність формування нових форматів співпраці у тій чи тій сфері взаємодії держав. Так, варто згадати, що у 2023 році Україна долучилася до міжнародних зусиль протидії сексуальному насильству під час війни через участь у новоствореному Глобальному альянсі з попередження сексуального насильства. Завдання Глобального альянсу – ефективно і значуще включення постраждалих від сексуального насильства до розробки та реалізації політик на міжнародному та національному рівнях. Таке включення постраждалих означає створення умов для надання послуг і задоволення потреб постраждалих, а також постійний діалог з ними», – зазначила Урядова Уповноважена з питань гендерної політики Катерина Левченко, Віце-голова української делегації у Нью-Йорку [4].

У формуванні нових міжнародних альянсів у контексті російсько-української війни важливою є роль дипломатичних зусиль та комунікації. Україна може використовувати різні форми публічної дипломатії, такі як міжнародні конференції, форуми, виставки та інші заходи, щоб презентувати свої досягнення, залучати інтерес та увагу до своїх проблем, а також забезпечувати активний діалог з представника-

ми інших країн та міжнародних організацій. У цьому процесі необхідно не лише підтримка держав-учасниць, а й співпраця з міжнародними організаціями та громадськими організаціями. Окрім цього важливо враховувати інтереси кожної сторони та встановлювати конструктивний діалог між усіма учасниками існуючих та майбутніх альянсів.

Одним з можливих засобів формування нових міжнародних альянсів є розвиток економічних відносин з іншими державами. Наприклад, Україна може розширювати торговельні відносини з країнами Європейського Союзу та Азії, а також залучати інвестиції з цих регіонів для підтримки свого економічного розвитку. Це може стати основою для встановлення нових міжнародних партнерств та альянсів, які будуть сприяти зміцненню позицій України на міжнародній арені.

Залучення громадськості та неприбуткових організацій може також допомогти Україні в формуванні нових міжнародних альянсів. Наприклад, громадяни можуть використовувати різні форми громадської активності, такі як петиції, мітинги, демонстрації та інші форми протесту, щоб привернути увагу до проблем України та залучити підтримку з боку міжнародної спільноти. Неприбуткові організації, такі як громадські рухи, благодійні фонди та інші можуть також відігравати важливу роль у формуванні нових міжнародних альянсів, сприяючи розвитку партнерських відносин з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Отже, формування нових ефективних міжнародних альянсів у контексті російсько-української війни є важливим завданням для подальшого розвитку та посилення України. Для досягнення цієї мети Україна може використовувати різні засоби, включаючи розвиток економічних відносин з іншими країнами, дипломатичний вплив та залучення громадськості та діяльності неприбуткових організацій. Важливо, щоб Україна продовжувала сприяти розвитку міжнародної співпраці та встановлювати партнерські відносини з іншими країнами та міжнародними організаціями, що сприятиме зміцненню її позицій на міжнародній арені та допоможе забезпечити безпеку та стабільність в регіоні та світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зеленський В.О. Воєнні промови І, Лютий – Березень 2022 / Зеленський В.О. [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/books/edition/%D0%92%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D1%96_

%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_I_%D0%9B%D1%8E%D1%82%D0%B8%D0%B9/CMZuEAAAQBAJ?hl=uk&gbpv=0;

2. Кулеба Д. Асоційоване тріо створює нові європейські можливості для України, Грузії та Молдови / Д. Кулеба [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-asocijovane-trio-stvoryuye-novi-yevropejski-mozhливosti-dlya-ukrayini-gruziyi-ta-moldovi>;
3. Регіональні альянси – новий ефективний підхід у міжнародній політиці [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/351949>;
4. Україна співгодуватиме у новоствореному глобальному альянсі з попередження сексуального насильства під час війни [Електронний ресурс]. Міністерство юстиції. – 2023. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/ukraina-spigolovuvatime-u-novostvorenomu-globalnomu-alyansi-z-poperedjennya-seksualnogo-nasilstva-pid-chas-viyini>;
5. Çakmak Cenap. The Role of Non-Governmental Organizations in the International System: Theory and Practice. Journal of International Studies [Електронний ресурс] / Cenap Çakmak. – Режим доступу: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/19438>;

ВІЗНЯК Вікторія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – к.політ.н., проф. Леся ДОРОШ
Національний університет «Львівська політехніка»

КЛЮЧОВІ ФОРМИ ПІДТРИМКИ КРАЇНАМИ БАЛТІЇ УКРАЇНИ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Хитра та підступна війна Росії проти України, розпочата у 2014 році, назавжди змінила європейську історію. Європа та весь світ об'єдналися заради однієї мети – зберегти незалежність України та забезпечити поразку Російської імперії.

Впродовж року повномасштабної війни Україна отримала рекордну допомогу від союзників. Це була не лише військова допомога, а й гуманітарна та допомога біженцям, які тікали від звірств Росії. В першу чергу, серед держав, що беззастережно підтримали Україну, потрібно виділити Польщу, Литву, Латвію і Естонію, які сьогодні пліч-о-пліч з Україною борються проти російської збройної агресії. Їхні громадяни надсилають великі обсяги гуманітарної допомоги, надають притулок, організують акції протесту та благодійні концерти, а політики відстоюють українські інтереси на міжнародній арені. Підтримка згаданих вище країн посилилася, коли проти України почалася тотальна війна з бомбардуваннями і ракетними обстрілами усіх українських міст і великим наступом військ не лише на схід, де бої тривали вісім років, а й на всю країну.

Варто відзначити особливу роль країн Балтії у протистоянні російській агресії. Країни Балтії поділяють тісні історичні та культурні зв'язки з Україною, спільне трагічне минуле в складі СРСР та боротьбу за незалежність (варто згадати «Балтійський шлях» у 1989 році, коли Латвія мала понад 2 мільйони жителів, Литва та Естонія організувала унікальну акцію громадянського опору, в якій взяли участь і українці). Відтак, усвідомлюючи ціну свободи та загрозу повторної російської окупації, громадяни цих країн прагнуть допомогти Україні покласти край правлінню В. Путіна. Країни Балтії надали і продовжують надавати Україні безпрецедентну багатогранну допомогу: політичну, дипломатичну, гуманітарну, медичну, прийняли біженців та організували серію культурно-мистецьких заходів на підтримку України.

Напередодні повномасштабного вторгнення Росії в Україну Литва та Латвія надали Україні зенітно-ракетні комплекси Stinger (13 та 22 лютого 2022 року відповідно). Власне, саме Литва стала країною, яка одна з перших надіслала в Україну такі комплекси, які виявились незамінними у боротьбі з російським агресором. Окрім цього 8 лютого Естонія надала Україні мобільний військовий госпіталь швидкого розгортання, який може обслуговувати окрему бригаду.

Латвія є однією з провідних країн ЄС у наданні військової допомоги Україні, надаючи надзвичайно інтенсивну підтримку українським Збройним Силам. Наступного дня, коли розпочалось повномасштабне вторгнення, 26 лютого 2022 року, вона доставила в Україну 30 вантажівок індивідуального військового спорядження та припасів, зокрема бойові каски, сухі пайки та медичне приладдя. 2 березня уряд Латвії виділив на допомогу Україні 2,4 мільйона євро, з яких 1,2 мільйони євро було спрямовано на забезпечення збройних сил озброєнням і технікою (інша половина – на гуманітарну допомогу). 3 березня 2022 року Латвія надала збройним силам 90 безпілотників, подарованих комерційними компаніями. Станом на 21 квітня 2022 року, за даними посольства України в Латвії, загальний обсяг наданої військової допомоги перевищує 200 млн євро, що становить третину оборонного бюджету Латвії [4, с. 5].

Не менш активно й Литва розширює масштаби допомоги Україні, постачаючи Україні необхідне озброєння (ракти, ПТРК, гранати, боєприпаси, кулемети тощо). Вже 23 березня 2022 року було виділено додаткові €10 млн військової допомоги та постійної підтримки від цієї країни. Водночас слід зазначити, що країни Балтії часто першими постачають зброю, яку Україна запитує у іноземних партнерів і НАТО. У контексті широких дискусій між деякими великими країнами ЄС і НАТО (зокрема, Німеччиною та Литвою) щодо постачання Україні важкого наступального озброєння напередодні вирішальних боїв на сході та півдні країни, Литва все ж першою надіслала необхідні важкі міномети для ЗСУ. Загальна вартість усієї переданої з Литви військової допомоги (35 одиниць різного озброєння) сягнула десятків мільйонів євро. Окремим напрямом є навчання українських військовослужбовців у Литві.

За обсягом військової допомоги Україні Естонія займає абсолютне лідерство серед країн Балтії та інших країн. Крихітна 1,3-мільйонна країна найбільше допомогла Україні у військовому плані. 8 квітня 2022

року представники цієї країни передали в Україну 1377 тонн переважно летальної зброї на суму 222 млн євро, зокрема FGM-148 «Javelin», дев'ять гаубиць Д-30, протитанкові міни, стрілецьку зброю, боеприпаси, засоби захисту, 13 транспортних засобів, 50 тис. сухих пайків тощо. За ці два місяці Таллінн передав Україні лише ПЗРК «Javelin» на суму третини річного оборонного бюджету країни [4, с. 5].

У березні 2022 р. три парламенти згадуваних держав закликали запровадити безпольотну зону над Україною, перш ніж визнати агресію та військові злочини Росії геноцидом проти українського народу. Президенти та інші політики з усіх трьох країн кілька разів відвідували Україну під час війни, щоб висловити свою підтримку. В Естонії в угоді про формування урядової коаліції чітко прописана підтримка України та українських біженців. Аналітики «Foreign Policy» стверджують, що глава уряду Кая Каллас є найбільш безкомпромісним лідером у Європі, за винятком В. Зеленського [2]. Чинний міністр оборони Естонії Ханно Певкур запам'ятався тим, що на естонському телебаченні виконав українською мовою пісню «Брати-українці» [2]. Литва, Латвія та Естонія разом із Польщею та Фінляндією найбільш агресивно наполягали на забороні російського туризму в ЄС. У серпні країни Балтії офіційно припинили видавати візи росіянам, Естонія припинила видавати росіянам туристичні візи в березні, а в серпні обмежила в'їзд за дійсними шенгенськими візами, виданими цією країною. З 19 вересня країни Балтії та Польща навіть запровадили обмеження на в'їзд для власників шенгенських віз з інших країн [3].

Країни Балтії також прийняли десятки тисяч українських біженців. У Литві налічувалось 62 тис. осіб з України. Журналісти повідомляють, що 16 000 із 36 000 біженців працездатного віку знайшли роботу [3]. За офіційними даними, у литовських школах у липні навчалось 22 тис. українських дітей, з них 10 тис. – у литовсько-мовних школах, решта – переважно в російсько- чи польськомовних школах. У квітні у Вільнюсі відкрито литовську філію Міжнародної української школи [1, с.1].

Волонтерські організації Литви доклали надзвичайних зусиль, щоб українці почувалися у цій країні як вдома. Організація «Stiprūs kartu» («Сильні разом») організовує житло для тисяч українців. Його засновник, журналіст Едмундас Якілайтіс, розповів, що волонтери почали готуватися до прийому українських біженців за два тижні до російської атаки – створювали базу даних, відео та банери для ЗМІ [2].

Найвідомішим прикладом литовської солідарності є збір коштів на комплекс «Байрактар». 25 травня литовський телеведучий і засновник Laisvės TV Андрюс Тапінас оголосив про збір коштів на купівлю дрона для України. За три дні литовці зібрали заплановані €5 млн [2].

Підсумовуючи варто процитувати виступ Президента України Володимира Зеленського перед парламентом Литовської Республіки 12 квітня 2022 року, в якому була оцінена підтримка України та лідерські позиції в підтримці країни: «Якби всі у Європі були такими ж принциповими й так само поважали б цінності Європи, як ви у Литві (і ми пишаємось вами), то я впевнений, що російське керівництво точно не могло б сподіватися, що їм усе зійде з рук. Можливо, і війни цієї не було б. Рішення про її початок не наважилися би ухвалити... Саме такого лідерства зараз потребуємо» [4, с. 9]. Безперечно, цю тезу можна екстраполювати на Латвію та Естонію, які разом із Польщею є головними голосами України в Європейському Союзі. Можна сказати, що будь-які політичні заяви, запровадження санкцій проти Росії, постачання зброї та будь-яка інша форма підтримки – це не просто слова з боку країн Балтії. Уряди та народи цих країн роблять все, щоб нарешті повністю припинити російську агресію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Відкриття Міжнародної української школи у Вільнюсі [Електронний ресурс]. Посольство України у Литовській Республіці. – 2022. – Режим доступу: <https://lithuania.mfa.gov.ua/news/vidkrittya-mizhnarodnoyi-ukrayinskoyi-shkoli-u-vilnyusi>;
2. Ерман Г. Балтійська солідарність. Як Литва, Латвія та Естонія допомагають Україні і кому це не подобається / Георгій Ерман [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62755030>;
3. Заборона Польщі та країн Балтії на в'їзд росіян із шенгенськими візами набула чинності [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3574418-zaborona-polsi-ta-krain-baltii-navizd-rosian-iz-sengenskimi-vizami-nabula-cinnosti.html>;
4. Сухобокова О.О. Політична та військова допомога країн Балтії Україні у перші місяці повномасштабної російсько-української війни / Сухобокова О.О [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6298/13333-1>;

ВАЙДА Юлія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – к.політ.н., проф. Леся ДОРОШ
Національний університет «Львівська політехніка»

ФЕМІНІСТИЧНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Визначення та реалізації зовнішньополітичних завдань будь-якої держави вимагає врахування чималої кількості чинників, у тому числі гендерного характеру. Сьогодні в Україні існує досить обмежене розуміння феміністичної зовнішньої політики (ФЗП), яка здебільшого зводиться до питань гендерної рівності на дипломатичній службі. Водночас у світі стає все більше країн, які ратифікують власні варіанти феміністичної зовнішньої політики, що дозволяє говорити про становлення певного тренду. Гендерно збалансована та антидискримінаційна політика у різних сферах має стати однією з передумов співпраці з міжнародними партнерами і в контексті післявоєнної відбудови України. Цілями феміністичної зовнішньої політики часто називають, хоча і не обмежуються цим переліком, такі: боротьба проти сексуального насильства та сексизму; освіта жінок та дівчат, а також чоловіків та хлопців; економічна емансипація жінок у всьому світі; залучення жінок у політику та процес прийняття рішень; залучення жінок у мирні переговори та процес підписання угод; відповідність внутрішньої політики, виконання тих же принципів всередині держави, як і в зовнішній політиці; просування прав людини, зокрема прав меншин, та залучення громадянського суспільства; антимілітаристська політика, яка ставить у пріоритет мир та безпеку, а не розширення військової сили тощо [1].

Сьогодні у світі є сім держав, які реалізують зовнішню політику, яку вони характеризують як феміністичну: Швеція, Канада, Люксембург, Франція, Мексика, Іспанія та Лівія. Проте феміністична зовнішня політика Швеції є найдавнішою та найповнішою: у 2014 році Міністр закордонних справ Швеції Маргот Вальстрем оголосила про впровадження першої у світі феміністичної зовнішньої політики. Ці зусилля тоді, за визнанням самої М. Вальстрем, були сприйняті суспільство та

урядом з підозрою, оскільки мало хто вірив в успіх такої політики [3]. Декілька років потому Канада ініціювала власну Політику міжнародної допомоги феміністкам, яка була покликана продовжити реалізацію принципу гендерної рівності на міжнародній арені. Наприкінці 2018 року у Люксембурзі було сформовано коаліційний уряд, який оголосив, що буде просувати феміністичну зовнішню політику. Того ж року Франція оновила свою Міжнародну стратегію гендерної рівності, посилаючись на феміністичну зовнішню політику, а через рік у статті, написаній до Міжнародного жіночого дня 2019 року, явно проголошуючи феміністську зовнішню політику [5].

Шведський підхід є найбільш ретельним та поширюється на всі сфери зовнішньої політики та прагнення просувати гендерну рівність, не завдаючи шкоди зовнішньополітичним пріоритетам. ФЗП Швеції охоплює три сфери:

- 1) зовнішньої політики та національної безпеки;
- 2) співпраці та розвитку;
- 3) торговельної політики та просування [3].

Після успішного досвіду Швеції із впровадження ФЗП, у червні 2017 року Канада започаткувала Політику міжнародної допомоги феміністкам (ПМДФ). Заява про це прозвучала під час першої каденції прем'єр-міністра Джастіна Трюдо. Проте у ПМДФ не було включено сфери оборони та торгівлі, а здебільшого окреслено прихильність Канади феміністичному підходу задля допомоги розвитку країни [4]. Веб-сторінка уряду Канади, присвячена ПМДФ, містить пункт, що описує феміністичну зовнішню політику Канади так: «Феміністська зовнішня політика, яка застосовує феміністичну лінзу до всіх аспектів канадської міжнародної участі, включаючи Політику міжнародної допомоги феміністкам, входить у Канадський національний план дій щодо жінок, миру та безпеки, Інклюзивний підхід Канади до торгівлі та Нову оборонну стратегію» [4].

ПМДФ включає шість пріоритетних напрямків:

- 1) гендерна рівність та розширення прав і можливостей жінок і дівчат;
- 2) «людська гідність», що є загальним терміном, який включає доступ до медичної допомоги, освіти, харчування та своєчасного надання гуманітарної допомоги;
- 3) «зростання, яке працює для всіх», зосереджуючись на розширенні економічних прав і можливостей жінок, розвитку підприємництва;

- 4) кліматичний аспект та його вплив на життя жінок та дівчат;
- 5) доступ жінок до управління;
- 6) жінки в контексті миру і безпеки.

Для цілей моніторингу та оцінки Канади у цій сфері було досліджено ключові показники ефективності в кожній із шести сфер ПМДФ, та прийнято зобов'язання щорічно збирати дані та оприлюднювати їх [4].

Наприкінці 2018 року уряд Люксембургу оголосив у своїй коаліційній угоді, що він здійснюватиме феміністичну зовнішню політику [2]. Політика Люксембургу передбачає те, що країна буде сприяти дипломатичному діалогу в Європі та в усьому світі, зокрема: соціально-політичному представництву жінок; рівним можливостям жінок, зокрема в освіті, працевлаштуванні, соціальних службах, сфері здоров'я, права на землю та власність; захисту сексуального та репродуктивного права жінок; забезпеченню прав лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів та інтерсексуалів [2].

Крім того, ініційовано феміністичну зовнішню політику Франції, про яку говорилося на багатьох глобальних форумах, але її положення досі не було опубліковано в жодному загальнодоступному нормативно-правовому акті [5]. Одним із найбільш наближених документів є стратегія гендерної рівності, яка стосується лише французької зовнішньої допомоги. До публікації цього документу французька зовнішня політика не була чітко визначена як феміністична, хоча таке трактування було вжито тільки стосовно французького мандату на підтримку прав жінок та становлення феміністичного громадянського суспільства як способу захисту інтересів Франції на міжнародній арені [5].

Для України поняття «феміністична зовнішня політика» є дуже новим і маловідомим. Необхідність збільшення присутності жінок на дипломатичній службі, як в українському спеціалізованому середовищі, так і серед дипломатів, часто включається в концепцію феміністичної зовнішньої політики. Мало говориться про те, чи одночасно створюються умови для того, щоб жінки рухалися далі кар'єрними сходами, а також те, що гендерні питання мають пронизувати всі інші державні політики – соціальну, освітню, економічну тощо, – зазначає Дарія Гайдай, віце-керівник Офісу віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції [1]. Водночас завдання гендерного мейнстрімінгу в усіх сферах наразі є одним із найбільш актуальних, яке стоїть перед українською дипломатією – як у світлі необхідності

продовження внутрішніх реформ, так і в контексті співпраці з міжнародними партнерами.

Окрім цього забезпечення гендерної рівності в секторах безпеки і оборони України є «одним із головних пріоритетних напрямів національної політики у сфері євроатлантичної інтеграції», відповідно до стандартів і рекомендацій НАТО [1]. Прогрес, якого Україна досягла у сфері гендерної рівності за останні роки, в тому числі в секторах безпеки та оборони, став одним із чітких аргументів на підтримку того факту, що ми є прогресивною демократією, яка може бути рівноправним партнером із західними демократіями. Україна завжди отримувала вигоду від досягнень у цій сфері. Йдеться не лише про збільшення кількості жінок у владі. Системні зміни важливі для забезпечення рівних прав і можливостей у всіх сферах.

Отже, питання феміністичної зовнішньої політики є актуальним для України сьогодні на двох рівнях: внутрішні процеси та взаємодія з міжнародними партнерами. Враховуючи сучасні світові тенденції та пріоритети, з якими стикається українська дипломатія, доцільно розглянути ініціювання української феміністичної зовнішньої політики, у рамках якої буде надаватись висока пріоритетність таким питанням, як захист прав людини, інклюзія, гендерна рівність, боротьба з сексуальним та гендерно зумовленим насильством, захист маргінальних груп тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гербер Є., Шелест Г. (2023). Чи готова Україна до феміністичної зовнішньої політики? Українська призма. URL: <http://prismua.org/wp-content/uploads/sukr-final.pdf>;
2. Accord de coalition 2018-2023 (2018). Government of Luxembourg. September 16, 2021, URL: <https://gouvernement.lu/en/publications/accord-coalition/2018-2023.html>;
3. A Feminist Government (2018). Government of Sweden. October 3. URL: <https://www.government.se/government-policy/a-feminist-government/>;
4. Canada's Feminist International Assistance Policy (2018). Government of Canada. URL: http://international.gc.ca/world-monde/issues_developpementenjeux_developpement/priorities-priorites/policy-politique.aspx?lang=eng;
5. Five goals for fighting inequality (2018). Government of France. February 22. URL: <https://www.elysee.fr/en/g7>;

*ІВЛЄВА Євгенія,
МВ-43, студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник: РОСЛОНЬ Д.Т.

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНІ

За ключовими парадигмами демократичного устрою кожна людина незалежно від статі має право на життя, свободу, безпеку, рівні можливості в отриманні освіти, медичних послуг, рівне працевлаштування, участь в політичному житті, а також доступ до всіх видів послуг, як і рівність перед законом. Однак, досліджено, що в багатьох країнах жінки все ще стикаються з дискримінацією та утисканнями у різних сферах життя, зокрема в проведенні політики зайнятості, в участі в економічному, політичному житті, а, отже, на суспільному та законодавчому рівні не мають можливості функціонувати як окрема та повноцінна суспільна одиниця.

Країни світу через міжнародні організації, такі як ООН, ЄС, Рада Європи розробляють та підтримують різні механізми для забезпечення гендерної рівності. Одними з таких механізмів є міжнародні стандарти – документ, розроблений міжнародною організацією, що складається з набору певних вимог, які на офіційному рівні регулюють те чи інше проблемне питання. Стандарти охоплюють широкий спектр питань, від законодавства про насильство щодо жінок до просування рівноправності у політиці та бізнесі.

Виявлено, що міжнародними стандартами щодо захисту прав жінок вважаються:

- Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.);
- Платформа дій Пекінської конференції ООН з питань жінок 1995 року;
- Цілі сталого розвитку ООН;
- Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами;
- Конвенція МОП про прибуткову рівність;
- Резолюція Ради безпеки ООН 1325, в якій вказано, що жінки та дівчата є особливо уразливими під час збройних конфліктів і яка

зобов'язує держави забезпечувати участь жінок у миротворчих операціях, розробляти плани дій з рішення конфліктів, а також захищати жінок від сексуального насильства та інших форм насильства в зонах конфлікту [2] тощо.

Ці міжнародні стандарти покликані забезпечити дотримання прав на гендерну рівність та допомогти державам розвивати політики та програми, спрямовані на забезпечення гендерної рівності та боротьбу з насильством та дискримінацією.

Республіка Польща є країною-сусідом України, членом ЄС, ООН та низки інших міжнародних організацій. На офіційному рівні вона є приєднаною до більшості міжнародних стандартів щодо захисту прав жінок.

Одним із ключових документів, що регулює польське законодавство з питань гендерної рівності є Конституція Республіки Польща, зокрема стаття 32, яка говорить, що всі рівні перед законом, та стаття 33, де наголошується, що жінки та чоловіки в Республіці Польща мають рівні права в сімейному, політичному, соціальному та економічному житті [9]. Крім того Польща ратифікувала у 1993 році Європейську конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Регулюють гендерну рівність також Трудовий та Кримінальний кодекси Республіки Польща [10].

Однак, попри існування законів, згідно з дослідженнями, здійснення рівноправ'я і боротьба з дискримінацією в Польщі стикаються з численними перешкодами. Наприклад, у жовтні 2020 року Конституційний Трибунал Польщі прийняв рішення, за яким допустимі стали аборти тільки у випадку, якщо вагітність становить безпосередню загрозу для життя матері або якщо вона є наслідком злочину, такого як насильство чи насильницький акт [7]. Зараз Польща має найсуворіші закони щодо абортів в Європі та найгірший доступ до гормональної контрацепції в Європейському Союзі [8].

Проаналізовано, що за теперішнім станом, за даними ВООЗ, 1/3 жінок в Польщі хоч раз у житті зазнавали фізичного чи сексуального насильства з боку партнера. Зарплата жінки в Польщі за статистикою становить 80% від зарплати чоловіка на тій же посаді [6].

Тим часом 29 % нинішнього складу Сейму є представниками жіночої статі. Згідно з даними відсоток жінок у лавах польської поліції коливається близько 14%. За даними порталу strazacki.pl, у Державній пожежній охороні служать близько 1,2 тис. жінок із майже 30 тис. офі-

церів. Система RAD-on стверджує, що у 2021 році в Польщі навчалося 708 тисяч студентів. жінок і понад 499 тис. чоловіків, тобто за рівнем освіти жінки перевершують чоловіків у вищій освіті. Що стосується викладачів, то на цих посадах було 47,8 тис. жінок і 52,1 тис. чоловіків [8].

Таким чином, законодавство щодо рівності статей в Польщі поступово розвивається та удосконалюється, проте дискримінація на підставі статі та інших ознак продовжує існувати в різних сферах життя. Це свідчить про те, що потрібно продовжувати зусилля у боротьбі з дискримінацією та підтримці рівноправ'я для всіх груп населення в Польщі.

Україна як держава-учасниця міжнародних угод та конвенцій з питань прав людини зобов'язана вживати заходів для забезпечення рівності статей. У цілях відповідної законодавчої регуляції було прийнято ряд законів та нормативних актів, що визначають основні положення і принципи забезпечення рівності в Україні.

Один з найважливіших законів національного рівня, що забезпечує рівність – це Конституція України. Згідно зі статтею 24 Конституції України, усі громадяни мають однакові права і свободи та є рівними перед законом без будь-якої дискримінації на підставі статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних та інших переконань, національного походження, походження, майнового стану, місця проживання та інших ознак [1].

Крім Конституції, основне законодавство містить ряд законів та нормативних актів, зокрема Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який містить положення щодо забезпечення рівності статей у контексті боротьби з домашнім насильством [4], та Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків», який містить положення про забезпечення рівності статей в різних сферах життєдіяльності [3].

Важливо зазначити, що не тільки закони забезпечують рівність статей. Державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків використовує комплексні методи задля запобігання дискримінації та протидії гендерним стереотипам та спрямована на: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; застосування позитивних дій; запобігання та протидію насильству за ознакою статі, у тому числі всім проявам насильства стосовно жінок; забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень; забезпечення рівних можли-

востей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків; підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства; виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері; захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі [3].

За дослідженням гендерного розриву World Economic Forum чоловік заробляє на 29 гривень більше за жінку, виконуючи аналогічну роботу того самого рівня компетенцій та освіти. До того ж за опитуванням 40 відсотків жінок втратили роботу, а 83% жінок в Україні значно втратили у доходах. Однак майже половину нових малих бізнесів під час війни відкривають жінки. Жінки також очолюють 28% компаній, що з'явилися в Україні після 24 лютого [5].

Отже, законодавство України щодо рівності статей належить до одних з найбільш прогресивних у світі. Проте, все ще є проблеми з його реалізацією на практиці. Для досягнення реальної рівності статей потрібні комплексні заходи, включаючи інформаційні кампанії, навчання, зміну культурних стереотипів та відмову від дискримінаційної практики.

Підсумовуючи, гендерна рівність є ключовим елементом демократії, оскільки забезпечує всім людям рівний доступ до політичної участі та прийняття рішень. Станом на зараз Україна та Польща помірними темпами просуваються до повноцінної реалізації міжнародних стандартів щодо захисту прав жінок. Однак, спрямованість до традиційних цінностей в Польщі та непоборена стереотипізація українського суспільства є перешкодами до повністю гендерно рівного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України. (б. д.). Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Національна соціальна сервісна служба - Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 "Жінки, мир, безпека". (б. д.). Головна | Національна соціальна сервісна служба України. <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325>
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. (б. д.). Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству. (б. д.). Офіційний вебпортал парламенту України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
5. Як повномасштабна війна вплинула на гендерний розрив в Україні - W2U. (б. д.). W2U. <https://w2u.world/analytika/iak-povnomasshtabna-viina-vplynula-na-hendernyi-rozryv-v-ukraini/>
6. Być kobietą w 2023 roku - Poznański Prestiż. (б. д.). Poznański Prestiż. <https://poznanskiprestiz.pl/blog/byc-kobieta-w-2023-roku/>
7. Internetowa baza tekstów prawnych OpenLEX. (б. д.). OpenLEX. <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/planowanie-rodziny-ochrona-plodu-ludzkiego-i-warunki-16795126/art-4-a>
8. Kelman, D. (2023, 8 березня). Dzień kobiet 2023. Kobiety w Polsce walczą o swoją pozycję. Coraz więcej pojawia się ich w "męskich" zawodach. Portal i.pl. <https://i.pl/dzien-kobiet-2023-kobiety-w-polsce-walcza-o-swoja-pozycje-coraz-wiecej-pojawia-sie-ich-w-meskich-zawodach/ar/c1-17352719>
9. Konstytucja RP. (б. д.). Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm>
10. Najważniejsze obowiązujące w Polsce akty prawne dotyczące dyskryminacji – Plan Równości Płci. (б. д.). Politechnika Białostocka. <https://pb.edu.pl/gep/dyskryminacja/akty-prawne-dotyczace-dyskryminacji/>

ЗАЦЕРКОВНА Юлія
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник Ірина КЛИМЧУК
к. політ. н., ст. викладач кафедри ПМВ
Національний університет «Львівська політехніка»*

ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК У МІЖНАРОДНИХ МІСІЯХ З МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Військова служба українських жінок в міжнародних місіях з миротворчої діяльності є важливим елементом забезпечення міжнародного миру та безпеки. За останні роки Україна відправляла своїх військовослужбовців до різних країн світу в рамках міжнародних місій з миротворчої діяльності, де жінки також виконують свої військові обов'язки.

Жінки української армії беруть участь у міжнародних місіях з миротворчої діяльності у складі різних підрозділів: військових медичних підрозділів, інженерних підрозділів, розвідувальних груп, підрозділів з логістики та інших. Їхні обов'язки включають забезпечення безпеки мирних жителів, захист важливих об'єктів і територій, а також підтримку місцевих влад.

Важливим аспектом військової служби жінок в міжнародних місіях з миротворчої діяльності є їхні знання мов. Українські жінки-військовослужбовці часто володіють декількома мовами, що дозволяє їм легко спілкуватися з місцевими жителями та іншими військовими з країн-учасниць місії.

Участь у міжнародних місіях з миротворчої діяльності дає українським жінкам можливість не тільки долучитися до збереження міжнародного миру та безпеки, але й отримати цінний досвід військової служби, покращити свої професійні навички, розвинути лідерські якості та збільшити свої можливості для подальшого професійного зростання.

Резолюція 1325 є однією з найбільш важливих резолюцій РБ ООН у сфері політики безпеки. Цей документ наголошує на важливій ролі жінок у запобіганні і врегулюванні конфліктів та в розбудові миру, а також закликає держави-члени забезпечити більш активну участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень в національних, регіональних і

міжнародних інститутах, у механізмах запобігання, управління та вирішення конфліктів. Резолюція стала інституційною рамкою для інтеграції жінок до безпекового сектору.

Основні положення резолюції визначають особливу важливість врахування потреб жінок та дівчат у конфліктних ситуаціях та особливу вразливість жінок перед негативними наслідками конфліктів.

Рада Безпеки закликає держави-члени ООН активно залучати жінок до прийняття рішень на всіх рівнях в рамках національних, регіональних та міжнародних інститутів та механізмів запобігання, регулювання та вирішення конфліктів.

Держави-члени ООН закликають включати гендерний компонент в польові операції, зокрема активніше залучати жінок у склад військових та поліцейських сил [1].

Під час відкритих дебатів Ради безпеки ООН в жовтні 2017 року, віце-прем'єр-міністр І. Климпуш-Цинцадзе зазначила, що «Україна визнає важливість рівної та повної участі жінок у всій діяльності, спрямованій на попередження та вирішення конфліктів, миробудівництво та підтримку миру» [2, С.12].

Більше того, відповідно до Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року особлива увага приділяється участі жінок у миротворчих процесах, при чому як на рівні миротворчих заходів, так і участі у миротворчих операціях. Так, зокрема, визначене завдання – «Розширення участі жінок у розбудові та встановленні миру, формуванні культури миру» [2, С.12].

Відповідними показниками зазначено:

– кількість жінок, які беруть участь у міжнародних миротворчих операціях – з поступовим збільшенням їхньої частки до 30% у 2020 році, а початковими – 5% у 2016.

– кількість жінок у переговорних групах – з поступовим збільшенням їхньої частки до 30% у 2020 році, а початковими – 10% у 2016.

– кількість жінок у моніторингових місіях – з поступовим збільшенням їхньої частки до 30% у 2020 році, а початковими – 10% у 2016 [2, С.12].

Відповідно до звіту Генерального штабу ЗСУ України, у період з 2014 по 2017 рік жінки-військовослужбовці не брали участі у складі національних контингентів. За цей період загалом 5 жінок брали участь у складі національного персоналу на посадах військових спостерігачів

та офіцерів штабів місії: а саме у Місії ООН у Косово (1 особа), Місії ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго (3 особи) та Місії ООН у Ліберії (1 особа) [2, С.12].

За інформацією наданою Міністерством внутрішніх справ, у період 2014-2017 рр. у складі національного персоналу МВС України у міжнародних операціях з підтримки миру та безпеки перебувало 15 жінок-правоохоронців [2, С.12].

Слід підкреслити, що Україна – єдина країна серед держав-партнерів НАТО, яка брала участь в усіх основних операціях та місіях Альянсу. Проте спостерігається постійне зменшення кількості миротворців-представників правоохоронних органів України. Якщо у 2014 році в місіях під егідою різних організацій брали участь 88 правоохоронців, то у 2017 році їх було тільки 48 [3].

Верховна Рада України 21 травня 2013 року одногослосно ухвалила Постанову № 292-VII «Про встановлення Дня українських миротворців». Документ визначив 15 липня Днем українських миротворців з подальшим відзначенням його на державному рівні. Наші військові беруть участь у міжнародних місіях з підтримання миру і безпеки з 1992 року [4].

Же на 2019 рік на посадах миротворчого персоналу в складі Місії ООН налічується троє українських жінок-військовослужбовців. Двоє з них є спостерігачами, одна — штабний офіцер [5].

Зокрема, з 2019 по 2021 рік у складі миротворчих місій з боку України служили понад 500 жінок.

Важливо зазначити, що українські жінки не тільки беруть участь у миротворчих місіях, але й займають високі посади в структурах ООН та інших міжнародних організаціях.

Отже, Україна відіграє важливу роль у забезпеченні міжнародного миру та безпеки через військову службу жінок у міжнародних місіях з миротворчої діяльності. Жінки з різних підрозділів військової служби приймають участь у забезпеченні безпеки мирних жителів, захисту об'єктів та територій, підтримці місцевих влад. Україна визнає важливість рівної та повної участі жінок у всій діяльності, спрямованій на попередження та вирішення конфліктів і підтримку миру. Згідно з Національним планом дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325, Україна активно сприяє участі жінок у миротворчих процесах на всіх рівнях. Україна також була єдиною країною серед держав-партнерів НАТО, яка брала участь у всіх основних операціях цієї організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325>
2. МИРОТВОРЧІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prismua.org/wp-content/uploads/2018/02/14041.pdf>
3. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УЧАСТІ ЖІНОК У МІЖНАРОДНИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ЗАХОДАХ ЩОДО МИРУ ТА БЕЗПЕКИ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_03_2020/pdf/48.pdf
4. Українські миротворці виконують завдання з підтримання миру у восьми міжнародних операціях – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2021/07/15/ukrayinski-myrotvorczy-vykonuyut-zavdannya-z-pidtrymannya-myru-u-vosmy-mizhnarodnyh-operaciyah/>
5. У складі Місії ООН є троє українських жінок-військових – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2736947-u-skladi-misii-oon-e-troe-ukrainskih-zinokvijskovih.html>

ЗАХТЕЙ Софія

*Студентка МВ-45 Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

*Науковий керівник – КОРНАТ Л. Я., к. держ. упр,
асистент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У ХХІ СТОЛІТТІ

Україна та Азербайджан мають потенціал для розвитку співробітництва в багатьох галузях, зокрема: енергетика, транспорт, торгівля, туризм, освіта та культура.

Україна розглядає Азербайджан як стратегічного партнера на політичному рівні і дотримує послідовної політики щодо розвитку відносин між двома країнами. Обидві країни взаємно підтримують одна одну в зусиллях щодо відновлення своєї територіальної цілісності і мають спільні позиції та інтереси щодо ряду національних та регіональних питань.

Проте, існують особливості азербайджанської політичної системи, а також переслідування опозиційних сил, громадських активістів і журналістів, що становлять виклики для політичних відносин та міжнародної підтримки

Співробітництво в рамках міжнародних організацій та форумів. Україна та Азербайджан співпрацюють в рамках різних міжнародних організацій та форумів, зокрема: Організація Об'єднаних Націй (ООН), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Рада Європи, Шанхайська організація співробітництва, Турецько-український бізнес-форум, Співтовариство незалежних держав (СНД), Європейський союз. Ще однією такою організацією є ГУАМ.

Як члени організації ГУАМ Україна та Азербайджан співпрацюють у різних сферах, таких як безпека, економіка, торгівля, культура. Загалом співпраця між Україною та Азербайджаном в рамках організації ГУАМ слугує зміцненню відносин між двома країнами та сприянню регіональній стабільності та економічному розвитку.

Баку проводив заходи для збереження зовнішньополітичного балансу після початку війни Росії проти України, не висловлюючи офіційного засудження вторгнення Росії і уникаючи голосування за ви-

ключення Росії з міжнародних організацій. Баку також мовчав, коли посольство України в Баку було пошкоджено російськими авіа ударами. Проте, в той же час, азербайджанський уряд регулярно надсилає гуманітарну допомогу Україні, перша поставка відбулася 27 лютого. Крім того, уряд зобов'язав свою державну нафтову компанію SOCAR забезпечувати безкоштовним паливом автомобілі швидкої допомоги та інші автомобілі Державної служби з надзвичайних ситуацій на своїх АЗС в Україні.

Проблеми співробітництва між Україною та Азербайджаном можуть включати такі аспекти:

Геополітичні виклики. Обидві країни знаходяться в складних геополітичних умовах, зокрема в контексті відносин з сусідніми країнами, такими як Російська Федерація та країни Південного Кавказу.

Конфлікти в регіоні. Регіон Південного Кавказу, де розташовані Україна та Азербайджан, відомий своїми конфліктами, такими як конфлікт в Нагірному Карабасі між Азербайджаном та Вірменією.

Економічна співпраця. Рівень економічної співпраці між Україною та Азербайджаном може бути обмеженим через ряд факторів, таких як відстань між країнами, різниця в економічних структурах та пріоритетах, а також торговельні бар'єри та інші економічні виклики.

Однак, є також перспективи співробітництва між Україною та Азербайджаном:

Енергетична співпраця. Азербайджан має великі нафтові та газові резерви, а Україна є важливим ринком для енергетичних ресурсів.

Торівля та інвестиції. Розвиток торговельних відносин та інвестиційної співпраці між Україною та Азербайджаном може сприяти розширенню економічних зв'язків між країнами.

Культурний та науковий обмін. Співпраця в галузі культури, освіти, науки та техніки може сприяти зближенню міжнародних відносин між Україною та Азербайджаном.

Транспортна співпраця. Україна та Азербайджан мають важливе географічне положення на транспортних маршрутах між Східним та Західним напрямками.

Співпраця в міжнародних організаціях. Україна та Азербайджан можуть співпрацювати в рамках різноманітних міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Організація з безпеки і співпраці в Європі (ОБСЄ), ШОС (Шанхайська організація співробітництва), Ісламська конференція (Організація ісламської

співпраці) та інших. Спільні виступи та взаємна підтримка на міжнародних форумах можуть сприяти зміцненню позицій України та Азербайджану на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Договір про дружбу та співробітництво між Україною та Азербайджанською Республікою [Електронний ресурс] / Постанова ВР України № 031-015 // 09. 04. 93. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_015#Text
2. Договір про основи міждержавних відносин України і Азербайджанської Республіки [Електронний ресурс] / Постанова ВР України № 031-004 // 01. 01. 92. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_004#Text
3. Ефендієв А. ГУАМ у мінливому геополітичному контексті: виклики та можливості регіональної співпраці [Електронний ресурс] / Київ дипломатичний. – Режим доступу: <https://kyivdiplomatic.com/ua/news/990>
4. Huseynov V. The Russia–Ukraine War: Perspective of Azerbaijan [Електронний ресурс] / CSPJournal. – Режим доступу: <https://cspjournal.az/post/the-russiaukraine-war-perspective-of-azerbaijan-479>

ПОВНОМАСШТАБНА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЖ. МОДЕЛЬСЬКІ (Економічний аспект)

Російсько-український конфлікт, який з «гібридного» конфлікту низької інтенсивності 2014-2021 рр. перетворився у повномасштабну війну затягується. Щобільше, він здатен перетворитись у багаторічну, або ще довшу, тотальну війну на виснаження в рамках реалізації обома державами воєнної «стратегії виснаження» противника, згідно із А. Свечиним. Реалізація цієї стратегії і Росією, і Україною, неминуче необоротно руйнуватиме потенціал обох держав – і «розумної» сили, і могутності. Їх основу – економічний та демографічний потенціал українського і російського суспільств, що зумовить зменшення глобальної суб'єктності (і міжнародної, і транснаціональної) обох противників щодо решти акторів європейської і глобальної арени.

В цих умовах виграш російсько-української війни на виснаження однією з її сторін залежить від отримання нею ззовні тривалої і масштабної матеріальної підтримки. За умови, що ця підтримка для переможця війни буде більша, аніж для сторони, яка програла. Зокрема, з цією метою Росія спирається на відкриту воєнну і економічну підтримку Ірану, Сирії, Білорусі та приховану – КНДР і Китаю. Тоді як Україна спирається на аналогічну підтримку конкурентів останніх – членів НАТО і їх союзників, «колективного Заходу», які втілюють на початку ХХ ст. ідею «кооперативної» або «спільної гегемонії» (в термінології Ф. Х. Людвіга). З цієї зовнішньої підтримки України і Росії іншими державами вже роблять припущення про російсько-українську війну як частину ширшого (біполярного) глобального протистояння Заходу і Сходу, демократії і тоталітаризму, конкретно – США і КНР у ХХІ ст.

Однак, така гіпотеза ігнорує ключову проблему реалізації стратегії війни виснаження – пошук її учасниками і спонсорами завжди обмежених, навіть дефіцитних, матеріальних ресурсів на ведення цієї війни, постійний вибір між «маслом і гарматами», виробництвом, необхідним для власної армії і споживанням, необхідним для виживання

власного населення. Адже жодна держава, навіть з найпотужнішою економікою на Землі, не може безперервно втрачати дефіцитні матеріальні ресурси на підтримку своїх союзників і партнерів на шкоду своєму економічному розвитку.

Навпаки, згідно із американським теоретиком глобальної політики Дж. Модельські (1926-2014), глобальний лідер надає підтримку своїм партнерам і союзникам під час війни (економічну, політичну, дипломатичну, воєнну тощо) розраховуючи на вигоди для своєї економіки після перемоги у війні – глобальну вільну торгівлю у інтересах свого бізнесу, зокрема, міжнародні можливості для своїх корпорацій – виробничих, торгових і фінансових [2, р. 11]. – Адже його міжнародний бізнес, як показує досвід сторічний досвід глобального лідера ХХ ст. – США, отримує вигоду не лише від власних «ноу-хау», але й від привабливих політичних умов, які створює міжнародному бізнесу позиція його держави базування як глобального лідера, економічні переваги, які створює міжнародний статус валюти держави-глобального лідера, а також переоцінка вартості цієї валюти, щодо інших грошових одиниць на міжнародному ринку. Щобільше, підтримку іноземних держав з боку глобального лідера зумовлює те, що активність його міжнародного бізнесу («прямі [іноземні] інвестиції») може бути для нього в рази важливішою, ніж його національний експорт і навіть власний ВВП (як у США в 1960-1970 рр.). Оскільки більшість таких прямих іноземних інвестицій робить саме глобальний лідер (напр., саме американські інвестиції склали 2/3 із 100 млрд дол. прямих іноземних інвестицій на планеті, зроблених станом на 1965 р., які контролювали коло 5% глобального ВВП) [1, р. 409, 410, 411]. Це зумовлює міжнародну діяльність держави-глобального лідера, зокрема його воєнну активність, в першу чергу, в інтересах забезпечення міжнародних миру і безпеки як «глобальних суспільних благ», вартість яких для бізнесу держави-глобального лідера неможливо чітко обрахувати, але які необхідні для підтримки міжнародної торгівлі глобального лідера та фізичної інфраструктури цієї торгівлі – глобальних мереж комунікацій [2, р. 11, 17]. В другу чергу, через можливість глобального лідера отримати необхідні для себе сировину, товари і напівфабрикати з держав-партнерів, які не можна було би отримати, якби цю державу-союзника контролював конкурент глобального лідера – челленджер – держава, яка кидає виклик владі глобального лідера протягом 120 р. – циклу гегемонії за Дж. Модельські [2, р. 13].

З огляду на викладене вище, тривала економічна і воєнна підтримка України в її тотальній війні на виснаження з Росією з боку колективного Заходу можлива лише за співпадіння кількох умов: 1) якась із держав Заходу (США, ЄС, Японія або Британія) залишиться глобальним лідером, в т. ч. економічним, у поточному (X) «довгому циклі» боротьби за глобальну гегемонію [2, р. 39], щоб мати змогу економічно підтримувати своїх партнерів, зокрема Україну – і через кредити та допомогу з розвитку (гранти), і через прямі іноземні інвестиції, 2) цей глобальний лідер має отримувати пряму вигоду (прибуток від інвестицій) від присутності свого міжнародного (транснаціонального) бізнесу в Україні і її державах-сусідах (як нових членах Євросоюзу, так і державах «Східного партнерства» – чинних або потенційних кандидатах на вступ в ЄС), 3) виживання України як держави, особливо в кордонах 1991 р. має забезпечувати згадані вище «глобальні соціальні блага» для регіону ЦСЄ-ПСЄ – порядок, стабільність, мир і безпеку, необхідні для функціонування в цьому регіоні транснаціональних корпорацій, керівні органи яких знаходяться в державі – глобальному лідері і її молодших партнерах і союзниках.

Якщо ці умови виконуватимуться, офіційний Київ зможе розраховувати на максимально тривалу і масштабну підтримку Заходу як «кооперативного гегемона», яка би з його держав не була в конкретний момент часу реальним глобальним лідером. І навпаки, без виконання всіх трьох умов підтримка Заходу Україні буде зменшуватись, доки не зникне. Що загрожує Україні поразкою у війні на виснаження з Росією.

Однак, якщо виконання II і III умов, згаданих вище, в значній мірі залежить від України, то виконання I умови від офіційного Києва не залежить. Воно навіть не залежить від самого «колективного Заходу», оскільки передбачає вирішення масштабної задачі з двома невідомими – економічною і соціальною, рішення якої зрозуміле лише постфактум. Перший чинник невідомості для Заходу і для людства загалом – хвиля попиту і пропозиції глобального ринку. Адже, за Дж. Модельскі, глобальним лідером стає та держава, яка, протягом 120 р. підряд здатна задовольнити попит людства на масові інноваційні товари і послуги, генеруючи дві підряд хвилі масштабного попиту на товари провідного сектору економіки планети, кожна з яких триває по 60 р. – К-хвилі або хвилі Кондратьєва. Наразі ми бачимо завершення 19-ї хвилі попиту на товари і послуги – продуктів «Інформаційних індустрій», яка почалась у 1970-х рр. [2, р. 38-39] саме на Заході. Ця хвиля попиту пропо-

нує людству не лише традиційні на даний час комп'ютери та інтернет, але й послуги штучного інтелекту, мета-всесвітів і соціальних мереж, блокчейн-технології та криптовалюти тощо. І очевидно, що це ще не всі товари і послуги, які сектор інформаційно-комп'ютерних технологій ще може запропонувати людству. Відповідно, та держава, яка зможе сконцентрувати у себе штаб-квартири і дослідницькі відділи ТНК, які надають ці послуги, зможе отримати від їх оподаткування максимальні фінансові ресурси, необхідні як для вирішення власних проблем, так і для допомоги партнерам і союзникам. Однак, ми не можемо передбачити, хто осідлає цю (19) і наступну (20 – наразі невідому за своїм змістом) 60-річну хвилю Кондратьєва в найбільш прибуткових та інноваційних секторах економіки Землі – чи це будуть держави Заходу – США, Сполучене Королівство, ЄС, Японія, Пд. Корея чи Тайвань, чи, навпаки, їх незахідні конкуренти – КНР, Індія, Іран, Саудівська Аравія чи Росія. З чого випливає відсутність гарантій успіху нашої ставки на Захід і його підтримку в середньо- (30-60 р.) і довгостроковій (більше 60 р.) перспективі.

З контролю над високоприбутковими інноваційними секторами глобальної економіки у Дж. Модельскі пов'язано й вирішення глобальних проблем. Адже для цього дослідника глобальний лідер – не просто ліберальна демократія, масштабна інноваційна, глобалізована капіталістична, ринкова економіка з потужною армією і ВПК, архетипом якої і є США у ХХ ст., але й держава яка використовує прибутки своєї економіки і своїх міжнародних компаній на вирішення глобальних проблем [2, р. 4-5, 6, 8-9]. Однак, враховуючи кількість глобальних проблем, актуальність однієї з них для людства і успішність її вирішення також визначається постфактум. Тому ми зараз не можемо зрозуміти, який з конкуруючи глобальних порядків денних виявиться актуальним для людства: «європейський зелений курс» та циркулярна економіка і захист персональних даних у Євросоюзі, «Місяць, Марс і далі» – у Сполучених Штатах, розвиток інфраструктури найбідніших країн «третього світу» в рамках «Поясу і Шляху» та «соціальний кредит» у КНР чи всеохопна проблема штучного інтелекту.

Без відповідей на ці два ключові питання – які глобальні проблеми будуть актуальними для людства у ХХІ ст. і хто буде фінансувати їх вирішення за рахунок прибуткових інноваційних технологій планетарного значення, інакше кажучи хто буде глобальним лідером, не буде відповіді на питання про успішність протистояння України Росії

у тривалій війні на виснаження. Оскільки статус глобального лідера для якоїсь із держав «колективного Заходу» дає нам шанс на отримання тривалої матеріальної, зокрема фінансової і воєнно-технічної, підтримки у протистоянні з Москвою, необхідної офіційному Києву не лише для перемоги, але й для елементарного фізичного виживання. І навпаки – перехід статусу глобального лідера до незахідної держави – Китаю або Індії означатиме аналогічну підтримку для Росії, яка дозволить їй виграти війну з Україною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРА

1. Modelski, George. “Multinational Business: A Global Perspective.” *International Studies Quarterly*, vol. 16, no. 4, 1972, pp. 407–32. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/3013607>. Accessed 20 Apr. 2023.
2. Modelski, George. “The Evolution of Global Politics.” *Journal of World-Systems Research*, vol. 1, no. 7, 1995, URL: https://www.researchgate.net/publication/282390361_The_Evolution_of_Global_Politics/. Accessed 20 Apr. 2023.

КОСТЕЦЬКА Юлія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – Кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри ПМВ Р. ПАСІЧНИЙ
Національний університет «Львівська політехніка»

«МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА УКРАЇНІ У 2022 – 2023 рр.»

Матеріально-технічна допомога Республіки Польща Україні у 2014 – 2023 рр. відіграла важливу роль у забезпеченні безпеки та стабільності на території України. Республіка Польща є важливим партнером для України в політичному та економічному планах. Станом на сьогодні Польща є найбільшим торговельним партнером України [1]. РП є членом Європейського Союзу, що дає їй можливість впливати на прийняття рішень у сфері зовнішньої політики та економіки.

Матеріально-технічна допомога Республіки Польща має значний вплив на зміцнення довіри та співпраці між Україною та Польщею. Це забезпечує зміцнення стратегічного партнерства між двома країнами та сприяє забезпеченню миру та стабільності в регіоні. Матеріально-технічна допомога Республіки Польща допомогла забезпечити Україну необхідними ресурсами для проведення реформ, підвищення рівня безпеки, зміцнення обороноздатності та боротьби з корупцією [2, С. 14].

З наданням матеріально-технічної допомоги Україні Республіка Польща проявляє свою підтримку та солідарність у важкий для України період російсько-української війни. Таке партнерство з боку Польщі заслуговує на повагу та визнання. Надання допомоги є важливим кроком до забезпечення безпеки та стабільності на території України, а також відображає високий рівень взаємин між двома країнами. Крім того, надання матеріальної допомоги в Україні відіграє важливу роль у покращенні умов життя населення та зміцненні соціальної сфери. Надана гуманітарна допомога дозволила забезпечити потреби деяких найбільш вразливих груп населення, включаючи дітей, людей похилого віку та інвалідів. Надана медична допомога сприяла поліпшенню стану здоров'я тисячам людей, зокрема в зоні бойових дій на сході України. Цільове спрямування допомоги на підтримку соціальних проектів та

підтримку ініціатив місцевих громад в Україні сприяло покращенню умов життя та збільшенню економічного потенціалу регіонів.

Польща є одним з лідерів у підтримці України, але більша частина державної допомоги була розподілена в період з лютого по квітень минулого року. Останні підрахунки аналітиків німецького Інституту світової економіки в Кілі показують, що польська урядова допомога в січні цього року склала 3,56 млрд євро (16,9 млрд злотих за поточним середнім курсом Національного банку Польщі), з яких 2,4 млрд євро - це допомога у вигляді військової техніки. Існує також оцінка допомоги для біженців, яка у випадку Польщі була оцінена в 8,36 млрд євро. Це, до речі, найбільша сума серед усіх країн[3].

Якщо додати державну допомогу та допомогу для біженців, то загальна сума становить 11,92 млрд євро, або 56,6 млрд злотих. Ця сума співставна з обсягом допомоги, наданої Німеччиною (12,96 млрд євро, з яких 6,8 млрд євро - допомога для біженців), і є третьою за величиною після США (73,18 млрд євро) та Німеччини. Ця загальна сума також є найбільшою часткою ВВП Польщі серед країн, які надають допомогу Україні. 56,6 млрд злотих - це 1,9% ВВП Польщі за чотири квартали, що закінчилися у вересні минулого року (останні доступні номінальні дані)[3].

Аналітики також підраховували, наскільки кожна з країн, які допомагають українцям, виснажує свої запаси озброєнь. Так, у випадку з Польщею було відправлено та доставлено 300 танків в Україну, що становить 29,2% від наявних у РП запасів цієї зброї. Українці також мають 28,7% польських гаубиць, зокрема, "Краб"[4]. Це 54 одиниці з 188, які є на озброєнні польської армії. Уряд РП також відправив Україні 2,5% бойових машин піхоти (40 одиниць) і 1,9% бронемашин (40 одиниць). Загалом було підраховано, що в Україну було відправлено 19,3% важкого озброєння польської армії. Дефіцит для нашої армії поступово заповнюватиметься за рахунок поставок з Південної Кореї та США[5].

До цих сум слід додати ресурси, які служба охорони здоров'я залучає для лікування українців. Як повідомила в 23 лютого цього року газета Rzeczpospolita, на основі даних, отриманих від Міністерства охорони здоров'я, з березня по вересень українським пацієнтам було надано 752 тисячі послуг, а в Польщі народилося 2,5 тисячі українських немовлят. Якщо поррахувати вартість усіх послуг з березня по грудень минулого року, то це склало 514 мільйонів злотих. Асигнування на 2023 рік підготовлені на рівні 828 мільйонів злотих. За даними

Кільського інституту, Польща має найбільшу кількість українських біженців із загальної кількості 5,2 мільйона - 1 563 000, за нею йде Німеччина з 1 55 000 і Чехія з 486 000. У Чехії це становить 4,54 відсотка довоєнного населення. У Польщі цей показник становить 4,12%, а в Німеччині - 1,27%[3].

Отже, Надання матеріально-технічної допомоги Республікою Польща є важливим фактором в забезпеченні бойової готовності українських військових, покращенні умов життя населення, а також зміцненні партнерських відносин між Україною та Польщею. В найближчій перспективі потреба в матеріально-технічній допомозі залишається актуальною, тому співпраця між Україною та Республікою Польща повинна жуватись та розширюватись. У зв'язку зі збільшенням загроз з боку Росії, українські війська потребують постійної підтримки і допомоги від своїх партнерів, включаючи Республіку Польща. Більше того, підтримка польської сторони має велике значення не лише для України, але й для стабільності та безпеки в регіоні загалом.

Однією з перспектив співпраці є подальше поглиблення партнерства між двома країнами у військовій галузі. Зараз Україна активно працює над модернізацією своїх військових структур та підвищенням їх бойової ефективності, а надання технічної допомоги Республікою Польща може стати важливим кроком у цьому напрямку. Важливою також є співпраця в галузі кібербезпеки, оскільки це є однією з найбільш актуальних загроз для сучасних військових конфліктів.

Додатково, надання матеріальної допомоги Республікою Польща має позитивний вплив на умови життя населення в зоні бойових дій на сході України. Гуманітарна допомога, яку надає Польща, допомагає забезпечувати людей необхідними речами, такими як продукти харчування та медичні засоби, що допомагає зменшити страждання мирних жителів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міністерство економіки України. (2023). Статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=136f85ec-07be-40a5-baab-5667bab77d7a&title=Statistika>
2. Kowalczyk A., *Polityka Polski wobec Ukrainy w 2014 r. – próba bilansu*, 'Biuletyn OPINIE FAE' no. 3/2015. [PDF-файл]. Режим доступу: <https://fae.pl/biuletynopiniefaerpukraina2014.pdf>

3. Business Insider Polska. (2023). Polska pomoc dla Ukrainy przebiła wszystkich. Oto ile poszło z zasobów armii [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/polska-pomoc-dla-ukrainy-przebila-wszystkich-oto-ile-poszlo-z-zasobow-armii/b8296z9>
4. Business Insider Polska. (2022). Polskie Leopardy do Ukrainy. Jakie jeszcze czołgi ma nasze wojsko? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/polskie-leopardy-do-ukrainy-jakie-jeszcze-czolgi-ma-nasze-wojsko/67wgkq1>
5. Business Insider Polska. (2022). Tysiąc czołgów, setki wyrzutni rakiet i dział. Polskie zakupy w Korei Południowej. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://businessinsider.com.pl/technologie/tysiac-czolgow-setki-wyrzutni-rakiet-i-dzial-polskie-zakupy-w-korei-poludniowej/yhfl4ss>

В'ЮГІНА ЮЛІЯ

студентка групи МВ-46

Національний університет «Львівська політехніка»

Науковий керівник: к.політ.н., доцент, асистент кафедри політології та міжнародних відносин ЗАЗУЛЯК Зоряна Миколаївна

СПІЛЬНА ДОПОМОГА США ТА ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Війна російської федерації проти України почалася з окупації Криму росією у 2014 році та бойових дій на території Луганської та Донецької областей України з участю російських військових та підконтрольних рф збройних формувань терористів. В результаті бойових дій, росія окупувала частину території Донбасу, а 24 лютого 2022 р. розпочалось повномасштабне вторгнення росії. Російські військові почали наступ вглиб території України з території Білорусі, рф та окупованого Криму. Військові об'єкти, критичну інфраструктуру та цивільні об'єкти по всій Україні почали обстрілювати російськими ракетами та авіацією [2]. Україна потребувала фінансової та гуманітарної допомоги від сусідніх держав, від лідерів демократичних країн, громад та спільнот. Лідери ЄС та США миттєво відреагували, заявивши одразу про підтримку для українського народу.

Спершу, міністри закордонних справ та оборони країн ЄС зустрілися 21 березня 2022 року у м. Брюсселі. На цьому засіданні було ухвалено «Стратегічний компас»[3] – документ, який окреслює спільне стратегічне бачення політики безпеки та оборони ЄС на найближчі 5-10 років. Агресія рф у 21 столітті вважається «тектонічною зміною» європейської історії та серйозним порушенням міжнародного права. У результаті, країни ЄС мають намір співпрацювати з партнерами для відновлення миру в Європі.

Згодом, президент США Джо Байден та президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляен оприлюднили спільну заяву після зустрічі, яка відбулась в Брюсселі 24 березня 2022 року. В цій заяві лідери засудили неспровоковану агресивну війну росії проти України та одразу висловили солідарність з українським народом. ЄС і США вирішили спільно координувати дії проти ухилення від санкцій та продовжувати координувати гуманітарну допомогу на підтримку українців. Ці дії включають понад 1 мільярд доларів гуманітарної допомоги від США і

550 мільйонів євро від ЄС. Лідери на зустрічі вирішили вжити нових заходів для зміцнення стабільності демократії та захисту прав людини в Україні та сусідніх країнах. Вони також продовжували підтримувати роботу спеціалістів з документування злочинів, вчинених загарбниками. Обидві сторони також розширюють співпрацю у сфері кібербезпеки, задля того, щоб підтримати українську владу у посиленні кіберзахисту. А також щоб запобігти потенційній продовольчій кризі через зростання цін і порушення поставок продовольства, спричинених війною в Україні. ЄС і США планують подвоїти свої зусилля для покращення глобальної продовольчої безпеки по всьому світу.

Коли росія розпочала війну проти України, США та союзники ЄС із 30 країн зібрали понад 5 млрд доларів для військової допомоги Україні. Головна мета зустрічі Консультативної групи - допомогти Україні виграти війну, спричинену російським вторгненням. Зазначимо, що США з початку війни надають техніку та зброю, що допомагає боротися з окупантами.

9 травня 2022 року президент США Джозеф Байден підписав ленд-ліз для України – законодавчий акт, який спрощує процес передачі зброї безплатно, в оренду або з відшкодуванням після завершення війни[4].

Восьма зустріч Консультативної групи з питань оборони України відбулась у січні 2023 року, в якій взяли участь 11 керівників оборонних відомств 50 країн. Учасники погодили надати Україні бронетехніку та системи ППО.

Через рік після того, як рф повномасштабно вторглася в Україну, США оголосили про черговий пакет фінансової допомоги у 10 млрд доларів, а країни ЄС погодили десятий пакет санкцій проти росії. Кошти з нового пакету допомоги спрямовані на підтримку бюджету та енергетичного сектору України, який зазнав величезної шкоди від масованого ракетного удару по українській інфраструктурі. Фінансова допомога США є частиною спільних зусиль із ЄС, що погодив виділити ще 18 млрд євро фінансової допомоги Україні у 2023 році.

24 лютого 2023 року послы ЄС досягли згоди щодо 10-ого пакету санкцій проти росії. Усі ці 10 санкційних пакетів накладають обмеження на певний європейський експорт до росії. Крім того, передбачається розширення списку підсанкційних громадян рф, які підтримують війну проти України. Також персональні санкції націлені й на тих, хто відповідальний за депортацію щонайменше 6 тис. українських дітей.

У березні 2023 року під час спільної зустрічі, лідер США Джо Байден та президент Єврокомісії Урсула фон дер Ляен підтвердили підтримку партнерства та єдність у солідарності з українським народом у її боротьбі проти рф. Лідери зайняли рішучу, єдину позицію проти незаконної, необґрунтованої війни росії проти України. Про це вони запевнили 10 березня 2023 року у спільній заяві, яка була оприлюднена на сайті Європейської комісії, після зустрічі у Вашингтоні. У цій заяві оприлюднено окремий розділ під назвою «Виступаючи разом для завершення російської війни проти України». Цей розділ відображає спільну сильну та єдину позицію сторін проти загарбницької війни росії проти України. У заяві наголошується, що США та ЄС працюють разом, щоб Україна отримувала необхідну економічну, безпекову та гуманітарну допомогу, коли вона її потребує. Лідери разом працюють над оснащенням для Збройних сил України зброєю та надання їм можливості навчатись військовим стандартам закордоном. Також варто не забувати, що США і ЄС разом з Україною є співголовами в Координаційній донорській платформі, діяльність якої спрямована на допомогу Україні реалізувати програму реформ і закласти основи для відбудови. Також варто відзначити підтримку МВФ у реалізації плану для надання Україні необхідної бюджетної підтримки протягом і після 2023 року.

США та ЄС зробили рішучі кроки для економічного та політичного впливу на рф, щоб змусити кремль припинити війну проти України. Безпрецедентні та скоординовані міжнародні санкції за участі ЄС і США дуже послабили боєздатність Росії: «Ми, разом із широкою коаліцією партнерів, застосували швидкі та виснажливі санкції, які скорочують російські (фінансові) надходження для фінансування її війни та військово-промислового комплексу. Ми разом стоїмо у нашій непохитній підтримці для України, так довго, як це буде потрібно. Ми здійснюємо нові спільні кроки для заходів проти додаткових акторів з третіх країн по усьому світу, для зупинення підтримки для російської війни з будь-якої частини світу. Ми працюємо узгоджено, щоб ще більше обмежити російські доходи, одночасно забезпечуючи безперервне постачання енергоресурсів до ринків та країн, що розвиваються».[1]. Ще рік тому обидві сторони започаткували нове партнерство щоб швидко зменшити залежність Європи від російського викопного палива та для прискорення «зеленої» трансформації Європи. Партнерство перевищило поставлені цілі: обсяг скрапленого газу, що транспортується із США до Європи, збільшився більш ніж вдвічі. Обидві сторони

продовжуватимуть працювати разом над підвищенням енергетичної безпеки та стійкості в Європі шляхом диверсифікації джерел енергії, зменшення споживання енергії та зменшення залежності Європи від викопного палива. Лідери продовжуватимуть тісно координувати зусилля для підтримки енергетичної безпеки України шляхом подальшої інтеграції до європейських енергетичних ринків.

Отож, підсумовуючи, варто підкреслити, що з початку повномасштабного вторгнення росії, як США, так і Євросоюз підтримали Україну, надаючи військову та фінансову допомогу. Спроби розділити демократичні країни призвели до того, що сьогодні вони як ніколи об'єднані. США та ЄС непохитно підтримують Україну. Лідери запевняють, що і надалі разом рішуче підтримуватимуть Україну, яка бореться за демократію, свободу та незалежність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Joint Statement by President Biden and President von der Leyen. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/%20en/statement_23_1613 (дата звернення: 05.03.2023).
2. КЛЮЧОВІ КОНФЛІКТИ 2023. URL: <https://adastra.org.ua/special-edition> (дата звернення: 10.03.2023).
3. Давимука О.О. Ухвалення «Стратегічного компасу» Європейського Союзу. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/evropeyskiy_kompas.pdf (дата звернення: 22.03.2023).
4. ЄС і США: ми єдині в нашій рішучості підтримувати Україну та захищати наші спільні цінності - EU NEIGHBOURS east. EU NEIGHBOURS east. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/latest-news/yes-i-ssha-my-yedyniv-nashij-rishuchosti-pidtrymuvaty-ukrayinu-ta-zahyshhaty-nashi-spilniczinnosti/> (дата звернення: 10.03.2023).
5. \$10 млрд від США та 10-й пакет санкцій від ЄС: що надають Україні союзники через рік після російського вторгнення - BBC News Україна. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-64769478> (дата звернення: 3.04.2023).

СИДОРЕНКО АЛІНА
*студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».*

Науковий керівник: ЛЕМКО Юлія Романівна

ОСОБЛИВА РОЛЬ ЗМІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Воєнний стан — це надзвичайний стан, який оголошує уряд під час кризи чи війни. Військовий уряд править країною та обмежує певні громадянські свободи.

Однією з найважливіших ролей ЗМІ під час воєнного стану в Україні було інформування громадськості. ЗМІ виступали як важливе джерело інформації, інформуючи громадськість про останні події та надаючи точну та своєчасну інформацію. Воєнний стан в Україні, як і в будь-якій іншій державі, накладає особливу відповідальність на засоби масової інформації, інформуючи громадськість та забезпечуючи доступ до об'єктивної інформації про ситуацію в країні.

Основна роль ЗМІ в умовах воєнного стану полягає в інформуванні населення про:

Точну та об'єктивну інформацію про поточну ситуацію на військовому фронті та на території країни в цілому. Це має допомогти людям зрозуміти масштаб проблеми, зробити правильний вибір у складній ситуації та не допустити поширення паніки.

Дії уряду та військового командування в режимі надзвичайного стану;

Поради щодо безпеки і захисту, а також інструкції про те, як поводитися в умовах воєнного стану. ЗМІ мають детально розповідати про те, як поводитися в умовах воєнного стану, як убезпечити себе та своїх близьких від можливих небезпек. ЗМІ повинні надавати інформацію про те, як можна отримати допомогу в разі потреби та як допомогти військовослужбовцям та жителям зони бойових дій.

Дії громадських організацій та волонтерів, які надають допомогу військовим та жителям зони бойових дій;

Приклади героїзму та відваги українських військовослужбовців, які борються за захист країни.

Однак, ЗМІ повинні діяти зі спеціальною увагою та обережністю, перевіряти джерела інформації, уникати поширення фейків та непе-

ревірених новин. У такий період недостатньо просто швидко розповідати новини, необхідно збирати та аналізувати факти, дотримуватися стандартів журналістики та етичних норм.

ЗМІ повинні бути незалежними та об'єктивними в своїй діяльності, уникати політизації своєї діяльності та стежити за дотриманням етичних стандартів

Важливо усвідомлювати особливу роль засобів масової інформації в умовах воєнного стану та поважати роботу працівників ЗМІ, адже саме журналісти можуть надавати розголосу тим чи іншим фактам воєнних злочинів та гуманітарних катастроф, привертаючи увагу міжнародної спільноти.

Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну журналістська спільнота об'єдналась і єдиним фронтом виступила проти російської пропаганди, руйнуючи хворі фантазії кремлівських наративів. Держава Україна розуміє і високо цінує внесок представників українських та іноземних ЗМІ в інформаційну політику країни.

В умовах воєнного стану розвідувальні дані мають бути збалансованими та обмінюватися, оскільки ворог постійно стежить за розвідувальним полем для протидії українському гарнізону.

Одним із протиріч у сучасному журналістському середовищі є використання фотографій та зображень українських міст в обороні. Журналісти намагаються передати атмосферу, але побоюються, що інформація може зашкодити військовим і мирним жителям.

Встановлено, що журналісти могли збирати інформацію одразу після обстрілу місця бойових дій. Однак оприлюднення фотографій і відеозаписів дозволено після 12 годин для військового використання та 3 годин для цивільного використання. Військові органи просять протягом доби після інциденту надати ЗМІ додаткову інформацію щодо руйнувань, завданих діями противника.

Сьогодні Україна змушена робити більше, ніж стримувати російську агресію, а також захищати цифровий простір від кібератак в додаток. Саме так і проголосив президент Володимир Зеленський в американському інтерв'ю з *Washington Post*.

Російська пропаганда відіграла іронічну роль у російсько-українській війні, використовуючи протизаконні методи та способи поширення інформації. Російська пропаганда не може існувати в конкурентних умовах. Тож, окупувавши нову територію, перше, що зробила Росія, це позбавила її жителів доступу до українських ЗМІ. Після того,

як Росія почала окупацію півдня України, вона почала транслювати телеканали «Перший Крим» і «Крим» у підкорених населених пунктах Херсонської області.

На початку березня РНБО вирішила вивести в ефір телепрограму "Єдині новини". Метою рішення є забезпечення доступу до реальної, об'єктивної та перевіреної офіційної інформації про хід війни та загальну ситуацію в країні. Цей телемарафон доступний на всіх каналах у всіх форматах. Трансляції марафону тривають на всіх доступних каналах мовлення.

Підсумовуючи, у нас є проблема у формі потужної дезінформації, ворожої пропаганди на окупованих територіях України тощо. Проте ЗМІ відіграють особливу роль під час воєнного стану в Україні, слугуючи важливим джерелом інформації, формування громадської думки та притягнення влади до відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. An interview with Ukrainian President Volodymyr Zelensky By Isabelle Khurshudyan. URL: <https://www.washingtonpost.com/nationalsecurity/2022/08/16/zelensky-interview-transcript/>
2. Закон України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 51, ст.421)
3. Рада Національної Безпеки і Оборони України. Рішення від 18 березня 2022 року, введено в дію Указом Президента України від 19 березня 2022 року № 152/2022 «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану»
4. Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні» м. Київ 24 лютого 2022 року № 2102-IX
5. Діяльність ЗМІ під час воєнного стану. URL: <https://law-in-war.org/diyalnist-zmi-pid-chas-voyennogo-stanu/>

**PECULIARITIES OF UKRAINE'S CULTURAL DIPLOMACY
INSTITUTIONALIZATION IN THE CONTEXT
OF EUROPEAN PRACTICES**

Ukrainian reputation as a part of russia has followed it through the years due to its low activity on cultural development inside its borders and especially outside of it. Since regaining its independence in 1991, the country has done quite a little to set boundaries and distinctions between itself and the aggressor country, which in contrast, has promoted Ukrainian and many other cultures as its own, broadcasting the conception of «brotherhood» and «brotherly nations». Therefore, after the Revolution of Dignity, one of the main tasks in domestic and foreign policy, among others, was to differentiate itself in the eyes of external audiences and foreign governments.

Having defined its priorities to become a country with European values and a part of the European Union, Ukraine has followed the example of countries like the United Kingdom, Germany, France, etc., within some areas, including cultural diplomacy. For example, mentioned countries allocate a significant part of the state budget on cultural subjects, whether they are governmental or nongovernmental, not only because they are theoretically supposed to, but because they perceive them as a full-fledged tool for their foreign policy interests' realization. For instance, funding for the network of Czech centers comes from the state budget and is distributed for the maintenance of staff and premises, as well as for individual programs (redemption of copyright, exhibition activities) [1, p.8].

A lot more distinguishing characteristics can be named, however, one of the main ones, if not the main one, is institutions, that are implementing mentioned foreign policy interests. Inheriting European experience, Ukraine has founded Ukrainian Institute, which becomes one on the same level as British Council, The Institut Français, Goethe-Institut, Instytut Polski, and so on. The Institute is subject to the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, with its mission defined as «Strengthening Ukraine internationally and domestically as a subject using the tools of cultural diplomacy» [3]. Its role and importance were outlined in the Public Diplomacy Strategy of The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine 2021-2025, naming its objectives as improving the understanding and recognition of Ukraine among foreign

audiences; ensuring a constant demand for expert interaction with Ukraine; strengthening the capacity Ukrainian culture players, education, science, and civil society for international cooperation; strengthening Ukraine's involvement in current world cultural processes; expansion of Ukrainian language usage in the world [2].

To implement identified targets, Ukrainian Institute carries out a variety of programs, festivals, meetings, etc. Among bigger projects there are Month of Cultural Diplomacy of Ukraine in Wikipedia; International Forum of Cultural Diplomacy; Ukraine in two Minutes; Ukrainian souvenir; Women in Arts Award.

If to be more precise, the "Month of Cultural Diplomacy of Ukraine" is an undertaking aimed at recognizing renowned Ukrainian artists in various fields such as cinema, music, literature, architecture, and design, who have had a substantial impact on global culture. This effort was collaboratively organized by "Wikimedia Ukraine," the Ukrainian Institute, and the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Throughout the campaign's duration, 253 individuals participated in it, with a total of 3,813 new articles being authored and 262 existing ones being enhanced across 60 Wikipedia language sections. Notably, there were articles created about Pavlo Tychyna in Arabic, Anna Yaroslavna in Finnish, a painting titled "Moonlit Night on the Dnieper" in Chinese, a dance called "Hopak" in Persian, the Ukrainian avant-garde in German, and a novel named "Shadows of Forgotten Ancestors" in French [5]. Despite being implemented two times only, the program showed an enormous increase in familiarity among the foreign audience, popularizing national Ukrainian cultural accomplishments.

To advance cultural activity, it is essential to provide intercultural dialog and multicultural cooperation. Consequently, providing one side of the dialogue i.e. presenting your culture abroad, without receiving according answer is insufficient, hence such actions as opening the country's national/cultural center in another one are becoming more and more common policy. Accordingly, Ukraine has become a host for different centers, institutions, and foundations, like Ukraine-Japan Center, Goethe-Institut Ukraine, Alliances Françaises en Ukraine, and Ukrainian-Spanish Center. Amid these active Ukraine institutions, there is also The Heinrich Böll Foundation, that functions in Kyiv since 2008.

The Foundation has proclaimed itself as an agency for green visions and projects, a think tank for policy reforms, and an international network, with ecology and sustainability, democracy and human rights, self-determination,

and justice as its main principles. Nowadays its fundamental program in Ukraine is «Promotion of Democracy and human security», which focuses on sharing information on real situations in the country and interviewing military experts, historians, social workers, and Ukrainians, to spread facts on different topics.

In general, Ukrainian cultural diplomacy can be evaluated positively, especially during last years, including full-scale invasion. According to Global Soft Power Index 2023, Ukraine has risen from 51 rank to 37 in span of one year, with its Reputation growing from 5.5 point to 5.8, and Culture and Heritage – from 2.4 to 3.0 [4], that shows Ukrainian dedication to promote its history and culture and to fight this battle on informational field as well. Not the last role here is played by the European countries' experience and example, which have become for Ukraine a certain yardstick, touchstone and indicator of movement in cultural sphere.

LIST OF USED SOURCES AND LITERATURE

1. Розумна О.П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи : аналіт. доповідь. Київ : НІСД, 2016. 53 с.
2. Стратегія публічної дипломатії Міністерства Закордонних Справ України на 2021-2025 роки/ упоряд. Д. Кулеба, Е. Джапарова, М. Липяцька, О. Червак, Я. Турбіль, М. Дадінова, А. Польова, І. Боровець, С. Джуринська, Є. Дробот. Київ, 2021. 21 с.
3. About the Ukrainian Institute. URL: <https://ui.org.ua/en/mission-2/> (дата звернення: 17.04.2023).
4. Global Soft Power Index 2023. URL: <https://brandirectory.com/softpower/nation?country=158> (дата звернення: 17.04.2023).
5. Month of Cultural Diplomacy of Ukraine 2022: Detailed Results. URL: <https://ui.org.ua/en/news-en/mcdu-2022-results-2/> (дата звернення: 17.04.2023).

МАСЛЮХ Олена
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – КОКОШ А. Д., асист. політології та міжнародних
відносин Національного університету «Львівська політехніка»

ТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ

У кінці 2010-х років Китай став найбільшим торговельним партнером України серед країн Азії та Тихоокеанського регіону. За даними Міністерства економіки України, у 2020 році загальний обсяг товарообігу між країнами склав \$15,3 млрд, з яких \$8,3 млрд припадає на експорт з України в Китай, а \$7 млрд - на імпорт з Китаю.

Одним з найважливіших аспектів торговельних відносин між країнами є питання безпеки продуктів харчування. Україна імпортує з Китаю різноманітні продукти харчування, такі як морепродукти, чай, соєві боби та інші. «Забезпечення якості та безпеки продуктів харчування в Китаї не завжди є на високому рівні через низку проблем, таких як недостатність контролю, порушення стандартів та недостатнє надання інформації споживачам». [3]

У зв'язку з цим, українські органи державного контролю проводять постійний моніторинг та контроль якості та безпеки китайських продуктів харчування, що імпортуються до України. Наприклад, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів проводить перевірки на місцях, а також організовує лабораторні дослідження продуктів харчування, які ввозяться до країни.

У свою чергу, Україна експортує до Китаю переважно сільськогосподарські продукти, такі як зернові культури, залізна руда, соняшникова олія та інші. Забезпечення якості та безпеки цих продуктів також є важливим аспектом, що контролюється відповідними органами державного контролю в Україні.

Торговельні відносини між Китаєм та Україною здебільшого мають позитивний вплив на економіку обох країн, сприяючи збільшенню обсягу торгівлі та створенню нових можливостей для бізнесу. Однак існують ризики та виклики, такі як конкуренція, валютні коливання, нерівні умови доступу до ринків та інші фактори, які можуть вплинути на рівень торгівлі та економічний розвиток обох країн. Крім того, важливим аспектом торговельних відносин є питання інтелектуальної

власності та захисту прав на неї, яке потребує відповідних угод та договорів між країнами. Незважаючи на ці виклики, розвиток торговельних відносин між Китаєм та Україною є важливим кроком у зміцненні економічних зв'язків та співпраці між країнами.

Технічні бар'єри у питанні торговельних відносин між Україною і Китаєм становлять один з головних викликів для розвитку товарообігу між цими країнами. Основними проблемами, що перешкоджають вільному торговельному обміну, є відмінності у стандартах якості та безпеки продуктів.

Наприклад, у Китаї і Україні є різні стандарти та вимоги до якості продуктів, що може створювати перешкоди для їх ввезення та експорту. Крім того, у Китаї існують певні вимоги щодо маркування товарів, що також можуть бути складними для українських компаній, які хочуть вийти на китайський ринок.

Для вирішення цих проблем українська сторона працює над приведенням національних стандартів до міжнародних норм, а також підписанням угод про взаємне визнання сертифікатів відповідності. Наприклад, в серпні 2020 року була підписана угода між Україною та Китаєм про взаємне визнання результатів оцінки відповідності у сфері безпеки харчових продуктів.

Ще одним з головних аспектів торговельних відносин між Китаєм та Україною - це укладення взаємних торговельних угод. Зокрема, в жовтні 2019 року було підписано Меморандум про розуміння між Міністерством аграрної політики та продовольства України та Міністерством сільського господарства та сільського розвитку КНР про співпрацю в галузі агропромислового комплексу. «Метою цього меморандуму є поглиблення співпраці між Україною та Китаєм у сфері агропромислового комплексу, зокрема, розвиток виробництва та обігу сільськогосподарської продукції, забезпечення продовольчої безпеки, підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, обмін досвідом у галузі науково-дослідних робіт та технологій, розвиток технічного співробітництва та торгівлі». [2]

У рамках цього меморандуму сторони погодилися на збільшення обсягів торгівлі сільськогосподарською продукцією, встановлення спільних виробничих підприємств та проведення спільних науково-дослідних робіт.

Крім того, Україна та Китай планують створити зону вільної торгівлі між собою. У листопаді 2018 року сторони домовилися про поча-

ток переговорів з приводу укладення взаємної угоди про зону вільної торгівлі, яка мала б стимулювати зростання торгівлі та інвестицій між Україною та Китаєм.

Зокрема, планується зниження митних бар'єрів та інших перешкод для вільної торгівлі товарами та послугами між двома країнами. Україна та Китай розглядають можливість підписання взаємної угоди про зону вільної торгівлі в найближчому майбутньому.

Крім того, Україна є учасником Ініціативи "Один пояс, один шлях", яку запровадив Китай з метою розвитку інфраструктури та збільшення торгівельних обсягів з країнами-учасниками. У рамках цієї ініціативи Китай надав Україні кредит на будівництво нового мосту через Дніпро у місті Києві. У 2018 році Україна та Китай підписали меморандум про співпрацю в рамках цього проекту. «У 2019 році було укладено угоду про кредит від Китаю на суму 1,5 мільярда доларів для фінансування будівництва мосту». [1] Перспективи цього проекту полягають в підвищенні економічного зв'язку між Україною та Китаєм, зокрема в плані збільшення торгівельних обсягів між двома країнами.

Отже, торгівельні відносини між Китаєм та Україною розвиваються і мають потенціал для подальшого зростання. Україна стала важливим партнером для Китаю в галузі сільського господарства, а також має можливості для співпраці в інших сферах, таких як енергетика та транспорт. Китай з свого боку проявляє інтерес у співпраці з Україною, що відображається у підписанні ряду угод та меморандумів про співпрацю. Однак, в той же час, у відносинах між країнами існують певні виклики, такі як проблеми з ввезенням українських товарів на китайський ринок та висока залежність України від імпорту китайської продукції. Таким чином, важливо розвивати торгівельні відносини між країнами на взаємовигідних умовах та шукати шляхи для вирішення проблемних питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Lu, Y., & Wang, Y. The Belt and Road Initiative: Challenges and Opportunities, 2021. – 165 с.
2. Zhang, J., & Xu, J. Ukraine's agricultural trade with China: Opportunities and challenges. International Journal of Economics, Commerce and Management, 2019. – 271 с.
3. Zhou, H., Zhang, Y., Guan, X., Li, H. Food safety in China: A comprehensive review. Journal of Food Quality, 2021. 1-15 с.

ФЕРЛЕЙ Вікторія
*Студентка 4 курсу ЗФН кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська Політехніка»*

*Науковий керівник: КОРНАТ Леся Ярославівна
К.н. з держ.упр., викладач кафедри ПМВ
Національного університету «Львівська Політехніка»*

УКРАЇНСЬКО-АВСТРАЛІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Українсько-австралійські відносини почали розвиватись після отримання Україною незалежності в 1991 році. З того часу дві країни встановили дипломатичні відносини та підписали ряд документів, спрямованих на підтримку співпраці.

Одним з найбільш важливих моментів у відносинах між Україною та Австралією є відкриття Посольства Австралії в Києві в 2015 році. Зі створенням посольства з новою якістю почали розвиватись торговельні та економічні відносини між двома країнами. Україна та Австралія є партнерами у багатьох галузях, таких як наука, енергетика та інші. За останні роки українсько-австралійські відносини стали більш активними та інтенсивними [1].

Незважаючи на те, що відносини між Україною та Австралією є досить активними, є потенціал для подальшого розвитку співпраці між двома країнами. Серед можливостей співпраці можна виділити взаємне інвестування, збільшення торговельного обороту, співпрацю в галузі науки та технологій, культурний та освітній обмін.

Торгівля і бізнес: Розвиток торговельно-економічних зв'язків та збільшення обсягів торгівлі між країнами, ведення бізнесу, спільних проектів суб'єктами підприємницької діяльності обох країн.

Інвестиції: Привертання інвестицій та створення сприятливих умов для бізнесу. Обмін інвестиційними можливостями та інформацією про інвестиційний клімат в країнах.

Так, у липні 2022 року в Україну було залучено понад 600 тис. дол. США австралійських інвестицій. Найбільші обсяги інвестицій надійшли до таких галузей української економіки, як оптова та роздрібна торгівля, інформаційні технології та телекомунікації [2]. Рівень інвестицій з боку Австралії також зріс на фоні повномасштабного воєнного вторгнення росії в Україну, в якості додаткової підтримки нашої держави.

Освіта, наука і технології: Розвиток освітніх та науково-дослідницьких зв'язків, обмін студентами та викладачами. Співпраця у сфері науки та технологій.

Україна та Австралія мають розвинені науково-технічні сектори, що сприяє співпраці між країнами в цій галузі. Партнерство між ними розвивається в таких напрямках, як аерокосмічна галузь, телекомунікаційний сектор, медичні дослідження, інформаційні технології, природничі науки та дослідження Антарктики [3, с. 401].

Так, станом на 2023 рік українсько-австралійська співпраця активно розвивається в галузі інформаційних технологій, де розвивається співпраця між українськими та австралійськими ІТ-компаніями, проводяться спільні проекти та програми обміну між студентами та науковцями [4].

Українські та австралійські компанії у галузі ІТ взаємодіють активно та успішно. Наприклад, компанія "Integracy Group Ukraine" успішно вийшла на австралійський ринок, а створена відомими компаніями "Intergracy International" спільна українсько-австралійська компанія у галузі ІТ-технологій є ще одним успішним прикладом такої співпраці [5].

Додатково, Національний університет "Львівська політехніка" та компанія "Fielden Management Services" підписали угоду про розробку новітніх технологій інформаційних систем, що використовують GPS, RFID, технології розпізнавання голосу та "HCI" (Human Computer Interaction) [2].

Культура та туризм: Розвиток культурного та туристичного обміну, сприяння популяризації культури та туристичних ресурсів країн.

Україна та Австралія мають довгу історію культурного співробітництва, що почалося задовго до незалежності України.

Так, наприклад, у 1985 році лідер федеральної опозиції та майбутній прем'єр-міністр Австралії Джон Говард відкрив пам'ятник жертвам Голодомору 1932-1933 років в Україні біля Української православної церкви в Канберрі [3, с. 391]. За роки незалежності України культурне співробітництво з Австралією продовжилось.

У грудні 2007 року був встановлений макет Андріївської церкви в Києві в етнографічному музеї історичних мініатюр "Кокінгтон Грін Гарденз" (Канберра). Цей проект став спільним для України та Австралії та мав на меті популяризацію культурно-історичних здобутків України в Австралії [6, с. 236].

У 2009 році делегація студентів Українського гуманітарного ліцею Національного Університету ім. Тараса Шевченка відвідала Мельбурн

з метою вивчення життя української діаспори в Австралії та налагодження зв'язків з Українською центральною шкільною радою Австралії (УЦШР) [1].

У 2013 році в Мельбурні відбулася міжнародна конференція "Мова, культура, ідентичність", що була організована Центром україністики імені М.Зерова, Університетом Монаша, Асоціацією українців Австралії та Науковим товариством імені Т.Шевченка. У конференції взяли участь фахівці з україністики з різних країн, зокрема з українських, австралійських, канадських, італійських та новозеландських університетів, а також з НАН України [1].

У 2017 році було багато культурно-гуманітарних проєктів, таких як Дні української культури в Канберрі, фестиваль українських творчих колективів в Мельбурні, участь українських танцювальних груп у фестивалі "Pako Festa-2017" та різні вшанування пам'яті таких подій, як Голодомору 1932-33 років, трагедії збиття літака рейсу МН17 та Революції гідності [6, с. 237].

Також у 2017 році рок-гурт "Океан Ельзи" відбувся гастрольний тур до Австралії [2].

У 2018 році відбулася міжнародна конференція "Україна і світ: культура, політика, суспільство" в Мельбурні. Головним культурно-гуманітарним проєктом 2018 року стала участь української команди в "Іграх нескорених" у Сідней, а також відзначення 85-х роковин Голодомору 1932-33 років, яке відбулося в різних містах Австралії, включаючи презентацію книги "Голодомор. Мовчазні голоси голодуючих дітей" та комеморативні заходи [2].

Молодь української діаспори була дуже активною в програмі ГОCamp в Україні, яка є освітньою волонтерською програмою з навчання українських школярів іноземним мовам. Багато з них навіть регулярно викладають англійську мову в українських школах, зокрема в ThinkGlobal Lviv [4].

Енергетика: Співпраця у сфері використання атомної енергії в мирних цілях, розвиток альтернативних джерел енергії та енергоефективності.

Аграрна сфера: Співпраця у сфері розвитку сільського господарства, обмін технологіями та практиками вирощування різних культур. Україна та Австралія мають певний рівень співпраці в аграрній сфері.

Наприклад, Австралія є важливим партнером для України у поставках сільськогосподарської техніки та обладнання. Крім того, укра-

їнські компанії активно співпрацюють з австралійськими підприємствами у галузі експорту зерна та олії. Нещодавно, Австралійський банк інвестицій та розвитку (DFAT) сприяв укладенню угоди між українською компанією та австралійськими фермерами з метою розвитку виробництва сої в Україні. Також в Австралії успішно працює Українсько-Австралійська Торгово-промислова палата, яка займається розвитком торгівлі та інвестицій між країнами [4].

Кібербезпека: Співпраця у сфері кібербезпеки та захисту від кіберзагроз.

Україна та Австралія здійснюють співпрацю в сфері кібербезпеки, зокрема в області обміну досвідом та експертизою в галузі кіберзахисту. У 2018 році український центр кібербезпеки підписав меморандум про співпрацю з австралійською компанією CyberGym, який передбачає створення спільних проектів з кібербезпеки та проведення навчальних семінарів та тренінгів для працівників українських компаній. Також, в рамках співпраці, українські та австралійські експерти з кібербезпеки здійснюють обмін інформацією та знаннями про нові загрози та методи боротьби з ними [2].

У підсумку, Українсько-австралійські відносини є перспективними та мають великий потенціал для подальшого розвитку та зміцнення співпраці між двома країнами. Важливо зберігати та розвивати дипломатичні, економічні, культурні та наукові зв'язки між Україною та Австралією з метою досягнення спільних цілей та інтересів. Розширення співпраці в економічній, культурній та освітній сферах є важливим кроком до зміцнення відносин між країнами та сприятиме взаємному процвітанню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. "Embassy of Australia in Ukraine". Embassy of Australia in Ukraine. URL: <https://ukraine.embassy.gov.au/kyiv/home.html>
2. "Ukraine-Australia Relations". Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. URL: <https://mfa.gov.ua/en/ukraine-ua/ukraine-australia>
3. Gryshchenko, V. "Ukraine and Australia: Prospects for Bilateral Relations". The Ukrainian Quarterly, vol. 69, no. 4, 2013, pp. 389-405.
4. "Embassy of Ukraine in Australia". Embassy of Ukraine in Australia. URL: <http://australia.mfa.gov.ua/en>.
5. "Australia-Ukraine Relations". Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government. URL: <https://www.dfat.gov.au/geo/ukraine/Pages/ukraine-country-brief>.
6. Кулініч М. Україна – Австралія: співпраця, що базується на цінностях / М. Кулініч // Україна дипломатична : наук. щорічник. – Київ, 2018. – Вип. 19. – С. 235–237.

КУСЬКІВ Анастасія
студентка Національного університету «Львівська політехніка»
спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії».

Науковий керівник – ЦЕБЕНКО О. О., к. політ. н.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ ТА АНЕКСІЇ КРИМУ

Порушення прав дітей є серйозною проблемою в умовах агресії Російської Федерації проти України та анексії Криму. Діти є ключовим об'єктом порушень прав людини із початку агресії РФ у 2014 році і до сьогодні. В умовах повномасштабної агресії ситуації порушенням прав дітей є критичною, а їхній захист є практично неможливим.

Однією з першочергових проблем є вплив конфлікту на фізичну безпеку дітей. Бойові дії, що тривають на території України, призвели до переміщення тисяч дітей, роблячи їх уразливими до експлуатації та жорстокого поводження. ООН повідомляє, що діти ризикують бути завербованими озброєними групами, стати жертвами сексуального насильства та бути примушеними до дитячої праці[1].

Доступ до освіти також залишається проблемою для дітей, які живуть у зоні конфлікту. Школи були пошкоджені або зруйновані обстрілами та стріляниною, і багато дітей не можуть відвідувати школу через проблеми безпеки. Анексія Криму також суттєво вплинула на систему освіти: школи з українською мовою були змушені закрити, а російська мова стала єдиною офіційною[1].

Війна також суттєво вплинула на психічне здоров'я дітей, багато з них відчують тривогу, депресію та посттравматичний стресовий розлад. Відсутність доступу до послуг психічного здоров'я погіршує ситуацію, залишаючи дітей без необхідної підтримки, щоб впоратися з травмами. Доступ до медичної допомоги залишається проблемою, особливо для дітей з хронічними захворюваннями або інвалідністю. Руйнування інфраструктури та триваюче насильство призвели до значного скорочення доступу до медичних закладів і послуг, залишивши дітей без доступу до основної медичної допомоги[1].

Бойові дії призвели до значного збільшення кількості дітей, які живуть у злиднях. Багатьом сім'ям важко отримати доступ до основних потреб, таких як їжа, житло та чиста вода, особливо на окупованих територіях.

ваних Російською Федерацією територіях.

Згідно зі звітом Управління Верховного комісара ООН з прав людини, з середини квітня 2014 року до лютого 2020 року внаслідок війни на Сході України загинули щонайменше 3357 цивільних осіб, у тому числі 116 дітей. Крім того, у звіті зазначається, що близько 200 000 дітей безпосередньо постраждали від конфлікту, включаючи тих, хто був переміщеним, пораненим або травмованим. У звіті також підкреслюється вплив конфлікту на освіту в регіоні, зазначається, що станом на 2020 рік понад 700 освітніх закладів було пошкоджено або зруйновано внаслідок конфлікту на сході України, вплинувши на понад 700 000 дітей[5]. Також зазначається, що в Криму після анексії російська влада запровадила заходи, які призвели до закриття україномовних шкіл, що вплинуло на можливість україномовних дітей отримати освіту рідною мовою. Триваюче насильство та руйнування інфраструктури призвели до значного скорочення доступу до закладів охорони здоров'я та послуг, особливо в районах, уражених конфліктом. Діти з хронічними захворюваннями або інвалідністю особливо вразливі в цьому контексті, оскільки вони можуть потребувати спеціалізованої медичної допомоги, якої немає. У звіті також підкреслюється ризик вербування дітей озброєними групами в зоні конфлікту. Діти, які розлучаються зі своїми сім'ями або живуть у бідності, особливо вразливі до вербування, оскільки їм можуть пообіцяти їжу, притулок та інші предмети першої необхідності[5].

Були проведені різні дослідження щодо впливу війни на психічне здоров'я дітей. Наприклад, згідно зі звітом ЮНІСЕФ, опублікованим у 2020 році, понад 580 000 дітей постраждали від конфлікту на сході України, і багато з них зазнали насильства та переміщення. У звіті зазначається, що «діти, які живуть у районах, уражених конфліктом, відчувають високий рівень тривоги та стресу, часто пов'язаного з незахищеністю, втратою близьких і порушенням повсякденного життя». Дослідження, опубліковане в *Journal of Affective Disorders* у 2021 році, показало, що у дітей у постраждалих від конфлікту районах України рівень депресії, тривоги та посттравматичних стресових розладів вищий, ніж у дітей в інших частинах країни. У дослідженні було опитано 2123 дітей віком 9-17 років і виявлено, що 31,7% дітей у постраждалих від конфлікту районах повідомили про симптоми депресії, у порівнянні з 18,5% у не постраждалих районах. Подібним чином 29,1% дітей у постраждалих від конфлікту районах повідомили про симптоми три-

воги, порівняно з 19,2% у не постраждалих районах. Про симптоми посттравматичних стресових розладів повідомили 31,3% дітей на територіях, уражених конфліктом, у порівнянні з 14,4% у територіях, що не постраждали[3].

У звіті Міжнародної організації з міграції (МОМ) за 2018 рік встановлено, що діти, які постраждали від конфлікту на сході України, відчували високий рівень стресу та тривоги. У звіті зазначено, що «діти, які були переміщені внаслідок конфлікту, часто відчувають значний стрес і тривогу, що може мати довгострокові наслідки для їх психічного здоров'я та благополуччя»[3]. Ці статистичні дані підкреслюють значний вплив конфлікту в Україні на психічне здоров'я дітей у регіоні. Важливо, щоб діти отримували необхідну підтримку та послуги, щоб задовольнити їхні потреби в психічному здоров'ї та допомогти їм впоратися з травмою конфлікту.

Особливе занепокоєння викликає вплив військових дій на право дітей на свободу пересування. У постраждалих від конфлікту районах запроваджено контрольно-пропускні пункти та обмеження на пересування, що ускладнює доступ сімей до найнеобхіднішого, включаючи їжу, воду та медичне обслуговування. Це призвело до значного зростання рівня недоїдання серед дітей, а також зростання захворювань, яким можна запобігти, через відсутність доступу до медичної допомоги. Російське вторгнення також значно вплинуло на право дітей на сім'ю та сприятливе середовище. Багато дітей були розлучені зі своїми сім'ями через вимушене переміщення або втрату членів сім'ї через насильство. Це призвело до значного збільшення кількості дітей, які живуть в інституціях або з членами родини, що може мати негативні довгострокові наслідки для їх добробуту та розвитку[2; 4].

Ще одним порушенням прав дитини в цьому контексті є вплив на доступ дітей до правосуддя. Діти, які постраждали від конфлікту, включно з тими, хто отримав поранення або втратив членів сім'ї, можуть не мати доступу до правової допомоги чи підтримки у пошуках справедливості. Це може призвести до відчуття безкарності у винуватців насильства над дітьми та відсутності відповідальності за порушення прав людини.

Не менш важливо, що триваючі бойові дії також значно вплинули на право дітей брати участь у культурному житті та мати доступ до своєї культурної спадщини. У Криму після анексії російська влада запровадила заходи, які призвели до закриття україномовних шкіл

та обмеження використання української мови в суспільному житті. Це значно вплинуло на здатність україномовних дітей брати участь у культурному житті та мати доступ до своєї культурної спадщини[2].

Таким чином, війна в Україні та анексія Криму призвели до значного порушення прав дітей у країні. Ці порушення включають право на освіту, охорону здоров'я, свободу пересування, сім'ю, доступ до правосуддя та культурне життя. Важливо, щоб міжнародне співтовариство вжило заходів для усунення цих порушень і забезпечення захисту та підтримки прав дітей у регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The UN's Children and Armed Conflict report on Ukraine. URL: <https://childrenandarmedconflict.un.org/countries-caac/ukraine/>
2. The International Committee of the Red Cross report "Impact of the Conflict on Children". URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v2/rule135>
3. The Global Protection Cluster's report "Protection Needs of Children in Eastern Ukraine". URL: https://www.globalprotectioncluster.org/old/_assets/files/field_protection_clusters/Ukraine/Ukraine_PC_Factsheet_July_uk.pdf
4. The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies report "Childhood Under Fire: Growing Up Amidst Conflict in Ukraine". URL: https://www.ifrc.org/sites/default/files/2022-08/IFRC_Ukraine_Humanitarian_Crisis_EN_20220822_.pdf
5. The UN Office of the High Commissioner for Human Rights report "Situation of human rights in Crimea". URL: <https://rm.coe.int/human-rights-situation-in-the-autonomous-republic-of-crimea/1680a66483>

ЛУЦИШИН Галина
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»

ПИТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Забезпечення прав національних меншин, реформування законодавства у сфері етнополітики є важливими для України в контексті її членства в Європейському Союзі. Участь національних меншин у суспільно-політичному житті держави та міжнародній співпраці вимагає розробки та імплементації законодавства, що сприяє громадському міжетнічному діалогу. Вхідження України у світове співтовариство неможливе без вирішення етнополітичних питань відповідно до стандартів демократичної держави. Політика розширення ЄС є одним із важливих інструментів впливу та покращення захисту прав національних меншин у країнах-кандидатах, забезпечується поєднання національного законодавства та норм ЄС щодо захисту прав національних меншин.

Захист прав національних меншин реалізується трьома ключовими європейськими організаціями -- Європейським Союзом, Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Радою Європи, діяльність яких спрямована на забезпечення регіональної безпеки, зміцнення демократії та європейської інтеграції. Ці організації працюють над зменшенням етнічної напруги на європейському континенті, зокрема, Рада Європи зосередила увагу на проблемах демократії, прав людини та національних меншин в Центральній та Східній Європі, зміцненні демократичних інституцій для забезпечення захисту прав меншин. ОБСЄ вирішує питання прав національних меншин із позиції безпеки. Експерти ОБСЄ зазначають, що найчастіше основним джерелом порушень прав представників національних меншин є не інші етнічні групи, а самі держави.

Практика показує, що європейська інтеграція надає багато можливостей для розвитку національних меншин, адже пом'якшення державних кордонів дозволяє національним меншинам активніше співпрацювати із етнічною батьківщиною, національні меншини стають активними суб'єктами транскордонної співпраці та важливим чинником регіональної політики [2].

Україна працює над покращенням законодавства у сфері етнополітики, зокрема, триває імплементація Закону України «Про національні меншини (спільноти) України», який був прийнятий 2022 р., розроблено проект Концепції Загальнодержавної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» на період до 2034 року, працює Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин .

Національні меншини, історичною батьківщиною яких є країни Європи, відіграють важливу роль у розвитку європейських інтеграційних процесів в Україні, вони мають значний вплив на розвиток зовнішньополітичної діяльності держави, часто є одним із ключових чинників при веденні міждержавної співпраці.

У ЄС важливо розробляти інноваційні моделі управління етнічною різноманітністю, сприяти залученості національних меншин до прийняття суспільно-політичних рішень, «інтеграції меншин» [1]. Щоб національна меншина могла розвивати свою культуру, вона не може перебувати у «культурній резервації». Разом з тим, лише окремі проекти та ініціативи не можуть забезпечити стійкість у розвитку національних меншин у країнах-членах ЄС, потрібна консолідована та узгоджена політика.

Також спостерігається вплив європейської інтеграції на геополітичні відносини між державами з використанням питання захисту прав національних меншин. Досвід показує, що європейська інтеграція може як стабілізувати, так і загострювати відносини в регіоні, окремі держави можуть використати процес розширення ЄС для вирішення проблем меншин. У кращому випадку можна стверджувати, що європейська інтеграція позитивно впливає на внутрішню політику та, у свою чергу, може призвести до покращення відносин між державою проживання національних меншин та етнічною батьківщиною [3].

Війна, розв'язана росією в Україні згубно вплинула на становище як українців так і окремих етноспільнот, які компактно проживали в тимчасово окупованих районах із поліетнічним складом населення, зокрема Херсонської, Миколаївської, Одеської, Запорізької та Донецької областей. Це, наприклад, кримські татари, караїми і кримчаки. Критична ситуація у грецьких поселеннях у Донецькій області та в Маріуполі, де проживала найбільша грецька громада в Україні – 100000 греків Приазов'я, представників унікальних культур урумів та румеїв,

населені пункти яких зазнали руйнувань та знищення. Місто Волно-ваха з населенням понад 21000 жителів (15000 з них – грецькі румеї) знищено на 95%. Село Гранітне, де мешкає понад 3600 урумських греків, знищено на 95%. Село Бугас (1400 грецьких румеїв) зруйновано на 70%. Село Чермалик (1900 грецьких урумів) – на 70%. Село Старогнатівка (2100 етнічних греків: урумів та румеїв) – на 60%. Село Старомлинівка (2400 грецьких урумів) зруйновано на 90% [4]. Також на межі гуманітарної катастрофи в Херсонській області опинилося старошведське село Зміївка та село Березань Миколаївської області, де під загрозою опинились стародавні шведські пам'ятки культури. Складна ситуація в Мелітополі, де мешкають представники болгарської, кримськотатарської, татарської, ромської та інших спільнот.

Національним меншинам України в умовах війни допомагають як міжнародні організації, так і уряди етнічних батьківщин окремих національних меншин, реалізуються програми підтримки, надають гранти на освіту. Зокрема, уряд Греції виділяє допомогу для постраждалих у кількох селах, де проживає грецька меншина в окупації. Представники грецької меншини, які переїхали до Греції, створили Спільку греків України, яка надає допомогу переміщеним особам з України. Активне поєднання зусиль міжнародних організацій, організацій національних меншин та органів влади сприяє вирішенню проблем меншин в умовах війни.

В Україні продовжується євроінтеграційний поступ та забезпечується імплементація європейських принципів, підходів та практик в етнополітичній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Djordjević Ljubica (2022). National Minorities and the Future of Europe. URL: <https://www.ecmi.de/infchannel/detail/ecmi-minorities-blog-national-minorities-and-the-future-of-europe>
2. Galbreath DJ, McEvoy J (2010). European integration and the geopolitics of national minorities. *Ethnopolitics* 9(4): 357–377.
3. Galbreath DJ, McEvoy J (2012) *The European Minority Rights Regime: Towards a Theory of Regime Effectiveness*. Basingstoke: Palgrave.
4. Нацменшини на лінії розмежування: греки Приазов'я (2023). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/greeks-of-the-azov-sea/28989654.html>

*ПИСЬМЕННИЙ Максим
студент групи МВ-41
Національний університет "Львівська політехніка"
Науковий керівник - д. політ. н., проф. ЛУЦИШИН Г.І.*

ЛЮБЛІНСЬКИЙ ТРИКУТНИК В КОНТЕКСТІ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ У БОРОТЬБІ З РОСІЙСЬКОЮ АГРЕСІЄЮ

Серед сучасних міжнародних регіональних об'єднань, які успішно розвиваються і в яких бере участь Україна можна виділити «Люблінський трикутник», який виник 28 липня 2020 року з метою зміцнення політичного діалогу, довіри та стратегічного партнерства між Литвою, Польщею та Україною у сфері безпеки та оборони, підтримки розвитку економічної співпраці та культурного обміну. Це новий тристоронній формат співпраці, який враховує традиції та історичні зв'язки трьох країн та сприяє регіональній співпраці. З початком повномасштабної війни в Україні співпраця Польщі, Литви та України суттєво активізувалась передусім у військово-технічній, гуманітарній, дипломатичній, політичній площині. 14 березня 2022 року країни-учасниці Люблінського трикутника за результатами зустрічі глав урядів України, Польщі та Литви прийняли спільну декларацію, у якій засудили безпрецедентне російське військове вторгнення та висловили вимогу припинити всі військові дії та звільнити територію України. У спільній декларації прем'єр-міністри висловили співчуття усім жертвам війни, визнали надзвичайні зусилля та звитягу українських військових та народу, засудили використання російської військової сили проти цивільного населення та цивільної інфраструктури і нерозсудливі та надзвичайно небезпечні атаки російських військ на атомні електростанції та атомні об'єкти в Україні. Такі атаки, на думку учасників заходу є безпрецедентними у світовій історії і ставлять світ на межу ядерної катастрофи [2].

Сторони також засудили залучення Білорусі до агресії проти України та закликали Мінськ дотримуватися своїх міжнародних зобов'язань. Окремо учасники зустрічі звернулись із закликом до російського та білоруського народу рішуче висловитися та вимагати від їхніх урядів припинити грубу військову агресію проти сусідньої держави [5].

До другої річниці заснування Люблінського трикутника було приурочено зустріч на рівні міністрів МЗС України, Польщі та Литви, яка

відбулась 28 липня 2022 року, під час якої, серед іншого, сторони вітали високу інтенсивність військово-технічної співпраці та висловили бажання розширювати співпрацю між збройними силами трьох держав, як на двосторонньому, так і тристоронньому рівні, що включатиме у тому числі проведення навчань у тренувальних центрах Польщі та Литви, лікування та реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України. У заяві чітко йдеться про підтвердження непохитного наміру працювати над подальшим впровадженням обмежувальних заходів проти росії до повного відновлення суверенітету та територіальної цілісності України.

Міністри підкреслили однаковість позиції України, Польщі та Литви щодо необхідності притягнення росії до відповідальності за вчинення воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду, скоєних на території України. Вони також висловили прагнення продовжити успішну та конструктивну співпрацю в рамках Люблінського трикутника щодо протидії дезінформації та запобігання впливу російської пропаганди за кордоном. Міністри також вітали рішення щодо надання Україні статусу країни кандидата в ЄС, ухвалене Європейською Радою 23 червня 2022 року, та погодилися координувати зусилля для забезпечення повноправного членства України в ЄС.

6 грудня 2022 року в Брюсселі три неурядові організації з Литви, Польщі та України, а саме Ініціатива громадянської стійкості (CRI), Інститут Костюшко та Детектор Медіа, представили під час Форуму ЄС-Україна з протидії дезінформації комплексний спільний звіт, у якому висвітлюються виклики, пов'язані з російською дезінформаційною та пропагандистською діяльністю в країнах Люблінського трикутника. Звіт містить перелік цілей російської пропаганди та дезінформації, які є в країнах Люблінського трикутника та представлено низку рекомендацій, адресованих усім зацікавленим сторонам, міжнародним організаціям і донорам, представникам громадянського суспільства та ЗМІ. Подібні звіти, яким, звісно, передують складна аналітична робота є надзвичайними в контексті протидії гібридним війнам РФ, частиною яких є інформаційні війни.

Члени «Люблінського трикутника» працюють над питаннями післявоєнної відбудови і відновлення України, вирішальна роль відводиться Польщі як хабу для відправлення допомоги, необхідної для цього відновлення із залученням польських та литовських інвестицій. Декларуються намір взаємодіяти на тристоронньому, європейському та міжнародному рівні щодо питання деокупації територій України,

тимчасово окупованих Росією, зокрема використовуючи механізм Кримської платформи. Крім того, президенти Польщі, Литви високо оцінили внесок України у зміцнення глобальної продовольчої безпеки та наголосили на важливості розширення Чорноморської зернової ініціативи на інші морські порти України [4].

Чільне місце у порядку денному зустрічі було відведено питанням майбутнього членства України в ЄС та надання важкого озброєння, зокрема танків Leopard. Сторони наголосили на винятковій пріоритетності наданого статусу кандидата на членство в ЄС та підтвердили свою повну відданість підтримці України у відкритті переговорів про вступ, щойно це дозволять умови. У контексті надання танків, то жодним чином така перспектива не була окреслена у спільній підсумковій декларації. Натомість одразу після саміту Польща активізувала зусилля для того щоб пришвидшити передачу необхідної військової техніки Україні.

24 січня 2023 року Польща офіційно подала запит до Німеччини про дозвіл надати танки Leopard, бюрократичний Берлін, який так довго вагався з цього приводу, заявив, що надасть відповідь із необхідною терміновістю. Очікувалось, що таке доленосне рішення Німеччина могла ухвалити вже 25 січня 2023 року, а це в свою чергу створить можливості для передачі дванадцятьма країнами близько ста танків Leopard [3]. Нарешті, станом на квітень 2023, Україна отримала необхідну кількість танків, яка була заявлена.

Щодо безпосередньої допомоги Польщі (у якій за різними підрахунками може перебувати до 3,5 млн українців, з яких до 1,3 млн прибули до країни після 24 лютого від початку війни) вже надала допомогу Україні на суму 10 млрд. злотих, що дорівнює 2,1 млрд. Євро і ця сума невпинно зростає [3].

Нещодавно Польща анонсувала новий пакет допомоги Україні, до якого увійшли зенітні установки С-60 і 70 тисяч боєприпасів до них. До того ж країна вже передала 42 бойові машини піхоти разом із комплектом підготовки для двох механізованих батальйонів. До України також продовжуються поставки 155- мм гаубиць КРАБ та різні види боєприпасів. Також Польщею буде проводитися постійна медична та інженерна підготовка. Крім того, Польща готова передати роту танків Leopard 2 із 1000 одиницею боєприпасів, проте лише в рамках широкої коаліції [3].

Надзвичайно важливу допомогу Україна отримує і від Литви. Зокрема, від початку повномасштабної війни Литва надала Україні військової допомоги на 283 млн євро, а наступного року цю суму

планують ще збільшити на 40 млн, повідомив міністр оборони А. Анушаускас. За його словами, планується закупівля нової техніки та іншого обладнання, що виробляється в Литві та якого потребують українці. Також міністр припускає, що в межах модернізації литовської армії буде можливість передати й певне озброєння. Втім, за його словами, надана вже допомога включає системи ППО, легке піхотне озброєння, протитанкові засоби, міномети, кулемети, боеприпаси, а також броньовані машини та гаубиці, зокрема 62 бронетранспортери М113. Крім того, Литва передала Україні багато зброї радянського зразка, яка була необхідна для протидії у перші дні повномасштабного вторгнення армії та продовжує підготовку українських військовослужбовців. У тренувальних центрах країни пройшли навчання близько 400 українських військових фахівців, і ця робота триватиме [1].

Отже, партнерство “Люблінського трикутника” відіграє важливу роль у підтримці України проти російської агресії, надає значну політичну та дипломатичну підтримку нашій державі на міжнародній арені. Окрім цього, Польща та Литва надають значну військову, гуманітарну та економічну допомогу. Ця підтримка допомогла Україні суттєво покращити свої військові можливості, зміцнити економіку та надати життєво важливу допомогу цивільному населенню, яке постраждало від конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Литва збільшить військову допомогу Україні в 2023 році – міністр оборони. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-viyskova-dopomohalytvaukrayina-viyna/32192237.html>
2. Павленко Т. Протидія російській дезінформації та пропаганді: досвід країн Люблінського трикутника. 2023. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c1a2ceac-06f5-4ca8-b55d-06a68364fc5a/content>
3. Польща анонсувала новий пакет допомоги Україні: що відомо. URL: <https://rubryka.com/2023/01/19/polshha-anonsuvala-novyj-paketdopomogyukrayini-shho-vidomo/>
4. Спільна декларація Президентів України, Литви та Польщі за результатами другого саміту Люблінського трикутника. 12.01.2023. <https://mspu.gov.ua/news/spilna-deklaratsiia-prezydentiv-ukrainy-lytvyy-ta-polshchi-zarezultatamy-druhoho-samitu-liublinsko-ho-trykutnyka>
5. Спільна декларація Прем'єр-міністрів України, Республіки Польща та Литовської Республіки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilnadeklaraciya-premyer-ministriv-ukrayini-respublikipolshcha-talitovskoyi-respubliki>

*АБРАТ Сергій
аспірант кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

*Науковий керівник: ЦЕБЕНКО О. О., к. пол. н., доц.,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА ЄС УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Агресія Росії проти України та повномасштабна війна 2022 року внесла свої корективи у систему європейської та міжнародної безпеки. На сьогодні Україна для ЄС виступає стратегічним партнером, а забезпечення миру та безпеки на її території прямо впливає на безпеку європейського континенту. Стратегічність цих відносин розпочинається із підписання асоціації між ЄС та Україною у 2014 році та значно поглиблюється із наданням українській державі статусу кандидата у 2022 році. Війна 2014-2022 рр. на Донбасі та анексія Криму вплинули на політику ЄС щодо надання військової допомоги не членам ЄС. Однак, в більшості, ця допомога зводилась до надання гуманітарної, фінансової, технічної підтримки. Повномасштабна війна РФ проти України кардинально змінила підхід до військової допомоги ЄС Україні[1; 4].

Із початком повномасштабної війни ЄС зайняв єдину та жорстку позицію щодо засудження агресії Росії, та розпочав комплексно надавати фінансову, гуманітарну, військову допомогу Україні. Пріоритетним напрямом стало введення дев'яти пакетів санкцій проти РФ, що значно послабило її могутність. Варто відзначити, що ЄС союз надав фінансову допомогу Україні у 13 мільярдів євро для підтримки економічної стабільності нашої держави[1; 3; 4].

ЄС вперше за свою історію існування розпочав надання летальної зброї країні, що не є членом союзу. Одним із ключових механізмів надання фінансування військової допомоги Україні є Європейський фонд миру, який протягом 2022 року виділив 3,6 мільярда євро для купівлі озброєння для протидії російській агресії. У 2023 році планується збільшення фінансової допомоги цим фондом на військову підтримку[3; 4].

Важливим напрямом є надання летальної та гуманітарної допомоги країнами-членами ЄС для України. Пріоритетом є надання броньованої техніки, артилерійських систем, систем захисту людей, медичного обладнання, пального. З жовтня 2022 року ЄС запровадив Місію військової допомоги для України, метою якої є військова підготовка українських військових. В контексті підготовки, то значна частина військовослужбовців Збройних Сил України пройшла підготовку у країнах ЄС[2].

Цікавим напрямом посилення співпраці є створення, або ж ідеї створення безпекових союзів із європейськими країнами. Хорошим прикладом є існування об'єднання «Люблінський трикутник» України, Польщі та Литви. Перспективним виглядає створення військового союзу по вісі Київ-Варшава-Лондон. Серед перспективних варіантів можна розглянути запропоновану президентом України Володимиром Зеленським ініціативу військового союзу «Об'єднанні разом U 24», або ж доєднання України до оборонної ініціативи ЄС PESCO[1; 3; 4].

Щодо перспектив, то у 2023 році ЄС продовжуватиме інтенсивне надання військової, гуманітарної та фінансової допомоги для України, оскільки як заявляють лідери країн ЄС, що це війна за Європу та її майбутнє. ЄС слід виробити формат безпекових гарантій та союзів для України у післявоєнний період.

Підсумовуючи, ЄС виступає ключовим партнером у підтримці України у війні проти України. Пріоритетом виступає надання військової, гуманітарної та фінансової допомоги. Ключовим інструментом фінансування виступає Європейський фонд миру, що надав допомоги Україні на більше ніж 13 мільярдів євро. Ефективним є створення Європейської місії військової допомоги для України, що допомагає із навчанням українських військовослужбовців. Перспективним виглядає долучення України до військових союзів із європейськими державами.

СПИСОК ВИКОРСИТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Калініченко О. Європейський ленд-ліз для України: якою може бути військова допомога ЄС [Електронний ресурс] / Європейська правда // 19.10.2022. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/10/19/7148890/>

2. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine [Электронный ресурс] / EUMAM // 10.04.2023. – Режим доступа: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine/about-eu-military-assistance-mission-support-ukraine-eumam-ukraine_en?s=410260
3. EU support for Ukraine: from sanctions to military and humanitarian aid [Электронный ресурс] / EUNEIGHBOUREAST // 3.05.2023. – Режим доступа: <https://eunighbourseast.eu/news/explainers/eu-support-for-ukraine-from-sanctions-to-military-and-humanitarian-aid-how-is-the-eu-helping/>
4. Maksak H. EU's Assistance to Ukraine: Looking Ahead to 2023 [Электронный ресурс] / GLOBSEC // 16. 12. 2022. – Режим доступа: <https://www.globsec.org/what-we-do/publications/eus-assistance-ukraine-looking-ahead-2023>

КУЗІЛЬ Валентина
студентка гр. МВ-45
Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник д. політ. н., проф. ЛУЦИШИН Г. І.

ВІЙСЬКОВА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ (2014 – 2023 рр.)

Питання військової дипломатії України як інструменту зовнішньої політики держави є особливо важливим у контексті сучасної глобальної геополітичної ситуації та національних інтересів України, російсько-української війни, розвитку співпраці у сфері оборони та безпеки. Російська агресія у 2014 році призвела до анексії Криму та початку бойових дій на сході України, а згодом до повномасштабного вторгнення в 2022 році. У цьому контексті військова дипломатія стала важливим інструментом зовнішньої політики України.

Військова дипломатія є дуже важливою темою в сучасних міжнародних відносинах, проте вивченню військової дипломатії приділяється менше уваги в теорії міжнародних відносин і дипломатичних дослідженнях, ніж іншим сферам дипломатії, таким як культурна або економічна дипломатія [1].

Військова дипломатія зародилась давно, але серед українських науковців є малодослідженим питанням, і серед причин виділяють тісний зв'язок між військовою дипломатією та розвідувальною діяльністю, обережність державних службовців щодо розголошення інформації, а також різні тлумачення терміну "військова дипломатія". Однак, враховуючи важливість військового виміру в міжнародних відносинах, дослідження військової дипломатії можуть бути корисними для аналізу і розуміння конфліктних і миротворчих процесів з військовими елементами [1]. Військові аташе у своїй діяльності спираються на Віденську конвенцію 1961р., акти внутрішнього права, вони наділені дипломатичними привілеями та імунітетами.

Розвитку військової дипломатії сприяє те, що Україна активно співпрацює з іншими країнами у сфері оборони та безпеки. Також Україна є членом програми НАТО "Партнерство заради миру", що дає їй можливість взаємодіяти з іншими країнами-членами НАТО та отримувати підтримку від них, бере участь у спільних військових навчаннях з іншими країнами, отримує нові військові технології та озброєння.

Військова дипломатія України може бути використана як інструмент для досягнення низки дипломатичних цілей, таких як захист національних інтересів і безпеки, зміцнення співпраці з іншими країнами та посилення впливу в міжнародних відносинах.

Військова дипломатія - це форма дипломатії, яка передбачає використання військових та оборонних інструментів для досягнення дипломатичних цілей. Вона часто використовується державами для побудови відносин з іншими країнами, сприяння регіональній безпеці та посилення власної безпеки і обороноздатності [2]. У випадку України військова дипломатія стала вирішальним інструментом у протидії російській агресії та розбудові партнерських відносин з іншими країнами задля посилення власної безпеки і оборони .

Однією з головних цілей військової дипломатії України є розбудова партнерств і союзів з іншими країнами задля посилення власної безпеки і обороноздатності. Україна прагне поглибити військову співпрацю з НАТО та іншими європейськими країнами, а також зі Сполученими Штатами і Канадою.

Окрім розбудови партнерських відносин з іншими країнами, Україна також прагне зміцнити власні збройні сили шляхом проведення оборонної реформи та програм модернізації. Україна здійснила значні реформи в оборонному секторі, в тому числі сформулювала нову військову доктрину, створила Раду національної безпеки і оборони та запровадила нові процедури закупівель і бюджетування. Вона також інвестувала в модернізацію своїх збройних сил, зосередившись на вдосконаленні систем командування і управління, посиленні сил спеціальних операцій і модернізації обладнання та систем озброєння [3].

Отже, військова дипломатія є важливою сферою зовнішньополітичної діяльності держави, вона має свої особливості, традиції розвитку, і надзвичайно важливо, щоб військова дипломатія розвивалась та змінювалась, враховуючи реалії російсько-української війти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Erik Pajtinka. Military diplomacy and its Present functions. International & national Studies. NO. 20; 2016 (179–194).
2. Muthanna, KA (2011). “Military Diplomacy”, Journal of Defense Studies, Vol.5, No.1: 1-15
3. Fedorova Hanna. The Role of Diplomacy during Martial Law. V. N. Karazin Kharkiv National University (Kharkiv, Ukraine), ГРАНІ Том 25 № 5, 2022.

ЗІНЧЕНКО Михайло,
студент гр. МВ-41з Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник: д. політ. н., проф. ЛУЦИШИН Г. І.

УКРАЇНСЬКО-ШВЕЙЦАРСЬКА СПІВПРАЦЯ З ПІДТРИМКИ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ З УКРАЇНИ У 2022-2023 рр.

Співпраця України та Швейцарії за останній період активно розвивається, адже Швейцарія допомагає Україні втілювати в життя структурні реформи, спрямовані на підвищення рівня життя населення та розвиток людського капіталу, забезпечення якості публічних послуг, економічний розвиток територіальних громад. Під час широкомасштабного вторгнення росії на територію України Швейцарія активізувала свою допомогу. Зокрема, у 2022 році Україна і Швейцарія підписали Меморандум про партнерство у сфері цифрової трансформації, згідно з яким Україні буде надано гранти для підтримки цифровізації як інноваційного підходу до відновлення України в умовах війни. У тісній співпраці з українським урядом і партнерами було розроблено Програму швейцарського співробітництва з Україною на 2020-2023 роки. Її стратегічний внесок сприятиме поступу країни до тривалого відновлення та виконання Порядку денного в області сталого розвитку до 2030 року і досягнення Цілей сталого розвитку [1].

Основна мета Швейцарської програми співробітництва – підтримати Україну на її шляху до миру та побудови інклюзивного суспільства, в якому і жінки, і чоловіки роблять рівний внесок і отримують однакові вигоди від сталого зростання та належного врядування.

Дослідження українсько-швейцарської співпраці з підтримки переміщених осіб з України є надзвичайно актуальним в період 2022-2023 рр., оскільки внаслідок повномасштабної війни в Україні багато людей були змушені залишити свої домівки та шукати безпечне місце для проживання. За різними даними, з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну у Швейцарії зареєструвались біля 75 тисяч українських біженців, більшість з яких отримала статус S, який відповідно до федеральної програми інтеграції надає дозвіл на роботу, вивчення іноземних мов, підтримку освіти для дітей та медичне страхування. Також на урядовому рівні реалізується ряд програм з підтримки переміщених осіб з України, активно долучаються до допомоги громадські організації, які надають гуманітарну допомогу пе-

реміщеним особам, консультації щодо можливостей інтеграції у нове середовище. Надаючи доступ до охорони здоров'я, психосоціальної підтримки, освіти та правової допомоги, Швейцарія допомагає задовольнити нагальні та довгострокові потреби постраждалого населення. Крім того, підтримка Швейцарією економічного розвитку та громадянського суспільства в Україні може допомогти створити можливості для переміщених осіб відновити своє життя та забезпечити краще майбутнє для себе та своїх родин.

Швейцарія щорічно інвестує приблизно 2,8 млрд швейцарських франків у подолання бідності та економічний розвиток країн, що розвиваються. Від імені Швейцарської Конфедерації міжнародне співробітництво у сфері розвитку координують дві федеральні агенції: Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (SDC) та Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань (SECO).

Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань (Swiss State Secretariat for Economic Affairs – SECO) відповідає за планування та реалізацію економічних і торговельних програм у країнах, що розвиваються, країнах з перехідною економікою та нових членах ЄС [6].

SECO сприяє проведенню реформ у сфері економіки та забезпеченню економічної стабільності в Україні. Наприклад, в рамках програми «Підтримка реформ в Україні» SECO фінансує проекти з підвищення ефективності державного управління, розвитку підприємництва та підвищення якості послуг, зокрема і переміщеним особам в Україні.

SECO надає фінансову та технічну допомогу українським малим та середнім підприємствам з метою збільшення їхньої конкурентоспроможності. Наприклад, програма «Сприяння конкурентоспроможності МСП в Україні» спрямована на підтримку розвитку підприємницької діяльності та забезпечення доступу МСП до кредитних ресурсів, особливо переміщеним особам з України.

Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (SDC) впроваджує програми розвитку в Україні з 2002 року, надає підтримку біженцям та внутрішньо переміщеним особам України. Вона направляє експертів та надає фінансування неурядовим організаціям і міжнародним гуманітарним організаціям, а також співпрацює з місцевими органами влади [4].

Українці, які отримали притулок у Швейцарії, можуть звернутися до Швейцарського Червоного Хреста (Schweizerisches Rotes Kreuz), який надає матеріальну допомогу, таку як харчування, одяг та житло, а

також психологічну підтримку та консультації щодо працевлаштування та освіти [5].

Швейцарська допомога переміщеним особам з України надається в різних формах, медичні та психологічні консультації жертв збройного конфлікту, підтримку від місцевої влади, надання грошової допомоги сім'ям та центрам, які приймають біженців.

За повідомленням Міністерства закордонних справ Швейцарії, загальна вартість допомоги, наданої Швейцарією за 2022 рік, становить 20,95 млн швейцарських франків. Значну частину гуманітарної допомоги склали товари першої необхідності. Повна вартість усіх поставок допомоги становитиме 27,2 млн швейцарських франків [2].

Швейцарська агенція розвитку та співробітництва (SDC) з 01.08.2022 ініціювала програму «Невідкладна допомога ВПО – підготовка до зими», що має на меті покращити умови проживання внутрішньо переміщених осіб в Україні в колективних центрах та приймаючих громадах, допомога надавалась у Тернопільській та Івано-Франківській областях. В рамках цієї програми 2000 ВПО в Івано-Франківській та Тернопільській областях отримали допомогу у тимчасовому та підготовленому до зими житлі; 30 тимчасових/колективних притулків отримали підтримку у покращенні умов та обладнання; 100 осіб отримали постійне житло; відновлено 2 об'єкти довготривалого житла; 5800 вразливих переміщених осіб отримали грошові гранти або ваучери; 60 співробітників ТЧХУ пройшли навчання з питань розподілу грошових коштів та ваучерів, закупівель, управління запасами, мобільного збору даних [3].

Швейцарія бере участь у кількох проектах, спрямованих на підтримку переміщених осіб в Україні у сфері освіти. Наприклад, проект «Підтримка сектору освіти в Україні», «Освіта для примирення», підтримка проекту «Реформа професійно-технічної освіти в Україні», програма «Освіта в надзвичайних ситуаціях в Україні» тощо. Також Швейцарія бере участь у кількох проектах у сфері охорони здоров'я в Україні, спрямованих на покращення медичних послуг та інфраструктури, зокрема такі проекти, як «Підтримка реформи охорони здоров'я», «Забезпечення сталості реформи сектору охорони здоров'я в Україні», «Психічне здоров'я для всіх» та ін.

Загалом, програма швейцарського співробітництва з Україною на 2022-2023 роки в контексті підтримки переміщених осіб і надалі зосереджуватиметься на наданні гуманітарної допомоги для задоволення

нагальних потреб переміщених осіб, а також на підтримці розробки політик і програм, спрямованих на сприяння їхній соціальній інтеграції. Програма також спрямована на посилення спроможності державних органів та організацій громадянського суспільства ефективно впроваджувати ці політики і програми. Підтримка Швейцарією переміщених осіб в Україні зосереджена на наданні як фінансової, так і гуманітарної допомоги для задоволення їхніх нагальних потреб, а також на сприянні їхній соціальній та економічній інтеграції в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програма швейцарського співробітництва з Україною на 2020-2023 роки. Київ: ТОВ «ВЕЛА-АПТ», 2020. URL: <https://cutt.ly/H5hnocg>.
2. More than 1,000 tonnes of aid sent to Ukraine. SWI swissinfo.ch. URL: <https://cutt.ly/k7glOsw>.
3. SRC: Emergency assistance to IDP – Winterization. Embassy of Switzerland in Ukraine. URL: <https://cutt.ly/D7fqHoT>.
4. Swiss Humanitarian Aid Unit. Eidgenössisches Departement für auswärtige Angelegenheiten EDA. URL: <https://sa2u.org/>.
5. Swiss Red Cross: Help for people in need. Schweizerisches Rotes Kreuz: Hilfe für Menschen in Not. URL: <https://cutt.ly/b7jHPcT>.
6. Ukraine. SECO Cooperation. Startseite. URL: <https://cutt.ly/57dVQdd>.

УРБАНСЬКА Анастасія
студентка групи МВ-43
Національний університет "Львівська політехніка"
Науковий керівник - д. політ. н., проф. ЛУЦИШИН Г. І.

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА США У ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Співпраця між Україною та США у гуманітарній сфері відіграє важливу роль у розвитку культурного та наукового співробітництва між країнами. Вона спрямована на підтримку гуманітарних проєктів та ініціатив в таких напрямках, як культура, наука, освіта та мистецтво. Ця співпраця дозволяє обмінюватися досвідом та знаннями, що сприяє підвищенню рівня освіти та науки в країнах. Крім того, спільні культурні та мистецькі проєкти дозволяють залучати увагу до культурної спадщини та зберігати історичні пам'ятки.

Активно в Україні реалізують свої ініціативи Програма Фулбрайта, Програма обмінів для майбутніх лідерів (FLEX), студентські обміни (UGRAD), Науково-практична програма з питань законодавства (LEAP), Програма відвідання для міжнародних лідерів, Програма з викладання та вивчення англійської мови, Програма „Відкритий світ” сприяють розвитку співпраці України та США.

Підтримка розвитку освіти та науки має на меті підвищення якості освіти та наукових досліджень в обох країнах, а також обмін досвідом та знаннями в цих сферах. Співпраця між університетами та науковими установами дозволяє створювати спільні проєкти та програми, які забезпечують взаємне вивчення та розвиток галузей науки та освіти. Наприклад, одним із найважливіших проєктів в галузі освіти є програма «Фулбрайт», яка надає українським студентам та викладачам можливість навчатися та викладати в США, американським студентам та викладачам - в Україні. Крім того, були створені спільні наукові проєкти та лабораторії, що сприяють обміну досвідом та знаннями.

Культурний обмін є ще одним важливим напрямом співпраці між Україною та США. Заходи, що проводяться в рамках культурної співпраці, сприяють розширенню знань про культуру та історію країн, розвитку туризму та залученню інвестицій. Наприклад, в Україні відбувся фестиваль «Америка в Україні», в якому взяли участь американські музиканти та художники. Також було відкрито американський культурний центр в Україні, який сприяє розвитку американської культури в Україні.

Розвиток мистецтва є ще однією важливою складовою співпраці між Україною та США. Обмін досвідом та знаннями в галузі мистецтва дозволяє збагачувати культурну спадщину обох країн, сприяти розвитку мистецьких професій та інновацій у галузі мистецтва.

Співпраця у галузі мистецтва та культури також привела до створення спільних фільмів та театральних постановок. Наприклад, спільна українсько-американська театральна постановка «Мавка» була успішно продемонстрована у США та Європі.

Збереження культурної спадщини є важливою складовою співпраці між країнами в гуманітарній сфері. Україна та США мають багату історію та культурну спадщину, яка потребує збереження та реставрації. Співпраця в цій сфері передбачає обмін досвідом та знаннями в галузі збереження та реставрації культурної спадщини, проведення спільних проектів та програм.

Країни продовжуватимуть тісно співпрацювати в контексті вшанування пам'яті жертв та збільшення обізнаності громадськості про Великий Голод (Голодомор) в Україні 1932-33 рр.

Такі напрями співпраці дозволяють обмінюватися досвідом та знаннями, залучати увагу до актуальних проблем та викликів, підвищувати рівень співробітництва та взаємодії між країнами в гуманітарній сфері. Співпраця між Україною та США у гуманітарній сфері також сприяє зміцненню взаєморозуміння та довіри між країнами. Розуміння культур та традицій інших народів допомагає підвищити рівень співробітництва та взаємодії між країнами на міжнародній арені. Крім того, співпраця між Україною та США у гуманітарній сфері є важливим фактором вирішення різних проблем та викликів, з якими стикається сучасний світ. Зокрема, співпраця у сфері гуманітарних наук дозволяє залучати увагу до проблем соціального розвитку, екології, прав людини та інших актуальних тем.

Таким чином, співпраця між Україною та США у гуманітарній сфері має важливу роль у підтримці розвитку культурного та наукового співробітництва між країнами, зміцненні взаєморозуміння та довіри між ними, а також вирішенні різних проблем та викликів сучасного світу.

Незважаючи на досягнуті результати, співпраця між Україною та США у гуманітарній сфері стикається зі своїми викликами та перспективами. Одним з викликів є підвищення ефективності співпраці, зокрема шляхом забезпечення взаємного розуміння та визначення

чітких цілей та завдань. До інших викликів можна віднести розвиток нових форм та напрямів співпраці, таких як спільні наукові проекти та ініціативи у галузі культури та мистецтва.

Однією з перспектив співпраці є зміцнення культурного та наукового діалогу. Наприклад, можна розвивати обмін студентів та вчених між університетами та науковими інститутами України та США, а також сприяти взаємному вивченню культурних та історичних традицій обох країн. Крім того, співпраця може включати заходи зі збереження культурної спадщини, зокрема реставрацію та збереження пам'яток архітектури та мистецтва.

У цілому, співпраця між Україною та США у гуманітарній сфері має великий потенціал для спільного розвитку та зміцнення взаєморозуміння між нашими країнами. Варто продовжувати працювати над вирішенням викликів та реалізацією перспектив, щоб досягти максимальної користі для громадян та сприяти розвитку обох країн.

КАБАН Анастасія
студентка групи МВ-22
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

Науковий керівник – к. політ. н., доц. КУКАРЦЕВ О. В.

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З ЛАТВІЄЮ В РАМКАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Східне партнерство — це зовнішньополітична ініціатива ЄС, що охоплює шість східноєвропейських країн (Вірменію, Азербайджан, Білорусь, Грузію, Молдову та Україну). З точки зору ЄС, низка двосторонніх відносин між Україною та ЄС (та іншими східними партнерами) складають двосторонній вимір Східного партнерства.

Оскільки СхП базується на основних досягненнях, яких Україна вже досягла у відносинах з ЄС (переговори щодо Угоди про асоціацію, безвізовий діалог тощо), наша країна розглядає СхП не як рамкову політику, а як доповнення до більш амбітних двосторонніх форм відносин з ЄС. Таким чином, безумовним пріоритетом для України є розвиток відносин з ЄС у двосторонньому форматі, тоді як Східне партнерство розглядається насамперед як форум для багатостороннього діалогу з питань реформ та відносин з ЄС.

Латвія, Литва та Естонія активно підтримують реалізацію програми Східного партнерства. Латвія розглядає ініціативу «Східного партнерства» як важливий інструмент поглиблення співробітництва України з ЄС. Латвійська сторона, підтримуючи усі передбачені в програмі «Східне партнерство» сфери взаємодії, пріоритетними для себе вбачає такі: економічна інтеграція; візове питання; енергетична проблематика. Офіційна Рига зацікавлена також в приєднанні до реалізації однієї з 4 тематичних платформ, серед яких пріоритетом для себе визначила «розвиток інституцій у партнерських країнах». Латвійська сторона наголошує на важливості залучення до проектів ініціативи громадянського суспільства в Україні, яке «може завдяки своїм розгалуженим зв'язкам позитивно впливати на реалізацію Східного партнерства і в більш широкому плані — на євроінтеграційні процеси» [3].

Латвія незмінно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, засуджує збройну агресію Росії проти України, підтримує курс Києва на європейську та євроатлантичну інтеграцію, а також активно допомагає Україні у впровадженні реформ. Між двома країнами

підтримується динамічний політичний діалог, у тому числі на найвищому рівні. Він завжди ґрунтувався на взаєморозумінні.

Створено Міжурядову українсько-латвійську комісію з питань економічного, промислового та науково-технічного співробітництва (сьоме засідання Комісії відбулося 17 травня 2019 року в Ризі). У Верховній Раді України 9-го скликання діє депутатська група з міжпарламентських зв'язків з Латвійською Республікою, створена 15 жовтня 2019 року [1].

Між двома країнами розширюється співпраця у сфері розвитку. За даними сайту Міністерства закордонних справ Латвії, у 2014 році Україна стала головним бенефіціаром підтримки Латвії у політиці співпраці з розвитку, а у 2016 році понад 40% від загального обсягу двосторонніх фондів співпраці з розвитку МЗС Латвії було інвестовано в безпеку та розвиток України [2, с.14].

Україна та Латвія активно співпрацюють у гуманітарній сфері. Латвія надає гуманітарну допомогу Україні через реалізацію таких проєктів, як реабілітація українських військовослужбовців, відпочинок українських дітей-сиріт та дітей, переміщених зі сходу України.

Активною є також міжрегіональна співпраця, яка передбачає партнерство між адміністративно-територіальними одиницями двох країн в економічній, культурній, гуманітарній, науковій, освітній та туристичній сферах. Відбувається також обмін делегаціями на муніципальному рівні.

"Східне партнерство" сприяє двосторонньому торговельно-економічному співробітництву: станом на липень 2022 року в Латвії було зареєстровано 1010 компаній українського походження для інвестування [1].

Україна та Латвія працюють над подальшим розвитком та зміцненням торговельно-економічних відносин: на зустрічі Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала та Прем'єр-міністра Латвії Крішаніса Карінша 16 березня 2023 року сторони домовилися про продовження роботи Міжурядової українсько-латвійської комісії з питань економічного, промислового та науково-технічного співробітництва.

Після засідання Україна висловила зацікавленість у реалізації проєктів з розвитку логістичних маршрутів як у рамках Комісії, так і на вищому політичному рівні [5].

У Латвії є єдиний навчальний заклад, який викладає повний курс української мови на професійному рівні — Ризька українська середня

школа (РУСС). Ця школа пропонує програми дошкільної, початкової та загальної середньої освіти для етнічних меншин. Орієнтуючись насамперед на дітей, які вивчають латиську, українську та англійську мови, РУСС також пропонує широкий спектр позакласних заходів, включаючи хоріві колективи, танцювальні ансамблі, лялькові вистави та спортивні гуртки. Школа активно співпрацює з міжнародними партнерами.

Двостороннє співробітництво в галузі науки, технологій та освіти базується на угоді між Кабінетом Міністрів України та Урядом Латвійської Республіки.

10 січня 2015 року на брифінгу міністр закордонних справ України Павло Клімкін повідомив, що 15 українських студентів вивчатимуть курси з європейської інтеграції в латвійських університетах. Він також зазначив, що це лише перший етап співпраці між Україною та Латвією у сфері освіти [1].

Латвія завжди підтримувала і підтримує вступ України до ЄС. Також вона була серед країн, які активно підтримували надання безвізу. 22 травня 2015 року в Ризи відбувся саміт Східного партнерства, результатом якого стало підписання угоди про безвізовий режим між Україною та ЄС 17 травня 2017 року.

Безвізовий режим не дав права українцям поїхати в Європу, в тому числі й Латвію, на довгострокове навчання чи влаштуватися на роботу, проте він надав можливість розширити кругозір, налагодити бізнесові інтереси, брати участь у міжнародних наукових заходах, вивчити європейську країну та встановити нові контакти.

8 травня 2021 року Президент України Володимир Зеленський провів відеоконференцію з Президентом Латвійської Республіки Егілсом Левітсом, за підсумками якої лідери підписали спільну декларацію про європейську перспективу України. У ній глави держав або урядів обох країн привітали значний прогрес, досягнутий у виконанні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підтримали необхідність її оновлення, погодилися з необхідністю стратегічного перегляду ініціативи "Східне партнерство" та висловили намір посилити спільні зусилля для підтримки інтеграції України до ЄС [2].

3 березня 2023 року президенти України та Латвії підписали у Львові спільну декларацію, в якій підтвердили підтримку Латвією повної інтеграції України до європейської та євроатлантичної спільноти. Сторони обговорили шляхи зміцнення українських сил для звільнен-

ня українських земель від російських окупантів. Українська сторона представила документ, в якому викладені першочергові оборонні потреби. Під час переговорів йшлося про створення спеціального суду у випадку російської агресії проти України, а також про співпрацю з міжнародними правовими органами. Президенти також обговорили продовження санкційного тиску на Росію та участь Латвії у відновленні та розмінуванні зон конфлікту. Військова допомога Україні є головним пріоритетом для Латвії [4].

Анексія Криму Росією в березні 2014 року стала тривожним сигналом для латвійського суспільства. Латвія визнала агресію Росії проти України екзистенційною кризовою ситуацією, що супроводжувалася "страхом найгіршого", що Росія може здійснити аналогічну атаку на Латвію, відкрито або в гібридній формі.

Латвія вжила заходів проти російських каналів за порушення закону про електронні ЗМІ та поширення викривленої інформації про ситуацію в Україні; у 2014 році Латвія заборонила РТР мовлення на три місяці, а в 2015 році — ретрансляцію російських програм у країнах Балтії. Перша наклала штраф на "Балтійський канал" за одностороннє висвітлення певних політичних подій і спроби виправдати російську агресію в Україні.

16 березня 2023 року прем'єр-міністр Латвії прибув до України та підтвердив незмінну підтримку України з боку Латвії назавжди". "Перемога України має вирішальне значення для вільної Європи" — Криш'яніс Каріньш.

Латвія виступає за початок переговорів про членство України в ЄС цього року і вступ до НАТО одразу після перемоги у війні.

Латвія надає потужну політичну, оборонну, фінансову та гуманітарну підтримку Україні. Вона вже надала Україні військову допомогу на суму 300 мільйонів євро, а реалізація нового пакету збільшить цю суму до 370 мільйонів євро.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Співробітництво України та Латвії // Сайт Посольства України в Латвійській республіці. URL: <https://latvia.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo> (дата звернення: 16.03.2023).
2. Зарембо К., Візгунова Е. Аудит зовнішньої політики: Україна – Латвія. — Київ: Центр «Нова Європа», 2018. 42 с. URL: <http://neweurpe.org>.

ua/wp-content/uploads/2018/03/Aud_Ukr_Lat_ukr.pdf (дата звернення: 20.03.2023).

3. Східне партнерство // Сайт Представництва України при ЄС. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/spivprasya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/shidne-partnerstvo> (дата звернення: 20.03.2023).
4. Латвія стане потужним помічником для України у притягненні до відповідальності всіх російських злочинців – Володимир Зеленський за результатами зустрічі з Егілсом Левітсом у Львові // Офіційний веб-сайт Рівненської обласної держадміністрації. URL: <https://www.rv.gov.ua/news/latvii-stane-potuzhnym-pomichnykom-dlia-ukrainy-u-ptyiahnenni-do-vidpovidalnosti-vsikh-rosiiskykh-zlochynsiv-volodymyr-zelenskyi-za-rezultatamy-zustrichi-z-ehilsom-levitsom-u-lvovi> (дата звернення: 20.03.2023).
5. Денис Шмигаль: Україна та Латвія розвиватимуть нові логістичні шляхи // Сайт урядового порталу. URL:
6. <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-shmyhal-ukraina-ta-latvii-rozvyvatymut-novi-lohistychni-shliakhy> (дата звернення: 20.03.2023).

ХІВРЕНКО Дар'я
студентка магістратури
ОП «Міжнародні відносини»,
Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник – к. політ. н, доцент О. Я. ІВАСЕЧКО
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ПРОВІДНА РОЛЬ ЄС У НАДАННІ ДОПОМОГИ УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ

Неспровокована повномасштабна агресія росії проти України продовжує спричиняти жахливі людські жертви, масове руйнування інфраструктури, міст і громад, а також істотний збій у функціонуванні економіки. Масовані ракетні удари держави-агресора по цивільних об'єктах, енергетичній інфраструктурі та інших комунальних об'єктах України продовжує завдавати масштабних збитків. Житлові будинки та виробничі потужності зазнають значних руйнувань, а доступ до електроенергії, води та опалення знаходиться під загрозою [3]. З огляду на це, більшість країн, як і організацій різного роду стали на захист України, засудили агресію росії проти нашої держави та надають суттєву політичну, економічну, фінансову та військову допомогу. До числа лідерів за критерієм надання допомоги Україні в умовах війни росії проти України належить і Європейський Союз.

Брюссель вимагає від росії припинення військових дій, виведення збройних сил і військової техніки, а також поваги до територіальної цілісності, суверенітету й незалежності України. Допомогу, яку надає ЄС для України, варто розділити, на військову, політичну, юридичну, фінансову, економічну, гуманітарну та іншу допомогу. Детальніше охарактеризуємо кожен із видів такої допомоги з боку ЄС для України.

Військова допомога. Слід відзначити, що ЄС уперше в історії фінансує закупівлю та поставки зброї й іншого військового обладнання до держави, що не є його членом. Фінансування військової допомоги здійснюється через спеціальний механізм «Європейський фонд миру» (European Peace Facility). EPF створений 22 березня 2021 року як позабюджетний фонд, ключова мета якого полягала в посиленні здатності ЄС запобігати конфліктам, будувати мир та зміцнювати міжнародну безпеку, надаючи можливість фінансувати військову або пов'язану з обороною оперативну діяльність в рамках СЗППБ. Разом з рішенням

про створення ЕРФ, Рада ухвалила Загальні керівні принципи та пріоритети щодо заходів допомоги впродовж 2021-2023 рр., а також документ про гарантії ЕРФ, який визначає основні принципи дотримання та контролю, які ЄС застосовуватиме під час надання військової техніки та обладнання в межах ЕРФ [5].

У межах цього фонду Києву анонсовано військову допомогу до 7,979 млрд. євро до 2027 р.. Таку інформацію 14 березня 2023 року Рада ЄС представила на своєму веб-сайті. Верховний представник ЄС з питань зовнішніх справ і політики безпеки Жозеп Боррель з упевненістю зазначив, що: «Європейський фонд миру став невід’ємною частиною підтримки ЄС, спрямованої на сприяння миру та безпеці в усьому світі. Сьогоднішнє рішення збільшує фінансову стелю Європейського фонду миру до понад 7,9 мільярда євро» [1].

Також важливим моментом у наданні військової допомоги Україні з боку ЄС є запровадження спеціально для навчання українських військових Місії військової допомоги ЄС (EUMAM), яка запрацювала в листопаді 2022 р. Примітно, що за перших півроку 2023 р. буде навчено 15 тис. українських солдатів, а до кінця року – ще стільки ж. Діяльність місії спроектовано на два роки, а її бюджет на цей період становитиме 123 млн. євро. Важливо відзначити, що така місія відкрита й для участі країн, які не є державами-членами ЄС. Для прикладу, наприкінці 2022 р. до місії EUMAM приєдналася Норвегія[2].

На саміті ЄС, який відбувся 23 березня 2023 р. держави-лідери досягнули згоди терміново постачати Україні боєприпаси класу «земля – земля» та артилерійські снаряди, а також припустили передачу ракет, якщо Київ про них попросить. Важливо, що погоджено передати Україні мільйон артилерійських снарядів протягом одного року. Після відповідної пропозиції Естонії репрезентовано план головного дипломата ЄС Жозепа Борреля, як «пілотний проект» - новий короткостроковий інструмент для зміцнення європейського оборонного промислового потенціалу та мобілізації фінансування шляхом спільних закупівель державами-членами. Цей інструмент покликаний задовольнити ургентні потреби в оборонній продукції, що виникли внаслідок агресії росії проти України. Закупівлі здійснюватимуть через Європейське оборонне агентство, а кошти виділить Європейський фонд миру – на боєприпаси передбачено фінансування розміром 2 млрд євро [2].

Політична підтримка. Ключове, на чому слід акцентувати увагу у цьому контексті, це, звичайно, отримання 23 червня 2022 року Укра-

їною статусу країни-кандидата в ЄС та дорожньої карти неодмінних для цього реформ також підпадає під цю категорію – ЄС працює над перспективою членства України. Окрім цього, з боку ЄС застосовано десять пакетів санкцій щодо держави-агресора, а саме: 24 лютого, 26 лютого, 28 лютого, 15 березня, 8 квітня, 30 травня, 21 липня, 6 жовтня, 16 грудня 2022 р. і 25 лютого 2023 р. Також, Євросоюз веде активну дипломатичну роботу у світі для боротьби з російськими пропагандистськими наративами та збереження світового порядку, заснованого на правилах, підкреслюють чиновники в Брюсселі.

Юридична допомога. ЄС підтримав створення Міжнародного центру з переслідування за злочин агресії (ІСРА) при Євроюсті в Гаазі. До створення ІСРА долучились члени Спільної слідчої групи, Європейській комісії та Євроюсту. На думку В. Зеленського, ІСРА є першим кроком до справедливості за злочин агресії, скоєний Росією[4]. Сьогодні до бази даних доказів воєнних злочинів в Україні, яку веде Євроюст, унесено вже близько 65 тис. випадків.

Економічна та фінансова підтримка. З моменту повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 р. ЄС надав Україні макрофінансову допомогу розміром 9 млрд євро як кредити й гранти для зміцнення стабільності та задоволення невідкладних потреб у фінансуванні. У 2023 р. ЄС надав допомогу на загальну суму 18 млрд євро. Перші два транші Україна отримала в січні (3 млрд євро) та в березні (1,5 млрд євро). Наступні транші надходять протягом 2023 р. з урахуванням виконання Україною узгоджених сторонами умов[2]. Новий пакет допомоги погодили Європейська Комісія та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), який передбачає нові кредити на суму 100 млн євро. Першочерговий напрям фінансування, це оперативне відновлення України, зокрема для ремонту муніципальної чи енергетичної інфраструктури. Ця гарантія ЄС є одним з елементів ініціативи «EU for Ukraine (EU4U) Initiative», яку ЄІБ затвердив у березні 2023 року. Ініціатива також включає створення фонду «EU4U Fund» та пакет технічної й консультаційної допомоги в розмірі 100 млн євро з власних коштів ЄІБ [3].

Гуманітарна допомога та допомога біженцям. ЄС є лідером щодо надання гуманітарної допомоги Україні. Брюссель виділив 523 млн євро на гуманітарну допомогу мирним жителям, які постраждали від війни в Україні. З них 485 млн передано Україні, а 38 млн – Молдові. При цьому країни, які входять до ЄС, зі своїх національних бюджетів

надали ще понад мільярд євро гуманітарної допомоги. На ці кошти людям в Україні та біженцям забезпечують воду та їжу, предмети домашнього вжитку, медичну та психологічну підтримку, екстрені та зимові притулки, захист, зокрема навчання в надзвичайних умовах, грошову допомогу для задоволення основних потреб. За даними Євросоюзу, уже понад 13,6 млн осіб отримали гуманітарну допомогу в Україні завдяки ЄС та іншим донорам.

Рада Європейського Союзу вперше в історії запровадила директиву про тимчасовий захист, у березні 2022 року, щоб зменшити навантаження на національні системи надання притулку та дозволити біженцям з України користуватися єдиними правами на всій території ЄС. Таким чином, вони мають право на: проживання в ЄС; доступ до ринку праці та житла; доступ до освіти для дітей; медичну та соціальну допомогу. Застосування тимчасового захисту розраховували до березня 2023 р., однак згодом його продовжили ще на рік, до березня 2024 р. Загалом цей механізм може бути продовжено до трьох років, якщо ситуація в Україні не поліпшиться достатньо для того, щоб люди змогли повернутися додому[2]. 20 квітня 2023 року Україна стала державою-учасницею Механізму цивільного захисту ЄС - європейської системи солідарності, яка допомагає країнам, що постраждали від стихійного лиха. Механізм цивільного захисту ЄС направляє екстрену допомогу Україні з усієї Європи з початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року. Під час найбільшої та найтривалішої операції в історії Механізму, в Україну було відправлено понад 88 000 тонн життєво важливого спорядження, продуктів харчування та медикаментів. Нещодавно понад 1000 електрогенераторів, повністю профінансованих ЄС, були доставлені в Україну зі стратегічних енергетичних резервів rescEU[6]. Тепер, будучи повноправним членом, Україна також зможе через Механізм надавати допомогу країнам, що опиняються у кризі.

Отже, можемо резюмувати про те, що роль ЄС у наданні різного роду допомоги Україні у боротьбі з агресором є провідною та перманентною. Також доволі активними є сьогодні дискусії щодо пост-війскової відбудови нашої держави у різних секторах за підтримки ЄС, що свідчить лише про посилення підтримки з боку Брюсселю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коломієць А. ЄС збільшив фонд миру, з якого фінансує зброю для України. DW. 2023. 14 березня. URL: <https://www.dw.com/uk/es-zbilsiv-fond-miru-z-akogo-finansue-zbrou-dla-ukraini/a-64983239>
2. Міцніший союз: консолідація демократій унаслідок широкомасштабної агресії Росії проти України : аналіт. доп. О. Александров, О. Борділовська, А. Веселовський та ін.; за ред. О. Александрова. Київ:НІСД. 2023. 75 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2023.05>
3. Новий внесок ЄС до пакету підтримки ЄІВ для України уможливить нове кредитування на 100 млн євро. Представництво ЄС в Україні. 13.06.2023. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine>
4. Спецтрибунал щодо агресії РФ проти України має бути розташований у Гаазі – заява Зеленського й Рютте. Радіо Свобода. 04.05.2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-spectrybunal-haaha-zelenskyi-rutte/32396483.html>
5. European Peace Facility. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-peace-facility/#pillar>
6. Ukraine joins the EU civil protection mechanism. European Commission. 20.04.2023 URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2360.

БОБИК Аліна
студентка ОП «Міжнародні відносини»,
Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник – к.політ.н., доцент Олег ЦЕБЕНКО
Національний університет «Львівська політехніка»

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНА-ЄС В СФЕРІ ЗЕЛЕНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ: ВИКЛИКИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАГУВАННЯ

Сьогодні енергетика є однією з найважливіших галузей розвитку національних економік. Важливу роль в остатнє десятиліття відіграє зелена енергетика, яка знаходить все більше прихильників, оскільки вона є екологічно чистою та найбільш ефективною з точки зору використання ресурсів.

За останні 10 років людство зробило великий крок у переході до зеленої енергетики. Україна має значні потенційні можливості для розвитку зеленої енергетики, що свідчить про пріоритетність розвитку даного напрямку. У цьому контексті важливою є співпраця з Європейським Союзом, який є одним з найбільших і найбільш досвідчених гравців на світовому ринку зеленої енергетики [2].

Одним з найважливіших аспектів співпраці України та ЄС у сфері зеленої енергетики є спільна розробка та впровадження енергоефективних технологій. Україна має значний потенціал у виробництві зеленої енергії, проте значно відстає від ЄС у використанні енергоефективних технологій. Рушійною силою реформ у сфері енергоефективності став Закон України “Про енергетичну ефективність”. Завдяки цьому закону Україна повністю відмовилася від застарілих адміністративних інструментів енергозбереження та переходить до сучасних європейських практик реалізації політики енергоефективності [1].

Інтеграція України з ЄС створює широкі перспективи для розвитку зеленої енергетики. Протягом останніх п'яти років Україні вдалося залучити близько 10 млрд євро інвестицій у галузь зеленої енергетики, що вивело Україну на передові позиції у світових рейтингах. За темпами розвитку зеленої енергетики Україна у 2019 році опинилася в топ - 10 країн світу, а у 2020 році - в першій п'ятірці країн Європи за темпами розвитку сонячної енергетики. На початок 2022 року загальна потужність об'єктів зеленої енергетики в Україні досягала 9 656 МВт. Проте, після початку повномасштабної війни та виведення з експлуатації 90 % вітрової та до 50 % сонячної енергетики перед сферою зеленої енергетики постали нові виклики [3].

Варто зазначити, що співпраця України та ЄС у сфері зеленої енергетики стикається з певними викликами. Сюди відносяться проблеми щодо відсутності достатнього правового регулювання, недостатньої інфраструктури та фінансової підтримки. Уряд України працює над розвитком ринку зеленої енергетики і впровадженням відповідних механізмів та інструментів для залучення інвестицій, та підтримки розвитку проектів відновлюваної енергетики. В 2021 році уряд затвердив Національний план зеленої енергетики на 2021-2035 роки, який містить стратегію розвитку зеленої енергетики України, включаючи підтримку відновлюваної енергетики та вирішення проблем, пов'язаних з інфраструктурою та збереженням довкілля[2].

Важливим напрямком співпраці України та ЄС у сфері зеленої енергетики став план REPowerEU, який презентувала Єврокомісія у травні 2022 року. План передбачає досягнення повної сталої енергетичної незалежності від рф до 2030 року. На цьому етапі, заходи з енергоефективності та пошуку альтернативних джерел імпорту природного газу поєднують із збільшенням споживання біометану та водню. Сьогодні на базі Міненерго ведеться робота над Водневою стратегією України. Єврокомісія планує не лише виробляти, а й імпортувати «зелений» водень із України [4].

Співпраця України та ЄС у сфері зеленої енергетики є важливим кроком на шляху до створення стійкої та екологічно чистої економіки. Спільна розробка та впровадження енергоефективних технологій, підтримка відновлюваної енергетики, інвестиції в українську економіку та спільні ініціативи з підвищення свідомості громадськості можуть допомогти зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та забезпечити сталість розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Енергоефективність [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://saee.gov.ua/uk/content/energy-efficiency>
2. Завдання для України - стати лідером зеленої енергетики в ЄС [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/10/695821/>
3. Михайлова, Л., Семенишина, І., Шпатакова, О. Зелена енергетика як чинник енергетичної незалежності України. Економіка та суспільство, 2023. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2090/2018>
4. Україна та Європа мають спільну мету – енергобезпеку та енергонезалежність [Електронний ресурс] // Урядовий портал (від 2 червня 2022 року). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>;

ХІВРЕНКО Дар'я
студентка магістратури ОП «Міжнародні відносини»,
Національний університет «Львівська політехніка»
Науковий керівник – к. політ. н, доцент ЦЕБЕНКО О.О.
Національного університету «Львівська політехніка»

РОСІЙСЬКА КІБЕРАГРЕСІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Українська держава є одним з головних об'єктів кібернападів Російської Федерації. Особливо гостро питання протидії російській кіберагресії постало після 2014 року, коли Росія захопила Кримський півострів та почала конфлікт на Сході України, який 24 лютого 2022 року переріс у повномасштабну війну, паралельно використовуючи весь арсенал своїх кіберможливостей. Починаючи з 2014 року, Росія регулярно застосовує кіберагресію і здійснює атаки на державні органи та критичну інфраструктуру України з метою дестабілізації ситуації в країні, підриву довіри до української влади, та створення негативно-го іміджу України серед держав Європи та Америки [1].

Росія застосовує приховану кібердіяльність разом із іншими інструментами інформаційної війни та військовими операціями для того, щоб поставити під загрозу діяльність та комунікацію українського уряду і військових, підрвати їх авторитет, посіяти панічні й недовірливі настрої серед українських громадян. Російські хакери використовують DDoS-атаки, фішинг, зловмисне програмне забезпечення та інші форми кіберзлочинів і кібершпигунства, щоб регулярно тиснути на український уряд, військові, телекомунікаційні та приватні структури. Кібератаки здійснювалися з метою пошкодження комунікації, викрадення та оприлюднення секретних державних документів і планів, а також для псування державних і приватних веб-сайтів і комп'ютерних систем. Відомі також випадки, коли хакери надсилали SMS-повідомлення українським військовим із закликом до дезертирства. Усі ці події збігалися з ключовими подіями в Україні та російською агресією, такими як протести на Євромайдані, вибори до парламенту, переміщення російських військ до Криму тощо [2, с. 19]. Отже, пропонуємо проаналізувати найвідоміші та наймасштабніші кібероперації російських спецслужб та хакерів проти України.

Перші відомі кібератаки на українські інформаційні системи державних органів та приватних установ були зафіксовані у 2013 році, під

час масових протестів на Євромайдані. У листопаді 2013 року, коли Віктор Янукович відмовляється від підписання Угоди про асоціацію з ЄС, люди почали виходити на протести, які згодом отримали назву Євромайдан. У той же час сайти українських інституцій зазнають масштабних DDoS-атак [3, с.7]. У 2016 році було виявлено мережу ботів, які поширювали в соцмережах заклики до «Третього майдану» з метою повалення української влади. Інструментом інформаційно-психологічного тиску стали й російські провладні ЗМІ, які особливу активність проявляли перед та під час анексії Криму, висвітлюючи події в Україні в негативному світлі, поширюючи дезінформацію та фейки [4, с. 110-111].

Активізація російської кіберзлочинності вкотре відбулася перед президентськими виборами в Україні у травні 2014 року, коли Росія намагалася сфальсифікувати українські вибори. Проросійська хакерська група «Кіберберкут», яка знаходиться під керівництвом ГРУ РФ, зламала офіційний сайт і сервери Центральної виборчої комісії (ЦВК) і заразила виборчі мережі шкідливим програмним забезпеченням. Українським спеціалістам вдалося відновити роботу сайту за день до виборів [3, с. 7].

Схоже, що згодом Росія вирішила продемонструвати свої можливості та готовність розширити використання наступальних кібероперацій шляхом пошкодження критичної інфраструктури України. 23 грудня 2015 року відбулася перша у світі підтверджена атака, яка була спрямована на виведення з ладу енергетичної системи іншої країни. Завдяки використанню троянської програми «BlackEnergy», поширенню заражених електронних листів із подальшим захопленням управління автоматизованою системою, російським хакерам вдалось вивести з ладу енергокомпанію «Прикарпаттяобленерго», вимкнути 30 підстанцій і залишити без світла близько 230 тисяч жителів Західної України [5].

Наступною жертвою російської кіберагресії став фінансовий сектор України. У грудні 2016 року через кібератаку постраждали ресурси Міністерства фінансів, Державної казначейської служби, Пенсійного фонду України. Для виведення з ладу серверів державних фінансових служб хакери групи Fancy Bear (APT29) використали троян «BlackEnergy» і вірусну програму KillDisk – програму для знищення файлів з комп'ютерів (серверів), яка може видаляти або перезаписувати критично важливі системні файли. Внаслідок атаки на українські фінансові структури було виведено з ладу обладнання, а також знищено частину інформації та бази даних установ[5].

У червні 2017 року відбулась одна з найпотужніших кібератак з використанням вірусу-зидника NotPetya (також відомого як Petya, Petya.A) не тільки в історії України, але й усього світу. Усе вказує на те, що основною ціллю вірусу були саме українські структури і компанії. Відомо, що Україна найбільше постраждала від вірусу, адже на її частку припало 75,24% випадків заражень вірусом у світі [6]. Кібератака була здійснена напередодні Дня Конституції України 27 червня 2017 і торкнулась близько 2 тисяч державних і недержавних установ, підприємств різних форм власності і розмірів. [6].

У жовтні 2017 році Міністерство інфраструктури, київський метрополітен та одеський аеропорт зачепив вірус Bad Rabbit. Внаслідок зараження було порушено здійснення платежів в метрополітені Києва і відбулась затримка рейсів в аеропорту Одеси. У жовтні 2018 року Велика Британія заявила про причетність хакерів з АРТ 28 до розповсюдження вірусу [7].

Зокрема перед початком військового вторгнення Росія посилила використання інформаційно-психологічних операцій проти українців. У січні й лютому 2022 року Україною прокотилася хвиля псевдозамінувань шкіл, навчальних закладів, торговельних центрів та державних установ. Державна служба з надзвичайних ситуацій наголошує, що серія псевдозамінувань – це спланована інформаційна операція, яка є елементом гібридної агресії РФ. «Мета цього інформаційного тероризму – тримати українців в напрузі та вселити невпевненість у власній безпеці», – зазначає ДНСН. Відомо, що повідомлення про «мінування» надходили або з території РФ, або з тимчасово невідконтрольної території України. Станом на 22 січня 2022 року було отримано 339 повідомлень про замінування – це складає половину таких повідомлень за весь 2021 рік. Жодне з повідомлень про мінування не було правдивим [8].

В ніч з 13 на 14 лютого було здійснено кібератаку на близько 70 українських державних сайтів: Кабінет Міністрів, Міністерства закордонних справ, Міністерство освіти, Державну службу з надзвичайних ситуацій, а також на портал «Дія». Українські користувачі виявили, що при спробі відкрити сторінки сайти або були недоступні, або містили картинку з повідомленням українською, російською і ламаною польською мовою з наступним змістом: ««Українець! Усі ваші особисті дані були завантажені в загальну мережу. Всі дані на комп'ютері знищуються, відновити їх неможливо. Вся інформація про вас стала публічною, бійтеся і чекайте гіршого. Це вам за ваше минуле, сьогоднішня та май-

бутне. За Волинь, за ОУН УПА, за Галичину, за Полісся та за історичні землі» [9].

Незадовго до початку повномасштабної війни, 15 лютого 2022 року відбулась наймасштабніша в історії України DDoS-атака на сайти та застосунки державних органів і банків, енергетичний сектор і портал «Дія». Протягом всього дня не працювали платіжні термінали, банкомати, електронні сервіси та мобільні застосунки найбільших українських банків [10].

23 лютого о 16.00, за день оголошення війни Росії проти України, розпочалася масова DDoS-атака на українські урядові сайти: сайт Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Служби безпеки, Міністерства закордонних справ. Сторінки почали працювати з перебоями: вони або перестали відповідати, або довго завантажували головну сторінку [11]. У Держспецзв'язку наголошують, що за технічними ознаками дані кібератаки можна пов'язати російськими хакерським угрупованнями. На даний час українські державні органи найбільше атакують хакери APT29 (Cozy Bear), Buhtrap, Gamaredon (Armageddon), Nobelium [11].

З початком російської агресії збільшилась кількість фішингу. 25 лютого 2022 року почалася масова фішингова атака на громадян України: на електронні адреси та месенджери почали приходити листи з файлами невизначеного характеру. Державна служба спеціального зв'язку і захисту інформації попереджає, що дана атака була спрямована на отримання доступу до електронних пристроїв і збору великого масиву особистої інформації українських користувачів [11]. Зокрема в березні 2022 року було виявлено фішингову атаку на користувачів сервісу UKR.NET: зловмисники надсилали електронні листи, які імітують повідомлення від сервісу UKR.NET та містять QR-код, при скануванні якого користувач буде скерований на фейкову сторінку ресурсу з проханням змінити пароль. Урядова команда з реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA вважає, що дана атака була розгорнута російською хакерською групою APT28, яка спеціалізується на кібершпигунстві [11].

На жаль, гібридна війна, розпочата Росією у 2014 році проти України, через 8 років переросла у повномасштабну війну. Цього разу РФ також намагалася використати схожі інструменти, що й минулого разу: масові DDoS-атаки на державні органи, дефейс, фішингові атаки, поширення паніки й дезінформації серед українських громадян в мережі Інтернет. Однак на нашу думку, українська сторона протягом цих років набула неоціненного досвіду щодо протистояння російській кіберагресії, розробила відповідне законодавство й інституційну базу.

Відповідно, Україна була набагато більш готовою до майбутніх кіберзагроз і досить успішно змогла себе захистити напередодні і в перший місяць війни в кіберпросторі.

Отже, Росія активно використовує різноманітні інструменти для здійснення кіберагресії й інформаційного впливу: застосовує кібератаки, фішинг, кібершпигунство, залучає «ферми тролів», здійснює пошкодження веб-сторінок, поширює дезінформацію та фейки у соцмережах і Telegram-каналах. Всі ці злочинні дії координуються російськими спецслужбами. Основними цілями російських хакерів, які активно почали проявляти свою діяльність з 2007 року, є держави Європи, США та Україна. Під прицілом кіберзлочинців знаходяться державні структури, бізнес-сектор, а також політичні процеси в країнах Заходу.

З 2014 року українські внутрішньополітичні та зовнішньополітичні процеси знаходяться під пильною увагою російської влади, а державні та приватні установи регулярно зазнають кібератак різної потужності, за якими переважно стоять російські хакерські групи, підконтрольні спецслужбам. Серед наймасштабніших та найпотужніших кібератак на Україну ми можемо виокремити наступні: кібератаку на ЦВК під час президентських виборів у 2014 році, атака на енергетичний сектор вірусом «BlackEnergy» у 2015-2016 роках, кібератака на фінансові установи у 2016 році з використанням шкідливого ПЗ «KillDisk», зараження вірусом «NotPetya» комп'ютерних систем органів державної влади та приватних компаній, кібератаки у січні та лютому 2022 року на веб-ресурси українських державних органів та банків. Хакерські групи, які найбільше атакують українські ресурси, це: «Кіберберкут», Sandworm, Gamaredon, APT 28 (Fancy Bear), APT 29 (Cozy Bear), Nobelium. Дуже часто кібератаки посилюються на тлі загострення політичної ситуації, а також передують або супроводжують військову агресію РФ. Хоча українські спеціалісти протягом останніх років навчилися ефективно відбивати російські кібератаки, забезпечення і підтримання кібербезпеки й надалі є одним з пріоритетних напрямків української державної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Порошенко: кіберпростір перетворився на поле боротьби за незалежність України [Електронний ресурс] // УНІАН: Новини України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/politics/1248226-poroshenko-kiberprostir-peretvorivsysya-napole-borotbi-za-nezalejnist-ukrajini.html>.

2. Connell M. Russia's Approach to Cyber Warfare [Електронний ресурс] / М. Connell, S. Vogler // The Center for Naval Analyses (CNA). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.cna.org/cna_files/pdf/DOP-2016-U-014231-1Rev.pdf
3. Baezner M. Hotspot Analysis: Cyber and Information warfare in the Ukrainian conflict [Електронний ресурс] / М. Baezner, R. Patrice // Center for Security Studies (CSS), ETH Zürich. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/Cyber-Reports-2017-01.pdf>
4. Павлюх М. Криза сучасної кібербезпеки російсько-української війни. Криза сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку : Матеріали міжнар. наук. конф., м. Львів, 4-5 квіт. 2021 р. Львів, 2019. – С. 109–113.
5. Садомська Б. Український кіберпростір: безпекові загрози, виклики та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Богдана Садомська // Аналітичний центр ADASTRA. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://adastra.org.ua/blog/ukrayinskij-kiberprostir-bezpekovi-zagrozi-vikliki-ta-perspektivi-rozvitku>
6. Наймасштабніша в історії кібератака NotPetya була вчинена Росією проти України – США [Електронний ресурс] // Детектор медіа. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://detector.media/infospace/article/134755/2018-02-16-naymasshtabnisha-v-istorii-kiberataka-notpetya-bula-vchynenarosiieyu-proty-ukrainy-ssha/>
7. Bad Rabbit [Електронний ресурс] // Council on Foreign Relations. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cfr.org/cyber-operations/bad-rabbit>
8. ДСНС: «мінування» – елемент гібридної агресії й спланована операція [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/01/22/7321317/>
9. Кібератака на держструктури України: що сталося та хто може стояти за нападом [Електронний ресурс] // Слово і Діло. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/01/14/stattja/bezpeka/kiberataka-derzhstruktury-ukrayiny-stalosya-ta-xto-mozhe-stoyaty-napadom>
10. Мінцифри повідомило про DDoS-атаку на українські ресурси [Електронний ресурс] // Детектор медіа. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://ms.detector.media/kiberbezpeka/post/29017/2022-02-23-mintsyfyfrypovidomylo-pro-ddos-ataku-na-ukrainski-resursy/>
11. «За масштабами атак – це Росія». Внутрішній фронт: як Кремль розхищує Україну [Електронний ресурс] // LIGA.net: Новини України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.liga.net/ua/politics/articles/ro-mashtabam-atak-eto-rossiya-vnutrenniy-front-kak-kreml-raskachivaet-ukrainu>

Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики // Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (Львів, 20 квітня 2023 р.). – Львів: НУ ЛП, 2023. – 302 с.

Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Офсетний друк.
Умов.-друк.арк. 11,6. Обл.-вид.арк. 10,19.

©ІГСН, НУ ЛП, 2023